This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

## Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

## About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

3 3433 06826377 5

# INSTITUTIONUM CANONICARUM.

TOMUS II. LIBER II.

# INSTITUTIONUM CANONICARUM

## LIBRI TRES

AD USUM SEMINARII NEAPOLITANI:

*AUCTORE*

JULIO LAURENTIO SELVAGIO

PRESBYTERO NEAPOLITANO,

*In eodem Seminario Juris utriusque Lectore.*

QUAS DISCIPLINÆ, LEGIBUS, ET CONSUETUDINIBUS HISPANIÆ

ADCOMMODARUNT

*Theologiæ*, *ac Juris utriusque DD.* SYLVESTER PUEÏO, MATTHÆUS GIL DE SOLA THENORIO, *et Licent.* FRANCISCUS XAVERIUS IÑIGUEZ, ANTONIUS ALOYSIUS GUAZO ET MIRANDA.

EDITIO TERTIA MATRITENSIS.

TOMUS II. LIBER II.

*SUPERIORUM PERMISSU.*

Apud PLACIDUM BARCO LOPEZ in via de la CRUZ.

M DCC XCIV.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

# INDEX TITULORUM
## LIBRI SECUNDI.


| | | |
|---|---|---|
| Titulus I. | *De Rerum Ecclesiasticarum divisione.* | Pag. 1. |
| Titulus II. | *De Sacramentis Ecclesiæ generatim.* | 3. |
| Titulus III. | *De Baptismo, et Confirmatione.* | 9. |
| Titulus IV. | *De Sacramento Eucharistiæ.* | 28. |
| Titulus V. | *De Sacramento Ordinis.* | 47. |
| Titulus VI. | *De Sacramento Pœnitentiæ.* | 57. |
| Titulus VII. | *De Sacramento Extremæ Unctionis.* | 70. |
| Titulus VIII. | *De Sacramento Matrimonii.* | 72. |
| Titulus IX. | *De Impedimentis Matrimonii.* | 83. |
| Titulus X. | *De Divortiis.* | 102. |
| Titulus XI. | *De Construendis, Ædificandis, et Reparandis Ecclesiis, et Altaribus.* | 109. |
| Titulus XII. | *De Consecratione Ecclesiarum.* | 120. |
| Titulus XIII. | *De Præcipuis quibusdam Ecclesiarum prærogativis, ac speciatim de jure Asyli.* | 123. |
| Titulus XIV. | *De Sepulturis.* | 139. |
| Titulus XV. | *De Monasteriis, Hospitalibus, et laicorum Confraternitatibus.* | 149. |
| Titulus XVI. | *De Bonorum Ecclesiasticorum Origine, et Adquisitione.* | 158. |
| Titulus XVII. | *De Decimis, Primitiis, et Oblationibus.* | 168. |
| Titulus XVIII. | *De Beneficiorum Origine, Definitione, et Divisione* | 181. |
| Titulus XIX. | *De Beneficiorum Pluralitate.* | 189. |
| Titulus XX. | *De Unione Beneficiorum.* | 198. |
| Titulus XXI. | *De Comendis.* | 207. |
| Titulus XXII. | *De Pensionibus.* | 213. |
| Titulus XXIII. | *De Collatione.* | 220. |


Ti-

Titulus XXIV. *De Reservationibus Apostolicis.* 239.
Titulus XXV. *De Institutionibus, et Jurepatronatus.* 243.
Titulus XXVI. *De peculio Clericorum.* 257.

INS-

# INSTITUTIONUM CANONICARUM

## LIBER SECUNDUS.

Cognita Personarum Ecclesiasticarum qualitate, earumque characteribus, expositoque jure, quod cuique suæ conditionis intuitu convenit, ordinis ratio postulat, ut rerum Ecclesiasticarum tractationem adgrediamur; rerum scilicet, quæ ad æternam beatitatem consequendam conducunt, et ad ipsius Ecclesiæ, ejusque Ministrorum usum destinatæ sunt. Porro non eadem ratione *de Rebus* Jus Canonicum agit, et Civile. Et sane Jus Civile res spectat, prout ab hominibus adquiri, tueri, amittive possunt. At Juri Canonico tantum proposita est rerum divisio, atque administratio. Neque enim rerum Ecclesiasticarum dominium potest quis sibi vindicare, quæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum, et patrimonia pauperum.

## TITULUS PRIMUS.

### *De Rerum Ecclesiasticarum Divisione.*

I. Res Ecclesiasticæ, scilicet, quas Jus Canonicum respicit, vel *Spirituales* sunt, vel *Temporales. Spirituales*, quæ animarum salutem, earumque æternam beatitudinem, veluti proprium σκοπὸν *objectum* spectant. Porro hæ, vel σωματικῇ *corporea* quadam substantia, et sensibili, veluti obteguntur uti Sacramenta, Sacrificia, Preces, Ritus sacri &c. vel ἀσώματον *incorporeum* quid sunt, et insensibile; uti *Virtutes, multiplices Spiritus S. Donationes* &c. *Temporales*, quæ vel publico cultui divino peragendo, vel congruæ Clericorum sustentationi sunt destinatæ, uti *Decimæ, Oblationes, Reditus ex Beneficiis* &c.

II. Ad res spirituales σωματικὰς *corporeas*, (de ἀσωμάτοις *incorporeis* tractatio reservatum Theologis peculium) vulgo à Canonistis referuntur Res *Sacræ*, *Sanctæ*, et *Religiosæ*. At felicius fortasse alii istas medium spirituales inter, et corporales ordinem constituere contendunt, tanquam spiritualibus inferiores, et temporalibus potiores. Hujusmodi sunt vasa sacra, ædes sacræ, cœmeteria &c.

III. Num aliquid res Sacras inter, Sanctas, et Religiosas discriminis intersit, juvat hic paucis inquirere. Ac primo Sacer à זכר *zecer*, hoc est *memoria*, deductum vult *Mazochius* in Additamentis ad Vosium: unde sacra dicta sint, quæ memoriæ mandari deceret. Non abs re igitur in jure nostró Sacra dicuntur, tum quæ divino cultui quoquo modo sunt destinata: uti *Ecclesiæ*, *Altaria*, *Sanctorum reliquiæ* &c. tum et strictiori notione, qua sollemni ritu per Episcopum Deo dicata sunt: uti *Calices*, *Altaria*, *Vasa sacrificii, ipsæmet sacræ Ædes* &c. De his enim specialis quædam memoria servanda est, ne Deo semel dicata profanis usibus adhibeantur.

IV. Sanctæ: ex pluribus hujusce vocabuli ἐτύμοις, id est, *etymologiis* illud potius videtur, ut sit à *Sancitum*; unde

sanctum idem sit, ac sancitum: quod enim sanctione quadam subnixum est, etsi non sit Deo consecratum, sanctum tamen est, hoc est inviolabile. Sic leges dicuntur sanctæ, et μετωνυμικῶς *metonymice* mores sancti, quia divinis, humanisque legibus adamussim conveniunt. Recte igitur in jure nostro res *sanctæ* vocantur, quæ *sanctione*, seu legis prohibitione sunt inviolabiles. Et Ecclesiæ Sacrosanctæ nuncupantur, ejusmodi factæ, tum *religione*, tum *lege*: religione scilicet, quod sacris ritibus sint Deo consecratæ; lege autem, quod divinis, humanisque sanctionibus quisque illas violare vetetur.

V. Religiosa demum loca sunt, quæ sacro cuidam usui addicta, veluti à nobis semota relinquuntur ἐτύμῳ deducto à verbo relinquo; quod plures doctioresque sequuntur ἐτυμόλογοι. Antiquo Romanorum jure locus ille religiosus erat, quo mortuus esset illatus: sepultura enim veluti relinquebatur, dum humano eximebatur commercio: *Leg. VI, et VIII Dig. de Relig. et sumt.* Porro hæc Religio, quam apud Romanos privata constituebat auctoritas, apud Christianos non sine Ecclesiæ auctoritate inducitur; *infer. in Tit. de Sepulturis.* Porro inter res Sacras, Sanctas, et Religiosas principem locum habent Sacramenta, quæ satius *Res divinas* dixeris, quum Deum ipsum habeant auctorem.

## TITULUS II.

### *De Sacramentis Ecclesiæ generatim.*

I. Plures de Sacramentis Ecclesiæ generatim quæstiones, uti de numero, οὐσία *essentia*, necessitate, aliisque Theologi tractant. Ab his vero, aliisque ejusdem generis capitibus discutiendis se abstinent Canonistæ, sed quæ sacri Canones, Synodalia Decreta, et Ritualia in Sacramentorum administratione servanda præcipiunt, hæc veluti propriam muneris sui partem exsequuntur; quam et nos hic pro instituti nostri ratione paucis absolvemus.

II. Et 1 quod ad necessitatem, Sacramenta *Necessaria*,

à *Voluntariis* distinguunt Canonistæ: Gratianus ad *Can. xxxix Caus.* 1 *Q. I.* Necessaria vocant, quæ *sine interitu salutis æternæ* prætermitti nequeunt, neque contemni; ut Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, et Extrema Unctio; reliqua duo, scilicet Ordo Sacer, et Matrimonium voluntaria sunt, quod sine *salutis dispendio* pro cujusque arbitrio, recipi possunt, et non recipi; quum ea ad totius Ecclesiæ profectum, et utilitatem principaliter pertineant: Lancellotus *Instit. Lib. II tit.* 2 §. 2. Atqui de Sacramentorum necessitate ab hoc Canonistarum haud parum Theologorum differt ἰδίωμα *idioma*: ut in tract. Theologico *de Sacramentis* observabitis; (**) etsi benigni Casuistarum nonnulli de Confirmatione, et Extrema Unctione aliter sentiant. (*)

III. De caractere plura Scholastici, vel nomen spectes, vel οὐσίαν *essentiam.* Nominis primus meminit Innocentius IV in Decretali *Cap.* 3 *de Baptismo.* Hunc (**) sequuti Eugenius IV in Decreto pro Armenis, (*) et Syn. Trid. *Sess. vii Can. ix* definierunt per tria Sacramenta Baptismum, Confirmationem, Ordinem imprimi characterem, hoc est *signum aliquod spirituale, indelebile, unde iterari non possunt.* At quantum ad οὐσίαν *substantiam*, antiquissima exstant Ecclesiastica monumenta, Basilii præsertim, Ambrosii, et Augustini, ex quibus illud perspicuum est, Ecclesiam ab Apostolica traditione hujusmodi Dogma accepisse; cujus Dogmatis veluti consectarium est Apostolica itidem semper in Ecclesia servata praxis, scilicet tria illa Sacramenta valide collata nunquam iterandi. Quamobrem et in Decretalibus exstat *Tit. de Sacramentis non iterandis.*

IV. Verum perantiqua Ecclesiæ praxis fuit, ut quando de eorundem validitate prudens dubium subesset, de integro conferrentur: Conc. Carthag, V *Can. vi*, S. Leo *Ep. ad Rust.* (**) *in Can. cxiii de Consecr. Dist.* 4. (*) Inde tamen non sequitur Sacramenta illa fuisse iterata: *Non enim,* ait Gregorius M. Lib. XVI Epist. 17 *monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum.* Sed in eo recens ab veteri Ecclesiæ disciplina discrepat, quod antiquitus sine ulla conditione absolute conferebantur, sequutis vero temporibus formæ adposita conditio est. Hujus conditio-

na-

natæ formulæ mentio prima occurrit in Capitularibus Regum Franc. *Lib. VI cap.* 8, ubi hæc habentur: *De quibus dubium est, utrum sint baptizati, an non, omnimodis absque omni scrupulo baptizentur, his tamen verbis præmissis: Non te rebaptizo; sed si nondum baptizatus es, baptizo te in nomine* &c. Porro hæc praxis neque in Galliis statim universe obtinuit: *ibid. Lib. VII cap.* 391: At vero ubique obtinere cœpit, postquam eandem conditionatam formulam præscripsit Alexander III *Cap.* 2 *de Baptismo*, qua Decretali Collectioni Gregorianæ inserta, statim pro jure communi receptum est, ut nonnisi sub conditione Sacramenta illa de integro conferrentur, de quibus dubium foret, num valide recepta fuerint; (**) id quod aperte docuit Synod. Diœces. Valent. an. 1255. Const. *de forma Baptismi*, et Tolet. an. 1323 Cap. XV: *Ubi de aliquo, an baptizatus sit verosimiliter hæsitetur, hac forma baptizari jubetur*: Si baptizatus es, non te baptizo; sed si baptizatus non es, ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Videsis hujus *Lib. Tit. VI*, (*) quod postmodum Ritualia, et præcipue Romanum præscripserunt. In Sacramentis autem, quæ pluribus constare videntur materiis, quas *partiales* Theologi vocant, hanc regulam tradit Innocentius III Cap. 1 de Sacramentis non iterandis: *In talibus*, inquit, *non est aliquid iterandum, sed caute supplendum, quod incaute fuerat prætermissum.*

V. Sacramentorum Minister ordinarius solus est Parochus in sua Parochia: Trident. *Sess.* XXIII *Ref. cap.* 1, qui et *proprius Sacerdos* respectu populi sibi commissi vocatur *in Cap.* Omnis utriusque sexus *de Pœnitent. et Remis.* Unde et ἀντονομαστικῶς *antonomastice* Pastor dici consuevit: et in II Syn. Prov. Neap. *Tit. III cap.* 1 decernitur: *Nemo audeat sine Ordinarii permissu extra necessitatem in aliena Parœcia Sacramenta ministrare.* (**) Perbelle ad rem Rodericus Tellius in Synod. Tarracon. an. 1291: *Quum Ecclesiastica Sacramenta sint administranda per proprium Sacerdotem juxta Canonica statuta, Sacri adprobatione Concilii duximus providendum, quod nullus Clericus præsumat quodcunque Sacramentum Ecclesiasticum alteri Parochiano aliquatenus ministrare absque licentia proprii Rectoris, seu*

*Diœcesani*, *vel Officialis ejusdem*. Addesis Collect. Jo. Teres *Lib. III Tit. XVII cap. unic.* (*)

VI. Porro Sacramentorum Ministris plura observanda præcipiuntur: 1 Ut piam, sanctamque vitam ducant, qui semper parati sint ad sancta sancte tractanda: *Noverint Sacramentorum Ministri sibi necessariam esse quum primis conscientiæ puritatem*, *et morum sanctitatem*, *quanta decet Ministros Christi*, *et dispensatores Mysteriorum Dei*. Eadem Syn. Provinc. *ibid.* (**) *Est enim æquissimum* (ait Synod. Valent. an. 1565 Sess. II Tit. II cap. 1) *atque etiam necessarium*, *magna animi puritate ea administrare*, *quæ admirabili Dei beneficio ad nostram omnium salutem sunt nobis collata.* (*) 2 Ad Sacramenta administranda arcessiti statim *adcurrant*, *ne si quemquam sua incuria Sacramentorum præsidio destitui contingat*, *divinæ sese indignationi*, *et gravissimis Ordinarii pœnis obnoxios efficiant*: ibid. (**) Similia habet Syn. Hispal. an. 1512 Cap. III: *Ut omnes Parochi sint diligentes in administrando Sancta Sacramenta*, *et signanter Baptismum infantibus ad evitandum periculum*, *quod ex dilatione oriri posset*; *et exhortando*, *et requirendo suos Parochianos infirmos*, *ut confiteantur*, *et Sanctum Sacramentum Eucharistiæ recipiant.* (*) 3 Ut fidelis populus, qua par est reverentia, ad Sacramenta accedat, illorum vim, et usum pro suscipientium captu explicare non omittant: Synod. Trident. *Sess. XXIV Ref. cap.* 7. et ead. Syn. Prov. *ibidem*, (**) et præf. Syn. Valent. *ibidem Cap.* 2, et Hispal. *Cap.* 1. (*) 4 Ritus, quos in Sacramentorum administratione servandos Ecclesia jam recepit, non modo non omittant, neque contemnant, sed nec etiam in novos commutent: Synod. Trident. *Sess. VII Can. XIII.* Qua de re I Syn. Prov. Neap. *Cap.* 12 decernit: *In Sacramentorum administratione observetur R. Ecclesiæ ritus*, *et ad Cathedralem in ritibus se conforment inferiores Ecclesiæ* (**) Unde Syn. Tolet. IV *Can. XXVI* alias *XXV* jam olim decreverat, ut *quando Presbyteri in Parochiis ordinantur*, *libellum Officialem à Sacerdote suo accipiant*, *ut ad Ecclesias sibi deputatas instructi accedant*, *ne per ignorantiam etiam divinis Sacramentis offendant*, *ita ut quando ad Litanias*, *vel ad Concilium venerint rationem Epis-*

co-

*copo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrant, vel baptizant.* (*) Idem præscribit S. Carolus Borromæus in I Synod. Provinc. *P. II Constit.* 2.

VII. Jam vero Ritus distinguuntur, et alii sunt Universales, alii dicuntur Particulares. Universales sunt, quos vel Scripturæ præscribit auctoritas, vel tota per Orbem frequentat Ecclesia. Particulares vero, qui non iidem ubique, sed in diversiis Ecclesiis sunt diversi. De illis intelligendus est laudatus modo Trident. Canon: de postremis loquitur Aug. Epist. ad Casulanum his verbis: *Omnis pulchritudo filiæ Regis intrinsecus: illæ autem observationes, quæ varie celebrantur, in ejus veste intelliguntur: unde ibi dicitur; in fimbriis aureis circumamicta varietate.* Utrosque autem complectitur superius memoratum *I Synod. Prov. Neap. Decretum.*

VIII. Demum in ministrandis Sacramentis vitanda omnino est rei cujusque temporalis exactio. Vetus Ecclesia libenter accipiebat oblationes illas, quas ad Ecclesiæ Ministros, ac pauperes alendos fideles ipsi ultro exhibebant, nunquam vero in Sacramentorum administratione pretium, pecuniamve repetiit: *Neque enim pretio ulla res Dei constat*: (ait Tert. Apolog. 39). *Etiam si quod arcæ genus est, non de honoraria summa quasi redemtæ Religionis congregatur. Modicam unusquisque stipem menstrua die, vel cum velit, et si modo possit, apponit. Nam nemo compellitur, sed sponte confert.* (**) Hinc Concil. Illiberit. *Can.* XLVIII constituit: *ut hi qui baptizantur..... nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur*; (*) et Later. II sub Innoc. II *Cap.* 2 in hunc modum decernit: *Et neque pro pastu, vel sub obtentu alicujus consuetudinis ante, vel post, à quoquam aliquid exigatur; vel ipse* (qui Sacramenta suscipit) *dare præsumat, quoniam Simoniacum est.* Idipsum præscribunt Syn. Lateran. IV sub Innocent. III *Can. LXIII*, et quæ postea sequuti sunt Synodi. Unius vero I Syn. Prov. Neap. *Cap.* 12. verba hic ponam: *Quum gratis communicanda noverimus, quæ gratis accepimus, et Apostolus cupiat magis mori, quam ut gloriam hanc quis evacuet, omni vigilantia providendum, ut omnis avaritiæ, vel Simoniacæ labis suspicio de medio tolla-*

*tur,*

*tur, prohibeaturque ne quid in Sacramentorum administratione directe, vel indirecte exigatur, sub pœnis de jure statutis, aliisque arbitrio Ordinarii infligendis.* Eadem habet I Synod. Prov. Mediol. *Part. II Constit.* 1. (**) Alterius etiam Synod. Tarracon, an. 1580 sub Cl. Antonio Augustino Constitutionem subjiciamus: *Quum Sacramenta Ecclesiæ non solum sine Simoniæ labe, verum etiam sine suspicione, præbenda sint, caveant omnes, ne in eorum administratione quicquam exigant, aut etiam verbis, vel signis, directe, vel indirecte petant.* Videsis Collect. Jo. Teres *Lib. V Tit. II cap.* 2. Consonant plura Hispaniarum Concilia, tum prisca, tum recentiora præsertim Tolet. an. 1582 *Act. III Decret* 26 alias 27. (*)

IX. Ceterum sicut vetitum non est fidelibus aliquid eleemosynæ loco ministris offerre, ita ex altera parte licet ministris hujusmodi oblationes accipere: Concil. Lateran. III *Cap. XLII de Simonia.* At in hac oblatorum receptione, quævis vel tacita pactio vitanda est: id elucet potissimum, quum eadem promtitudine divitibus, ac pauperibus Sacramenta ministrentur: nam nulla, aut exigua ab istis, ab illis maxima, copiosaque speratur eleemosyna. Hinc ead. Neap. Synod. ibid. *ante collationem nihil Sacerdos exigat, post vero laudabilis consuetudo servetur, ita tamen, ut non exigatur per spiritualium subtractionem*: (**) et præf. Synod. Hispal. *Cap. XVII* decrevit, *ut Sacerdotes, et Ministri Ecclesiæ nullum pactum, vel conventionem faciant pro Missis, exsequiis, et divinis Officiis; sed.... quod pro sustentatione Sacerdotum, qui celebrant talia Officia, servetur laudabilis consuetudo introducta à fidelibus circa eleemosynam, quæ eis dari solet.* (*).

X. Quod vero aliquando Parochi, congrua aliunde portione destituti, ex hujusmodi populi oblationibus vitam transigant; indecens visum non est sancire, vel taxare, quid Parocho in Sacramentorum administratione, aliisque sacris functionibus conferendum sit. Mos iste, si minus in ceteris Sacramentis, in quibus haud levi populi offensioni foret, in Matrimonio tamen administrando potissimum invaluit. Neque enim oppido timendum est, ne ob jura solvi consueta, vel sancita, matrimonium differatur; neque hæc di-

la-

latio maximo semper est discrimini. Adhæc adnotat Espenius *P. II Tit. I cap.* 3 *n.* 19 parochialia hujusmodi jura videri *in locum decimarum personalium* ( *quæ de jure communi debentur*, *et bodie passim in desuetudinem abierunt* ) *successisse*, *ut sicuti laici eo titulo debebant de omni suo lucro decimas dare Sacerdotibus*, *ita vice illarum solvant jura illa vel viventes*, *dum matrimonium ineunt*, *vel post mortem dum sepeliuntur*. (**) Verum sicut non vetantur Parochi à jure, vel consuetudine taxatas eleemosynas accipere, ita omnem alioqui ambitionis notam à se ablegare debent, ne si in augendis oblationum medulis ingeniosi sint, cupiditati, vel superstitioni potius, quam Religioni favere videantur Unde Synod. Trid. *Sess. xxv Decret. de invocat. et venerat. Sanct.* constituit, quod *in Sanctorum invocatione*, *Reliquiarum veneratione*, *et Imaginum sacro usu*,... *omnis turpis quæstus eliminetur*. Et Syn. Valent. Sess. IV Tit. III cap. 8 *alias* 10 : *Sacri Tridentini Concilii decreto* insistens *præcipit sub excomunicationis pœna*, *ne in Templis*, *etiam Monasteriis Reliquiæ Sanctorum extra ipsum Altare educantur in locum ubi ad quæstum populo sint propositæ. Quod si aliqui etiam Regulares devotionis gratia eas ad infirmos detulerint*, *quod facere non debent nisi vocati*, *nibil eis dare*, *neque ipsis ob id*, *intuitu etiam eleemosynæ*, *aliquid recipere*, *sub eadem excommunicationis pœna liceat*. (*)

## TITULUS III.

### *De Baptismo, et Confirmatione.*

I. (**) Sacramentum Baptismi, quod in originalis maculæ expiationem institutum est, *primum et fundamentum omnium novæ Legis Sacramentorum constat esse*, ut inquit Joannes Archiep. Tolet. in Synodi an. 1323 *Cap. XV.* (*) Jure antiquo ordinarius Baptismi Minister in primis habebatur Episcopus : unde Tertull. de Baptismo Cap. 16 ; *Dandi Baptismi jus habet*, inquit ; *Summus Sacerdos*, *qui est Episcopus*, *debinc Presbyteri*, *et Diaconi.*, *non tamen sine*

*Epis-*

*Episcopi auctoritate*. Et quidem Episcopi plerumque per se ipsi baptismum conferebant: unde S. Hieron. in *Cap*. 3 *Sophoniæ* de Episcopis generatim scribit: *Dant baptismum, catechumenos erudiunt*: (**) et Martinus Bracar. Epist. ad Bonif. P. apud Aguirre Tom. III *Collect. Maxim*. de Baptismatis ministratione, quasi propria Episcoporum loquitur, quum ait: *Nam ut ego arbitror, qui hoc vobis voluit intimare, nunquam vidisse baptizantes Episcopos*. At non deerant casus, quibus integrum esse Presbyteris, atque etiam Diaconis baptizare, maxime quum non adesset Episcopus, qui catechumenum morti proximum baptizaret, uti colligitur ex Synod. Illiberit. *Can*. LXXVII, aliqqui neque etiam Presbyteris fas erat, *præsente Antistite infantem tingere, aut signare*: Syn. Hispal. II *Can*. VII. (*)

II. Porro jure novo Parochi animarum cura cum jure administrandi Sacramenta semel ab Episcopo accepta, sicuti illam independenter ab Episcopo, et quasi jure proprio exercent, ita tanquam ordinarii ministri baptismum conferunt: ceteri vero Presbyteri, aut Diaconi extra casum necessitatis baptizare vetantur, nisi petita, et impetrata à Parocho, vel ab Episcopo facultate. Ad Diaconos quod spectat speciale quid sancitum reperitur à Gelasio P. *Can*. XIII *Dist*. 93, scilicet, *ut absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis fortassis ordinibus longius constitutis necessitas extrema compellat*. Unde inter Presbyterum, et Diaconum illud agnoscunt discriminis Canonistæ, quod Presbytero possit pro lubito Parochus baptismi ministerium committere, Diacono vero nonnisi ubi legitime impeditus fuerit.

III. Necessitate urgente non modo Clerici inferiores, verum et laici quicunque privatim, et sine cœremoniis baptizare possunt: Tertull. *de Baptismo* 17, Hieron. *in Dialogo contra Luciferianos*. (**) Syn. quidem Illiberit. *Can*. XXXVIII decrevit *posse fidelem, qui lavacrum suum integrum* (hoc est balneum satis aptum ad baptizandum, non confractum) *habet, nec sit bigamus* (vel potius etsi sit bigamus) *baptizare in necessitate infirmitatis positum catechumenum*. Quod quidem posterioribus sæculis semper obtinuit, et aperte docet Syn. Tolet. an. 1323 præf. Cap. XV: *Si partum con-*

*tin-*

*tingat periclitari, poterit nedum obstetrix, vel quivis alius masculus, aut fœmina; sed et pater, et mater in aliqua patella, aut alio instrumento baptizare.*(*) Igitur ubi Clericus non adsit, qui semper in hoc ministerio laicis est præferendus, neque laici præ laico selectio fieri potest, à quocunque homine sive fideli, sive infideli baptismus licite recipi poterit. Unde Eugenius *Part. IV* in Instructione pro Armenis diserte docet: *In casu necessitatis etiam* Paganus *baptizare potest.* Porro in quacunque etiam extrema necessitate neminem posse seipsum baptizare respondit Innocentius III *Cap.* 4 *de Baptismo*, quum inter baptizatum, et baptizantem debeat esse discretio. Quod vero infantes in mortis periculo constituti plerumque ab obstetricibus baptizentur: hinc *nulli fœminæ licet sub pœna excommunicationis obstetricis munus exercere, nisi à proprio Parocho ad baptismum in necessitate conferendum fuerit adprobata*: II Syn. Prov. Neap. *ibidem.* (**) Idcirco Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 4 statuit *ne obstetrix ipsa, aut ullus alius infantem dum nascitur baptizare ausit, nisi urgens mortis periculum imminere viderit. Quando vero infans ad Ecclesiam fuerit delatus, interroget Parochus, num baptizatus sit; quod si respondeatur baptizatum esse, requirat diligenter an debita forma, et modo fuerit baptizatus. Ex quibus si certo colligat, infantem vere baptizatum fuisse, caveat ne Baptismum iteret.....Quando vero non poterit certo colligere infantem baptizatum esse, ac proinde hæsitaverit, num vere sit baptizatus, tunc sub conditione illum baptizet.* Num Parochi diligenter inquirant, an puer vere baptizatus sit priusquam iteratam quamvis conditionalem Baptismi formam adserendam esse illi pronuntient, viderint secum ipsi; agitur enim de summa re. Synod. quoque Mediolan. V Part. I Constit. *Quæ ad Baptism.* mulieribus interdicit obstetricum munus absque Parochi adprobatione exercere. (*)

## *De tempore conferendi Baptismatis.*

IV. Sollemnia Baptismati conferendo in Ecclesia constituta tempora præcipua erant Pascha, et Pentecostes: Tertull. *de Baptismo Cap.* 19, Hieron. *Epist. LXI ad Pamachium cap.* 16 &c. Unde Hieron. ipse *Comm. in Zachar. cap.* 14 ejusdem Prophetæ vaticinium: *Exibunt aquæ vivæ ex Hierosolyma.....in æstate, et hieme erit*, quod LXX Interpretes legunt ἐν θέρει καὶ ἐν ἔαρι *in æstate, et vere* multos ad duo sollemnia baptismi tempora adplicare scribit. Porro non deerant Ecclesiæ, præsertim in Oriente, in quibus etiam Epiphaniæ sollemnitas baptismati conferendo addicta erat: Nazianz. *Orat. XI de Baptismo.* Et in Ecclesia Hierosolymitana auctor est Sozomenus *Lib. II cap.* 26 in Encæniis Ecclesiæ à Constantino M. super Christi sepulcrum ædificatæ dictæ *Anastasia* Baptismum conferri consuevisse. Quod vero in quibusdam per Hispanias, et Gallias Ecclesiis mos invaluerit, Baptismus etiam in festis (**) Nativitatis, et Adparitionis Domini, necnon (*) Apostolorum, et Martyrum diebus conferretur, hanc consuetudinem *improbabilem, et emendandam confusionem* adpellat Siricius P. *Epist. ad Hicmerium Tarraconensem cap.* 2. Tum S. Leo Ep. ad Episcopos Siculos *irrationabilem novitatem* vocat quorundam per Siciliam Episcoporum πρᾶξιν *praxim*, qua in vigilia, et die Epiphaniæ Domini baptismum conferebant. (**) Quibus inhærentes Patres Syn. Gerund. *Can. IV* sanxerunt, *ut in Paschæ sollemnitate, vel Pentecostes, quanto majoris celebritatis, major celebritas est, tanto magis ad baptizandum veniant, ceteris sollemnitatibus infirmi tantummodo debeant baptizari, quibus quocunque tempore convenit Baptismum non negari.* Consonat Syn. Brac. II *Can. IX*, et Tolet. XVII *Can. II*(*) Adeo certum est in Ecclesiis, præcipue Occidentalibus, nonnisi duo baptismati conferendo constituta fuisse tempora; nimirum Pascha, et Pentecosten: id quod ad VIII usque sæculum obtinuisse constat ex *Ep. IV* Gregorii II. Eandem hanc veterem consuetudinem renovare conatus est (**) Andreas Albalatus in Constit. Synodal. an. 1255 Constit. *de forma Baptismi*, his verbis: *In vigilia Paschæ, et Pentecostes,*

*in qualibet Parochiali Ecclesia generalis Baptismus, si baptizandi fuerint pueri, celebretur*; dein S. Carolus Borrom. in Syn. Mediol. IV *Part. II Const. de Baptismo*, (*) et Benedictus XIII in Syn. Rom. *Tit. XXVI cap.* 1. Tum Cæremoniale Episcoporum *Lib. II cap.* 27 præscribit, nec per octo dies ante vigilias Paschæ, et Pentecostes, nisi periculum immineat, infantes baptizentur. Ac demum Rituale Romanum de Baptismo adultorum monet decere *bujusmodi Baptismum ex Apostolico instituto, in Sabbato Sancto Paschatis, vel Pentecostes sollemniter celebrari.*

V. Jam vero in laudatis R. Pontificum Decretalibus ab generali regula ii excipiuntur, qui in mortis, ægritudinis, vel naufragii periculo versantur: quum igitur infantum vita inopinatis casibus sit obnoxia, ut nulla de eorundem vitæ securitas haberi possit; hinc ex vetusta quoque Ecclesiastica consuetudine obtinuit, ut ipsis, quamprimum commode fieri possit, baptisma conferretur. Antiquitus quidem, nisi aliud postulaverit necessitas, in proximo Paschate, vel Pentecoste baptizabantur; uti colligere est ex Augustino *Sermone CLX*, et ex Ambrosio de mysterio Paschæ *Cap.* 5; at sequutis temporibus satius visum est non diu pædobaptismum differri. Unde in II Syn. Prov. Neap. *Tit. III cap.* 2 parentes jubentur ultra octavum ab ortu diem infantis Baptismum non differre, gravissimis in Parochos sancitis pœnis, quorum negligentia quisquam sine baptismo decesserit.

### *Baptismus nonnisi in Ecclesia conferendus.*

VI. Antiquitus in sola Cathedrali Ecclesia Baptismus sollemnis administrabatur; in ea enim tantummodo amplum erat Baptisterium plerumque extra Ecclesiam constructum. Neapoli adhuc exstat prope veteris Cathedralis Ecclesiæ situm Ecclesia S. Joanni sacra amplum in medio habens baptisterium, ubi Neapolitani sacris aquis abluebantur. At multiplicato fidelium numero in principalioribus Ecclesiis, vel prope eas baptisteria ædificata sunt; quæ propterea Ecclesiæ baptismales dictæ sunt ad distinctionem Parochialium, quæ baptisterio carebant, uti mox observabimus *Tit. XI.* Porro sequutis temporibus, uti Parochi Ordinarii baptismi-

miniſtri facti ſunt, ita omnes paſſim erectæ Parochiæ baptiſteria acceperunt, in quibus Parochiani ſollemniter baptizarentur, Eccleſiamque Parochialem, ceu Matrem, venerarentur. Quare Concilium Vienenſe *Clem. unic. de Baptiſmo* (quod ſequutæ ſunt Provinc. Synod. Neap.) prohibuit, *ne quis in aulis, vel cameris, aut aliis privatis domibus, ſed duntaxat in Eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati alios (niſi Regum, vel Principum, quibus valeat in hoc caſu defferri, aut talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad Eccleſiam abſque periculo propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare.* Idem præſcribit I Syn. Provinc. Mediol. *P. II Conſt.* 2, (**) et Jo. ab Aragonia in Syn. Tarracon. in Compilat. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXIV cap.* 7, Synod. Dertus. *Cap. VIII*, et Valent. an. 1565 *Seſſione II Tit. II cap.* 3, cujus verba ſine piaculo præterire non licet: *Præcipit Synodus, ne in privatis domibus, ſed in Eccleſia tantum* (Baptiſmus) *conferatur; et ut omnis ſcandali tollatur occaſio, etiam ſub pœna excommunicationis, et dimidii aurei jubet, ne aliquid in ejus collatione exigatur.* Id quod jam pridem interdixerat Synod. Illiberit. *Can. XLVIII.* (*)

## (**) *De Baptiſmi conferendi ratione.* (*)

(**) VII. Quum ipſe Sacramentorum auctor Jeſus Chriſtus à Joanne in Jordane baptizari voluerit, ejuſdemque fluminis aquis immerſum omnes ut plurimum fideles exiſtimaverint, hinc generatim mos in Eccleſiam inductus eſt, ut Baptiſmus per immerſionem conferretur; id quod aperte docet Tertull. *de Coron. Milit. Cap.* 3, et Auctor *de Cœleſt. Hierarch. Cap.* 20. Neque deerant aliquæ ſymbolicæ rationes, quibus ducti Eccleſiæ Patres hujuſmodi baptizandi ritum firmiter crediderint retinendum. Unde Syn. Tolet. IV *Can. VI* alias *V* per immerſionem Chriſti ad inferos Deſcenſum; per egreſſum Reſurrectionem indicandam voluit. Verum et in eo etiam baptizandi modo Sanctiſſimæ Trinitatis myſterium veluti præcipuum Religionis caput exprimere cupiens Eccleſia, trinam ad unumquemque baptizandum merſionem adhibuit. Ita Tertull. *ubi ſupra*, et Ambroſ. *de Sacrament.*

*Lib.*

*Lib. II cap. 7.* Hæreticos tamen, qui plures in Trinitate substantias commenti divinitatem partiri ausi sunt, ansam sibi ex hac trina mersione adripuisse, persuasi Catholicorum quidam una duntaxat mersione uti cœperunt; alii è converso tres adhibendas mersiones, uti omnino necessarias existimarunt. Inter hos pro trina mersione, quasi pro aris, et focis propugnat Martinus Bracarens. *in Epist. ad Bonifacium.* In hac Hispanorum Patrum controversia consulendum duxit Gregorium Magn. Leander Hispalensis, cui respondens *Epist. XLI Lib. I* totam rem in aperto producit: *Dum in tribus*, ait, *Personis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in Baptismate in aquam vel ter, vel semel immergere, quando et in tribus mersionibus Personarum Trinitas, et in una potest Divinitatis singularitas designari. Sed quia nunc hucusque ab hæreticis infans in Baptismate tertio mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo, ne dum mersiones numerant, Divinitatem dividant, dumque quod faciebant, faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur.* (*)

(**) VIII. At non ideo consopitæ sunt disceptationes; quocirca Syn. Tolet. IV an. 633 post transcriptum totum ejusdem Gregorii Epistolæ caput quartum, præfato *Can. V* ita sanxit: *Propter vitandum.... schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, simplam teneamus Baptismi mersionem, ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, hæreticorum probare assertionem, dum sequuntur, et morem.* Sed incasum; Synodus quidem Wormatiensis an. 772 *Can. V* transcriptis à Syn. Tolet. IV verbis, unam vel trinam permittere mersionem videtur fuisse coacta, decernens, *utrumque rectum esse, utrumque irreprehensibile.* Inde colligas necesse est sæculo VIII adhuc concertationes de *Trina mersione* perdurasse, quod etiam evincitur ex Alcuino in Epist. *ad Frat. Lugd. LXIX apud Quercit.* Et quidem Alcuinus ipse in præf. Epist. et in sequenti *de Baptisterio* nullum non movet lapidem, ut prorsus necessariam adstruat trinam Baptismatis mersionem, complures, sane futiles, rationes adducens ex alegoriis à trino numero petitas; quinimmo non veretur adserere, dubitare se plurimum, an celebris illa Epistola de *Trina mersione* Gregorii sit, an vero ab aliquo uni-

ca

cæ mersionis *Sectæ auctore sub ejus nomine scripta*, eo quod eam in Codice S. Gregorii operum ex Roma sibi allato, non invenerit. ¡Optima sane ratio! ¿Estne hic Codex tantæ auctoritatis, ut S. Isidoro, S. Leandri germano fratri, qui Concilio Toletano præfuit, ceterisque Hispaniarum Episcopis, qui eidem Concilio convenerant, et Concilii Wormatiensis Patribus, vel mendacii, vel oscitantiæ notam inuramus? Minime. Tandem vero sedatis penitus Arianorum, et Priscilianistarum turbis, concertationes etiam de *Trina mersione* sensim desiere; at consuetudo mergendi baptizatos, diu retenta est in Hispania. (*)

(**) IX. Sæculo XIII inducta videtur disciplina baptizandi per super infusionem, utraque tamen invaluit, et super-infusio, et mersio, ut colligitur ex S. Thoma *III Part. Q. LXVI. art. 7 in Corp.* Hanc mersionem scilicet sæculo XIV Ecclesiam prorsus reliquisse putarunt nonnulli; verum in Hispania quamvis parvum inspiciamus lavacrum, quo S. Dominicus Calagurritanus baptizatus dicitur, quod non potuit esse nisi ad infusionis usum, mersionem tamen usitatam fuisse anno 1323, quo celebrata est præf. Syn. Tolet. aperte ostendit *Cap. XV.* Immo mersionis ritum præscripsit Card. de Mendoza in Constit. Syn. an. 1555 *Cap. XI*, quatuor tantummodo casibus exceptis: 1 *Quum baptizandus erit adultæ ætatis, sive vir, sive fœmina.* 2 *Quum infans ægrotaverit, de quo verosimiliter credi debet, quod si in aquam immergeretur manifestum damnum, ac jacturam pateretur.* 3 *Quum infans nequit ab utero matris exire, nisi solum caput, vel aliud ejus membrum, quo casu fieri debet Baptismus in illo membro per aspersionem.* 4 *Quum in casu necessitatis nequit haberi ea copia aquæ, ut sufficiat ad immersionem.* Adhuc tamen partim obtinebat immersio sæculo XVI, id quod evincitur ex Syn. Tarracon. an. 1556 in Compilat. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXV cap.* 2. En verba: *Evitantes, quæ docente experientia solent in sumergendis infantibus in sacro fonte Baptismatis sæpius evenire, jubemus, infantes hujusmodi per Patrinos, seu suscipientes eosdem teneri, et baptizandos cum aqua, proferendo verba decentia, per Curatos, seu eorum loca tenentes tantummodo tingi.* Atque inde eo ventum est, ut exoleta jam antiqua mergendi consuetudine

ne in Ecclesia Occidentali, una excepta Mediolanensi, hæc sola tingendi, vel super-infundendi prorsus obtineat.(*)

(**)X. Si autem quæras, quo pacto baptizati olim fuerint ægri, qui in aquas sine vitæ periculo immitti non poterant; suspicamur fuisse per aspersionem, vel infusionem, uti discimus ex S. Cypriano *Epist. LXXVI ad Magn.* et ex August. *Lib. VI cont. Donat. cap.* 7; idque docet Strabo de Rebus Ecclesiæ *Cap.* 26.(*)

### (**) *De verbis quibus Baptismus perficitur.* (*)

(**) XI. Ad verba quod attinet, ipse Dominus Jesus quum ad Evangélium adnuntiandum Apostolos, misit indicavit verbis illis: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Hinc ea Patrum mentibus firmiter insedit sententia, necessariam esse in Baptismo trium personarum invocationem. Unde Tertullianus de Baptismo Cap. XIII: *Lex tingendi imposita est, et forma præscripta. Ite docete omnes nationes, tingentes eas in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* August. *Lib. VI de Baptismo Cap. XXV num.* 47, et Fulgentius *de Incarnat. Cap. XI*, qui recitatis verbis: *Docete omnes gentes*, subjicit: *Doctor, et largitor æternæ salutis banc formam sacri Baptismatis dedit.* Consonat Vigilius P. in Epist. ad Profutur. Bracar. *Cap. VI* apud Aguirre Tom. III: *Si quis Episcopus, aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.....projiciatur ab Ecclesia.* Hanc dein confirmarunt doctrinam Eugenius IV *in Decret. pro Armen.* et Trid. *Sess. VII Can.* IV *de Baptismo.*(*)

### (**) *De Pædobaptismo.* (*)

(**) XII. In exordio nascentis Ecclesiæ Evangelium adnuntiantibus Apostolis, et Apostolicis viris, plurimi erant, qui ad Jesu Christi Fidem conversi, Baptismum expetebant, quorum experiendo proposito constituti sunt catechismi, seu probationis anni. Hoc in causa est, cur plures tum adultos, cum infantes ad Baptismum accessisse videamus. At non ideo fides adhibenda est Salmasio, aliisque hujus fur-

fu-

furis hominibus contendentibus, neminem quondam *nisi ætate jam adulta* baptizatum esse; Synodus quippe Illiberit. *Can. I* non obscure demonstrat, Ecclesiam baptizare jam tunc consuevisse adhuc non adultos, maxime quum in mortis discrimen inciderint. Expressius Syn. Gerund. an. 517 Can. V: *De parvulis vero, qui nuper materno utero editi sunt, placuit constitui, ut si infirmi, (ut adsolet) fuerint, et lac maternum non appetunt etiam eadem die, qua nati sunt, (si oblati fuerint) baptizentur.* Parvulos etiam baptizari posse, Episcopi Africani in Sardinia exules, uti dogma Catholicum credidere in Epist. Synodica an. circiter 526 *Cap. XI.* Id ipsum etiam firmiter tenuit Ecclesia sequutis sæculis: Syn. Bracar. II *Can. IX*, Gregorius M. Epist. ad Leand. Hispal. *Cap. IV*, Syn. Tolet. IV *Can. VI* alias *V*, Hispal. II *Can. VII*, Tolet. an. 1323 præf. *Cap. XV.* Postremo Syn. Trident. *Sess. VII de Baptismo Can. XII* anathemate percellit eos, qui nonnisi adultos baptizandos volunt. (*)

## *De Catechumenis.*

XIII. Catechumeni ii semper in Ecclesia audiere, qui per plures veluti Christiani tyrocinii gradus ad baptisma disponebantur, ac præparabantur. Profecto verbum κατηχουμένων in Sacro novi Fœderis Codice haud semel *in primis Christianæ Religionis elementis instituere* significat: *I ad Corinth.* 14, *et ad Galat. VI.* Unde Tertulliano *de Pœnit.* 6 *Novitioli*, et Augustino *de Symb. ad Catech.* 2 *Tyrones Dei* dicti sunt; quod eam vitæ conditionem amplecterentur, quæ milites Dei, et vitæ æternæ candidatos ipsos eficeret.

XIV. Nemo ad Catechumenatum sine sollemni manuum impositione, ejusque comite oratione admitti consuevit: Conc. Illiberit. *Can. XXXIX*, et Arelat. I *Can. VI.* Adjungi quoque consuevit Obsignatio adhibito Crucis signo. Unde Augustinus de Peccator. meritis II. 26: *Catechumenos secundum quendam modum suum per signum Christi, et orationem manus impositione puto sanctificari.*

XV. Catechumeni vulgo in tres clases dispescuntur: scilicet in *Audientes*, *Genuflectentes*, et *Competentes*, sive *Electos.* Audientes ii dicebantur, quibus in Ecclesiam ingredi li-

licebat ad Sermones, et Sacras Scripturas, quæ in priori Missæ parte recitabantur, audiendas. Verum antequam preces inchoarentur, è vestigio eos abire oportebat, Diacono ex excelsiore loco proclamante: *Ne quis audientium* &c. Constit. Apost. VIII 5. Genuflectentes, sive Prostrati ii erant, qui in Ecclesia post Episcopi sermonem persistentes, manuum impositionem cum propriis quibusdam precationibus in genua provoluti recipiebant: Const. Apost. *ibid.* 6, Conc. Nicæn. *Can. XIII* &c. Tandem proximi Baptismo candidati Competentes, sive Electi nuncupabantur. Competentes, quod ab Episcopo publice in Ecclesia baptismum peterent: (**) Isidorus *Lib. VIII Origin. cap.* 4. (*) Electi vero, quod ab Episcopo peracta ipsorum examinatione, eligerentur, ut baptisma proxime futuris diebus festis acciperent. Unde ab Cyrill. Hieros. *Catech. I, et II* φωτιζόμενοι *illuminandi*, et ab Auct. Constit. βαπτιζόμενοι *baptizandi* dicuntur.

XVI. Methodus, qua Catechumeni electi ad baptismum deducebantur, hæc potissimum erat. Adpropinquante Paschatis Festivitate primum nomina sua dabant, quæ Episcopo mandante à Sacerdote, vel Diacono speciatim ad hoc negotium deputato Scriptis Ecclesiæ inserebantur, quæ proinde *Dypticha* dicta sunt. Sequebatur exacta, ac pluries repetita exploratio, quasnam in antegressis catechumenatus gradibus progressiones fecissent. Tum viginti ante baptismum diebus exorcizabantur. (**) Unde Syn. Brac. II *Can. I* sanxit, *ut sicut antiqui Canones jubent, ante viginti dies Baptismi ad purgationem exorcismi catechumeni currant.* (*) *Exorcismi* precationes erant è sacris litteris collectæ, et compositæ ad Deum orandum, ut Satanæ in illis potestatem frangeret, eum ab ipsis spiritum erroris, et pravitatis expelleret. Durante exorcismorum tempore catechumeni variis detinebantur exercitationibus: nimirum jejuniis, abstinentiis, et speciatim ab usu conjugii, geniculationibus, pervigiliis, peccatorum confessione, chameuniis, lacrymis, injuriarum condonatione, pauperum commiseratione &c. Dein Fidei symbolum edocebantur, quod memoriæ ipsis mandandum erat coram Episcopo in ultimo ante baptismum examine recitandum. (**) Id aperte docet præf. Syn. Bracar. ibid. *In quibus, ait, viginti diebus omnino catechumeni Simbolum,*

*quod est: Credo in Deum Patrem Omnipotentem, specialiter doceantur.*(*) Symboli recitationem ex tempore excipiebat Orationis Dominicæ institutio, dicta Oratio fidelium, quippe quæ à solis baptizatis adhiberi poterat. Adhæc aptas edocebantur responsiones, quibus in baptismo utendum erat, ubi ab Episcopo, vel Presbytero baptizante interrogabantur. Postremo aliquot ante baptismum diebus velati incedebant; et in aliquibus saltem Ecclesiis eorundem tum aures tangebantur, ipsis dicendo *Ephpheta*, tum oculi luto illiniebantur. Ejusmodi methodum vix indicasse satis esto; de eadem exquisitius in nostris *Antiquitatibus Christianis*.

XVII. Constat igitur ritus, et cœremonias, quas hodie in baptismate conferendo observari præcipit Ecclesia, tantæ esse antiquitatis, ut eorundem institutio saltem ex parte Apostolicæ traditioni recte deferatur. Tertull. *de Coron. Milit. Cap.* 3, Basilius *de Sp. S. cap.* 27. (**) Tum et chrismate vertex baptizati inungebatur, quod singulis annis renovandum est ex præscripto Pontific. Rom. et Syn. Vallis-olet. *Cap. XVI.* (*) Qua de re piaculum omnino est, vel illas omittere, vel non ea, quæ tantum mysterium decet, reverentia adhibere. Ubi contigerit infantem ob mortis periculum domi baptizatum supervivere, ad Ecclesiam adducendus est, ut omissi ritus celebrentur; id quod vetus Ecclesiastica traditio docet, et Synodales Constitutiones præscribunt. Syn. Diœces. Neap. an. 1669 *de Baptismo Cap.* 3 decernit: *Si forte metu mortis baptizatus celeriter infans domui fuerit, recteque deinde convaluerit, ad reliquas Ecclesiæ cœremonias suscipiendas mature in Ecclesiam deferatur.* (**) Et Syn. Valent. Sess. II Tit. II cap. 4: *Parochus.....si certo colligat, infantem vere baptizatum fuisse, caveat ne Baptismum iteret. Catechismum tamen, unctionem olei, et chrismatis, et alia, quæ jam baptizato convenire possunt, peragat.* (*)

## *De Patrinis.*

XVIII. *De Patrinis* juvat pauca subnectere: ac primo olim *Sponsores*, *Fidejussores*, aut etiam *Fidei-dictatores* dicti sunt, quippe qui de fide, et sufficienti catechumenorum instructione sponderent. Uti quoque interdum *Offerentes* ad-

pel-

pellati sunt, eo quod Catechumenos ad baptismum offerrent.

XIX. Præcipua Patrinorum munia erant, baptizantium institutioni præesse, eosdemque Episcopo baptizandos offerre, et è sacro fonte suscipere. Porro distinctione opus erat masculos inter et fœminas; scilicet ut pro illis viri, ac plerumque Diaconi; pro his vero mulieres, ac præcipue Diaconissæ ad ejusmodi munus seligerentur. Quum enim catechumenæ nudæ in aquas immergerentur, et ex aquis suscipiendæ essent, hinc pudori muliebri, et honestati consulendum fuit: Constit. Apost. *Lib. III cap.* 16.

XX. Antiquitus quidem parentes naturales, ut plurimum suos præsertim infantes filios baptismo offerebant, ac pro iisdem profitebantur, et fidem spondebant: Augustinus *Ep.* 23. At vero extraneis etiam dabatur id munus obire, præsertim ubi de orphanis, projectis, servulis, aliisque id genus baptizandis ageretur: Augustinus *ibid.* Porro spirituali cognatione conjugia dirimente sequutis temporibus inducta, Parentes vetati sunt suos è baptismo filios suscipere: *Nullus proprium filium, aut filiam de fonte baptismatis suscipiat*: Sin. Moguntina *Can. LV.* Sola necessitas parentes omni hac in re, et pœna, et culpa solvit: *Can. VII Caus.* 30 *Q. I.*

XXI. Adhæc caveant Patrini, ne existiment sponsioni suæ se satis facere, si aliquod post baptismum munus baptizato, vel baptizati parentibus offerant; sed potius *intelligant se Christo filios spiritualiter generare, tenerique ex vi susceptionis eos in catholica fide, et probis moribus instruere, si modo parentes hoc facere neglexerint juxta Sacros Canones*: I Syn. Prov. Neap. *Cap.* 14. (**) *Cognoscatis fidejussores apud Deum exstitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere: ideoque semper eos admonete, ut castitatem custodiant, justitiam diligant, charitatem teneant.* S. August. vel quisquis sit auctor *Can. CV de Consecr. Dist.* 4. (*) Qua de re ab Patrini munere exercendo repellendi sunt excommunicati, interdicti, infames, ac notorie flagitiosi, et qui Christianæ fidei rudimenta ignoraverint: Syn. Diœces. Neap. *an.* 1694 *Part. II cap.* 2. Neque admittendi sunt Monachi, vel cujusvis Ordinis Regulares, aut Moniales per mandatum procurationis: *ibid.* (**) *Can. CIII de Consecrat.*

*Dist.* 4; immo neque Clerici, Syn. Hispal. an. 1512 *Capit. XXVII*, et Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXV cap.* 5. (*)

XXII. Demum plura hac in re saluberrima præcipit II Syn. Prov. Neap. 1 *Plures Patrini in Baptismo non adhibeantur, sed unus, vel una, vel ad summum unus, et una.* 2 *Sanctorum tantum nomina baptizatis imponantur.* 3 *Baptismus collatus statim à Parocho antequam baptizatus ab Ecclesia discedat, in libro consueto, quem paratum prope baptisterium retineat, adscribatur....hujusmodi baptismorum liber clave apud solum Parochum servanda custodiatur.* Postremo Parochi non omittant Patrinos *monere de spirituali contracta cognatione; scilicet inter susceptores, et baptizatum ipsum, ac illius Patrem, et Matrem, nec non inter baptizantem, et baptizatum, et illius Patrem, et Matrem.* Eadem præscribit S. Carolus Borromæus in suis Synodis Provinc. ac præsertim I *Part. II Const.* 2, et IV *Part. II Const.* 2. (**) Alios item non spernendæ utilitatis Canones præscripserunt Hispanienses Synodi. 1 *Ne adulti à Curatis baptizentur, quin prius sufficienti tempore rudimenta Fidei edocti fuerint.* Syn. Valent. Sess. II Tit. II cap. 5. 2 *Quod Rector, Vicarius, et curam animarum habens, et Regens in sua Parochia duos teneat libros, in quorum altero nomina, et cognomina baptizandorum, parentumque eorum, ac patrinorum, et patrinarum, diemque, et annum quo fuerint baptizati.....scribat.* Compilat. Jo. Teres Lib. III Titul. XXIII cap. 3. 3 *Ut puerperæ, quæ post convenientem tempus, domo egræssæ, Ecclesiam adeunt, tum ut infantem Deo offerant, tum etiam, ut pro suscepto beneficio illi gratias agant, non ad aliam, quam ad Parochiam ipsam, in qua scilicet infans beneficium regenerationis suscepit, se conferant; idque faciant prima statim vice, qua domo egrediuntur.* Ead. Syn. Valent. ibid. Cap. 6. (*)

## *De Sacramento Confirmationis.*

XXIII. Quoniam Baptisma prioribus Ecclesiæ sæculis, ut modo observavimus, ut plurimum per Episcopum administrabatur; hinc ea ubique generatim viguit consuetudo, ut

ut hominibus statim post lavacrum regenerationis Confirmationis quoque Sacramentum conferretur: Tertullian. *de Baptismo Cap.* 7, *et* 8, Cyrillus Hierosolym. *Catech. Mystag. Cap. III n.* 1, Auct. Const. *Lib. VII cap.* 43, *et* 44 &c. (**) idque per Episcoporum manus: Syn. Illib. *Can.* XXXVIII, et LXXVII, et S. Pacianus Epist. *de Nomine Cathol.* ita perspicue: *Si ergo et Lavacri, et Chrismatis potestas ad Episcopos inde descendit.* (*) Ii tantummodo casus excepti erant; scilicet ubi Episcopus abesset, vel si qui in villulis, castellis, aliisque ab Ecclesia matrice dissitis locis, aut ægritudine urgente in lectulos per Presbyteros, vel Diaconos Baptismum reciperent: Hieron. *contra Lucifer. Cap.* 4; (**) Syn. Illiberit. *præf. Can.* (*) Adhæc generalis illa praxis non modo in adultis, verum et in infantibus adcurate observabatur: Innocentius I *Epist. I cap.* 3, Gregor. M. Epist. ad Jan. Calarit. *Lib. III Epist.* 9; et in Ecclesia Græca hodiedum servatur, uti colligitur ex Græcorum Rituali, et probat Jacobus Goar *in Notis ad Rituale pag.* 367.

XXIV. Verum sequutis temporibus Ecclesiæ satius visum est, Confirmationem in eam ætatem differre, in qua baptizati ratione utentes majori cum fructu illam reciperent; præsertim quum infantibus cum hoste pugnandum non sit, cujus rei causa hujusmodi Sacramentum à Christo Domino institutum est. I Synod. Provinc. Neap. *Cap.* 14 vetat, ne *ulli qui nondum quinque sit natus annos, Confirmationis Sacramentum conferatur*; verum aliæ Synodi septennium requirunt. (**) Quocirca Benedictus XIV in Constit. *de Ritib. Græc.* decrevit, neque pueris ante septennium Confirmationem conferri, neque ultra duodennium differri oportere. (*)

XXV. Tum II Syn. Provinc. Neap. plura hac in re præscribit. 1 Caveant mulieres, *ne sæculi luxu, et procaci corporis cultu, ac Satanæ pompis adfluentes, quibus in baptismo renuntiarunt, ad Confirmationem accedant: easque sive confirmandæ sint, sive Matrinæ, repellendas esse decernit*: Tit. III cap. 3. 2 *Nomina confirmati, ejusque Parentum, et Patrini, aut Matrinæ, et patriæ à Magistro Cæremoniarum in peculiari quodam libro digesta conscribantur*: ibid. 3 *Mares à solis maribus, fœminæ à solis fœminis in Confirmatione suscipiantur, neque ulli liceat plures, quam duos* ea-

*eadem die in Confirmatione tenere sine Ordinarii licentia*: ibid. 4 *Qui non sunt natu majores confirmandis, aut nondum ipsi confirmati sunt, pro Patrinis in hoc Sacramento non admittantur*: ibid. 5 Studeant Parochi fideles admonere, ut ea cum pietate, et religionis ardore *ad hoc Sacramentum accedant, ut dum caro inungitur, anima consecretur*: ibidem. Adhæc 6 de ejusdem Sacramenti natura, vi, salutaribusque effectis fidelem populum edocere satagant, *ut omnes intelligant, illum non modo non negligendum, aut nimium differendum, verum et ardenti animo expetendum*: Syn. Diœces. an. 1694 *P. II cap.* 3. Neque demum 7 omittant fideles admonere tum de charactere, quod per illud in anima imprimitur, tum etiam de spirituali cognatione, quæ inter confirmatum ipsiusque Parentes, atque Patrinum contrahitur. (**) Quibus omnibus merito adjicienda est laud. Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 10, quæ post recensita præclarissima Melchiadis Epistolæ (apocrypham esse fatemur) verba, hæc subdit: *Quæ omnia considerans Synodus, Prælatos hortatur, ut sedulo advertant, ne huic Sacramento debitus in Ecclesia honor deesse videatur, et quoties Sacramentum hoc adultis conferendum erit, nonnisi ea, qua decet animi præparatione, accedentibus, et sua etiam peccata confessis conferatur.* Et Cap. 11, *quod curent Prælati, ut in Civitatibus, in quibus resident, duobus, aut tribus anni temporibus Sacramentum Confirmationis publice ministretur.... Confirmatorum nomina, et ipsorum susceptorum, et Confirmantis in libro uno describenda censemus, ne aut Sacramenti iterandi occasio detur, aut Matrimonia confundantur, si spiritualis cognatio, quæ ex Confirmatione contracta fuit, ignoretur.* (*)

XXVI. Manuum Impositionem, ejusque comitem orationem essentialem esse hujus Sacramenti Materiam, et Formam communis pæne est Theologorum, et Canonistarum sententia. Profecto 1 Sacræ Litteræ Manuum Impositioni, ejusque comiti Orationi virtutem Spiritus S. adscripsere: *Act. Apost. VIII, et XIX.* 2 Semper, et ubique in confirmandis Neophytis adhibita est: (**) Synod. Illiberit. *Can. XXVIII.* (*) 3 Non alia ratione potest evinci contra hæreticos ex Sacris Litteris Confirmationis veritas.

Ple-

XXVII. Plerique Theologi contendunt etiam unctionem æque ac manuum impositionem ad essentiam pertinere hujus Sacramenti. Id quod probant 1, quod veteres Patres utrique gratiæ spiritalis effectum ex æquo videantur tribuere. 2 Quod Patres omnium antiquissimi Tertullianus, Cyprianus &c. utramque semper adhibitam memorent. (**) S. Basilius etiam *Lib. I de Spiritu Sancto Cap. XXVII*, S. Pacianus *ibid.* et Prudentius *in Cathemer. Hymn. VI ante Somn.* ac *in Apotheosi contra Judæos.*(*) 3 Quia utraque cum immemorabili institutione expressius Sacramenti Confirmationis effecta significare videatur.

XXVIII. Verum non desunt Canonistæ, et Theologi, et quidem non imi subsellii, uti Habert, Aurelius, Sirmondus, Sambovius, L' Herminier &c. qui censent solam manuum impositionem essentialem esse hujus Sacramenti materiam. Profecto 1 Apostoli nonnisi manuum impositione ad conferendum Neophytis Spiritum S. usi videntur, Act. VIII v. 17: *Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spir. S.* Act. XIX v. 6: *Et quum imposuisset illis manus....venit Spir. S. super illos.* Tertull. de Baptism. 7: *Dehinc manus imponitur per impositionem advocans, et invitans Spir. S...... tunc ille Sanctissimus Spir. super emundata, et benedicta corpora libens à Patre descendit.* Particulæ sane illæ *tunc*, *quum* &c. manuum impositionem, et quidem præcise indicant; (**) sed particulæ hæ tempus quo Apostoli Confirmationem ministrabant, non rem, neque rei gerendæ modum indicare videntur. (*)

2 Non potestatem ungendi; sed potestatem manus imponendi ab Apostolis Simon Magus emere adtentavit. Porro homo præstigiis adsuetus, si vidisset oleum ab Apostolis adhibitum, potius illud, magicum ratus, ab ipsis emere studuisset. (**) At vero Simon generalem gratiæ impertiendæ facultatem, quam per manus impositionem ut plurimum tradi videbat ab Apostolis, emere voluit, non solam conferendæ Confirmationis gratiæ potestatem. (*)

3 Sacræ Litteræ locis indicatis manuum impositionem memorant, tacent unctionem: atqui tacent et Patres. Fac Apostoli unxerint: Patres sacras litteras explicantes unctionem supplessent, vel inde ratiocinando eduxissent: nullus om-

omnino, vel explicando supplevit, vel ratiocinando eduxit; plures etiam aperte negarunt: uti Patres Concilii Moguntini Can. XVIII: *Hoc Sacramentum*, inquiunt, *ab initio sola manuum impositione adhibitum, mox sub ipsis Apostolorum temporibus ex eorundem traditione adhibita chrismatis unctione cœpit conferri.* (**) Verum complura antiquorum Patrum, et Scriptorum testimonia, quæ de unctione loquuntur, Sacrarum Litterarum verba interpretasse videntur. Synodus Moguntina, quæ tot à Confirmationis institutione sæculis coacta est, an. nimirum 1549, profecto in re facti decepta est. (*)

4 Si utraque Sacramento ὁσιώθης *essentialis* habita fuisset, profecto una ab altera indivulsa fuisset, immo unum morale constituissent. At contra post lavacrum regenerationis, et unctionem, ante vero manuum impositionem, vestium candidarum indumentum recenset Ambrosius: *Lib. II de Sacr. cap.* 7. Mellis, et lactis societatem, qua Christus suos infantat: Tertull. *Lib. I contra Marcionem.* Vestis albæ adsumtionem: Cyrillus *Catech. IV Mystag.* (**) At vero sacra Unctio non videtur *formaliter*, ut ita dicamus divulsa, sed *materialiter* duntaxat, et ministrandi ordine. (*) Tum Presbytero, immo et aliquando Diacono permissum baptisma, permissa et unctio; at manuum impositio semper vetita, nisi vel super energumenos ex Innocentio I *Ep. ad Decentium*, et ex Conc. Carthag. IV, vel super catechumenos ex Synodis Hispaniensibus. Hinc profecto emicat Unctionem antiquitus habitam fuisse tanquam Baptismi ritum, vel potius mediam inter Baptismum, et Confirmationem; illius quidem perfectivam, hujus vero præambulam. (**) Sed antiquitus sicuti omnium fere Sacramentorum collatio Episcopis reservata erat; Syn. Hispal. II. *Can. VII*, ita Episcopo jubente, uti reliqua, ita etiam Confirmationis Sacramentum Presbyteri ministrare poterant: Syn. Tolet. I *Can. XX.* (*)

5 Postremo non idem specie chrisma latinum, et græcum. Latinum est oleum simplex cum modica balsami quantitate commixtum: græcum vero ex Auct. *Eccles. Hierarch.* Collectio est bene spirantium materiarum; et ex Euchologiis Goarii, et Hamberti oleo balsamum, et tres ac triginta aromatum suaveolentium species admiscentur librarum

pon-

pondere fere nonaginta; quæ non modico vino commixta, et igne diu concocta unguentum componunt ab oleo specie diversum; et quidem 1 entitate, 2 virtute, 3 effectu. *Entitate*: olea enim, præsertim aromatum igne concreta, non sensibilibus modo, verum et insensibilibus invicem partibus resoluta formam priorem immutant, ac novam compositi totius adsumunt: et quidem eo tenacius, quo ramosæ partes invicem intextæ firmius adhærescunt, ac difficilius in pristina resolvuntur; adeo in tertiam quandam, quæ chimicis, et phȳsicis Balsamum proprie dicitur, entitatem coalescunt. *Virtute*: potentissima enim hæc sunt, et caustica præ oleo simplici, quæ blandissimum est, ac vitæ delicium. Demum *effectu*; illa enim incendunt, exurunt, penetrant, adstringunt; oleum contra moliendis, relaxandis, fovendis partibus adcommodatum. Jam vero si hæc in aqua mutatio fieret, nullus aquam hanc artefactam, specie diversam à simplici, adfirmare detrectaret baptismo prorsus ineptam. Quum igitur essentiales Sacramentorum materiæ immutabiles sint, et eædem in Ecclesia fuerint, at nunc sunt, uti erudite demonstrat Morinus *de Administr. Sacrament. Pœnit. VIII* 18, et sanioris doctrinæ Theologi docent; ¿quisnam, quæso, unctionem apud Latinos, et apud Græcos specie diversam essentiales Confirmationis materiam jure adfirmare quiverit? (**) Verum non videtur specie diversum chrismationis elementum apud Græcos, et apud Latinos; hoc enim neque est oleum, neque balsamum; sed oleosa res, et ad ungendum idonea, hæc ita sumta materia, eadem est in utraque Ecclesia. (*) Sunt et alia argumenta, quæ ab Sirmondo, Sambovio, aliisque hujus sententiæ patronis producuntur; præcipua indicasse satis esto ad dignoscendum quam gravi culpæ se reddat obnoxium, qui manuum impositionem recipere negligeret: Sacramentum enim periculo nullitatis exponeret. Verum ubi ex ignorantia omissa sit, Sacramentum iterandum non est, sed caute supplendum, quod incaute fuerat omissum: *Cap.* 1 *de Sacr. non iterandis.* Porro de hoc capite fusiori calamo agemus in nostris *Antiquitatibus Christianis.*

XXIX. Illud hic adnotare jubet: scilicet antiquissimam esse Ecclesiæ praxim, ut Chrisma nonnisi ab Episcopo con-

ficiatur, à quo diœcesani Archipresbyteri, vel Parochi illud singulis annis accipiant: Concil. Carthag. IV *Can. xxxvi.* Qua de re Syn. Tolet. I an. 400 *Can. xx* decernit: *Quamvis pæne ubique custodiatur, ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat: tamen quia in aliquibus locis, vel Provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium, nisi Episcopum, Chrisma facere, et per Diœcesim destinare.* (*) Idem tradit Syn. Bracar. I Cap. XIX *alias* Can. xxxvi: *Item placuit, ut si quis Presbyter post hoc interdictum ausus fuerit Chrisma benedicere.... à suo officio deponatur, nam et antiqui hoc Canones vetuerunt.* (*) Porro praxis chrisma conficiendi in Cœna Domini nonnisi sæculo vi inducta videtur: ipsius enim prima occurrit mentio in Sacramentario S. Gregorii, quod per illud temporis conscriptum est.

## TITULUS IV.

### *De Sacramento Eucharistiæ.*

I. Sacramentum Corporis, et Sanguinis Christi à S. Paulo, et ab antiquis Patribus aliquando dictum *Cœna Domini*, *Communio*, *Eulogia*, *Viaticum* &c. ut plurimum *Eucharistia* adpellari consuevit: quod in ejus usu Deo gratiæ agantur: Justinus *Apol.* 2; id quod et ipse Christus præstitit in ejus institutione. Nonnisi à Sacerdotibus, dum Missæ sacrificium peragunt, consecranda est: atque adeo ipsamet non Sacramenti modo rationem habet, verum et divinum novæ legis Sacrificium constituit, cujus ministri soli Presbyteri à Christo Domino instituti sunt. Diaconi tantummodo ex Episcopi, vel Presbyteri delegatione illam administrandi potestatem habent; quo munere antiquitus quam sæpissime fungebantur: Eucharistiam enim ab Episcopo acceptam ad absentes Diaconi deferebant: Justinus M. *ibid.* Tum etiam in quibusdam Ecclesiis illam in Missa sollemni fideli populo distribuebant. Verum præcipue Diaconis Dominici Sanguinis dispensatio concredita erat; (**) uti à Sixto P. commendatam fuisse sancto Levitæ, invictissimoque Christi Martyri Lau-

Laurentio legimus apud Ambrosium *Lib. I Offic. cap.* 14. (*) Excipe Presbyteros, qui illam ἀμέσως *immediate* ab Episcopo, vel Presbytero loco Episcopi celebrante accipiebant: Syn. Nicæn. *Can. XIV.* Verum ex quo desiit communio laicorum sub specie vini, Diaconi ea prærogativa privati sunt; id quod sæculo XII vergente, et XIII ineunte contigisse videtur. (**) Adhuc tamen sequutis temporibus nonnihil amissæ prærogativæ vestigii retinuisse visi sunt Diaconi, quippe qui absente Sacerdote, Eucharistiam infirmis ministrare potuerunt, ex concessione Andreæ Albalati in Constit. Synod. Valent. an. 1255 Const. *de Corpore Jesu Christi.* (*)

II. Jure novo solis Parochis Eucharistiæ administratio reservata est: hinc in Clement. I *de Privilegiis* Religiosi sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda vetantur absque speciali Presbyteri Parochialis licentia Eucharistiam cuicui sive Clerico, sive laico administrare. Verum sequutis temporibus non modo Presbyteri quicunque, verum et Religiosi dum Missæ sacrificium peragunt cuique illam petenti porrigunt: id quod et hodiedum obtinet. Qua de re jus Parochiale ad solam communionem Paschalem, et Viatici administrationem redactum est.

III. Olim statim post collatum Baptismum recens in Christo genitis non adultis modo, verum et infantibus Eucharistia impertiri consuevit; quam quidem consuetudinem ad sæculum usque XI in aliquibus saltem Latinis Ecclesiis viguisse haud obscure indicat Hugo à S. Victore, qui ea tempestate scripsit. Apud Græcos etiamnum eadem disciplina servatur, uti ex eorundem Ritualibus, atque Euchologiis colligitur, testaturque Græcorum rituum peritissimus Arcudius de Sacr. Euchar. *Lib. III cap.* 2.

IV. Verum sequutis temporibus contraria in Ecclesiam consuetudo inducta est; scilicet ut Eucharistia pueri non reficiantur, nisi ubi *ratione ætatis, et discretionis ejusdem cœlestis doni capaces* fuerint: Syn. Diœces. Neap. an. 1694 *Part. II cap.* 4. Quæ et *ibid.* tum vetat, ne quis *ad primum divini Corporis convivium accumbat, qui facultatem non obtinuerit à Parocho*, tum et ipsimet Parocho mandat, ut ipse puerulos *instruat, declaretque omnia, quæ de hoc Sacramento fides tradit, ac edoceat animi præparationem, et mo-*

*dum, quo ad recipiendum ipsum Deum sub specie panis latitantem accedere debet.* (**) Ætas vero non quælibet Conciliis Hispaniensibus satis visa est, ad sacram Communionem accipiendam; sed *à duodecimo ad decimum quartum annum..... pro judicio, et sententia Confessoris.... Eucharistiam recipiant.* Synod. Valent. an. 1565 *Sess. II Tit. II cap.* 13. (*) Ceterum pueros in extremis agentes, qui Pœnitentiæ Sacramento capaces fuerint, sacro Viatico munire Parochi non dubitent: Benedict. XIV de Syn. Diœces. *Lib. VII cap.* 12.

V. Infideles, catechumeni, hæretici, Ecclesiasticis censuris obstricti, ac generatim notorii quippe peccatores, uti publici usurarii, homicidæ, blasfemi, concubinarii &c. à sacro convivio arcendi sunt: neque enim fas est *sanctum dare canibus, aut projicere margaritas ante porcos*: II Syn. Prov. Neap. *Tit. III cap.* 4: (**) *Curatus enim nulli Eucharistiam in peccato mortali publice perseveranti ministret, occulto autem peccatori publice non neget, instar Christi, buccellam Judæ proditori tradentis*: Synod, Tolet. an. 1323 *Cap. XIV.* (*) Quod vero ad publicos peccatores spectat satis non est, ut sint sacramentaliter confessi, verum et requiritur, ut publico scandalo satis fecerint. (**) *Occultos autem peccatores, si occulte petant, et non eos emendatos agnoverit, repellat.* Ritual. Roman. *de Sacr. Euchar.* (*)

VI. *Mortis supplicio perituris Eucharistiæ Sacramentum non est subtrahendum*, ait I Synod. Provinc. Neap. Porro *ante diem, quo mortis supplicium subiturus est reus, Eucharistia ei conferatur, vel saltem mane ejusdem diei, quo ad mortem trahendus est, nullique dubium sit ad id de jure Parochos teneri.* Idem habet V Syn. Prov. Mediol. *Const. X.* Eadem praxis viget quoque in universa Italia, et Germania: at contra in Galliis, et in Hispaniis reis ultimo supplicio damnatis, etiam pœnitentibus, contritis, ac confessis Eucharistia non conceditur: Gaspar Juenninus *Instit. Theolog. de Sacrament. Dissert. IV cap.* 5.

(**) VII. Adserit Selvagius neque in Hispaniis etiam, necis sententia damnatis Eucharistiam concedi, idque proferens Juennini testimonium; verum (tanti viri venia dixerimus) deceptus plane est. Juenninus quippe loco citato Dominici

So-

Soto auctoritate nixus, obtinuisse olim in Hispania, non ait obtinere nunc, quod SS. Eucharistiæ Sacramentum extremo supplicio puniendis negaretur. Quinimmo Silvium, aliosque contrariæ nunc usitatæ consuetudinis testes adducit. Porro etsi Alphonsus Sapiens *Leg. VII Tit. XIII Part. I* capitali pœna plectendis si petierint, Eucharistiam conferendam esse decrevisset, Lex tamen ista vel ad praxim redacta non est, præsertim quum aliquibus in grave Ven. Sacramenti dedecus cedere visum esset, quod ob atrociora crimina damnatis traderetur, uti Andreæ Albalati in præf. Constit. *de Corpore Jesu Christi* §. *fin.* vel Soti ævo jam exoleverat. (*)

(**) VIII. Neque miretur quispiam Hispaniam nostram, Eucharistiam id genus hominibus denegasse. Sciat oportet Synodum Illiberitanam spem omnem viatici, pacis, reconciliationis, communionis, etiam in fine vitæ recipiendæ gravissimorum patratoribus criminum abstulisse. Sicut quoque Synodum Bracar. I. *Cap. XVI* alias *Can. XXXIII* constituisse, quod de his, *qui pro suis sceleribus puniuntur*, nulla fieret commemoratio, neque eorum cadavera cum psalmis ad sepulturam deferrentur. Et quamvis Syn. Wormat. an. 868 *Can. X* in contrariam abierit sententiam, pristinum tamen Hispania morem maluit retinere. (*)

(**) IX. Verum duodecim annis ab edito Dominici Soto volumine I *in IV Sententiarum* anno videlicet 1557, ex cujus *Distinct. XII Q. I art.* II notitiam hauserat Juenninus, Philippus II mox editam Pii V Constitutionem, qua sancitum erat, ut reis sanguinis sententia damnatis SS. Corporis Christi Viaticum tribueretur, sua confirmandam sanctione decrevit, die 27 Martii an. 1569, quæ inserta est *Lege IX Tit. I Lib. I Novæ Recop.* ex tunc nullum unquam Hispania reum Eucharistia privavit, sed eisdem pridie quam ad necem educantur, confertur. Quæ quum ita sint, mirari subest, quod exteros ut plurimum scriptores omnes (si paucos excipias) et præcipue Selvagium Neapolitanum hominem mores, eique non recens invecti in Hispania, latuerint. (*)

X. Ævo Apostolico, primisque Ecclesiæ sæculis Fideles vel quotidie, vel pluries per hebdomadam Christi Corpus accipiebant: neque enim quis divinis mysteriis interesse

per-

permittebatur, nisi qui et offerre, et de oblatis participare posset: id quod diu viguit, uti erudite demonstrat Card. Bona *Rer. Liturg. Lib. II Cap. XVII* §. 2. (**) At non ubique ea viguit disciplina, ut quotiescunque Sacris interessent fideles, de SS. Christi Sacrificio participare cogerentur. Synodus enim Tolet. I *Can. XIII* non in eos, qui Ecclesias ingressi aliquando non communicarent, sed in eos tantummodo invehitur, qui nunquam communicabant; constat tamen in Hispania frequentissime, Dominicis præsertim, festisque diebus ad Sacram Synaxim accedere consuevisse, et ii duntaxat qui urbes vel nobilissima oppida incolebant, ubi Episcopus aderat, vel Presbyteri; quocirca Synod Illiberit. *Can. XXI* eos tantum, qui in *Civitate erant positi*, Dominicis diebus Ecclesiam adire coegit. Quum enim ob Presbyterorum inopiam Vici quandoque Diaconis regerentur, ut indicat eadem Syn. Illiberit. *Can. LXXVII*, qui eas inhabitabant fideles nonnisi serius Missæ interesse, atque de Sacra participes fieri Communione poterant. Neque ad veterem quotidianæ Communionis usum cum Roberto Sala in Notis ad Card. Bona loco cit. proferas *Can. XXVIII* Synodi Illiberit. nos enim hujus disciplinæ nec minimum vestigium ex hujusmodi Canone, vel augurando, educere potuimus. (*) Verum deinde tepescente charitate sensim res eo delata est, ut plures Syn. (**) à sæculo VI celebratæ, præcipue Agathen. an. 506 *Can. XVIII*, et Compost. an. 1056 *Cap. I* (*) decreverint, laicos ter saltem per singulos annos communicare debere. Tandem remisso per universum orbem pietatis studio Ecclesia veluti coacta est præceptum suum ad annuam Communionem restringere. Concil. Later. in *Cap.* Omnis utriusque sexus 12 *de Pœnit. et Remiss.* Id quod (**) primo servandum injunxit in Hispania Syn. Vallis-olet. *Cap. XXVIII*, (*) et firmavit Syn. Trid. *Sess. XIII Can. IX de Eucharistia.* (**) Optaret nunc Ecclesia pristinam illam revocare disciplinam, quæ fere ubique quondam vigebat, quod *in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent.* Trident. *Sess. XXII cap.* 6. Sed quum fieri non posse cognoscat in hac præsenti tempestate, satis visum est Hispaniarum Patribus, ut Parochi *plebem sibi commissam sedu-*

*dulo doceant, quam salubriter hoc Sacramentum.... mentem nostram reficiat, sustentet, ac roboret.... et ad frequentem illius usum eos hortentur, et alliciant.* Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 19. Diu et acriter de Sanctissimæ Communionis frequentia disceptatum est. Controversia ad Innocent. XI delata, tota res in prudenti Confessariorum judicio tandem posita est. Caveant tamen Confesarii, ne summi negotium momenti liberæ ipsorum potestati, ac arbitrio relictum credidisse videantur. Id unum cogitent oportet, extrema nempe benignitatis, et rigoris, superstitionis, et impietatis vitanda. Recentiora Concilia nostra bis, aut ter in anno Clericos, et Sacris initiatos nunc ter, nunc septies ad Eucharistiam percipiendam adstringunt. Videsis Compil. Tarracon. in *Const. Superfl. de Pœnit. Cap.* 2 *ex Lib. V*, Syn. Hispal. an. 1512 *Cap. XXIV*, Valent. an. 1565 *Sess. III Tit. III cap.* 5. Syn. Trident. *Sess. xxv de Regul, cap.* 10, Moniales admonet *ut saltem semel singulis mensibus Confessionem peccatorum faciant, et Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant.* Verum frequentior est hodiernus Sacramentorum usus; utinam fructuosior. (*) Porro annuæ Communionis præceptum jure communi nonnisi in Ecclesia Parochiali; at ex disciplina Ecclesiæ Neapolitanæ, vel in Ecclesia Cathedrali, vel in propria Parochia, et quidem tempore Paschæ h. e. à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive adimplendum est, *nisi justam ob causam, et ex consilio proprii Sacerdotis in aliud tempus differre oportuerit.* I Syn. Prov. Neap. *Cap.* 15 *de Eucharistiæ Sacramento.* Pro Civitate, et Diœcesi Neapolit. venia Congregat. Conc. tempus, quo annuæ Communionis præceptum est adimplendum, primum an. 1694 ad diem usque Ascensionis, dein an. 1743 ad Festum usque Trinitatis prorogatum fuit. (**) Ex præscripti Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 20 unusquisque in sua Parœcia annuæ Communionis præceptum adimplere debet; *alioqui ut præcepti Ecclesiastici transgressor habeatur*; quin et Syn. Tolet. an. 1565 *Act. III de Ref. cap.* 24 declarat, *neminem præcepto huic satisfacere, nisi à proprio Parocho, aut ab alio de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia Sacramentum Eucharistiæ susceperit.* Idcirco nullibi nisi in Parochialibus Ecclesiis, Sacram

cram Communionem in Dominica Paschatis ministrandam decrevit S. Rit. C. apud Benedict. XIV de Syn. Diœces. *Lib. IX Cap.* 16. (*)

(**) XI. Profecto ad annuæ Communionis præceptum implendum prima Paschatis dies communi jure adsignata creditur, idque satis aperte prodit ead. Syn. Tolet. *ibid.* Verum moribus jam pridem inductum est, ut ad alios etiam dies Paschale tempus protendatur. Non una est hodierna praxis in cunctis Hispaniarum Diœcesibus. Quædam sunt, in quibus tempus Paschale intelligitur à Dominica tertia, vel quarta Quadragesimæ ad Dominicam in Albis; sunt et aliæ, inter quas Toletana, in quibus Paschalis terminus inter Dominicam Palmarum, et Dominicam in Albis circunscribitur. Peculiaris, et laudabilis profecto est in nostro Regno usitata disciplina, atque eo fine à Synodis Provincialibus stabilita, ut nullus possit Parocho ignorante præceptum subterfugere. Male audiat, esto, apud exterorum aliquos hæc Hispaniensis Ecclesiæ consuetudo, nobis satius est decretis adhærere Syn. Salmant. an. 1335 *Cap. XVI*, Hispalens. an. 1512 *Cap. VII*, Valent. an. 1565 *Sess. II Tit. II cap.* 14, et Compil. Tarracon. *Lib. V. Tit. XVI cap.* 3, quam levissimorum hominum cavillationes vel audire. (*)

XII. Ægroti quoque, et in carceribus detenti annuæ Communionis præcepto obstringuntur. Quinimmo diutino morbo laborantes salutaribus monitis hortetur Parochus, ut semel saltem singulis mensibus Eucharistiam percipiant: II Syn. Prov. Neap. *ibid.* Porro in deferenda infirmis Eucharistia plura Parochis observanda sunt. Ac 1 distinguant inter Communionem *per modum viatici*, et *ex devotione*: illam enim tanquam jamjam morituris, quamvis non jejunis, dabunt, et quidem peculiari forma, quæ præscribitur in Rituali Rom. *Accipe frater* &c. Hæc vero ceteris infirmis pietatis studio communicantibus, nonnisi ante omnem cibum, et potum conferenda est; ita ut ne per modum quidem medicinæ antea quidquam illis sumere liceat. 2 Parochus diu, noctuque præsto si ad Eucharistiam infirmis deferendam, ne ejus negligentia quis sine hoc tutissimo, potentissimoque viatico decedat. (**) Oportet igitur ut *Parochi sint diligentes in administrando Sancta Sacramenta.... exhortando, ac requirendo*

*da suos Parochianos infirmos, ut confiteantur, et sanctum Sacramentum Eucharistiæ recipiant.* Syn. præf. Hispal. *Cap. III;* ita ut Parochum ob cujus *culpam, et negligentiam sine Pœnitentia, et Eucharistia recedunt* fideles *suo Beneficio perpetuo* privandum constituat Syn. Penna-fid. an. 1302 *Cap. III;* ac ab *Officio perpetuo, et Beneficio* Syn. Salmant. *Cap. XVI.* (*) Jam inde enim ab antiquissimis temporibus Ecclesiæ quammaxime semper id curæ fuit; adeo ut furentibus tyrannorum persecutionibus fidelibus eam etiam domi retinere permiserit, ut mortis urgente discrimine tanto muniti viatico alacriori animo ad martyrium properarent. 3 Eucharistia nonnisi publice, ac pio fidelium, ac præcipue Clericorum comitatu ea, quæ tantum Sacramentum decet, veneratione, ad infirmos deferenda est: Parochi igitur partes erunt *populum sæpissime hortari, ut frequens, assiduusque illam comitetur. Ea de re Societates Corporis Christi in Parochiis instituantur, ut audito campanæ sono, omnes adcurrant. Si enim erga umbram tam celebrem cultum pius, ac sanctus ille Rex David legitur exhibuisse, ¿quid faciendum erga purissimam illam arcam ubi omnis inhabitat plenitudo divinitatis corporaliter?* I Syn. Prov. Neap. *ibid.* et V Syn. Prov. Mediol. *Const. X.* (**) Itaque Parochus Sanctissimum Christi Viaticum ministraturus, incedat necesse est *indutus superpelliceo mundo, et ad collum Orarium deferendo, velamine etiam mundo supra Calicem* (qui Pixidis loco erat) *posito honorifice ante pectus deferat cum omni reverentia, et cum Cruce, lumine præcedente, alteroque campanæ sonitum faciente, ut ex hoc apud fideles major devotio....augeatur....et singulis Christi fidelibus, adsociantibus Sanctum Christi Corpus quum ducitur ad infirmos, quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis in Domino relaxamus.* Ita laud. Syn. Salmant. *Cap. VI,* quin et sæpius præf. Syn. Hispal. *Cap. III* injungit Parochis, ut quoties Ven. Sacramentum ad infirmos detulerint post regressum ad Ecclesiam *declarent omnibus, qui illud fuerint comitati qualiter fuerunt lucrati Indulgentias à Sanctis Patribus concessas, et ulterius Indulgentiam quadraginta dierum, quam nos eis concessimus pro qualibet vice.* Hispania enim nostra ceteris videtur præcelluisse Nationibus in fovenda fidelium pietate erga SS. Eu-

charistiæ Sacramentum. Videsis Collect. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXIV cap.* 4. Joannes I Castellæ Rex an. 1387 decrevit, ut omnes ad unum, ipse etiam Princeps, qui SS. Eucharistiæ Sacramento dum defertur ad infirmos occurrerint, teneantur dimisso ad humum etsi conspurcatum utroque poplite Ven. Sacramentum adorare, ipsumque usque ad Ecclesiam comitari: *Leg. II Tit. I Lib. I Nov. Recop.* Hoc est insigne Religionis exemplum. Dum enim subditi Supremam Regni Potestatem conspiciunt, de curru descendere, eum cedere Regi Regum Jesu Christo, ac deposita Majestate pedestrem incedere, quasi vi quadam ad pietatem procul-dubio stimulantur. Hoc excitatus exemplo Supr. Castellæ Senatus eundem à se cultum SS. Eucharistiæ Sacramento deferendum voluit, imposita sibi lege die 27 Maii an. 1711 *Sanct. III Tit. I Lib. I* vulgo *Autos Acordados.* (*)

XIII. Quamvis antiquitus SS. Eucharistiæ Sacramentum nonnisi in Missa fideli populo adorandum exhiberi consueverit: deinde tamen mos in Ecclesiam inductus est, primum ut publice per plateas sollemni pompa circumferretur, dein etiam ut in altari publicæ fidelium venerationi proponeretur. Illud sæculo XIV primum obtinuisse videtur: neque enim apud Urbanum IV sollemnitatis Corporis Christi institutorem, neque apud S. Thomam, aliosque ejusdem ætatis Scriptores quidquam de ejusmodi processionibus, sive supplicationibus occurrit; sed primum earundem meminit Conc. Senonense an. 1320. Hoc vero ex ipsius Sacramenti publica, ac visibili circumgestatione verisimiliter originem sumsisse demonstrat Jo. Baptista Thiers *in Dissert. de Exposit. Ven. Lib. II cap.* 1.

XIV. Publicas Ven. Sacramenti æque circumgestationes, sive processiones, ac expositiones præscribere, ac ordinare propria Episcoporum auctoritas est. Hinc Regulares ex pluribus S. Congr. Concilii decretis vetantur in suis Ecclesiis etiam ex causa publica SS. Eucharistiam publice exponere, vel extra claustra circumferre, nisi venia ab Episcopo petita, et obtenta. (**) Syn. Valent. *Sess. IV Tit. III cap.* 10 alias 12. Immo neque Episcopis licet repetitas SS. Eucharistiæ, vel expositiones, vel processiones concedere, *ne SS. Sacramentum* (ut ait mox laud. Syn. Hispal.

pal. Cap. XVIII.) *in tantam familiaritatem* trahatur, ut *aliquod vilipendium* irrogetur.(*)

## (**) DE CELEBRATIONE MISSARUM.

### *De interiore animi præparatione.*(*)

(**) XV. Præcipuum Sacerdotum munus est SS. Corporis, et Sanguinis Christi consecratio. Sciant igitur oportet Sacerdotes, summam ab eis impendendam esse curam, ut qua fieri possit reverentia Eucharistiæ Sacrificium peragatur. Unde Sacratissimam rem Sacerdos confecturus, sciens forte se lethali macula inquinatum, pœnitentia prius mundandus est apud Confessarium; uti ante Trident. decreverat Syn. Tolet. an. 1323 Cap. XIV; *cujus copia si desit, et necessitas urgeat, contritus, habens propositum, quum adfuerit illius copia confiteri, poterit celebrare.*(*)

### (**) *De externa corporis dispositione.*(*)

(**) XVI. Interiori animi puritati exterior corporis munditia respondeat necesse est, ita ut ne ullum, vel remotissimum vomitus periculum immineat, jejunium, idque sicut vocant naturale, Missæ celebrationi præcedat necesse est. Ita Syn. Brac. II *Cap. X.* Consonant Tolet. VII *Can. 11*, et ead. Tolet. an. 1323 præf. *Cap. XIV*; id adjiciens, quod si Sacerdos secundam ipso die celebraturus est Missam, in prima non sumat *perffussionem.* Ad externam etiam Sanctissimæ Actionis venerationem spectant indumenta, quæ Missalis Romani Rubricæ præscribunt. Jam à primis Ecclesiæ sæculis obtinuit, ut aliis in civilibus, aliis in Sacris, sed ejusdem formæ vestibus uterentur Sacerdotes. Mutata dein profana vestimentorum configuratione in Republica, pristinam tamen Ecclesia retinere voluit in Officiis. Inde est quod Orarii (nunc Stola) veluti proprio Diaconorum, quod commune quondam erat omnibus vestimentum meminerit jam Syn. Brac. I *Cap. IX* alias *Can. XXXVI.* Orarii etiam meminit Syn. Tolet. IV *Can. XL* alias *XXIX*, quippe quod gestare debebat Diaconus *in sinistro humero....et dexteram partem habere li-*

*beram*, *ut expeditus ad Ministerium Sacerdotale* discurreret. De Orario insuper, quo ab utroque humero pendente in sua Ordinatione Presbyter induebatur, tanquam ad *Missarum sollemnia* necessario loquitur Syn. Brac. III *Cap. IV*; at ead. Syn. Tolet. IV *Can. XXVIII* alias *XXVII* Episcopis adsignat *Orarium*, *Annulum*, *et Baculum*; Presbyteris *Orarium*, *et Planetam*; Diaconis *Orarium*, *et Albam*. Tandem vero Syn. Cojac. an. 1050 *Can. III* constituit, quod *vestes Presbyteri sint in Sacrificio Amitus*, *Alba*, *Cingulum*, *Stola*, *Casulla*, *Manipulus*: *vestes Diaconi Amitus*, *Alba*, *Cingulum*, *Stola*, *Dalmatica*, *Manipulus*. Eæ ipsæ sunt, quas hodiernus Romanæ Lyturgiæ ritus expostulat, nisi quod Subdiaconus una excepta Stola, eisdem quibus Diaconus utitur indumentis, quibus nisi Subdiaconus uti nequit, ex præscripto laud. Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 33. Ministris etiam inferioribus superpellicei usus præscribitur à Syn. Tolet. an. 1323 eod. *Cap. XIV*. Adhæc Calix necessarius est, *non ligneus*, *neque fictilis*, uti sanxit præf. Syn. Cojac. *ubi supra*, interius deauratus, Purificatorio ornatus, velamineque serico coopertus, et Patena superius deaurata. Altare denique lapideum omnino, inibi ab Episcopo consecratum, vel mensa cum Ara lapidea portatili, itidem consecrata tecta mappis, quas sæculo jam VII usitatas legimus in Syn. Toletan. XIII *Can. VII*, iisque tribus, et Corporali. Legesis *Rubr. Gener. Miss. Roman.* §. 20. Quo pacto ornamenta, vasaque Ecclesiæ mundari, attrectarique debeant, vel ab ipso sacratissimo eorum usu edocemur. Addesis eand. Syn. Bracar. III *Cap. III*, Const. Syn. Valent. *Cap. de Corpore Christi*, Const. Syn. Card. Mendoza *Cap. V*, Syn. pluries laud. Hispal. *Cap. LI*, Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXIV cap.* 8, quin et ipsa Syn. Hispal. *Cap. XXI* decernit, quod Sacrista, quantum fieri possit, laicus non sit. (*)

De

### (**) *De elementis, ex quibus Corpus, et Sanguis Christi conficiatur.*(*)

(**) XVII. Ad venerabile hoc Sacrificium peragendum ex ipsius Christi doctrina panis parari debet, et hic ex farina *tritici*, non alterius frumenti, et *ex aqua pura, et limpida* confectus, uti decernit Syn. Penna-fid. *Cap. VIII*, quem nos, atque ea ipsa Synodus *Hostiam* adpellamus. Quod panis sive azymus, sive fermentatus aptus sit ad Sacrificium, definitum est ab Eugen. IV *in Decret. Union.* at in Ecclesia Latina nonnisi azymo consecrari licet, ex antiqua Ecclesiæ consuetudine, id quod innuit ead. Syn. Penna-fid. *ibid.* Verum ex eo maxime colligitur, perpetuam non fuisse hanc Ecclesiæ nostræ praxim, quod sæculo VII quum nonnulli Sacerdotes panis usitati fermentati scilicet, frustrum figura rotundum ad Eucharistiam adsumerent, Syn. Tolet. XVI an. 693 acriter eos duntaxat reprehendens *Can. VI*, quod *non panes mundos, et studio præparatos* offerrent, id etiam tantummodo præcipit, quod *non aliter panis in Altari Domini Sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, et nitidus, qui ex studio fuerit præparatus*, nihil de fermento, quod panis usitatus confectus profecto esset, decernens; quin et præf. Synod. Penna-fid. *ibid.* constituens, quod Sacerdos *massam ex farina triticea tantum, et aqua pura sine* (uti legendum putamus) *ulla fermenti, vel alterius rei adpositione conficiat*, satis indicat aliquod adhuc fermentati usus vestigium eousque remansisse.(*)

(**) XVIII. Inde colligere est quanta cura panis hic ad purissimam hostiam deputandus, conficiendus sit. Ita sane Syn. laud. Penna-fid. *ibid.* sanxit, *ut Sacerdotes per se* (*si commode possint*) *vel saltem per alios idoneos Ministros Ecclesiæ ipsis tamen præsentibus eum conficiant.* In Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXIV laud. cap.* 8 decernitur, quod *Hostias faciant* Sacerdotes, *vel per se ipsos, vel per Clericos.* ¿Quis nobis daret hanc aspicere renatam ubique disciplinam? Vinum etiam de vite parandum est, cui adjicienda est aqua, uti sanxit præf. Syn. Tolet. XVI cit. *Can. VI*, et Cojac. *Cap. III*, et quidem *modica ut ad naturam vini trahatur.*

Id

Id quod eisdem verbis constituit sæpius laud. Syn. Tolet. an. 1323 *Cap. XIV.* In Galliis an. 1188 excitata est controversia, ¿ num aqua hæc, Calici infusa prius in vinum, an in Sanguinem Christi per verba consecrationis convertatur? Delata ad Gaufridum Claravall, ac dein ad Henricum Card. Alban. non ideo sopita est, sed acrius recruduit. Innoc. III *de Celebr. Miss. Cap.* 6 §. 1, eam utraque lance pendentem reliquit, donec adsequuti fuerint Scholastici, eam inter præcipuas disceptandas quæstiones collocare.(*)

(**) *De verbis Consecrationis.*(*)

(**) XIX. Verba quibus fit panis, et vini conversio in Corpus, et Sanguinem Christi ea ipsa sunt quibus primam Dominus Jesus conversionem egit; Panis nimirum *Hoc est enim Corpus meum*: Calicis vero *Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi, et æterni Testamenti, Mysterium Fidei, qui pro vobis, et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Disputant in utramque partem Theologi, ¿ num præcedentia consecrationis Calicis verba omnia sint omnino necessaria, necessitate, ita eam vocant, Sacramenti? Nobis tamen ab id genus disceptationibus supersedere satius visum est. Id solum animadvertere lubet, non posse aliam Sacrificii hujus speciem, sine alia consecrari, sed utramque successive immolandam, ut cruenti Sacrificii commemoratio salvetur. Unde Syn. Tolet. VII *Can.* 11 constituit, ut si Sacerdoti *ægritudinis cujuslibet accidat eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri ministerium, sit liberum Episcopo, vel Presbytero alteri consecrationem exsequi officii cœpti. Non enim aliud ad supplementum sui initiatis ministeriis competit, quam aut incipientis, aut subsequentis completa benedictio Sacerdotis.* Idque etiam si Episcopus, vel Presbyter consecrationem perficiens, jejunus non sit. Quod quidem postea Missalis Romani Rubricis adjectum est, *de Defect. in celebr. Miss.* §. *X n.* 3, et Synod. Tolet. XI *Can. XIV*, ut pro casu quo Sacerdos *turbatus fuerit, vel ad terram elisus, è tergo semper habeat, qui ejus vicem exsequatur intrepidus.*(*)

### (**) *De apto consecrationis loco.* (*)

(**) XX. Olim licet in cryptis, et interdum sub dio Sanctissima Eucharistiæ mysteria celebrarentur, reddita tamen Ecclesiæ pace, nonnisi in templis, iisque consecratis peragebantur, ita ut jam tum sola hæc digna habita fuerint loca, Divinæ rei conficiendæ, ut ait Syn. Tolet. an. 1582 *Act. III Decret. XXXIX* alias *XL*. Privata enim Oratoria sub cujus vocabulum Syn. toties laud. Hispal. *Cap. XVIII* comprehendisse videtur, Hospitalium, Beatarum, et Monialium templa, licet Ecclesia jam diu permiserit, ea tamen abolere semper studuit. En *Decret. XL* alias *XLI* ejusdem Syn. Tolet. *Quum templa ad Divini Sacrificii usum peculiari ritu consecrata sint, dicente Domino*: Non offeras holocaustum tuum in omni loco, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, *non concedant Episcopi cuiquam Sacerdoti ad celebrandum in privatis domibus, aut earum Capellis facultatem. Hic enim abusus etiam olim à Laodiceno, et proxime à Sacro Tridentino Concilio est reprehensus.* Oratorii vero privati privilegia, quæ nunc à Romano Pontifice indulgeri solent, ipsaque Oratoria ab Episcopo Diœcesano visitanda sunt. Trid. *Sess. XXII de observandis* &c. (*)

### (**) *De rei Divinæ conficiendæ ritu.* (*)

(**) XXI. Servator Noster Jesus Christus, qui Verba, quibus Sacrosanctum sui Corporis, et Sanguinis Sacrificium peragendum esset præscripsit, nullas ab Apostolis adjiciendas cœremonias, nullas speciatim precationes indixisse noscitur; verum hos Divinæ doctrinæ hæredes, qui nonnulla ab ipsius Christi ore, traditione tantummodo custodienda receperunt, verosimile est, quandam sibi sacræ habendæ Synaxi methodum, et ad exemplum ipsius præsertim Institutoris proposuisse servandam. Porro in primis Christianorum antelucanis conventibus credibile est Divino Sacrificio præcessisse obsecrationes illas pro populo, et pro Rege, et gratiarum actiones, quarum memorat Paulus *I ad Timoth. II v. 1*, Psalmorum scilicet recitationes, Evangelii lectionem,

Do-

Dominicam quoque, uti orationum præstantissimam; atque id eo nobis verosimilius adparet, quod nullum invenire sit harum precum initium. Dein hymnos in Dei laudem compositos, recitatos esse, auctores sunt ipsi Ethnici Scriptores. Plinius in Epist. *ad Trajan.* et Lucianus *in Philopatr.* An tunc esset jam orationum, et hymnorum constans præscripta forma, et constitutus Psalmorum numerus, incomperta res est. Hoc unum adserere licet Origenis ævo, vel ipsis fatentibus Magdeburgensibus *Cent. III cap.* 6 certam exstitisse Divini peragendi Sacrificii regulam. Cyprianus etiam de *Orat. Domin.* plura nobis usitatæ suo tempore Lyturgiæ fragmenta producit.(*)

(**) XXII. Ex tunc Episcopi suis unusquisque Ecclesiis Ritus præscribere cœperunt, quod quidem munus sequutis temporibus Metropolitanorum proprium factum est: Synod. Gerund. *Can. 1.* Unde Profuturus Bracarensis acceptam à Vigilio Papa Lyturgiam an. 538, ut refertur in ejus Epist. *Cap. V* in tota sua Parochia utendam decrevit, ac dein Lucretius in Syn. Bracar. I *Cap. IV* alias *Can. XXI.* Postremo vero in Syn. Nation. Tolet. IV *Can. II* sub S. Isidoro Hispalensi sancitum est, ut in omnibus Hispaniarum Ecclesiis unus Lyturgiæ modus custodiretur. Hinc nonnullis persuasum est S. Isidoro demandatam fuisse curam, ut efformatum, vel emendatum à S. Leandro Officium Ecclesiasticum, in ordine redigeret ad commune totius Hispanæ Ecclesiæ usum, eumdemque esse, quem Gotthicum hodie, seu Isidorianum vocamus. Ut ut sit, Gotthica hæc precandi methodus diu apud nos obtinuit, ita ut vel ipsis dominantibus Arabibus, Christiani eis permixti uterentur, quocirca dicta est quoque Moz-arabica, donec agente Alexandro II, post plura à Legato Hugone Candido habita Concilia, sub Rege Ranimiro abrogari cœpit an. 1060 in Aragoniæ Regno, quæ quidem nonnisi an. circiter 1074 desiit tandem in illis partibus, ut evincitur ex Epist. Gregorii VII ad Sanctium. Tum post diuturnas, acresque controversias, ac nullo non movente lapide præf. Gregorio, Gotthicæ Lyturgiæ loco recepta est Romana precandi formula in Castella an. circiter 1080 sub Alphonso VI, uti colligitur ex Ep. ejusd. Pontific. ad ipsum Alphonsum apud Aguirre *Tom. IV*

*Con-*

*Concilior. Hispan. edit. Rom. pag.* 440. At Gotthica ista Lyturgia in aliquibus Salmanticæ, et Toleti Ecclesiis retenta est, hodie tamen in una Toletana Capella remanet. (*)

(**) XXIII. Si autem quæras quid in causa fuerit, quod tot tantisque impetiti fuerint Hispani interpellationibus, ut abjecto antiquissimo peculiari Ritu, Romanum amplecterentur, duæ potissimum adductæ sunt. 1 Quod oporteret, ut omnes Ecclesiæ in publico precandi modo Romanam imitarentur; verum de disciplina agebatur, non de dogmate. 2 Quod Gotthica Lyturgia pluribus respersa esset erroribus, ut putaverat præf. Gregorius in ead. Epist. ad Alphonsum; sed nos nullum in ea contra Ecclesiæ dogmata interpolatum errorem introspicimus, neque ullum invenit Alexander II, qui Isidorianam Regulam Catholicam esse pronuntiavit, ut refert Auctor *Tract. de Offic. Gotth. apud Aguirre citat. Tom. IV pag.* 426. Nonnullos fatemur piissimis Gotthorum precibus immixtos fuisse nævos in historia, latinitate; sed Romanum Officium post iteratas correctiones id genus errorum immune non est; poterat etiam Gotthica Lyturgia ab erroribus, quicunque illi fuerint, purgata retineri. (*)

## (**) *De Honorario Missæ.* (*)

(**) XXIV. Quum vel ipse Paulus *I Cor. IX v.* 13, et laud. Syn. Valent. *Sess. III Tit. III cap.* 7 docuerint rationi, et æquitati consentaneum esse, ut qui Ecclesiæ inservit, ab ipsa quoque speret alimoniam percipere, hinc à primis Ecclesiæ sæculis inductum est, ut quotquot ad Sacram Synaxim fideles convenirent, suam Episcopo stipem offerendam deferrent. Id nobis indicat Synod. Illiberit, *Can. XXVIII.* Hæ oblationes etsi in pane, et vino ut plurimum consisterent, ut erudite demonstrat Benedictus XIV *de Syn. Diœces. Lib. V Cap. VIII n.* 2, quarum pars Corporis, et Sanguinis Christi consecrationi, pars Clericorum deputabatur sustentationi; at sequutis temporibus alia quæque præter panem, et vinum offerebantur; non enim panis qui facile exsiccatur, et corrumpitur servari potest, *aut semel, aut bis in anno* inter Clericos dividendus, sicuti de ob-

lationibus constituit Synod. Bracar. I *Cap. XXI* alias *Can. XXXVIII.* Et quidem Syn. Emerit. an. 666 *Can. XIV* de pecunia, quæ à fidelibus diebus festis præstari solebat, loquitur tanquam de re haud recens invecta. Verum excrescente Clericorum numero, sensim eo res deducta est, ut quantum Ecclesiæ offerre consueverant fideles, id ipsum singulis cœperint Sacerdotibus offerre. Hinc ignorantia, et avaritia Clericorum quorundam ansam adripuere, ut hunc oblationum usum ad quæstum contorquerent, et Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum quodammodo venditare viderentur, toties in die Missas ingeminantes, quoties sibi pecunia traderetur. Eos acriter insectati sunt S. Petrus Damiani *Lib. V Epist.* 15, Alexander II in Syn. Rom. *Can. LIII de Conseerat. Dist.* 1, Innocentius III, et Honorius III *Cap.* 3, *et* 12 *de Celebr. Miss.* Inhibitum est plures in die celebrare Missas, præterquam in die Nativitatis Dominicæ; in aliam tamen relapsi sunt cupiditatis abusionem nonnulli, ut nonnisi pacto pretio, et quasi mercede conducti ad Divinam Rem conficiendam accederent. Utramque simul corruptelam exstirpare conata est laud. Syn. Tolet. an. 1324 *Cap. VI*; at non defuerunt Sacerdotes, qui aliam implendæ pecuniæ siti viam quæsiere; quasdam superstitiosas invenientes cœremonias, ut eleemosynam augerent, id quod vetuit. Syn. Valent. *Sess. III Tit. III cap.* 6. Destructis tandem his avaritiæ, artibus, Episcopi in Synodis Diœces. eleemosynam à Sacerdotibus intuitu Missæ percipiendam taxare solent. Videsis hujus *Lib. Tit. XVII.* (*)

(**) *De abusionibus, quæ in Missarum celebratione immisceri solent.* (*)

(**) XXV. Metropolitani, quorum erat olim Lyturgias, seu Sacrificio conficiendo regulas uniuscujusque Provinciæ Clericis servandas tradere, uti supra diximus, eas juxta normam ab Apostolis acceptam conscribere curarunt. Syn. Bracar. I *Cap. III* alias *Can. XX.* Verum ignorantia, fœcundissima errorum parens, audacia, et novitatis amor plures in Ecclesiam superstitiones induxit, ipsasque cum Divinis Officiis immiscere tentavit. Has à tota prorsus Hispania eli-

mi-

minandas voluit præf. Syn. Bracar. I non uno in capite, et Tolet. III *Can. XXIII*. Presbyterorum tamen aliqui suos unusquisque ritus invexerunt. Quidam non vinum, sed pro ea lac in Divinis litabant Sacrificiis, alii pro Christi Sanguine ubas perperam consecratas porrigebant fidelibus, alii sacrato pane intincto Dominico Sanguine populum communicabant, alii tandem Dominicam Orationem *Pater noster*, quam in quotidianaSynaxi proferendam constituit præf. Syn. Gerund. *Can. X*, nisi Dominicis diebus non recitabant. Putidissima hæc abusionum monstra debellarunt Syn. Brac. III *Cap. II*, et Tolet. IV *Can. II*, et *X*. At utinam Sacerdotes nostri postquam una universæ Latinæ Ecclesiæ Lyturgia præscripta est, eam penitus addiscerent. Officium, et Missam secundum Romanæ Ecclesiæ ritum celebrare, nobis sanctum est, neque alias invenire cœremonias, aliasve orationes proferre licet, neque inventas amplecti: Trident. *Sess. VII de Sacram. Can. XIII*. Sed ignorantia, aut audacia minime cohibitæ sunt. *Exquisitas, ac novas festorum adpellationes contra quam Kalendarii series, et adprobata in Ecclesia consuetudo habeat*, superstitiosi homines *invenire solent. Quem abusum improbans* Syn. Valent. jam sæpius laud. in *Sess. IV Tit. III cap.* 4 alias 5 *statuit, ne ejusmodi festa à Capitulis, vel Parochis celebranda admittantur*. Sed inter abusiones præcipua est, quod non fideles ad Sacerdotem oblationes tradituri, sed Sacerdos ad fideles per Ecclesiam discurrens, oblationes accepturus accedat. In id veluti superstitiosum, indecorum, et toti retro antiquitati adversum acriter Doctores invehuntur. Et Syn. Hispal. an. 1512. *Cap. XIII* statuens, *ut in posterum id nullo modo fiat, sed Sacerdos se constituat in loco, quo pervenire valeant illi, qui offerre voluerint, et si fuerit necessarium multiplicentur Sacerdotes ad recipiendas oblationes*. Consonat eadem Synod. Valent. *Sess. III Tit. III cap.* 8. ¿Quid quod Dominica Oratio quam quotidie legendam decreverunt antiqui Synodorum Patres in sollemnioribus Ecclesiæ festis mussitetur? ¿Quid quod sumissa voce recitetur, ut musicorum schola loco sanctissimæ precationis theatralibus modulis, theatralibus gesticulationibus, theatralibus compositionibus, theatralibus cantiunculis fidelium mentes depascat? ¿Quid quod citha-

rœdorum eadem societas, eisdem citharis, eisdemque modulationibus, quibus vespere aderat in orchesta, fideles à Divinorum contemplatione, ad spectaculorum illecebras mane convertat? Dominicam Orationem clara voce canendam in Missis decantatis ipsa ejusdem ritus ratio demonstrat, Missalis Romani Rubricæ §. *XVI num.* 3 præscribunt, et Synod. Compostel. an. 1565 *Act. II Decret.* 23 decernit. Id quod intelligas etiam de Symbolo sicuti Miss. Rom. Rubr. *ibid.* monent. Et in Compil. Jo. Teres. *Lib. III Titul. XXIV cap.* 10 sancitur, ne dum Symbolum in Missa cantatur alternus organi sonitus audiatur. (*)

(**) XXVI. Porro in Ecclesia ideo cantus institutus est, *ut populi intelligentia, quantum fieri possit, erudiri valeat, et religiosa pietatis, ac devotionis moderatione piorum auditorum mentes ad Divinæ Majestatis cultum, et cœlestia desideria excitari queant.* Hæc Syn. Tolet. an. 1565 *Act. III Ref. cap.* 11; hodierna tamen modulatio confusa est; neque perennis instrumentorum strepitus quicquam percipere sinit, neque inæqualis prolatio verborum attentioni locum relinquit. Pro coronide Ecclesiasticæ hodiernæ musicæ patronis exhibere lubet ejusd. Syn. Tolet. laud. Cap. 11. *Caveant Episcopi, ne dum in choro musicorum modulos vocum omnis generis discrimine confussos admittunt, psalmorum, et aliorum, quæ cantari solent, verba obscurentur, ac simul strepito incondito sensus sepeliatur. Sic denique musicam, quæ organica dicitur, retineant, ut eorum, quæ cantantur verba, et intelligi possint, et potius pronuntiatione, quam curiosis modulis audientium animi divinis laudibus adficiantur. Sed et illud maxime cavendum erit, ne ipsius musicæ sonus, quid theatrale, aut impudicos amorum, bellorumque clasicos modulos referat in Dei laudibus decantandis.* Et Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXIV cap.* 18 à Cl. Ant. Augustino constituto decernit, ut *Sybillæ carmina, et pastorum nugas, aliasque vulgares cantinelas nullo tempore in Ecclesiis cani permittantur.* Tædet hac in re amplius immorari; duo tamen animadvertere placet. 1 Quod Ecclesiastica Officia *ab omni superstitionis specie sunt expurganda*: Ead. Syn. Compostel. *Act. II Decret.* 13. Etenim *indecorum est, atque etiam impium uti iis cæremoniis, quas superstitiosus*

po-

*potius cultus*, *quam vera Religio invexit*: Ead. Syn. Valent. *Sess. III Tit. III cap.* 6. 2 Quod inter Sacerdotes celebrantes nulla unquam difformitas adpareat: Syn. Tolet. IV *Can.* II, Bracar. I *Cap. IV*, et *V* alias *Can.* XXI, et XXII, Tolet. XI *Can.* III, et præf. Hispal. *Cap. XII*, et *XXII* (*)

## TITULUS V.

### *De Sacramento Ordinis.*

I. *Ordinis* vocabulum apud veteres Ecclesiæ Patres haud raro eo sensu accipitur, quo Hierarchiam denotat, sive sacrorum ministrorum τάξιν dispositionem, et principatum, quo inferiores superiori parent, eidemque subjecti sunt; (**) *Oportuit enim Ecclesiam*, *quæ Sanguine Christi constructa fuit*, *pulcherrimo quodam ordine constitutam esse*, *ut quemadmodum in rebus natura constantibus*, *ac etiam in cœlestibus alia aliis sunt superiora*, *ita in Ecclesia quæ inter hæc medium statum obtinet*, *quædam aliis potestate*, *et dignitate præstarent*. Syn. Valent. an. 1565 *Sess. II Tit. II cap.* 29; (*) atque hinc, qui Ecclesiastica pollent auctoritate, in ordine constituti dicuntur. Porro hic strictiori notione sacram denotat Ecclesiæ cœremoniam, qua Episcopi manuum impositione, aliove sensibili signo ad sacra ministeria aliquos deligunt, et initiant.

II. Jam vero ejusmodi sacra cœremonia Sacramenti quoque rationem habet; quo intuitu recte definitur: *Sacramentum novæ legis à Christo Domino institutum*, *quo traditur potestas consecrandi*, *offerendi*, *ac ministrandi ejus Corpus*, *et Sanguinem*, *peccata remittendi*, *vel retinendi*, *necnon Sacerdotio ex officio deserviendi*. Trident. *Sess.* XXIII *de Sacr. Ordinis cap.* 1. Ejusmodi Sacramentum fuisse à Christo Domino institutum, omnesque veri novæ Legis Sacramenti characteres præseferre late demonstratum habebitis in Tract. Theologico *de Sacramentis in specie*.

III. Non omnibus, et singulis æque superioribus, atque inferioribus ordinibus Sacramenti rationem convenire, sed tan-

tantummodo Episcopatui, Presbyteratui, et Diaconatui, qui divinæ sunt institutionis, concors pæne est Canonistarum sententia. Et sane, uti *Libro super*, jam satis demonstravimus, Hypodiaconatus, aliique inferiores ordines nonnisi Ecclesiasticæ institutioni tribuendi sunt, ac tantummodo eo sensu, quo in Diaconatu tanquam in suo fonte, et origine, unde tanquam surculi emanarunt, quodam sensu institutionis esse divinæ dixeris. Porro hanc quæstionem definire noluit Syn. Trid. quum *Sess. XXIII Can. VI* definiens, *in Ecclesia Catholica esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris*, dedita opera ab adponenda voce *Diaconis* abstinuerit, ne illorum Theologorum, et Canonistarum sententiam reprobare videretur, qui inferiores ordines à Christo Domino institutos fuisse autumant.

IV. Jam vero in singulis Ordinibus, ac potissimum in superioribus plures gradus distingui possunt; uti in Diaconatu Archidiaconi, Presbyteratu Archipresbyteri, Chorepiscopi, Parochi &c. ac demum, et præcipue in Episcopatu, scilicet Metropolitani, Primatis, sive Exarchi, Patriarchæ, et supra reliquos Romani Pontificis, cujus in universa Ecclesia Primatum non humani, at divini juris, non honoris modo, et dignitatis, verum et potestatis, auctoritatisque Libro superiori *Tit. IX* satis vindicavimus. Plura de Sacra ordinatione eodem superiori Libro dedimus, ac præcipue *Tit. XXIV*, ubi de moribus, scientia, ætate, aliisque ordinandorum requisitis conditionibus, de interstitiis, de Titulo, ac de proprio ordinationis Episcopo, de Litteris Dimissorialibus, ac tandem de Temporibus ordinationum non pauca disseruimus. Illud igitur hic superest, ut quæ ad Ordinem, prout est Sacramentum, spectant διὰ βραχέων *breviter* explicentur.

V. Ac primo de materia. Nullus unquam dubitavit, *manuum impositionem*, à Græcis χειροτοσίαν, et χειροθεσίαν dictam, ἑνιάδη *essentialem* esse Sacramenti Ordinis materiam, formam vero ejusdem comitem orationem. Illud autem addunt Morinus, aliique non imi subsellii Theologi, et Canonistæ, nimirum in sola manuum impositione ἰδίαν *essentiam* Sacramenti Ordinis esse constitutam: id quod pluribus demonstrant.

I.

1 Apostolus in duplici ad Timotheum epistola, ubi de ejusdem sive in Episcopum, sive in Presbyterum ordinatione agit, nonnisi manuum impositionis meminit: atque adeo soli manuum impositioni gratiæ collationem adscribit: *I IV v.* 14, *II I v.* 6. Idem prorsus dicas de S. Luca, qui *Actorum VI v.* 6 Diaconorum referens ordinationem hæc habet: *Hoc statuerunt ante conspectum Apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus.* (**) Sed adversæ sententiæ patroni reponunt, non omnia, quæ ab Apostolis gesta sunt, in Sacris Litteris relata esse. (*)

2 Ad decimum usque sæculum per solam manuum impositionem Episcopi, Presbyteri, et Diaconi ordinati sunt: nulla enim vel Sacræ unctionis, vel instrumentorum porrectionis mentio occurrit in omnibus Ritualibus, et Sacramentariis sæculo x antiquioribus. (**) Verum alii ante decimum Ecclesiæ sæculum, immo sæculi vii initio Episcopi inaugurationem per Orarii, Annuli, et Baculi, Presbyteri per Orarii, et Planetæ, Diaconi per Orarii, et Albæ traditionem peractam inveniunt in Synod. Tolet. IV an. 633 *Can. xxviii* alias *xxvii.* (*)

3 In plerisque Orientalibus Ecclesiis non modo antiquitus, sed et hodiedum in Episcoporum, Presbyterornm, et Diaconorum ordinationibus sola adhibetur χειροτονία, neque unquam Latinis improbatæ sunt ejusmodi ordinationes. (**) Sed hoc idoneo à Latinis permissum contendunt adversarii, quia neque exploratum neque definitum hucusque est, quænam sit *essentialis* ordinationis cœremonia; in rebus autem, ajunt, nondum definitis, cuiquam sine piaculo libere sentire, nunquam improbavit Ecclesia. (*)

4 Concilium Carthag. IV *Can. ii, iii, et iv* Episcoporum, Presbyterorum, et Diaconorum describens ordinationem, non nisi manuum impositionem memorat, nulla adjecta porrectionis instrumentorum mentione, quam tamen Canonibus sequentibus expresse exhibet, quum de Ordinatione inferiorum Clericorum loquitur. (**) Verum alii parum fidunt huic Concil. Carthag. nomine IV; gravem enim apud eruditos hujusmodi Concilii Canones ingerunt falsitatis suspicionem. Videsis Berardi *in Grat. P. I Cap. XV*, quin et *Can. ii* in Episcopi ordinatione Evangeliorum Codicem super inaugu-

ran-

randi scapulas adponendum decernit. (*) Eadem habet de Diaconis Syn. Ancyrana *Can. IX*, et Syn. Nicæna *Can. XLX* Diaconissas in censu laicorum habet, quod nullam recipiant χειροτονίαν. (**) At Synodi Ancyrana, et Nicæna Diaconi ordinationem recensent per manus impositionem; sed non solam hanc esse ordinationis cœremoniam decernunt. (*)

5 Concilium Trident. *Sess. XIV* de Extrema Unctione *cap.* 3 constituit, ejusdem Sacramenti ministrum esse aut Episcopum, aut Sacerdotes ab Episcopo per manuum impositionem rite ordinatos. (**) Sed Trident. *ibid.* Episcoporum, et Presbyterorum ordinationem ex instituto non tradit; eam tamen per præcipuam ordinationis notam, quæ proculdubio est manus impositio, voluit duntaxat indicare. (*)

Vi. Neque dicas Eugenium IV in *Instructione pro Armenis* edita porrectionis duntaxat Instrumentorum mentionem injecisse. Eugenii enim σκοπὸς *finis* ille tantummodo fuit, Armenos nimirum id docere, in quo ab Ecclesia Romana dissidebant, minime rejecta, quam sane tacite intelligebat, manuum impositione, utpote quæ apud ipsos jam usurpabatur, et in qua cum Ecclesia Romana consentiebant. Videsis Morinum *de Sacris Ordinat. P. III Exercit. XI cap.* 1, *et Exercit. XIV cap.* 1. (**) Verum reponent fortasse adversarii; si Latini nunquam improbarunt Græcis instrumentorum omissionem in ordinatione, sicuti ait Selvagius supra §. *V n.* 3: ¿ cur Eugenius IV ad erudiendos simul, et uniendos Armenos hujusmodi instrumentorum traditionem profert ab ipsis amplectendam? (*)

VII. De Forma sat constat, eam scilicet esse Orationem, quæ manuum impositionem comitatur. Et sane 1 in Actibus Apost. Oratio Manuum impositione conjungitur: 2 ex antiquissimo Ecclesiæ instituto manuum impositio nunquam ab Oratione disjuncta fuit; ac 3 Conc. Carthag IV, Sacramentarium Gregorianum, aliique veteres, qua latini, qua græci Rituales libri non alia referunt verba ab Episcopo ordinante pronuntianda, quam Orationem, quæ impositis manibus recitaretur.

VIII. Hactenus explicata eo fine protulimus, ut inde colligamus, primam manuum impositionem, quam nulla comi-

mitatur forma, tum tertiam, quæ adjuncta habet verba ab Episcopo pronuntianda: *Accipe Spiritum Sanctum* &c. tum et Sacrum chrisma, quo ordinandi inunguntur ab Episcopo dicente: *Consecrare, et sanctificare digneris Domine* &c. tum demum et instrumentorum porrectionem, quæ adnexam habet formam: *Accipe potestatem* &c. non esse, nisi ritus accidentales, ac cœremonias ab Ecclesia institutas, quo expressius varii Sacramenti Ordinis effectus significarentur. Hujusmodi autem ritus omnino omittendi non sunt, tum quia ab Ecclesia sanciti, et pluribus ab hinc sæculis religiosissime adhibiti, tum vero præcipue, quod non desunt, qui æque in manuum impositione, ac in instrumentorum porrectione adæquatam, ut Theologi loqui amant, Sacramenti Ordinis materiam constituunt.

IX. Quod tandem ad Hypodiaconatum, aliosque inferiores ordines attinet, in explorato est, traditionem instrumentorum, ac verba, quæ tunc recitari solent, materiam, et formam eorundem constituere. Id liquet tum ex Conc. Carthag. IV *Can. V, VI, VII, VIII, et IX*; tum ex Pontificalibus æque antiquis, ac recentioribus Ecclesiæ Occidentalis. (**) Et quidem quantum attinet ad Hypodiaconatum, benedictionis, id est precationis una cum vasis ministerii meminit Syn. Tolet. VIII an. 653 Can. VI: *Sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua, et sacra dignoscitur consuetudo substare prolata.* (*) Porro in Ecclesia Græca etiam per manuum impositionem conferuntur, uti ex ejusdem Euchologiis perquam manifestum est.

X. Solum Episcopum jure divino legitimum esse sacræ ordinationis ministrum fuse demonstrant Theologi: et nonnulla nos etiam delibavimus *Lib. super.* ubi et late explicatum invenies, quisnam, quod ad Ordinationem attinet, proprius cujusque Episcopus dicendus sit. Illud hic duntaxat innuere juvat, nimirum Hypodiaconatus, aliorumque inferiorum ordinum ministerium posse à R. Pontifice simplici Presbytero delegari. Conc. Trid. *Sess. XXIII Ref. cap.* 10 in hunc modum decernit: *Abbatibus, ac aliis quibuscunque, quantumvis exemtis, non liceat in posterum.....etiam si nullius Diœcesis, et exemti esse dicantur, cuiquam, qui regularis sibi subditus non sit, Tonsuram, vel minores ordines*

*conferre.* Profecto Abbates Cistercienses Bullas Pontificias producunt, quibus ipsis impertitur facultas Hypodiaconatum, aliosque inferiores Ordines conferendi: quapropter Hypodiaconatus, inferiorumque Ordinum veluti Ministri extraordinarii sunt censendi; (**) si revera talia emanarunt à Sede Apostolica privilegia, de quibus jure merito dubitant eruditi. Videsis Hallier *de Sacr. Elect. Sect. V de Ministr. Altar. art. II* §. 2.(*)

XI. Eadem Synodus Trident. *Sess. XXIII Can. II* anathema quidem in eos infligit, qui negaverint esse in Ecclesia præter Sacerdotium, alios Ordines, et majores, scilicet Diaconatum, et Hypodiaconatum; et minores, scilicet Acolytos, Exorcistas, Lectores, et Ostiarios. Verum in hac definitione de industria abstinuit ab adhibenda voce *tantum*, aliave simili, quemadmodum *Sess. VII Can. I* definierat de Sacramentis, ea nimirum non esse neque plura, neque pauciora, quam septem. Nonnulli enim æque Theologi, ac Canonistæ, quorum sententiam amplectimur, contendunt Episcopatum Sacramentum esse, et Ordinem à Presbyteratu distinctum; tum nonnulli Canonistæ primam Tonsuram in censu habent Ordinum inferiorum: ac demum in Ecclesia Græca plures olim fuerunt Ordines inferiores, quam modo habeat Ecclesia Latina: verum de hoc capite satis egimus Libro super. *Tit. XXIII.*

(**) XII. In eo sedulam navabit operam Episcopus, ut omnem Simoniacæ pravitatis labem à Sacris ordinationibus avertat; nihil enim magis Ecclesia improbandum censuit, quam ordinationes obsequiis, et pecunia impetratas. Addesis Epist. II Hormisdæ P. *ad Episcop. Hispan. an.* 521 *Cap. II*, Syn. Barcinon. an. 599 *Can. I, et II*, Tolet. VI *Can. IV*, Tolet. VIII *Can. III*, Tolet. XI *Can. VIII, et IX*, Bracar. III *Cap. VIII.* Immo Episcopus ipse in sacris peragendis ordinationibus, vel minimam simoniaci criminis suspicionem à se ablegare debet, ita ut neque ullo unquam titulo, prætextu, aut colore, vel exigi aliquid, vel aliquid sponte oblatum suscipi permittat. Syn. Vallis-olet. *Cap. XX*, Hispal. an. 1512 *Cap. XXXIII*, et Trident. *Sess. XXI Ref. cap. I.*(*)

XIII. Illud denique hic ὡς ἐν παρόδῳ, *velut in transitu*, adver-

vertere præstat, veterem Ecclesiam juxta Apostoli monitum I ad Timoth. V v. 22: *Manus cito nemini imposueris*, Clericorum potius paucitatem, quam multitudinem studuisse; quum in magna Clericorum copia vix esse nequeant, qui otio non torpescant, vel sæcularibus curis se non immisceant. Porro ejusmodi fuisse veterem Ecclesiæ disciplinam pluribus evincitur.

Ac 1 uti Libro super. *Tit. XXIV* jam ostendimus, quum antiquitus nefas fuerit Clericos ordinare Ecclesiæ alicujus ministerio non adscriptos, illud sane in more erat, ut in singulis Ecclesiis nonnisi singuli, vel ad summum bini constituerentur Presbyteri, Clerici vero inferiores vix unus, aut alter. Ita Conc. Sardic. *Can. VI*, Conc. Carthag. III *Can. XLV*.

Tum 2 ex Pontificali Romano Damaso tributo constat veteres R. Pontifices adeo parce Presbyteros, vel Diaconos ordinasse, ut centum, et quinquaginta annorum intervallo ab tredecim R. Pontificibus vix centum, et unum, ac quinquaginta Presbyteros, Diaconos vero nonaginta ordinatos invenias. Qui quidem licet omnino rari videantur; tamen Irenæus in Romana Ecclesia sua ætate frequentes fuisse Clericos scribit: *Lib. III contra hæreses* apud Cotelerium *in Vindiciis Epist. S. Ignatii cap.* 13. Adposite Bellarminus in Epist. ad suum Nepotem Episc. Teanensem: *Hæc certe paucitas tantorum Pontificum deberet omnes Episcopos serio admonere, ut nonnisi viros doctos, probos, et eo gradu dignos eligerent, quod omnino facerent, si decorem domus Dei ex animo diligerent.*

3 S. Leo M. *Epist. ad Afros LXXXVII cap.* 1 referens illud Apostoli: *Manus nemini cito imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*, qua maxima potest tum animi, tum orationis contentione Episcopos admonet, ne *ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ Sacerdotalem honorem* tribuere audeant. (**) At hæc Epistola suspectæ fidei videtur Berardo *in Grat. P. II cap.* 42. (*) Profecto ubi hæc præ oculis haberent Episcopi, non adeo frequentes otiosis Clericis Diœceses essent, neque Ecclesia haberet, unde quereretur de multiplicata quidem gente, non de magnificata simul lætitia: S. Bernardus *de Convers. ad Cler. Cap.* 29.

(**) 4 Syn. Arandens. ad Dufium 1473 Cap. III: *Agri Dominici cultura non est indignis operariis comittenda, sed illi duntaxat conducendi sunt in Domo Domini, qui secundum Apostolum sciant, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, et profundum, et inter lepram, et non lepram discernere noverint....quia tamen plerumque contingit ob defectum, negligentiam, vel dolum eorum, quibus ab Episcopis Ordinum examinatio committitur, quod indocti, et omnino ignari....prædictis Episcopis præsentantur.....Episcopos.....in virtute sanctæ obedientiæ monemus quatenus....duos saltem viros idoneos scientia, et moribus adprobatos deputent, quibus officium examinationis committant, injungendo eisdem sub excommunicationis pœna, ut onus hoc sibi creditum fideliter exsequantur, neque quidquam dolo, prece, negligentia, munere, vel alias indebite agant.* Et quoniam examinis meminimus, illud etiam animadvertere lubet, expedire admodum, ut Episcopi abolita prorsus antiqua interrogationum forma, recentissimam amplecterentur ingenium experiendi methodum ab eruditissimo Benedicto XIV inventam, quæ in nuper instauratis S. Isidori Matritensibus Scholis stabilita est pro eorum Magistrorum concursu. (*)

XIV. Instituti ratio vetat plura in hanc rem adfere; illud tamen hic subnectendum duco, veterem in hoc capite Ecclesiæ disciplinam nullam subiisse mutationem, neque à pristino statu aliquantum declinasse. Sequutis enim temporibus haud raro identidem antiquæ redintegratæ Sanctiones occurrunt; uti constat tum ex Capitularibus Regum Francorum, et Synodis per ea tempora habitis, tum ex Conc. Lateranensi III *Can. V*, quo vetantur Episcopi *aliquem sine certo titulo in Diaconum, vel Presbyterum ordinare*; (**) et apud nos præf. Syn. Vallis-olet. *Cap. X* his aureis verbis: *In Ecclesiis tot secundum Canones instituendi sunt Clerici, quot possunt de earum reditibus commode sustentari; ideoque statuimus, ut Episcopi, eorumque Superiores diligenter attendant, ut tot Clericos in Ecclesiis ordinent, quot sustentare possint de proventibus earumdem, ne Clerici sua numerositate vilescant, et propter facultatum insufficientiam mendicare cogantur in oprobrium Ordinis Clericalis*; (*) id quod Innocentius III ad Hypodiaconos etiam extendit:

(**) dein Jo. Cardin. Sabin. in Syn. Illerd. an. 1229 in Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. IV cap.* 2;(*) ac demum ex Conc. Trident. *Sess. XXI Ref. cap.* 2, ubi sancitur, ut *nequis deinceps Clericus sæcularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia, et ætate ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere.* Et Sess. XXIII Ref. cap. 16: *Sancta Synodus vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo statuit, ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate, aut utilitate adsumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus.* (**) In eandem abierunt sententiam Patres Synod. Tolet. an. 1565 *Act. III Ref. cap.* 2 Episcopis injungentes, quod *Ecclesiarum ministeriis non alios deputent, quam eos, qui secundum consuetudinem cujusque Ecclesiæ in Altaris, et Chori vero Ecclesiastico ministerio, aut in his, quæ ad ordinarios ritus, et cæremonias Divinorum Officiorum pertinent, eisdem Ecclesiis servire debeant.* ¡At quam sero eliminantur abusiones! Post viginti circiter ab his constitutis decretis in questus potius, quam verba præclariss. et nunquam sine laud. nominandus Antonius Augus. in Syn. Prov. Tarracon. an. 1580 erumpit: *Si quæ á Sancta Tridentina Synodo de his, qui Ordines, vel conferunt, vel suscipiunt, adcurate, sancteque definita sunt, ea ab omnibus diligenter, exacteque fuissent observata, jam nunc Ecclesias nostræ Provinciæ pluribus doctis, et probatæ vitæ Secerdotibus, et aliis Ecclesiasticis viris, ex quorum exemplo totius populi Christiani reformatio pendet, magis decoratas haberemus.* In Compil. Jo. Teres *Lib. I Tit. VII cap.* 4.(*) Non me latet laudato *Cap.* 2 Patres Tridentinos titulum Patrimonii, vel Pensionis agnovisse, ac probasse; at illud quoque certum est, ejusmodi titulos ea duntaxat causa admisisse, si id Ecclesiæ necessitas, vel utilitas postulasset. *Patrimonium vero, vel Pensionem obtinentes ordinari post hac non possint, nisi illi quos Episcopus judicaverit adsumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum.* Hæ Tridentinæ Sanctiones novissima Concordatorum lege firmatæ, atque adeo ad ordines etiam minores, primamque

Cle-

ClericalemTonsuram extensæ sunt: *Cap.IV n.* 1, *et* 2.(**) Patrimonii vero, vel Pensionis titulus ideo inventus est, et à Syn. Trid. probatus, ne ob Beneficiorum raritatem necessario Ecclesiæ servitio Ministri deessent. Unde qui Patrimonii, vel Pensionis titulo ordinati sunt, non minus Ecclesiæ, cui tanquam necessarii adscripti sunt, adligati esse debent, quam Beneficiarii. Syn. Prov. Tolet. an. 1582 Act. III Decret. 32 *alias* 33. *Ea vero deputatio* (sic progreditur) *in Litteris Ordinum testimonialibus adscribatur, ut Visitatores à singulis ejus Ministerii rationem exigant. Quod si inconsulto Episcopo locum, cui adscripti sunt, deseruerint, eis ex præscripto Tridentinæ Synodi Sacrorum exercitium interdicatur.* Sed quia plerumque evenire solet, ut *nonnulli se ipsos fallentes, non Deum, simulatis donationibus cum tacito, vel expresso restituendi pacto*, vel falsis etiam de industria conquisitis testibus, *aliisque fraudibus conficta Patrimonia......ordinationis causa producunt; si quis post hac* (ita in Decret. præced.) *falsa, confictaque hujuscemodi Patrimonia, vel commodata Beneficia, ut ordinetur, attulerit, ab exsecutione ordinum ipso facto, quoad Ordinario visum fuerit, suspensus exsistat, ac præterea arbitrariis pœnis severe multetur.* Illæ Tridentinæ Sanctiones de adscribendis cuidam Ecclesiæ ordinandis firmatæ sunt, Bulla *Apostolici Ministerii* Innoc. XIII §. 3, et Concordato an. 1737 *Art. IV, et IX* etiam ad ordines minores, primamque Clericalem Tonsuram extensæ sunt. Videsis *Lib. I Tit. XXIV.*(*)

XV. Coronidis tandem loco hic addam auream in hanc rem Benedicti XIV Constitutionem, à qua mihi temperare non potuit; ubi omnium retro R. Pontificum sapientissimus Papa universos Christiani Orbis Episcopos ita hortatur: *In id mentis vestræ acies primum dirigenda est, ut cum adcurato delectu, ii Clericali militiæ adscribantur, à quibus merito possit exspectari, ut iis in lege Domini ambulantibus, et de virtute in virtutem euntibus, eorum vita cunctis adferat venerationem, et eorum opera Ecclesiis vestris spiritualem adferat utilitatem. Melius enim profecto est paucos habere ministros, sed probos, sed idoneos, atque utiles, quam plures, qui in ædificationem Corporis Christi, quod est Ecclesia, nequidquam sint valituri. Apostoli præceptum, ut ne manus cui-*

*quam*

*quam nimis propere imponantur, tunc potissimum servari necesse est, ubi de promovendis ad sacros Ordines, et ad Sacratissima Mysteria, quibus nihil est divinius, agendum sit.*

## TITULUS VI.

### *De Pœnitentia.*

I. Sacramentum Pœnitentiæ olim ab antiquis Ecclesiæ Patribus *Confessio*, *Manuum Impositio*, *Viaticum*, *Secunda Tabula post naufragium*, *Laboriosum Baptisma*, (**) *Pœnitentia*, *Benedictio*, *Communio*, (*) aliisque adpellationibus designatum, tribus potissimum partibus, quasi materia constat, scilicet peccatorum confessione, contritione, et satisfactione, sive potius proposito satisfaciendi; (**) quibus verborum expressionibus usa est Synod. Penna-fid. an. 1302 *Cap. IV*; (*) formam vero constituit absolutio, quæ antiquitus enuntiabatur verbis deprecativis, at sequutis temporibus proferri cœpit verbis indicativis; quod et hodie obtinet, ac Rituale Rom. præscribit. Eugenius IV *in Decret. pro Armenis.* Synod. Trident. *Sess. XIV de Pœnit. cap.* 6.

II. Prioribus Ecclesiæ sæculis, atque adeo fere ad sæculum usque XII triplex in Ecclesia, viguit Pœnitentiæ genus, scilicet Sollemnis, sive Canonicæ, Publicæ, et Privatæ; (**) adhuc tamen sequutis temporibus viguisse partim publicæ pœnitentiæ usum ediscimus ex Synod. Cojac. an. 1050 *Cap. IV*, et ex Syn. Tolet. an. 1323 *Cap. XVIII.* (*) Verum de hoc veteris disciplinæ capite late agemus in nostris *Antiquitatibus Christianis*; uti etiam de Canonibus, et Libris Pœnitentialibus. Illud hic duntaxat observare præstat, veterem Ecclesiæ disciplinam in pœnitentia sollemni, et publica injungenda non esse omnino abolitam. Synod. enim Trident. *Sess. XXIV Ref. cap.* 8 decernit, ut ubi de criminibus agatur, quæ publice, et coram multis sint perpetrata, *condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi* oporteat: verum facultatem Episcopo tribuit, qua possit publicum pœnitentiæ genus, in aliud secretum commutare,

si

si id conducere judicaverit. Adhæc sollemnem etiam pœnitentiam etiamnum Episcopis in Pontificali exhibet Ecclesia, ejusque ritum exacte describit, ut pro temporum, locorum, atque criminum gravitate, et personarum qualitate eam reducant. Huic autem injungendæ *Dies cinerum*; quemadmodum publicæ absolutioni *Feria V in Cœna Domini* aptissimum judicatur tempus: (**) Constit. Syn. Valent. an. 1255 *Constit. de Confess.* (*) et Pontificale R. *Part. III num.* 2, *et* 3. S. Carolus Borromæus ad utriusque publicæ, ac sollemnis pœnitentiæ instaurationem Episcopos, Parochosque hortatur in suis Synodis. (**) At hujus Canonicæ pœnitentiæ pæne nullum vestigium hodie videmus. (*)

III. Septem prioribus Ecclesiæ sæculis non modo *in gravissimis delictis*, verum et *in minoribus* reservata Episcopo erat facultas pœnitentes reconciliandi: S. Cypr. *Ep. II*, Syn. Carthag. III *Can. XXXII*, (**) et Hispal. II an. 619 *Can. VII*. Verum ex hac lege idem Canon Carthaginensis videlicet eum eximit, qui in extremis ageret, hic enim poterat à Presbytero reconciliari; alioqui à solo Episcopo, vel eo jubente à Presbytero. Syn. Illiberit. *Can. XXXII.* (*) Nam Canonicam inter, et simpliciter publicam Pœnitentiam id discriminis intercedebat, quod illa nonnisi ab Episcopo publice in Ecclesia ante Apsidem per manuum impositionem injungeretur, qua peracta eadem sollemnitate fiebat reconciliatio; hæc vero pro occultis peccatis quemadmodum secreto ab Episcopo, vel à Presbytero Episcopi auctoritate imponebatur, ita, ea peracta, etiam reconciliatio occulte fiebat, et quidem vel ab Episcopo, vel Episcopo absente, ipso etiam inconsulto, à simplici Presbytero. (**) Syn. Hispal. II laud. *Can. VII.* (*)

IV. Jam vero post sæculum VIII uti publica pro occultis peccatis pœnitentia in desuetudinem abiit, ita quoque occultorum criminum pœnitentiam Presbyteris concessam fuisse creditum est, publicorum tantummodo Episcopis reservatam. Hoc autem non de omnibus promiscue Presbyteris intelligas, sed de iis duntaxat, quibus cura animarum commissa erat, scilicet Parochis. Et quidem ex eo tempore jus excipiendi fidelium confessiones ipsi beneficio parochiali *immediate* adnexum haberi cœpit: Trident. *Sess. XXI*

*Ref.*

*Ref. cap.* 4. Atque inde est, quod ad sæculum usque xiii quisque adstrictus erat proprio Sacerdoti, sive Parocho, aliive Superiori sua peccata confiteri; uti patet ex Cap. *Omnis utriusque sexus* 12 *de Pœnit. et Remis.* ubi etiam in hæc verba decernitur: *Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, et obtineat à proprio Sacerdote, quum aliter ipse illum, non possit absolvere, vel ligare.* (**) Id ipsum constituit Rodericus Tellius in Syn. Tarracon. an. 1291 in Compil. Jo. Teres *Lib. V Tit. XVI cap.* 2, et eandem fuisse tunc Ecclesiæ disciplinam testatur Alphonsus Sapiens in *Leg. XXI, et XXII Tit. IV Part. I.*(*)

(**) V. Sæculo xiii aliis, quam Parochis absolvendi facultas indulgeri cœpit.(*) Episcopis, et aliis Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemtis Gregorius IX primus indulsit, *ut etiam præter sui Superioris licentiam providum, et discretum sibi possint eligere Confessarium.* (**) De Pœnitentiario Majori Episcopi, sive de Sacerdote, qui exciperet loco Episcopi fidelium Confessiones meminit Andreas Albalatus Episcop. Valent. præf. *Constit. de Confess.* Jo. Archiepiscop. in Syn. Tolet. laud. *Cap. XVIII* concessit Curatis, *ut possent consocio, vel alteri discreto Presbytero confiteri:* et Jo. ab Aragon. Archiep. Tarracon. in Syn. an. 1229, *quod Presbyter volens Missam celebrare, si non habet copiam proprii Confessoris, possit cuilibet Presbytero idoneo sua peccata confiteri.* Videsis Compil. Jo. Teres Constit. Superfl. *ex Lib. V de Pœnit. cap.* 3.(*) Tum idem hic Gregorius Fratres Prædicatores privilegio fidelium confessiones excipiendi impertiit: Bulla data (**) in Urbe-Veteri 17 Kalend. April. an. 1230, id quod indicat præfatus Andreas Albalatus *ibid.*(*) quod dein alii Mendicantes, præsertim Minores consequuti sunt. (**) *Clement. Dudum de Sepulturis*, et Syn. Dertus. *Cap. XVII.*(*) Verum ejusmodi privilegium ad ea tempora inauditum quum gravia Prælatos, ac Parochos inter, et Mendicantes dissidia excitasset, hæc *prorsus evellere, ac omnimode submovere intendens* Bonifacius VIII sanxit, ut Regulares administrandæ Pœnitentiæ veniam pro idoneis Fratribus ab Episcopis, Prælatisve, Diœcesanis postularent: quod si autem hi renuerent, pos-

sent quorumlibet confessiones libere audire: *Cap. 2 de Sepult. in Extrav. Communibus.* Tum Benedictus XI Ordinis Prædicatorum maluit Ordinarios cogere ad impartiendam tres intra dies designatis à Superiore Fratribus petitam veniam, quibus elapsis, munus Confessarii obirent sine impedimento: *Extrav. Comm. Cap.* 1 *de Privilegiis.* Dein Clemens V Bonifacii Constitutionem innovavit: Clement. *Dudum 2 de Sepulturis*: illam vero Benedicti Alexander V ex ordine Minorum restituit: Constit. *Regnans in excelsis.* Tum qui sequuti sunt R. Pontifices potius favere, quam adversari ejusmodi Regularium privilegiis studuerunt. Tandem Synodus Trident. *Sess. XXIII Ref. cap.* 15 decernit, *nullum etiam Regularem posse Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire; nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illi videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, et adprobationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis, et consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus.*

VI. Modo indicata illa Mendicantium Privilegia nonnisi salvo *Parochi*, sive proprii Sacerdotis jure sunt intelligenda; tum quod in privilegiis salvum semper censetur *jus tertii*, tum vero præcipue quia eo sensu privilegia illa interpretati sunt R. Pontifices, ac præsertim Martinus IV, et Sixtus IV. Ille enim in Bulla an. 1280 expresse declarat, quod ii, qui Fratribus confitebuntur, *suis Presbyteris Parochialibus* confiteri, *saltem semel in anno, prout Concilium generale statuit* teneantur, (**) et quod iidem Fratres eos ad hoc diligenter, et efficaciter secundum datam eis à Domino gratiam exhortentur. (*) Hic vero in Extrav. *Vices 2 de Tregua* præcipit, ut ipsi Mendicantes docere desistant, haud teneri Parochianos, saltem Paschatis tempore, proprio Sacerdoti peccata sua confiteri. *Quia* ait, *de jure tenetur Parochianus saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti.* (**) Unde laud. Jo. Archiepisc. Tolet. in Syn. an. 1324 *Cap. VII* Presbyteris, ut possent frequentius celebrare tunc tantummodo concessit *alii Presbytero confiteri*, quum non possint commode copiam sui Curati habere. (*) Plures Synodi etiam post Concilium Tridentinum antiquam consuetudinem semel saltem in anno proprio Parocho con-

fitendi inviolate servandam decrevere. S. Carolus in I Syn. Provinc. Mediolan. *Part. II cap.* 5. Porro ipsemet Sanctissimus Archiepiscopus in sua Syn. Diœces. XI Parochis imperat, ut *faciles se præbeant in consentiendo Parochialibus suis, de quibus nulla sit suspicio, ut ad alios Confessarios probatos se conferant.* I Syn. Prov. Neap. hac de re sic decernit: *Servetur Constitutio felic. record. Innocentii III, ut saltem semel in anno proprio Sacerdoti, vel alteri ab Ordinario adprobato, singuli peccata sua confiteantur sub pœnis ibi contentis, atque aliis arbitrio nostro pendendis.* Profecto postrema hæc verba satis indicant eam fuisse Concilii sententiam, nimirum Parocho saltem constare debere suos Parochianos annuæ Confessionis præcepto fecisse satis. (**) Id ipsum Conc. Hispan. voluisse facile quisquam deprehendet, qui eorum Canones attente legerit. Videsis hujus *Lib. Tit. IV.* (*)

VII. Igitur jure novissimo in singulis Diœcesibus Episcopi, Parochi, aliique, quibus animarum cura concredita est, Sacramenti Pœnitentiæ ministri sunt ordinarii, et proprii: ceteri vero, sive Presbyteri, sive Regulares illud jure veluti extraordinario, et delegato administrant, (**) et ii tantummodo, qui ab Ordinario adprobati fuerint, *et illius facultatem, quæ gratis detur, in scriptis habuerint.* Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 16 ex præscript. Trident. *Sess. XXIII Ref. cap.* 15. (*) Tum Parochi vi sui beneficii facultatem habent excipiendi confessiones suorum Parochianorum etiam extra propriam Parochiam, atque adeo Diœcesim; ceteri vero Presbyteri, nisi reipsa ab Episcopo adprobati sint, confessiones excipere vetantur: et quamvis ab Episcopo fuerint adprobati, attamen *dum in alienis Parochiis hoc Sacramentum ministrare usuvenerit, à Parocho, vel ab Ordinario licentiam ministrandi impetrent*: I Syn. Prov. Neap. *Cap.* 16. Quinimmo his Episcopi pro suo arbitrio limitatam ad tempus, personas, et materiam concedere solent facultatem. Plerumque ad sex menses impartiri solet, et aliquando pro viris tantum ratione ætatis. Adhæc ut plurimum confessiones Monialium excipiuntur, quibus exquisito Confessario opus est, nonnullique casus atroces, quos sibi Episcopus reservat: Trid. *Sess. XIV de Sacr. Pœnit. cap.* 7. (**) Quum primum cœperunt Episcopi alios præter Parochos Confessarios instituere, tunc

etiam cœpiſſe videtur reſervationis uſus, ita ut atrociora generatim crimina Epiſcopis tunc abſolvenda reſervarentur. Addeſis laud. Conſtit. Valent. *ibid.* Dein vero quædam ſpeciatim peccata duxerunt ſibi reſervare Epiſcopi, uti geſſit ſæpius laud. Jo. Tolet. in præf. Synod. *ibidem.*(*) Sunt quoque caſus veteri conſuetudine R. Pontifici reſervati; à quibus, ut quis abſolvi potuiſſet, olim Romam eundum fuit. At hodie Epiſcopis, nonnulliſque Presbyteris facultas de iiſdem abſolvendis à R. Pontifice impertiri ſolet. (**) In Hiſpania exſtat Bulla *S. Cruciatæ*, qua pœnitentibus conceſſum eſt, ut ab reſervatis Epiſcopo toties abſolvi à Confeſſario poſſint, quoties illa committant; ſemelque intra ejuſdem Bullæ publicationis annum, et in mortis diſcrimine ab iis omnibus, quorum abſolutio R. Pontifici eſt adligata, ſi hæreſis crimen excipias.(*)

VIII. De caſibus R. Pontifici reſervatis, uti quoque de reſervatis Archiep. Neap. opportunius in Inſtitutionibus Moralibus. Illud hic tantummodo obſervare juvat, reſervationum utilitatem in eo præcipue poſitam eſſe, ut homines perpenſa abſolutionis difficultate, ab illis criminibus abhorreant, (**) *et ad reſiſtendum peccato eo cautiores reddantur, quæ peccata arctabuntur verecundius confiteri.* Ita mox laud. Jo. Tolet. *ibid.*(*) Pœnitentiarius veluti Epiſcopi delegatus eſt, ut de iis cognoſcat, et abſolvat. In mortis autem articulo quilibet Presbyter à quibuſcunque, etiam Papæ reſervatis criminibus morti proximum abſolvit; Trident. mox *cit. loc.* modo is quædam pœnitentiæ ſigna edat; (**) *qui enim pœnitentiam in mortis agit periculo, non diutine à reconciliationis gratia differendus eſt; ſed ſi præcincto mortis urgeatur periculo, pœnitentia per manus impoſitionem accepta, ſtatim ei reconciliatio adhibenda eſt.* Hæc Synod. Tolet. XI *Can. XII.* Conſonat Illiberit. paſſim: Nicæn. *Can. XII*, Barcinon. an. 540 *Can. VIII.* Ne plures. Nunquam enim Eccleſia niſi petentibus abſolutionis Viaticum impendendum eſſe cenſuit. Unde Synod. Tolet. XII *Can. II* ita decernit: *Sacerdos, qui non ſentienti, neque petenti auſu temerario pœnitentiam dederit, neque ſe exhortatu ejus, qui pœnitentiam accipit manuum indiciis, vel quibuſlibet aliis evidentibus ſignificationibus invitatum fuiſſe probaverit, unius an-*

ni

*ni excommunicationis sententiæ subjacebit.* Aliter quam tota retro Ecclesiæ antiquitas opinari exorsi sunt benignissimi, nostri temporis Theologi. Extremam animam agentibus, etsi pœnitentiæ signa non edant, neque ediderint, conditionatam absolutionis formulam: *Si capax es*, vel hanc: *Si adponis verum dolorem* impertiendam esse contendunt. At nihil nisi pietatem, benignitatem, lenitatem in hujus noviter excogitatæ opinationis fulcrum, momenti producunt. ¿Sed quid? ¿Ecclesia, quæ tot retroactis sæculis absolutionem, nisi pœnitentibus denegavit, Ecclesia, quæ nullum hucusque Canonem in hujus recentis sententiæ patrocinium edidit, atrox dicenda erit, trux, crudelis? ¿Benigniores ne erunt isti Theologi tota Ecclesia? Inclamant: Posita conditionata verborum forma, nulla Sacramento injuria irrogatur. Verum ¿quis hanc conditionem formæ absolutionis adpinxit, ut si forte posset, debitam Sacramento salvaret venerationem? Temere inventam dixit Illmus. Genetus: hunc sed immerito redarguit Cl. Berti *Theolog. Discipl. Libro XXXIV cap.* 8. Porro sæculo VIII cavendæ Baptismi iterationi Baptismatis Sacramenti formæ, hæc adjecta est conditio: *Si non es baptizatus* &c. Hæc sæculo XII probata est ab Alexand. III, sæculo XIII à Gregorio IX inserta est Juri Canonico *Cap. 2 de Baptismo*, atque ab omnibus generatim accepta est; à præf. Andrea Albal. nimirum in Const. *de forma Baptismi*, et à Jo. Tolet. in præf. Syn. *Cap. XV*. Sæculo XVI à Clemente VIII præscripta est Episcopis Latinis confirmantibus baptizatos à Presbyteris Græcis; sed conditio *Si capax es*, eaque in absolutionis formula, recentissima plane est, et à Theologis Casuistis inventa, qui formæ Baptismatis conditionem æmulasse visi sunt. Non desunt Theologi, qui moribundis, de quibus agitur, negandam esse absolutionem contendentes, in praxi tamen elargiendam esse, pronuntient. ¿Quis hoc componat discrimen sine abjecto prorsus conscientiæ dictamine, quod est prudenter operandi principium? (*) Sed ne fraudi locus sit, ægroti ante omnia, ut hoc Sacramento se muniant, admoneantur, præsertim à medicis, quibus *præceptum est, ut ad ægrotos adducti, ante quam illorum curam suscipiant, eos moneant, ut idoneo Confessario sua peccata confiteantur: alioquin ultra triduum*

ad

*ad eos visitandos non accedant juxta Const. Pii V, quia valde præposterum est, neglecta nobilioris, ac semper duraturæ animæ cura, curando momentaneo pulveri tantopere invigilare:* Eadem Synod. Provinc. Neap. *ibid.*

(**) IX. Prima, quæ hac de re occurrit Const. et ex qua posteriores emanasse credibile est, recte dixeris Decret. Innocent. III *in Cap.* 13 *de Pœnit. et Remiss.* qua medicis injunctum est, *ut quum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, et inducant, ut medicos advocent animarum, ut postquam fuerit infirmo de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur*; idque sub pœna privationis *ab ingressu Ecclesiæ.* Syn. Dertus. *hoc salubre, atque utile statutum, aut oblivione, aut contemtu frustrari* considerans *sub excommunicationis pœna ipso facto* incurrenda, medicis præcepit Cap. XIX, *ut nullum infirmum ultra tertiam vicem visitare præsumant, de quo non sciant, quod in illa ægritudine salutare Pœnitentiæ Sacramentum susceperit.* Didacus Deza in Syn. Provinc. Hispal. *Cap. IV* animadvertens, *quod medici parum Deum timentes* præf. Innocent. III Decretalem minime observarent, *statuimus*, ait, *ut in posterum omnes medici nostræ Archidiœceseos, et Provinciæ sint diligentes in observatione dictæ Decretalis, statimque in prima visitatione moneant, et hortentur... infirmos, ut confiteantur, et disponant suam conscientiam, et ita facere non omittant cum qualibet persona cujusvis status, et conditionis exsistat; quod si talis infirmus id non præstiterit, medicus postquam de eo notitiam habuerit, illum secunda vice non invisat, neque curet.....sub pœna excommunicationis, et ducentorum marapetinorum.* Consonat Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 8. Pius V die 8ª Martii an. 1566 Innocentii Constitutionem confirmans decrevit, medicos non debere ultra tertiam diem infirmos invisere, non confessos, *nisi longius tempus infirmo Confessor ob aliquam rationabilem causam concesserit.* Decrevit etiam, quod medici inobedientes *ultra pœnas in dicta Constitutione contentas, perpetuo sint infames, et gradu Medicinæ, quo insigniti erant omnino priventur, et à Collegio, seu Universitate Medicorum ejiciantur, ac pœna etiam pecuniaria arbitrio Ordinariorum, ubi deliquerint multentur.* Quam qui-

quidem Constitutionem suæ inseruit Collect. Jo. Teres *Lib. V Tit. XVI cap.* 7. Alphonsus Sap. *Leg. XXXVII Tit. IV Part. I* statuit, ne medici aliquem sanitati restituere tentarent, quin prius peccata fuerit confessus. Carolus V anno 1548 *Leg. III Tit. XVI Lib. III Novæ Recop.* Jus Canonicum hac in re medicis, et chirurgis observandum voluit, ita ut secunda saltem vice de Confessione à se peragenda infirmum monere teneantur, idque sub pœna decem millium marapetinorum. Henricus III Fisco adplicandam decrevit dimidiam bonorum partem fidelium, qui absque perceptis Confessionis, et Eucharistiæ Sacramentis decesserint: *Leg. V Tit. I Lib. I Novæ Recop.*(*)

X. Non desunt Auctores inter quos Jo. Morinus *Libro VIII de Pœnit. cap.* 23, qui docent olim apud Latinos etiam Diaconos confessiones in extremo vitæ periculo excepisse, lapsisque dedisse reconciliationem, atque absolutionem à peccatis, Presbytero absente. Huic sententiæ prora, et puppis est illud Cypriani *Epist.* 12 *ad Clerum de Lapsis*, ubi hæc habet: *Si incommodo aliquo, et infirmitatis periculo occupati fuerint, non exspectata præsentia nostra apud Presbyterum quemcumque præsentem, vel si præsens non fuerit, apud Diaconum quoque exomologesim facere delicti sui possint, et manu eis in pœnitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace, quam dari martyres litteris ad nos factis desideraverunt.* At vero Carolus Blasebus Vir Cl. et de re Canonica benemerentissimus *Tom. II Opusc. Dissert. I* post expositas, rejectasque plures Theologorum, Canonistarumque in productum locum interpretationes, suam adfert, qua contendit Cyprianum tantummodo exomologesim Diaconis tribuisse, hoc est, cœremonias, ritusque ab Ecclesia præscriptos, qui tertium publicæ Pœnitentiæ gradum constituebant, scilicet *Prostrationem*, Græcis adpellatum ὑπόπτωσιν haud vero manuum impositionem, quam absolutio à peccatis comitabatur, quamque Diacono non tribuit Cyprianus. Hanc quidem interpretationem ab Pamelio in *Tertull. pag.* 200, Baluzio in *Epist. Cypriani* 13, Petavio in Diatr. *de Pœnit. et reconc. Cap.* 2, aliisque satis indicatam, jam produxerat in suis Theologicis disciplinis Jo. Laurentius Berti *Lib. XXXIV Theolog. Discipl. cap.* 4. At vero eandem

dem Vir egregie doctus in modo indicata Dissertatione petitis undique ex antiquis Patribus, atque adeo ab ipso Cypriano argumentis mire adstruit, eruditisque animadversionibus illustrat. (**) Verum non ita facile ac Cypriani verba interpretari potest *Can. xxxii* Syn. Illiberit. *Si quis gravi lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit agere pœnitentiam non debere sine Episcopi consultu; sed potius apud Episcopum agat, cogente tamen infirmitate. Non est Presbyterorum, aut Diaconorum communionem talibus præstare debere, nisi eis jusserit Episcopus.* (*) Tum *ibid. Dissert. II* pluribus idem Cl. Autor inquirit, num quisquis Sacerdos, licet excommunicatus, et degradatus, valide urgente mortis periculo absolvat; adhæc quodnam mortis periculum revera urgens dici possit erudite explicat. Modo indicatæ in hanc rem Dissertationes omnino adeundæ.

XI. Jam vero illud quam maxime possunt Episcopis curandum est, ac quamdiligentissime providendum, ne *temere Sacerdotes ad confessiones audiendas admittantur, sed curam adhibeant non mediocrem, ut tam sæculares, quam regulares Clerici exactissime de vita, moribus, et doctrina examinentur, et probentur, ne vel cœco cœcum ducente ambo in foveam cadant, si scientia desit.* Eadem Syn. Prov. Neap. *ibid.* (**) *Ad Sacerdotum confessiones audiendas eos duntaxat eligant in unaquaque Ecclesia, quorum magis sit probata vita; hinc enim tota fere pendet Sacerdotum disciplina:* Antonius August. in Syn. Tarracon. in Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXIV cap.* 15. Immo ad quorumlibet confessiones audiendas *multum intererit à quibus illud* Sacramentum *Ministris conferatur*: Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 12. (*)

XII. Tum Confessariis eadem Syn. *ibid.* haud levibus intentatis pœnis graviter mandat, ne *petant, aut exigant à pœnitentibus pecuniam, aliudque temporale lucrum, sive ob pœnitentiam pro peccatis perferendam, sive quod res sit restitutioni obligata, sive pro votorum commutatione, sive pro celebratione Missarum; nec omnino quidquam quovis quæsito colore.*

(**) XIII. Summo in id incumbendum est studio, ut in injungenda satisfactionis pœna, quantum vires pœnitentis pa-

tian-

tiantur, qualitati criminum respondeat: *ne si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur*: Trident. Sess. XIV cap. 8. *Sed prudenter, ac perite ea medicamina adhibeant, quæ singulis morbis sunt adcommodata*: Syn. Valent. *ubi supra.* (*)

(**) XIV. Adhæc Confessarii dimittant necesse est eos pœnitentes, qui fratris honorem deturparunt, qui aliena bona retinent, qui in proxima peccandi occasione versantur. Eadem Syn. Valent. ibid. *qui enim*, progreditur, *peccata quantum in se est, non evellit radicitus, nec vitam in melius commutare statuit, fructum hujus Sacramenti non adsequitur.* Recidivis quoque, et inolita delinquendi habitudine implicatis, absolutionem minime elargiatur. Hæc totius retro antiquitatis doctrina est, scilicet Syn. Illiberit. *Can.* III, VIII, XLVII, *et* LXII, et Siricii ad Hicmerium Tarrac. *Cap. V.* Syn. Tolet. III *Can.* XI de laxata jam tum hac in re disciplina, ita conqueritur: *Comperimus per quasdam Hispaniarum Ecclesias, non secundum Canonem, sed fœdissime pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quotiescunque peccare libuerit, toties à Presbytero se reconciliari expostulent.* Has Hispaniarum Patrum querimonias si serio meditentur nonnulli Confessarii, totis artubus contremiscant necesse est. Legant insuper Syn. Tolet. VI Can. VII: *Sacerdos..... si eos* (recidivos) *quolibet munere, vel favore, aut diligentia admonere noluerit, et aut revertentes suscipiat, aut contemnentes de Ecclesia* (non) *rejiciat, simili sententia plectatur, quousque emendationis, vel damnationis eorum ab eo sententia promulgetur.* Bellum idque teterrimum indicitur Confessariis, quum ii à quibus exspectari possunt obsequia, commendationes, et munuscula suis se sistunt pedibus provoluti; totius christianæ fortitudinis spiritus necessarius est, ne à potentissimo præmii inimico evincantur. Quocirca Supremus Castellæ Senatus jure merito legata omnia à pœnitentibus extremo morbo laborantibus, in Confessariorum, vel eorum Ecclesiarum, aut Monasteriorum favorem facta, irrita declaravit Sanct. III Tit. X Lib. V *vulgo* Autos Acordados. *Quum profanis*, enim *sacrisque Legibus interdictum sit judicibus omnibus, ne se muneribus corrumpi pa-*

*tiantur*, *quo liberiores sint*, *ad suum jus cuique tribuendum*; *multo id magis in confessionis judicio servandum est*; *ubi salus agitur animarum*: Syn. Tolet. an. 1582 *Act. III Decret.* 26 alias 27. Et ut à Sacramentorum administratione tollatur omnis avaritiæ suspicio, neque votorum commutatio in propriam Confessarii utilitatem edenda est, quamvis Confessarius *accepta aliqua pecuniæ quantitate se Missas celebraturum esse dicat..... Qui contra fecerit in excommunicationem incidat*: Syn. Valent. Sess. II Tit. II cap. 18. (*)

(**) XV. *Caveat autem omnino* Confessarius, *ne verbo*, *aut signo*, *aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem.... quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumserit revelare*, *non solum à Sacerdotali officio deponendum*, *verum etiam ad agendam perpetuo pœnitentiam in arctum Monasterium detrudendum* decrevit Innocent. III *de Pœnit. de Remiss. Cap.* 12; cui consonat *Lex XXXV Tit. IV Part. I.* Rigorem auxit Syn. Penna-fid. *Cap. V*, constituens, *quod si qui tam nefandi criminis rei inventi fuerint*, *tanquam deportati*, *et in metallum damnati*, *perpetuo carceri mancipentur*, *pane*, *et aqua pro vitæ sustentatione solummodo reservatis*; quin et *Cap. VI* omnibus ejusdem Provinciæ Tolet. Episcopis injunxit, ut Constitutionem hanc in sua quisque Diœcesi promulgandam curent. (*)

(**) XVI. Animadvertat quoque Confessarius, Pœnitentiæ forum locum non esse aptum superfluis sermonibus. Spiritus luxuriæ potentissimus, subtilissimus, et audacissimus est, ita ut ne ipsis parcat Sacerdotibus, quum ad ipsum debellandum se sistunt. Qua de re præf. Synod. Tolet. anno 1582 *Act. III Decr.* 28 alias 29 Sacerdotem, qui cum fœmina, cujus antea Confessionem audivit, polluitur, per suspensionem ab Officio, et Beneficio, aliisque pœnis puniendum sanxit. Plures Summi Pontifices in Confessarios sollicitantes Constitutiones edidere. Paulus IV, Pius IV, Clemente VIII, Paulus V. Tandem vero Gregorius XV an. 1622, Alexander VII an. 1665, et nuper Benedictus XIV 1 Julii an. 1741, quarum vi Constitutionum denuntiandi sunt hæreticæ pravitatis Inquisitoribus Sacerdotes, quicunque ii sint, qui pœnitentem sive in actu Sacramentalis Confessionis, sive ante, vel immediate post, sive occasione, aut prætextu Con-

Confessionis, sive in alio loco ad id destinato cum simulatione confessionis, ad inhonesta solicitare, aut verbis, aut signis, aut nutibus, aut tactu, aut per scriptum, vel tunc, vel postea legendum tentaverint, vel illicitos, aut inhonestos sermones, aut tractatus habuerint. Ab hoc autem denuntiandi onere non eximitur solicitatus, etiamsi, solicitans Sacerdos erit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut solicitatio inter Confessarium, et pœnitentem mutua fuerit, sive solicitationi pœnitens consenserit, aut non, vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit, aut solicitatio non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. (*)

(**) XVII. Ut omem demum turpitudinis occasionem à Sacri Tribunalis sanctitate averteret idem Summus Pontifex, in eadem Constitutione omnibus prorsus Confessariis, omnem omnino facultatem excipiendi Confessionem personæ complicis in peccato turpi abstulit, præter casum extremæ necessitatis, et deficiente tunc quocunque alio Sacerdote. (*)

(**) XVIII. Ad vitanda hæc abusionum monstra, plura prudentissimo sane consilio, nuper constituta sunt de confessionum excipiendarum modo. Superpellicei usum præscribunt præf. Syn. Tolet. an. 1582 *Act. III Decr.* 30 alias 31, et Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 17, quin et hæc eadem Syn. *ibid.* Confessionalia confici decrevit *in quibus apto, et patenti loco confessiones potissimum fœminarum audiri possint.* Alphonsus Sapiens *Leg. XXVI Tit. IV Part. I* mulieres confessuras non è regione, sed prope Confessarium adesse voluit. Mox laud. Synod. Tolet. *Decret.* 27 alias 28 Confessionalia ita confici statuit: *ut inter Confessorem, et mulierem pœnitentem honestatis causa ferrea lamina, aut tabella minutis foraminibus pertusa interponatur.* Postremo, ut omnis prava consuetudo penitus eradicetur, et Confessiones tam virorum, quam mulierum, qua par est reverentia excipiantur; exstat S. Inquisitionis novissimum *Decretum* 12 *Novemb. an.* 1781, quo gravissimis constitutis pœnis Conciliorum hac de re statuta ad praxim reduci jubentur. (*)

## TITULUS VII.

### *De Sacramento Extremæ Unctionis.*

I. Extremæ Unctionis ministros Sacræ Litteræ *Jacobi V v.* 14 solos Presbyteros aperte produnt, et ex traditione Ecclesiæ nonnisi Parochos, vel ejus delegatos illam jure administrat. Regulares sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, et Sedi Apostolicæ reservatæ, vetantur hoc Sacramentum Clericis, vel laicis ministrare: Clement. I *de Privil.* Apud Græcos more ab Ecclesia Latina nunquam improbato, non Episcopi modo, verum et simplici Presbyteri, ac potissimum Parochi, Sacrum Oleum conficiunt, ac benedicunt: Goar *in Notis ad Rituale Græcorum.* Verum in Ecclesia Latina ex antiquissima consuetudine nonnisi Episcopi hanc Consecrationem, sive Benedictionem peragunt.

II. Extrema Unctio quibusnam ministranda sit perbelle exponit I Syn. Prov. Neap. cap. 18: *Ut autem Sacramentum hoc neque sanis corpore ministrandum est; nec jam jam ingressuris mare ventorum vi turbatum, nec paullo post prælium commissuris, nec capite damnatis, nec denique infantibus nondum rationis usu præditis: ita neque eis denegandum est, quibus, mortifero vulnere accepto, mortis imminet periculum, sive superveniente febre correpti, sive vulnere tantum è vita decedant, etsi nec peccata confessione expiare, nec Eucharistiam sumere potuerunt, modo tamen ostenderint signa pœnitentiæ.* Tum *ibid.* Parochis mandat, ut ægroto, dum integris est sensibus, illud cònferant, *nec in eum articulum temporis differatur, in quo infirmus sensu omni caret, speque recuperandæ sanitatis.* (**) Quo pacto ministranda sit, ac quanam reverentia Sacrum Oleum deferri, contrectari, et servari debeat optime expresit Andreas Albalatus in Constit. Syn. Valent. an. 1355 Constit. de Extrema Unctione: *Omnibus in ægritudine constitutis tradatur à Sacerdotibus, et in Ecclesiis publice prædicetur, et in Sancto die Jovis quilibet Sacerdos Parochialis mittat pro*

*Oleo*

*Oleo infirmorum, Catechumenorum, et Chrismate sancto tres ampullas, et cum omni magno honore, et reverentia Sanctum Oleum ad infirmum deferatur, et eos ungat Sacerdos cum magno honore, et orationum celebritate, quæ ad hoc sunt institutæ.... Illud tamen notandum est, quod istud Sacramentum, tantum præstatur adultis, et sicut Pœnitentia iteratur, ita et istud Sacramentum.* Id tamen præscribendum voluit Syn. Tarracon. circiter an. 1248, ut *Sacramentum Extremæ Unctionis potentibus libere, et sine pecunia à Sacerdotibus ministretur*: Collect. Const. Superfl. *de Sacra Unctione ex Lib. I Cap. un.* (*)

III. Sanctum Oleum ad hoc Sacramentum, et ad Baptismum necessarium quotannis renovandum est, et à Parochis, ne sacrilegio violari possit, ea qua par est, diligentia vasis argenteis bene clausis repositum servandum est, et quidem patenti in loco à cornu Evangelii prope aram maximam clave munito, quæ à solo Parocho servetur, ostiolo vero inscribatur: *Sacra Olea.* II Syn. Prov. Neap. *Tit. III cap. 6.* (**) Id ipsum pæne de Sacri Olei custodia præscriptum est in Syn. Hispal. an. 1512 *Cap. L*, et Collect. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXVI cap.* 1. (*)

IV. Quamvis non eadem semper fuerit Ecclesiæ disciplina, ut hæc, aut illa corporis membra stata lege sancto Oleo, inungerentur; quum interdum aut duntaxat pectus, aut membrum, quod majori dolore cruciaretur, inungi consuevisse videamus; pluribus tamen ab hinc sæculis mos invaluit, ut oculi, aures, nares, os, manus, tum et pedes, ac renes oblinerentur. Ita Rituale Rom. præscribit: at ibidem subnectitur honestatis ergo in mulieribus renum unctionem esse omittendam, quod quidem et in viris servandum jubetur, si eo morbo laborat infirmus, ut non sine incommodo moveri possit. Quod tandem ad formam, qua hoc Sacramentum confertur, attinet, ea olim indicativa potius fuisse videtur, licet orationem aliquo modo complecteretur; at deinde in deprecativam immutata est; quam et probavit Syn. Trident. et omnino adhibendam decrevit *Sess. XIV cap.* 1 *de Extrema Unctione.*

TI-

# TITULUS VIII.

## *De Sacramento Matrimonii.*

(**) I. Conjugium, hoc est perenne maris, et fœminæ contubernium adeo improbarunt Manichæi, ut illud adpellare non dubitaverint *opus diaboli*, *scortationem*, *et impudicitiæ negotium.* His edocti Priscillianistæ, in promiscuo mulierum usu tanquam sues volutabantur, ut evincitur ex *Epist. XCIII* alias *XV* Leonis Mag. *ad Turibium Asturic. cap.* 7. Contra quos Patres Toletani in Regula Fidei *Can. XVI* adjecta Syn. Tolet. I ita definiunt: *Si quis dixerit, vel crediderit conjugia hominum, quæ secundum Legem Divinam licita habentur, exsecrabilia esse, anathema sit.* Consonat Syn. Bracar. I Can. XI: *Si quis conjugia humana damnat, et procreationem nascentium perhorrescit sicut Manichæus, et Priscillianus dixerunt, anathema sit.* Hæretici vero posteriores Lutherus, Calvinus, Kemnitius, et alii Priscillianistarum errorem temperasse visi sunt. (*)

II. Matrimonium ritu ab Ecclesia præscripto legitime à fidelibus contractum verum esse novæ legis Sacramentum adversus recentiores hæreticos Synodus Trid. definivit *Sess. XXIV de Sacr. Matr. Can. I*, tum et Theologi argumentis è Sacris Litteris, veterique Ecclesiæ traditione deductis fuse demonstrant. Matrimonium trifariam dividi solet, scilicet, ut aliud sit *Legitimum*, h. e. secundum leges gentium legitime contractum; aliud *Ratum*, h. e. inter fideles sollemnitate ab Ecclesia sancita initum; aliud denique *Consummatum*, h. e. ubi matrimonio jam celebrato carnalis inter sponsos accesserit conjunctio: *Cap. 7 de Divortiis.*

III. Matrimonium ceu novæ legis Sacramentum duobus potissimum constat; scilicet mutuo contrahentium consensu, et Parochi, ac trium, vel saltem duorum testium præsentia. Mutuus consensus, qui et efficiens Matrimonii causa dicitur ab Eugenio Papa IV *in Decreto pro Armenis*, necessum omnino non est, ut verbis exprimatur; sed satis erit, ubi

ubi signis, et nutibus manifestabitur: *Cap.* 23 *de Sponsalibus.* Quum vero signa haud raro dubia sint, et æquivoca, hinc nonnisi necessitate quodammodo urgente admittenda sunt. Atque adeo, ut certius de consensu constet, Parochi curent claram, nullisque ambiguitatibus obnoxiam verborum formulam in contractu Matrimoniali adhibere. (**) Et sane, quantum ad juris rigorem spectat, Ecclesia in contractu Matrimonii verba proprie talia, consensum exprimentia requirit: *Cap.* 25 *eod. Tit.* (*)

IV. Christus Matrimonii contractum ad Sacramenti rationem elevat ipsiusmet *ἰδίαν naturam* non immutavit; qua de re sicuti ceteri contractus, ita et Matrimonium per Procuratorem recte perficitur, qui tamen habeat ad hoc speciale mandatum. Quinimmo in *Cap. fin. de Procuratoribus in VI* singulare qui in hoc contractu decernitur: scilicet ut si dominus mandatum revocaverit, et hanc revocationem tam mandatarius, quam ea, cum qua contractus ineundus est, ignorantes contractum ipsum celebraverint, adhuc tamen nullus est, et invalidus.

V. Matrimonium ex sui natura requirit consensum de præsenti: qua de re, conditione de præterito, vel de præsenti adjecta, Matrimonium validum erit, vel nullum, quoad adjectæ conditionis veritas constabit, vel falsitas: inde enim de consensu, utrum adfuerit, an defuerit, rectissime judicatur. Tum conditione de futuro adjecta contractus Sponsalium potius est, quam Matrimonium; Gonzalez *ad Cap* 5 *de Conditionibus adpositis n.* 6. Unde conditione impleta novus requiritur consensus, præsertim post Syn. Trid. sanctionem, coram Parocho, et testibus renovandus. Jam vero quum ex ejusmodi conditionatis matrimoniis quamplurimæ exoriri possint, implicatæ quæstiones, merito quidem vetita sunt, neque à Parocho, ut coram se contrahantur, admittenda. (**) Id tamen animadvertere placet, conditionem turpem, aut impossibilem, si Matrimonii contractui inseratur, haberi pro non adjecta; si contra ipsius Conjugii substantiam, nullum reddere Matrimonium. *Cap. fin. de Condit. adposit.* (*)

VI. Cultus, quem filii familiàs parentibus debent, requirit, ut in Matrimoniis ineundis parentum quoque exquiratur

tur consensus; qui tamen ubi deesse contingat, Matrimonium invalidum non erit; Syn. Trid. *Sess. xxiv Ref. Matrim. cap.* 1. Atqui ejusmodi Matrimonia sine consensu parentum Ecclesia justissimis ex causis merito semper est detestata: Syn. Trid. *ibid.* Adhæc Principes etiam suis legibus illa gravibus intentatis pœnis prohibuere. Unde jure Neapol. Filii familias vetantur Matrimonia insciis parentibus inire; (**) et etiam jure Hispano: de quo *sequenti Tit.* (*)

VII. Ex antiquissima Ecclesiæ disciplina Matrimonia nonnisi coram Episcopo, vel Sacerdote celebranda. Tertull. *Lib. de Pudicitia* conjunctiones occultas, id est non prius apud Ecclesiam professas, mœchias, et fornicationis nomine suspectas traducit. Atque adeo ante Tertull. S. Ignatius Martyr *Ep.* ad Polycarpum scripserat: *Decet vero, ut ducentes uxores, et nubentes cum Episcopi arbitrio conjungantur, ut nuptiæ juxta Domini præceptum sint, non autem ad concupiscentiam.* Idipsum sequutis temporibus non modo Canones Ecclesiastici, verum et Sanctiones Civiles præscripsere, et quidem jure meritissimo ob gravia, quæ ex clandestinis conjugiis ut plurimum mala exoriri consuevere. (**) Porro Andreas Albalatus in Constit. Syn. an. 1255 Constit. *de Matrimonio* ita hac de re sanxit; *Probibeant Sacerdotes, ne fiant clandestina Matrimonia, nec dent sibi ad invicem fidem de contrahendo Matrimonio, nisi coram Sacerdote, et coram pluribus hominibus, quia ex hoc multa mala consueverunt evenire.* Consonat Syn. Salmant. an. 1335 *Cap. IX*, Arandensis an. 1473 *Cap. XVII*, Hispalens. an. 1512 *Cap. VI, et XXXIV*: Jacobus II Aragoniæ Rex an. circiter 1321 capitali sententia puniendos sanxit clandestina Matrimonia contrahentes: Ex Mss. Archiv. Barcinon. Ferdinandus V Castellæ Rex an. 1505, et Philippus II an. 1563 clanculum contrahentes relegandos, ipsorum bona Fisco adplicanda, eosque à parentibus hæreditatis jure exspoliari posse decrevere: *Leg. I Tit. I Lib. V Novæ Recopilationis.* (*)

VIII. Quum vero repetitæ hujusmodi leges satis non essent refrænandæ hominum cupiditati, Syn. Trid. ut efficacius tanto malo remedium adhiberet *Sess. xxiv Ref. Matr. cap.* 1 in hunc modum sanxit: *Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordi-*

na-

*narii licentia, et duobus, vel tribus testibus Matrimonium contrahere adtentabunt; eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit: et hujusmodi contractus irritos, et nullos esset decernit, prout eos præsenti Decreto irritos facit, et annullat.* Igitur Matrimonia clandestina, quæ olim vetita tantummodo erant, jure novissimo nulla etiam sunt, et irrita.

IX. Ubi vir, et mulier in diversis Parochiis degant, licet Syn. Trid. non definiverit coram quo Parocho Matrimonium celebrandum sit, tamen ut plurimum ex peculiaribus locorum Statutis coram Parocho mulieris Matrimonia celebrantur: I Syn. Prov. Neap. *cap.* 40. Tum nonnisi Parochus domicilii ad Matrimonium legitime advocatur: scilicet Parochus illius Parochiæ, in qua mulier juxta communem, ac vulgarem loquendi modum domicilium habere censetur: quamvis non ita fixum, ut perpetuo ibi manere intendat. Et ubi in duabus Parochiis ita inhabitet, ut in utraque ex æquo domicilium habere censeatur, poterit ex duobus Parochis alterutrum seligere.

X. Vagos quod spectat, qui proprium domicilii Parochum non habent, ex Syn. Trident. præscripto 1 haud facile ad Matrimonia admittendi. 2 Parochis cavendum, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. 3 Ubi alteruter ex sponsis fixum alicubi domicilium habeat, coram hujus loci Parocho Matrimonium est contrahendum; eo quod sic Tridentino decreto satis fiat, quod proprii Parochi præsentiam requirit. Porro 4 ubi uterque sponsorum revera vagus sit, ac neuter proprium ulla ratione Parochum habere videatur, attamen coram Parocho omnino Matrimonium est contrahendum, ut validum sit. 5 Demum vagi ad Matrimonium non admittendi, nisi saltem adtestationibus Pastorum, ubi novissimam sedem habuerint, probent se omni matrimonii, aut sponsalium vinculo esse solutos. (**) Idem fere intelligas de exteris, et ignotis hominibus, quos non temere ad Matrimonium admittendos, nisi de eorum libertate, et denuntiatos quoque in sua fuisse Parochia, et Diœcesi constiterit: laud. Syn. Hispal. Cap. XXXV: *Ordinarius vero* (subjicit Syn. Valent. an. 1565 Sess. II Tit. II cap. 26 *alias* 29)

*nisi præcedente informatione, qua de personarum qualitate, et statu certior fiat, eam facultatem nemini concedat. Cujus informationis, et causæ examinis Notarius in ipsa facultate mentionem faciat, alioqui multandus omnibus impensis, quæ in negotio tractando ob ipsius incuriam fient. Parochus, qui hoc decreto non paruerit, decem libras solvat.*(*)

XI. Parochus alteri Sacerdoti facultatem adsistendi Matrimonio, sive scripto, sive voce delegare potest: at vero requiritur, ut id speciatim exprimat: (**)id quod præscripsit Jo. Archiepiscopus Tolet. in Syn. an. 1323 *Cap. XII*, ut Parochus alteri possit Missæ nuptialis celebrationem delegare, (*) adeout ex nonnullorum sententia satis data non censeatur, si Parochus generatim alicui det facultatem omnia Sacramenta administrandi. Episcopus etiam non modo ipse Matrimoniis per universam Diœcesim adsistere potest, verum et alteri etiam Sacerdoti id committere non vetatur, et quidem etiam invito Parocho: id quod nonnisi raro, et gravi urgente necessitate faciendum, ne videatur Parochus veluti jure suo exspoliari. (**) Inquiri solet, utrum Parochus Matrimonii celebrationi adstet uti testis, an uti Sacramenti Minister? Guillelmum quondam Parisiensem primum fuisse autumant, qui eum esse Ministrum existimaverit. Dein Catharinus, Cajetanus, ac Melchior Canus eandem aperto marte sententiam propugnarunt; hodie tandem opinio hæc pluribus, et non infimi subsellii Theologis, ac Canonistis adridet. Nobis vero ab hac disceptatione, uti non omnino necessaria, supersedere satius visum est. Id unum adserere liceat, testimonia, quibus hujus sententiæ patroni ducuntur, tanti non esse momenti, ut ex eis dirimi controversiam posse censeamus.(*)

XII. Tres quoque, aut saltem duo testes requiruntur, qui Matrimonio simul præsentes sint, ut Matrimonium sit validum ex ejusdem Trident. præscripto. Quum vero Tridentini Patres nullam testium qualitatem expresserint, hinc communiter tradunt Canonistæ quoscunque testes admitti posse, modo mentis compotes, atque intelligendo sint, quid agatur. Neque enim satis est, ut Parochus, ac testes corporaliter sint præsentes, sed moralis etiam eorumdem præsentia requiritur, scilicet ut sciant, et intelligant, quid aga-

agatur, ipsorumque testimonio Matrimonium probari possit, (**) uti ait præf. Syn. Arand. *ibid.* (*) Qua de re I Conc. Provinc. Neap. *cap.* 40 Parocho injungit, ut librum habeat, *in quo conjugum, et testium nomina, cognomina etiam, patriamque, diem, et locum contracti Matrimonii, describat, quem diligenter apud se custodiat.* (**) Eadem sancita sunt à Trid. *Sess. XXIV Ref. Matrim. cap.* 1, et in Collect. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXV cap.* 4. (*)

## *De Ritibus Sacramenti Matrimonii.*

XIII. Matrimonium peculiaribus quibusdam sacris ritibus jam inde ab antiquis Ecclesiæ temporibus celebrari consuevisse, tum ex pluribus constat, tum vel maxime ex nuper indicatis S. Ignatii, et Tertulliani locis. Præcipui sunt 1 ut in Ecclesia celebretur: Capitularia Reg. Franc. *Lib. VII cap.* 179, et licet Syn. Trid. ac I Prov. Neap. tantummodo de benedictione in Ecclesia suscipienda loquantur, ex antiqua tamen consuetudine pluribus Synodicis Constitutionibus firmata ipsamet Matrimonia nonnisi in Ecclesia, quæ Sacramentorum proprius locus est, contrahenda: Syn. Diœces. Neap. *an.* 1694 *Part. II cap.* 9, aliæque antiquiores *ibid.* indicatæ. (**) Ita constituit præfata Syn. Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 22 alias 23, quin et laud. Syn. Hispal. Cap. XX: *Præcipimus*, ait, *ut nullus Presbyter audeat administrare Matrimonia extra Ecclesiam Parochialem sub pœna mille marapetinorum; et sit suspensus à celebratione dictorum Matrimoniorum ad annum; mandamusque, ut nostri Provisores non concedant ad hunc effectum licentiam absque nostro* (Archiepiscopi scilicet Didaci Deza pro tunc) *speciali mandato.* (*)

2 Sponsos jam Ecclesiam ingressos Parochus, postquam paucis de indisolubili Matrimonii vinculo, aliisque Matrimonii oneribus admonuerit, eosdem formula Rituali Romano præscripta interroget sigillatim de consensu, quem clara, et intelligibili voce etiam sigillatim pronuntiabunt.

3 Data sic utrinque à Sponsis fide, iisdemque dexteras invicem jungentibus Parochus formula eodem Rituali præscripta eosdem conjungit dicens: *Ego conjungo* &c.

4 Tum Parochus benedicit annulum, et aqua benedicta

aspergit, quem Sponsus de manu Sacerdotis acceptum imponit in digito annulari sinistræ manus Sponsæ, Sacerdote dicente: *In nomine Patris* &c. Antiquissimum in Ecclesia Annuli nuptialis usum demonstrant vetusta Ecclesiæ monumenta apud Baronium *ad an.* 57.

5 His expletis, si benedicendæ sint Nuptiæ, ex Rituali Rom. Parochus Missam pro Sponso, et Sponsa celebrat, quæ binas orationes post Orationem Dominicam, et alteram ante Populi benedictionem super Sponsos Deo fundendas continet, quæ benedictionis loco sunt. Verum in quibusdam Provinciis Nuptiarum benedictio Missam præcedit, quem morem Syn. Trid. non improbat: namque *ibid. cap.* 1 hæc habet: *Si quæ Provinciæ aliis ultra prædictas laudabilibus consuetudinibus, et cæremoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri S. Synodus vehementer optat.*

6 Dein *Sacerdos sermone gravi Sponsos moneat, ut sibi invicem servent fidem: orationis tempore, ac præsertim jejuniorum, et sollemnitatum casti maneant; et vir uxorem, atque uxor virum diligat: et in timore Dei permaneant. Postea eos aspergat aqua benedicta, et dicto* Placeat tibi S. Trinitas, *det benedictionem*. Missale Romanum *ad calcem Missæ pro Sponso, et Sponsa.*

7 Demum Parochus manu sua describat in Libro Matrimoniorum nomina conjugum, et testium, aliaque, uti nuper ex Syn. Prov. Neap. (**) et Hisp. observavimus. Id nobis animadvertere lubet, ut quia non ita pie, uti expediebat, de hujus Sacramenti dignitate sentiunt plerumque abjectæ plebis homines, *doceant curati plebes sibi commissas, quantum et Auctoris majestate, et temporis vetustate Matrimonium commendandum sit.....Quod in lege Evangelica à Christo Domino confirmatum, et ejusdem Legis Sacramentum institutum, digne accedentibus ex ipsa Sacramenti ratione gratiam confert....Doceant ergo non esse utcunque ad hoc Sacramentum accedendum, sed ea, qua decet, animi præparatione, ac proinde eos hortentur, ut antequam verbis de præsenti contrahant, vel saltem ante nuptialem benedictionem, quam extra Parochialem Ecclesiam sumere non debent, peccata sua diligenter confiteantur, et Sacram Eucharistiam pie, ac sancte suscipiant.* Syn. laud. Valent. *Sess. II Tit. II*

*cap.*

*cap.* 22 alias 23, in quo nihil quod ad hujus Sacramenti doctrinam spectet, omissum, relictumve videtur.(*)

## *De Sponsalibus.*

XIV. Matrimonium debent præcedere Sponsalia; promissio scilicet sollemnis, et jurata de Matrimonio, quandocunque alteri id placuerit, ineundo; unde dicuntur Sponsalia de futuro, quum aliquando ipsum Matrimonium Sponsalium nomine designatum occurrat, adjecta tamen distinctionis gratia vocula *de præsenti*. Sponsalia non clandestine, at publice, hoc est coram Parocho alterutrius conjugis ineunda: porro ut plurimum coram Parocho Sponsæ iniri solent: id quod Neapoli, (**) et in Hispania obtinet, quod vulgo dicitur; *Tomar el dicho.*(*) Verum si clandestine celebrentur, licet illicita, tamen sunt valida. Neque enim ut valida sint aliud requiritur præter consensum externe sufficienter expressum.

XV. Sponsalia diu ante Matrimonium celebrari possunt; immo etiam inter impuberes, modo infantiam egressi consentire possint. Verum hodie Sponsalia saltem publica inter impuberes sine Superiorum licentia non admittuntur; quinimmo jure Neapolitano vetiti sunt filii familias etiam Sponsalia injussu parentum inire. (**) In Regno Hispano vetantur juvenes, quicunque illi sint, utriusque sexus, infra viginti quinque ætatis annos, etiam Sponsalia absque parentum, vel tutorum, aut provectæ ætatis consanguineorum adsensu contrahere ex Pragm. Sanct. 23 Martii *an.* 1776 §. *I, et II*, de quo infra *sequenti Tit.*(*)

XVI. Effectus Sponsalium est, ut si promissio reciproca fuerit, vel in scriptis redacta, pars deficiens coram Judice Ecclesiastico conveniri, et ad pœnam canonicam condemnari possit. (**)Syn. Illiberit *Can. LIV* sponsos, vel eorum parentes, *qui fidem fregerint Sponsaliorum* triennii excommunicationie punit, et Siricius in Epist. *ad Hicmer. Tarracon. Cap. IV* voluntariam Sponsaliorum dissolutionem instar sacrilegii crimen adpellat, nisi dicas in utroque loco agi de contractu per verba de præsenti; id est de Matrimonio: non de contractu per verba de futuro, hoc est

de

de eo contractu, quem nos vocamus Sponsalia; de quo non disputamus. (*) Porro ubi ex ejusmodi Matrimonio ad quod alterutra pars per censuras compelli potest, gravia oritura mala timeantur, Judici Ecclesiastico satius erit ab censuris abstinere.

XVII. Sponsalia 1 mutuo consensu uti contrahuntur, ita quoque dissolvuntur, tametsi juramento firmata sint; juramentum enim ipsam naturam contractus non immutat. Porro Sponsalia impuberum, neque mutuo consensu dissolvuntur, nisi postquam ad annos pubertatis pervenerint: *Cap.* 8 *de Despons. impuber.*

Adhæc 2 dissolvuntur etiam Sponsalia Matrimonio cum tertia persona contracto: *Cap.* 22 *de Sponsalibus.* Verum si tertia hæc persona moriatur priore adhuc soluta, Sponsalium obligatio ex parte illius, qui promissis non stetit, reviviscit: Zipæus in Jure novo *Tit. de Sponsalibus.*

3 Professione religiosa, atque adeo etiam solo in Religionem ingressu: *Cap.* 2 *de Convers. Conjug.* Id quod de parte non ingrediente Religionem tantummodo intelligas, cui liberum est, cum altera contrahere: pars enim, quæ Religionem ingreditur, si eam deserat, iterum Sponsalium promissione obligatur: Andreas Vallensis *in Notis ad hunc Tit.*

4 Morbo immedicabili, et contagioso alterutrius partis, sive morbus Sponsalia præcesserit, et ignotus fuerit, sive post Sponsalia supervenerit, licet Sponsalia juramento firmata fuerint: *Cap. ult. de Conjug. lepros. Cap.* 25 *de Jurejurando.* Idem prorsus de superveniente infamia, deformitate, aut etiam paupertate intelligas.

5 Fornicatione, vel Stupro à sponsa admisso: *eodem Cap.* 25.

6 Demum Sponsi in longinquas regiones per diuturnum tempus abscessu: *Cap.* 5 *de Sponsalib.*

XVIII. Jam vero illud hic omnino animadvertendum in modo indicatis infamiæ, morbi, paupertatis, stupri, aliisque supervenientibus περιςάσει *circunstantiis* dissolvi quidem Sponsalia ex parte illius, cui hæc non contingerint, haud vero ex parte alterius. Unde si sponsa consenserit contrahere cum sponso cui supervenerit infamia, deformitas, &c. hic omnino promissis obligabitur. (**) Parochis tamen sedulo

ca-

cavendum est, ne sponsi de futuro, ante contractum reipsa Matrimonium per verba de præsenti, sub eodem tecto habitent; id enim uti proximi criminis periculum vetuerunt complures Syn. Diœces. et Jo. Teres in Syn. Tarracon. Compilat. *Lib. IV Tit. I cap.* 2. (*)

## *De Proclamationibus.*

XIX. Propiorem Matrimonio viam parant *Proclamationes*, quarum vestigia occurrunt apud Tertullianum *de Pudicitia Cap.* 4. Concilium Lateranense IV easdem Matrimonio omnino præire jussit: *Cap.* 3 *de Clandest. Despons.* Constituit enim, ut *quum Matrimonia fuerint contrahenda in Ecclesiis per Presbyteros publice proponantur, competenti termino præfinito, ut intra illud, qui voluerit, et valuerit legitimum impedimentum adponat*; (**) et laud. Andreas Albalatus loco cit. decrevit, *quod per octo dies ante dicat Sacerdos in Ecclesia sub pœna excomunicationis, quod talis vult ducere talem in uxorem. Et si sciunt impedimentum consanguinitatis, vel adulterii, vel adfinitatis carnalis, vel spiritualis, veniant coram eo; alias peccarent mortaliter..... Et Sacerdotes quærant ad ostium Ecclesiæ si est aliquis, qui sciat impedimentum, et si dicatur non, desponset eos per verba de præsenti.* Postremo Syn. jam præf. Salmant. cap. eod. *Vannia autem in Jure contenta fieri volumus isto modo; quod contrahentes, vel veniant ad Ecclesiam, vel Ecclesiam foris ipsius, videlicet in Missa, aut debita hora Missæ ibidem populo congregato, prædicta Vannia, ut est juris per Presbyterum publicentur.* (*) At dissertius Trident. *Sess. XXIV Ref. Matrim. cap.* 1 sanxit, ut *ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum sollemnia publice denuntietur, inter quos Matrimonium sit contrahendum.*

XX. Ubi sponsi diversæ sunt Parochiæ, in utraque Proclamationes, sive Denuntiationes faciendæ sunt: *Nec in Matrice tantum Parochia, sed etiam in qualibet alia, ubi Populus aderit frequentior, inter Missarum sollemnia Parochus denuntiet, inter quos sit Matrimonium contrahendum.* I Syn. Provinc. Neap. cap. 40. *In Populi Conventu ab ipsis*

Pa-

*Parochis clara voce Matrimonium contrahendum proclametur, et nomina denuntiatorum in valvis Ecclesiæ adfigantur*. II Syn. Prov. Neap. *Tit. III cap.* 9 Denuntiationes quandoque convenit omittere: id quod Ordinarii prudentiæ, arbitrioque relinquitur: Syn. Trid. *ibid.* (**) *Eorum enim, qui Matrimonium contrahere volunt, denuntiationes, non in alterius tantum, sed in utriusque Parochiis fiant, in quibus vel nati sunt, vel diuturnum domicilium constituerunt; et omnino ubi eorum conditio, et mores erunt notiores. Eas tamen publicas Denuntiationes, vel differre, vel omittere nulli Parrocho liceat, nisi ex solius Episcopi, non autem Vicarii etiam Generalis auctoritate*: Syn. Provinc. Tolet. an. 1582 *Act. III Decret.* 47 alias 48. Hodie tamen solius Vicarii Generalis auctoritate, vel omnes, vel earum aliquæ Denuntiationes dispensantur. (*)

XXI. Ut dubitationibus, quæ ex domicilii mutatione suboriri solent, consulatur, in eadem Parœcia tres ejusmodi Proclamationes ne fiant, nisi uterque, vel alter sponsus saltem quatuor ante mensibus ibi domicilium collocarit; breviori autem elapso tempore una quidem in ea, ad quam recens commigrarunt; duæ reliquæ, unde discesserunt, peragantur: II Syn. Prov. Neap. *ibid.*

XXII. Post ultimum Denuntiationum diem de diebus, quibus hæ factæ sunt, tum et de nominibus, cognominibus, patria, et contrahere volentium Parochia, deque impedimentis, si quæ fuerint opposita, Parochus fidem faciat. Si vero post Denuntiationes intra bimestre tempus nec ipse ut fidem faciat fuerit rogatus, nec Matrimonium celebratum fuerit, Denuntiationes denuo fiant, nisi aliter Ordinarius censuerit: Utraque Syn. Provinc. Neap. *ibid.*

XXIII. Unicus Proclamationum σκοπὸς *finis* ille est, scilicet ut impedimenta, si quæ revera sint, detegantur; qua de re graviter monendus est populus, ut illa Parocho, vel ordinario manifestare non renuat, (**) quatenus gravissima, quæ ex impedimentorum reticentia sequuntur damna, gravem arguunt illa detegendi obligationem. (*) *Pœnas in sua Diœcesi constitutas, aut constituendas incurrat quisquis, aut falsum impedimentum imposuerit, aut verum sibi compertum* reticuerit: II Syn. Provinc. Neap. *ibid.* Postremo Parochus

*Ma-*

*Matrimonium in Ecclesia publice per proclamationes non denuntiet, nisi prius Sponsorum voluntatem, et libere præstandum contrahendi Matrimonii consensum exploret: simulque eos de Fidei rudimentis percontetur: quos si minus instructos deprehenderit, sedulo erudire non negligat:* ead. Syn. Neap. *ibid.*

## TITULUS IX.

### *De Impedimentis Matrimonii.*

I. Impedimenti vocabulum hic ea notione usurpamus, qua significat quidquid Matrimonium irritum reddit, vel illicitum. Jam porro ex Impedimentis alia Matrimonium nonnisi illicitum faciunt, at contractum non dirimunt, ea propter *impedientia* adpellata; alia vero etiam invalidum, irritum, sive nullum reddunt, quæ *dirimentia* vulgo nuncupantur.

II. Impedimenta Matrimonii alia jure naturæ constituta sunt, alia jure positivo civili, vel Ecclesiastico, alia demum ex ipso nubentium facto oriuntur. Synodus quidem Tridentina *Sess. XXIV de Sacram. Matrim. Can. IV* definivit: *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.* At vero quum in Matrimonio, et ratio Sacramenti inspici possit, et ratio Contractus civilis, hinc nonnulli ceteroquin gravissimi Theologi, et Canonistæ docent, *posse Principem Sæcularem ex genere, et natura suæ potestatis Matrimonii impedimenta dirimentia fidelibus sibi subditis ex justa causa suis legibus indicere*: Ita Thomas Sanchez de S. Matrimonii Sacramento *Lib. VII Disp. III n. 2*, quin et *ibidem* subnectit: *Nec obstat Principis Sæcularis potestati Matrimonium esse Sacramentum. Quia ejus materia est contractus civilis, qua ratione perinde potest illud ex causa justa irritare, ac si Sacramentum non esset, reddendo personas inhabiles ad contrahendum, et sic illegitimum, et invalidum contractum.* Tum et aliam addit ratio-

tionem *ibid.* scilicet: *Quum potestas Regia ad tranquillitatem, et bonum Reipublicæ tuendæ sit potissimum instituta, ejus est id, quod ad hunc finem obtinendum desideratur, providere. Quale est circa Matrimonia ineunda sancire illa impediendo, et irritando. Inde enim maxime pendet tranquillitas, et recta Reipublicæ gubernatio. Quare egregie D. Thomas IV contra Gentes cap.* 78, *et Lib. IV Sentent. Dist. XXXIV Quæst. un. art.* 1 *ad* 4 *dixit*; *Matrimonium in quantum contractum civilem in officium communitatis institutum subjacere legis civilis Ordinationi*: Eandem sententiam tuetur Petrus Soto *Lect. IV de Matrimonio*, qui et ipse eam ex D. Thoma hausisse videri vult ob hæc Angelici Doctoris verba modo indicato Lib. IV contra Gentes cap. 78: *In quantum igitur ordinatur ad bonum naturæ, quod est perpetuitas speciei, dirigitur in finem à natura inclinata in hunc finem, et sic dicitur esse naturæ officium: in quantum vero ordinatur ab bonum politicum, subjacet Ordinationi legis civilis*; *in quantum igitur ad bonum Ecclesiæ ordinatur, oportet ut subjaceat regimini Ecclesiastico.* Tum et Christianus Lupus Dissert. I Procem. cap. 10 Tom. IV Schol. in Canones, cujus hæc sunt verba: *Etenim Matrimonio, quod non solum Christianum Sacramentum, sed et Civilis Contractus sit, dirimentia impedimenta statuere, dudum sibi adrogarunt, ac reservarunt Christiani Romanorum Augusti.* Idem pluribus demonstrat *Schol. in Can. XI* Concilii Romani habiti sub Nicolao II, et quidem tum ex legibus Imperatoriis, tum etiam ex monumentis Ecclesiasticis: dein concludit: *Antiquitus Laicus Princeps impedimenta Matrimonii uti constituebat, ita et dispensabat.....et hoc jure Occidens dudum vixit. Etenim apud Aurelium Cassiodorum exstat sollemnis formula, qua Occidentis Princeps etiam tunc solebat Consobrinis ineundi conjugii facultatem, seu dispensationem rescribere, ac impertiri. Dominus Cardinalis Cæsar Baronius existimat Consobrinorum, immo et ulteriorum graduum conjugia fuisse Christianis longe prius interdicta, ideoque laudatas leges definire de solis conjugiis gentilium. Verum hucusque adducta lucide evincunt aliud. Et horum impedimentorum constitutio, ac relaxatio dedum spectarunt ad Principem Augustum.* Observant tamen, et ingenue fatentur hi Auctores illam potestatem

jam-

jamdiu Ecclesiæ fuisse reservatam. Unde Petrus Soto ibid. *Quamquam civiles leges in his omnibus ex pietate certe, et voluntate Principum facile cesserint Ecclesiæ, ut jam nullum censeatur Matrimonium illegitimum, quod Ecclesia tale non judicat.* Tum explorati juris est, Ecclesiam semper, vel à prima ætate, jus suæ potestatis in impedimentis Matrimonii constituendis exercuisse, ut late Juveninius *Tract. de Sacramentis*, aliique passim.

### *De Impedimentis impedientibus.*

III. Antiquitus crimina quævis pœnitentia publica plectenda impedimento erant, ne Matrimonium contraheretur. Hinc *Can. V*, *et VIII Caus.* 33 *Q. II* occissori uxoris suæ inter ceteras pœnitentiæ exercitationes injungitur *uxorem nunquam ducere.* Et *Can. XX Caus.* 32 *Q. VII* ex Concilio Moguntinensi post indicata enormia quædam scelera, iis irretitos nunquam in posterum conjugio copulari posse decernitur.

IV. Jam vero sequutis temporibus impedimenta ex crimine impedientia pæne exoleverunt: quæque hodie vigent præcipua sunt: *Ecclesiæ vetitum*, *Tempus feriatum*, *Sponsalia*, *Votum.*

V. *Ecclesiæ vetitum*: scilicet ubi Episcopus, vel Parochus prohibitionem edant de non contrahendo ob dubium impedimenti alicujus, donec veritas innotescat: *Cap.* 2 *de Matrim. Contract. cont. inter. Eccles. Cap. ult. de Clandest. despons.* Item prohibitio Concilii Lateran. IV, et Concilii Trident. de non ineundis nuptiis sine præmissis proclamationibus, vel earundem dispensatione.

VI. *Tempus feriatum*, sive *clausum.* Hujusce impedimenti antiquitatem prodit Syn. Laodicena Can. LII: *Non oportet in Quadragesima, aut nuptias, vel quælibet natalitia celebrare.* Tum nonnulla deinde habita Concilia alia addiderunt tempora, præsertim jejuniorum, (**) scilicet *á Septuagesima usque in Octavam Paschæ, et tribus hebdomadibus ante festivitatem S. Joannis Baptistæ, et ab Adventu Domini usque post Epiphaniam*: Syn. Illerd. *Cap. III in Fragm.* Vel ab Adventu Domini usque ad festum S. Hilari, à Dominica

 Sep-

Septuagesimæ usque ad Dominicam in Albis, à Dominica proxima ante Adscensionem usque ad festum SS. Trinitatis, uti Andreas Albalatus in laud. Constit. Syn. Constit. *de Matrimonio*, cui consonat Alphonsus Sapiens *Leg. XVIII Titulo II Part. IV.*(*) Qua in re quum varia esset ubique disciplina, Synodus Tridentina ut dissidentes Ecclesiarum mores componeret, ac simul tempus clausum nimium prolixum aliquantum contraheret *Sess. XXIV Ref. Matrim. cap.* 10 hanc sanctionem edidit: *Ab Adventu Domini nostri Jesu Christi, usque in diem Epiphaniæ, et à feria quarta Cinerum usque in Octavam Paschatis inclusive antiquas sollemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari S. Synodus præcipit: in aliis vero temporibus nuptias sollemniter celebrari permittit.* Tum ibid. *Can. XI* anathema infligit in eos, qui dixerint *prohibitionem sollemnitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam ab Ethnicorum superstitione profectam.*

VII. Porro hactenus dicta sollemnem duntaxat conjugum benedictionem respiciunt, easque pompas, ac sollemnes apparationes, quæ nuptias comitantur, haud vero ipsum contractum matrimonialem coram Parocho, et testibus. Ad rem I Synodus Provinc. Neap. Cap. 40: *Quum nuptiæ interdici dicantur ab Adventu Domini usque in diem Epiphaniæ: rursus à feria quarta Cinerum usque ad Octavam Paschatis inclusive, doceant Parochi populum, duo tantum eo tempore ab Ecclesia prohiberi: quorum alterum est, sollemnis benedictio conjugum: alterum vero, ne domum viri cum choreis, musicis, aliisque sollemnitatibus nova uxor traducatur.* (**) Tum Syn. Arandens. ad Durium Can. XVI: *Nos contendentes, quod vera Sacrorum Canonum intentio fuit, non tam Ecclesiæ sollemnitates, et nuptiales benedictiones, quam carnales commixtiones....strepitus, choreas, joculationes, et alias sollemnitates, ac convivia, temporibus, quibus sollemnia Ecclesiæ interdicuntur, et cessant, nuptiales benedictiones fieri de cetero prohibemus, statuentes, ut qui contra hujusmodi nostræ Constitutionis tenorem nupserit, ipso facto excommunicationis sententiam incurrat.*(*) Expressius Rituale Rom. de Sacramento Matrimonii: *Meminerint Parochi à Dominica prima Adventus usque ad diem Epiphaniæ, et à Feria quar-*

*quarta Cinerum usque ad Octavam Paschæ inclusive sollemnitates nuptiarum probibitas esse; ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia. Matrimonium autem omni tempore contrahi potest.* Quod vero ex jam inolita consuetudine id juris obtineat, ut nuptiæ eodem tempore, quo contrahuntur, publice etiam in Ecclesia benedicantur, hinc mos quoque viget, ut per illud clausum tempus sine Ordinarii venia nuptiæ non celebrentur.

VIII. *Sponsalia*: Scilicet jus alteri quæsitum ad futuras nuptias ex præviis sponsalibus, modo hæc non sint dissoluta. Et sane violaretur in re gravi fides alteri data, et promissio onerosa ei facta, et ab eo acceptata, ut ab initis sponsalibus quis resiliret: *Can.* I *Caus.* 27 *Quæst. II.* Ceterum de Sponsalibus satis *Tit. super.*

IX. *Votum*: Scilicet Votum simplex castitatis, sacrorumve ordinum, vel habitum suscipiendi religiosum, aut profitendi in religione, vel demum non nubendi: *Can. XV, et XVI Caus.* 32 *Q. II, et Cap.* 4, *et* 6, *Qui Clerici vel voventes* &c. (**) Et Syn. Tolet. III *Can. X.*(*)

X. Atque hæc quatuor præcipua sunt Impedimenta Matrimonii impedientia: quibus addi possunt 1 Dissensus parentum: Concil. Trident. *Sess. XXIV Ref. Matrimon. cap.* 1. 2. Probatio status liberi: *Cap.* 19 *de Sponsal.* 3 Discussio cujuslibet impedimenti in judicium delati: *Cap.* 27 *ibidem.* 4 Pœnitentia publica ob enorme aliquod crimen: *Cap.* 2 *de Pœnitent. et Remiss. Can. V, et VIII Caus.* 33 *Quæst. II.* Ac demum 5 Catechismi ignoratio ex Constitutione 42 Benedicti XIV *Bullar. Tom. I.*

XI. Hisce autem Canonicis, sive Ecclesiasticis impedientibus Matrimonii impedimentis adcensentur, quoque et alia Civilia, quæ aliquando Principes adposuere. Id tum ex pluribus, tum etiam ex nonnullis regiis Regni Neap. Sanctionibus in Diatriba Isagogica indicatis manifestum est. Hinc 1 Fridericus II sanxit, ut Comites, Barones, aliique feuda possidentes, nisi petita Regis venia, neque ipsi uxores ducant, neque filios, filias, aut neptes nuptui tradant: Constit. *Honorem nostri Diadem.* Tit. *de uxore non ducenda.* 2 Carolus I Andegavensis vetuit sine mandato Curiæ Matrimonia iniri cum filiis, aut filiabus proditorum: Cap. *Satis constat*, Tit.

Tit. *Quod nullus*. Porro 3 Carolus II Andegavensis Matrimonia quidem cum filiis banditorum permisit, excepit tamen crimina hæreseos, et læsæ Majestatis: Cap. *Humanitatem quoque*, Tit. *de filiis banditorum.* Tum 4 ipsemet Carolus II in Capitulis ab Honorio IV firmatis, Comitibus, et Baronibus, nulla impetrata Regis venia, Matrimonia inire permisit; dummodo tamen feuda in dotem non constituerentur, et contrahentes non essent suspectæ fidei. Postremo 5 ex Caroli Borbonii olim Regis nostri Ordinationibus Militares Matrimonia contrahere vetantur, nisi prius Regis veniam consequuti fuerint.

(**)XII. Quod ad Hispaniam attinet plura hujus generis constituta esse impedimenta, tum Regiis Sanctionibus, tum etiam Regni consuetudinibus perspicuum est. Hinc 1 moribus jam pridem inductum est, ut Infantes, Duces, Comites, Marchiones, Regis à Secretis, majorisque notæ Aulæ famulis, eorumque filii nonisi ejusdem Regis adsensu impetrato Matrimonium ineant; neque Auditores cujusvis Regni Tribunalis, neque Supremi Consilii Ministri, sine ejusdem Consilii Præsidis, aut Gubernatoris adsensu, neque hic absque Regis adsequuta licentia Matrimonium inire possint, id quod confirmatur Pragm. Sanct. 23 Martii. an. 1776 §. *XI*, *et XIV*.

2 Alphonsus Sapiens Provinciarum Præsidibus inhibuit intra suæ jurisdictionis limites uxores ducere: *Leg. II Tit. XIV Part. IV.*

3 Carolus V prohibuit ne Gubernatorum Tribunalium, Judicum, vel Consiliatorum filii cum eorundem Tribunalium litigantibus Matrimonium contraherent: *Leg. XXV Tit. IV Lib. II Novæ Recop.* Tum ipsis, et eorum filiis vetitum est pro Indiarum Regnis sub pœna privationis ab officio, et stipendio à *Leg. XXXII Tit. XV I Lib. II Novæ Recop. Indiar.*

4 Alphonsus XI interdixit famulis cum domini filiabus, vel consanguineis in ipsorum domibus habitantibus contrahere, sub pœna relegationis; et eam infringentes capitali sententia puniendos sanxit: *Leg. II Tit. I Lib. V Novæ Recop.*

5 Tum militibus à Signifero ad ineunda conjugia Regis venia exspectanda est, pluresque conditiones observandæ:

*Or-*

*Ordin. Montis Pii* an. 1761 confirm. *præf. Pragm. Sanct.*

6 Postremo ex mox *laud. Pragm. Sanct.* filii familias viginti quinque annis ætate inferiores, utriusque sexus, et cujusvis conditionis illi fuerint, à parentibus, vel tutoribus, aut senioribus consanguineis expostulare tenentur consensum ad ineundum Matrimonium, quem nisi petierint, tam hi, quam eorum filii, et successores omnium omnino effectuum civilium jure carebunt, scilicet dotis, legitimæ hæreditatis, aut necessariæ, vel voluntariæ successionis; vinculi etiam, patronatus, aut cujuslibet juris perpetui successione, et possessione privantur; et tum hi, tum ab eis progeniti in vocatione remotioribus postponuntur, ita ut ad sequentem ordine, vel gradu hæc jura transferantur, quæ quidem nisi omnium lineis descendentium extinctis recuperare non possunt. Si vero hujus Legis infractores postremi fuerint descendentium, præfata jura ad priorem in transversali linea transeunt, et iis duntaxat lineis extinctis, ad rectam infractorum lineam redeunt. Viginti quinque annis majores, etsi non consensum, consilium tamen sub præfatis pœnis exquirere debent à parentibus &c. (*)

### *De Impedimentis Matrimonii dirimentibus.*

XIII. Impedimenta Matrimonii dirimentia licet plura, ac varia, omnia tamen ad quatuor Capita revocari posse videntur, scilicet, ut alia 1 Matrimonium dirimant ex defectu consensus, alia 2 ex defectu naturæ, alia 3 ab Religionis sanctitate, ac demum 4 alia ab sanguinis propinquitate.

### *De Impedimentis, quæ Matrimonia dirimunt ex defectu consensus.*

XIV. Hujusmodi sunt 1 *Error*, 2 *Simulatio*, 3 *Dementia*, sive *Furor*, 4 *Vis*, 5 *Metus*, 6 *Raptus* Sponsæ.

XV. Ac primo error vel est circa personam, vel circa qualitatem, vel circa conditionem. Error circa personam irritum reddit Matrimonium jure naturali, tametsi nullus ex altera parte dolus intercessit, neque error Matrimonium anteivit, sed illud duntaxat est comitatus. Quamvis enim

enim contrahens, detecto etiam errore, Matrimonium contraxisse, semper tamen constat eo tempore, quo contraxit, consensum defuisse; id quod satis est, ut Matrimonium sit nullum ex defectu consensus: *Cap. 2, et 4 de Conjugio servorum.*

XVI. Error circa qualitatem, hoc est circa personæ dotes, uti nobilitatem, divitias, virtutem &c. Matrimonium non dirimit, tametsi alterius contrahentis dolus ei causam dederit; quum non desit consensus absolutus in personam, cum qua contractus initur. Excipe tamen, ubi ejusmodi qualitatis error errorem personæ simul conjunctum habeat; e. g. si cui volenti primogenitam ducere, obtrudatur secundogenita, quam non novit: item ubi consensum præstes sub ejus qualitatis conditione, circa quam erratur: e. g. quum dicas: *Accipio te in uxorem, si es virgo, secus te non accipio.* Binis hisce casibus Matrimonium dubio procul est nullum ex defectu consensus: animus enim contrahentis ita in determinatam qualitatem fertur, ut nolit prorsus cum persona contrahere, si ei illa desit qualitas: S. Thomas *in IV Senten. Dist. XXX Q. I art. 2 ad 4, et 5.*

XVII. Error circa conditionem. Conditionis nomine hic intelligitur status servitutis. Jam vero servi alii sunt domestici, qui operas suas hero locant, pacta pro iisdem mercede; alii adscriptitii, seu glebæ, qui excolendis certis quibusdam agris sunt addicti ad quemcunque dominum hi spectarint; alii demum sunt servi stricte sumti, et proprius dicti mancipia, in quos dominus plenum habet, et absolutum dominium, scilicet eos vendendi, locandi, et in iis, quæ ipsi magis libuerint, operibus occupandi. De servis domesticis, et adscriptitiis nulla hic quæstio: quum enim vere liberi sint, Matrimonia, si quæ cum iisdem contrahantur, valida sunt, licet servilis eorundem conditio ignoretur.

XVIII. At ad mancipia quod attinet: jure Romanorum, quod antiquitus sequuta videtur Ecclesia, conditio servilis contractum Matrimonium dirimebat: atque inter personas servilis conditionis non Matrimonium, sed contubernium esse censebatur: *Leg. XIV Dig. de Ritu Nupt.* Porro Ecclesiam conjugia inter ejusmodi personas, ubi consensus dominorum non intervenisset, pro nullis habuisse, atque adeo di-

dirimi permisisse, patet tum ex S. Basilio *Epist. Canonica ad Amphilochium Can. XLII*, ubi docet conjugia inter servos esse fornicationes, et tum primum *firmitatem accipere, ubi conjugio domini adnuerint*; tum ex Canone quodam Concilii Cabilonen. II relato à Gratiano *Can. VIII Caus. 29 Quæst. II*, quo servorum conjugia adprobantur ubi per *voluntatem dominorum* fuerint inita; tum demum ex eo, quod medio sæculo XII Archiepiscopus Salisburgensis Hadrianum Papam consuluerit; num servorum Matrimonia invitis dominis inita valida habenda sint, an potius nulla. Hadrianus quidem respondet, ejusmodi Matrimonia nulla ratione esse dissolvenda: at ex eo colligi posse videtur, tunc temporis primum antiquum jus abrogari cœpisse; atque inductam distinctionem inter *scienter*, et *ignoranter* cum personis servilis conditionis contrahentes, quam adhibet Gratianus, ut antiquos Canones conciliet cum apocrypho quodam Julii P. decreto, quo æque servorum, ac ingenuorum Matrimonia indissolubilia pronuntiantur: *Can. I Caus. 29 Q. II.*

XIX. Igitur jure novo, ubi personæ servilis conditionis inter se Matrimonium ineant, aut etiam una libera sit, altera serva, hujusmodi Matrimonia sunt valida; modo illa servilem alterius conditionem non ignoret: *Cap. 1 de Conjug. servorum.* At contra nulla sunt, ubi persona libera cum serva contrahat, quam credit esse liberam: *Can. IV Caus. 29 Quæst. II, Cap. 2, et 4 de Conjug. servorum.* (**) Immo conjunctiones istæ servorum cum ingenuis Canonicis simul, et Civilibus legibus semper habitæ sunt illicitæ: Syn. Tolet. IX *Can. XIII, et XIV*, ac For. Judic. *Libro III Tit. II de Nuptiis illicit.* (*)

XX. *Simulatio*: Ex defectu quoque consensus nuptiæ simulatæ nullæ sunt; scilicet ubi quis simulato alterius nomine conjugium ineat cum muliere, quam *non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit* in eam, quum in hujusmodi conjugio nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi valeat inveniri. Namque ex altera parte dolus adfuit, et ex altera defuit omnino consensus, sine quo cetera nequeunt fœdus perficere conjugale: Innocent. III *in Cap. 26 de Sponsal. et Matrimon.*

XXI. Eadem ratione Dementia, sive Furor Matrimonium

dirimit, ubi vel continua sit, vel licet interrupta, in ipso tamen nuptiarum momento eam viguisse constiterit: argumento ducto ex *Can. xxv Caus.* 32 *Quæst. VII.*

XXII. *Nihil consensui tam contrarium, quam vis, aut metus*: Leg. CXVI Dig. de Regul. Juris. Unde ex defectu consensus irrita quoque sunt Matrimonia per vim, aut metum inita: ubi tamen vis, aut metus non levis sit, sed gravis, sive ut loquitur Honorius III in Cap. 28 de Spons. et Matrimonio *talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in constantem virum.* Profecto ejusmodi vis, aut metus, ubi injuste ad consensum exprimendum inferatur; adhæc et tam grave malum immineat, vel imminere verisimiliter credatur, ut hominem alioquin prudentem ad aliquid agendum moveret, quod alias non esset facturus; dubio procul Matrimonia hac ratione contracta nulla sunt: *Cap.* 14 *et* 15 *ibid.* Secus vero, ubi malum imminens, sit adeo leve, vel tam parum verisimiliter timeatur, ut inde vir prudens, et constans ad agendum moveri non consuescat. Ceterum in dijudicaudo, num metus gravis fuerit, an levis, personarum sexus, conditio, aliæque περιστάσεις *circunstantiæ* inspiciendæ sunt: Glossa ad Caput 6 *de Iis, quæ vi, metusve caus. fiunt.* Tum prudenti judicis arbitrio relinquitur definire, metus, aut vis levis ne fuerit, an gravis. ¿ At quid si metus juste incutiatur? e. g. quum Judex carcerem, aliamve pœnam minetur juveni, ni contrahat cum puella, quam sub matrimonii promissione stupravit. Hujusmodi Matrimonium validum omnino est: *Cap.* 10 *de Sponsalib. et Cap.* 2 *de Adulter.*

XXIII. *Raptus*: Legibus Imperatoriis gravissimæ adversus raptores pœnæ inveniuntur sancitæ, uti videre est in Codice Theodos. *Lib. IX Tit. XXIV de Raptu Virginum, vel Viduarum*, et in *Leg. unic. Cod. Justinianæo eodem Titulo*, (**) *Lib. III Tit. III à Leg. I For. Judic. Leg. II Titul. X Lib. IV For. Legum. Leg. III Tit. XX Part. VII*, quæ ultimo supplicio plectendos raptores decernunt, et confiscationem bonorum omnium in favorem raptæ; quinimmo *Lex IV Tit. XXIII Lib. VIII Novæ Recop.* homicidii pœna eum eximit, qui raptorem interfecerit; sive puellam jam cognoverit, vel non. (*) At quod Matrimonia spectat.

Justinianus indicata *Leg. un.* sanxit ne unquam rapta raptori Matrimonio conjungatur, ne accedente quidem consensu mulieris raptæ, vel parentum ipsius. Idem quoque constitutum occurrit in Capitularibus Regum Francorum, ac præsertim *Lib. VI cap.* 69; *et Lib. VII cap.* 349. Porro sequutis temporibus illud juris obtinuit, nimirum, ut ubi raptæ, quæ prius dissensit, consensus intervenerit, validum haberetur Matrimonium: Ita Innocentius III *in Cap.* 7 *de Raptoribus* &c. Denique Concilium Trid. *Sess. XXIV Ref. Matrim. cap.* 6 provide sanxit, ejusmodi Matrimonium haud validum habendum, nisi rapta à raptore separata, et in loco tuto, ac libero constituta, consentiat. Tum *ibid.* excommunicatio ipso facto incurrenda, aliæque pœnæ in raptores, eisdemque consilium, auxilium, aut favorem præbentes infliguntur.

*De Impedimentis, quæ Matrimonia dirimunt ex defectu naturæ.*

XXIV. Ejusmodi impedimenta duo præcipua sunt; scilicet *Defectus ætatis*, et *Impotentia.* Ex defectu *ætatis* irrita censentur Matrimonia impuberum: *Cap.* 10 *de Despons. impub.* nisi proximi pubertati, et simul ob præmaturam corporis habitudinem ad naturale generationis, vel conceptionis opus apti sint: *Cap.* 3, 9, *et* 14 *eod.* Cujus rei judicium Episcopo diœcesano relinquit Benedictus XIV in *Constit.* 51 *Bullarii Tom. II.* Senibus vero generatim indulget Ecclesia conjugium, tanquam infirmitatis remedium, et humanitatis solatium: (**) August. *de Bono Conjug. Cap. III*, et colligitur ex *Can. I Caus.* 27 *Q. II.* (*)

XXV. *Impotentia*, sive inhabilitas ad naturale coitum, quæ Matrimonium anteeat, modo perpetua sit, licet ex unius duntaxat conjugis parte: Matrimonium nullum facit: *Canon. XVI, XVII, et XIX Caus.* 27 *Q. II.* ¿ At quid, si dubium sit, num impotentia Matrimonium præcedens perpetua sit, an temporalis? hoc sane casu Matrimonium inire nefas est: at ubi jam contractum sit, triennium experientiæ conjugibus conceditur, ut adhibitis mediis possibilibus, ac licitis impotentiam auferre conentur: quo elapso triennio, et impotentia adhuc persistente, Matrimonium dissolvitur, at-

que adeo licet impotentiam tantummodo relativam esse constiterit, permittitur tamen conjugibus ad alia vota transire: *Cap.* 5 *de Frigid.* &c. aut etiam simul cohabitare; ea tamen conditione, *ut quas tanquam uxores habere non possunt, habeant ut sorores*: Cap. 4 eod. id quod intelligas, ubi nullum adsit incontinentiæ periculum; quod raro accidit.

## *De Impedimentis, quæ Matrimonia dirimunt à Religionis sanctitate.*

XXVI. Ejusmodi impedimenta præcipua sunt, 1 *Cultus disparitas*, 2 *Ordo sacer*, 3 *Professio religiosa*, 4 *Ligamen*, 5 *Defectus Parochi*, ac *Testium*, ac 6 demum *Crimina Homicidii*, *et Adulterii*. De *Ordine sacro* satis Libro super. *Tit. XXIX*, et de professione religiosa *ibidem Titulo XXXI.* Tum de *Parochi*, *duorumque testium defectu Tit. super*. Quæ supersunt reliqua hic paucis explicabimus.

XXVII. *Cultus disparitas*: Ejusmodi dirimens impedimentum non in omnibus religione disparibus locum habet, sed tantummodo in iis, quorum alter sit baptizatus, alter verò, vel nunquam, vel invalide baptizatus: idque solo Ecclesiastico jure antiquissima, ac universali consuetudine inducto; non tamen ante sæculum VI. Unde S. Monica, teste Augustino *Lib. IX Confess. cap.* 9 nupsit viro infideli, et S. Clotildis Clodovæo Regi nondum baptizato (**) Verum ante sæculum VI Syn. Illiberit. *Can. XV* prohibuit, quod virgines christianæ Gentilibus nuberent, *Can. XVII* Idolorum Sacerdotibus, *Can. LXVII* comicis, et scenicis viris, *Can. XVI* Judæis, et Hæreticis; eo quod, ait, *nulla possit esse societas fidelis cum infideli.* Syn. etiam Tolet. III *Can. XIV*, et Tolet. X *Can. VII* Judæorum itidem cum christianis fœminis concubia vetuerunt. (*) Conjugia Catholicorum cum hæreticis sunt quidem legibus Ecclesiasticis prohibita, quum gravia inde mala plerumque exoriantur; attamen valida sunt, quum nullo positivo jure irrita demonstrari possint. Atque adeo secluso subversionis alterius conjugis, ac prolis inde suscipiendæ periculo, certisque positis conditionibus, petita Rom. Pontificis venia, licita etiam sunt. Unde Urbanus VIII ob communem religionis utilitatem Henricæ Bor-

bo-

boniæ facultatem impertivit nubendi Carolo Anglorum Regi hæretico.

XXVIII. *Ligamen*: Dum Matrimonii fœdus inter viventes conjuges integrum stat, sive ratum solummodo, sive consummatum neutri fas est ad secundas valide nuptias transire, idque lege Divina ex Apostoli sententia I ad Corinth. VII v. 39. *Mulier adligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit*: Cap. 2 de Secund. Nupt. (**) Quod quidem definivit Trid. *Sess. XXIV de Sacr. Matr. Can. II*: Unde fœminis, quæ propriis relictis viris, aliis copulantur, *nec in fine* communionis gratiam elargiendam esse decrevit Syn. Illiber. *Can. VIII*. At Syn. Tolet. XII *Can. VIII* licet pœnas statutas olim in repudiantes conjuges temperaverit, constituit tamen, viros relinquentes jam ductas uxores, tamdiu ab Ecclesiæ communione, et Palatinæ dignitatis officio segregandos esse, quamdiu ab ipsis sejuncti permansissent. Synod. quoque Compost. an. 1056 *Cap. III* excommunicationem in eosdem infligit. Et Hispal. an. 1512 *Cap. XXXVII* ultra pœnas à jure stabilitas, gravem etiam pecuniariam eisdem comminatur. Reges quoque plures in polligamos pœnas decrevere. Alphonsus Sapiens in Insulam deportandos esse constituit *Leg. XVI Tit. XVII Part. VII*; Alphonsus XI, Henricus III, et Carolus V proditorum pœna, et dimidiæ bonorum partis amissione puniendos sanxerunt, *Leg. VI Tit. I Lib. V Novæ Recop.* Joannes I animadvertendum in ipsos pœnis à jure statutis, atque etiam candenti ferro in fronte notandos voluit *Leg. V eod.* Carolus V Imperator pœnas omnes prius stabilitas in poligamos confirmat, et Partitarum Legem deportationis in Insulam, de deportatione ad Hispaniarum triremes interpretatur *Leg. VII eod.* Id unum hodierno Canonico jure constat, non posse nuptias iteratas contrahi, nisi habito prius certo de prioris conjugis morte nuntio: *Cap. 2 de Secund. Nupt.* et laud. Syn. Hispal. præf. *Cap. XXXVII*. (*)

XXIX. Denique crimina *Adulterii*, et *Homicidii* quod spectat, antiquitus Adulterium dirimens prorsus erat Matrimonii impedimentum; id quod (**) innuere videtur Synod. Illiberit. *Can. LXXII*, (*) et Leges Imperatoriæ præscripserunt: *Novella Justiniani CXXXIV cap.* 12, et *Leg. XI*, et

*LX Dig. ad Legem Juliam de Adulteriis*. Id quod Ecclesia probavit: *Marito mortuo*, inquit Augustinus Lib. I de Nuptiis, et Concupisc. cap. 10 *cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium non potest, cum quo prius adulterium fuit*; (**) et in Syn. Triburiensi an. 145 *Can. LXIX* transcripto à Gratiano *Can. V Caus.* 31 *Q. I*, qui illum Triburiensi retulit, et in Syn. Melden. an. 795 *Can. LI* apud Gratian. *Can. III ejusd.* sed Concilio apud Althæum falso tributo. (*) Quum vero Gratianus hanc Augustini sententiam sine negatione protulerit in *Can. II Caus.* 31, *Q. I*, hinc factum est, ut jure Decretalium Adulterium Matrimonium non dirimat, nisi 1 ubi maritus adulter aliquid in mortem conjugis suæ, vel mariti adulteræ machinetur, ut cum ea contrahere possit; vel ubi adultera eodem intuitu necem sui mariti, vel uxoris adulteri adtentarit: *Cap.* 3 *de Eo, qui duxit in Matrimonium* &c. 2 ubi adulterium comitem habeat de Matrimonio post conjugis mortem contrahendo promissionem: (**) *Cap. final. eod.* Quam quidem utriusque capitis doctrinam amplexus est Alphonsus XI *Leg. XII Tit. I Lib. I Fori Regii.* (*) Vel 3 ubi vivente adhuc conjuge, Matrimonium revera contrahatur, sive illam promissionem, aut hoc Matrimonium adulterium anteeat, sive comitetur, sive etiam sequatur: *Cap.* 3 *eod.* (**) Tota hæc doctrina expresse traditur ab Alphonso Nostro *Leg. XIX Tit. II Part. IV*. Verum animadvertere lubet, quod Correctores Romani Augustini sententiam non bene percipientes particulam *non* adjiciendam putarunt, quam in antiquis S. Doctoris Codicibus se invenisse dixerunt; at eam Maurini Patres in optimis Codicibus non invenerunt. Unde summi ingenii, acerrimique criterii Vir Carol. Sebast. Berardi *P. III Cap.* 19 contendit, eandem particulam neque Gratiani scopo, neque Aquilini Doctoris sententiæ congruere. Aliam tamen *eadem Part. III Cap.* 69 corruptæ à Gratiano disciplinæ causam se deprehendisse gloriatur, nimirum, quod *Can. V Caus.* 31 *Quæst. I* ex Concilio Meldensi depromtum, quemque perperam Triburiensis esse Concilii existimavit, non bene perpenderit. (*)

XXX. Verum in utroque casu requiritur 1 ut mulier adulterum Matrimonii vinculo esse obstrictum non ignoraverit:

rit: aliàs impedimentum non inducitur: *Cap.* 7 *eod.* 2 Ut tam promiſsio, quam adulterium conjugis mortem anteierit: *indicato Cap. fin. eod.* 3 Ut promiſsio signis externis, ac sensibilibus fuerit manifestata, et simul etiam acceptata; 4 Demum ut adulterium sit utrinque formale; scilicet ut utraque pars alterius Matrimonium noverit: *Cap.* 1 *eod.*

XXXI. Homicidium quoque dirimens impedimentum non gignit, nisi ubi vir, aut uxor cum tertio in conjugis mortem conspirat, cujus revera mors sequatur, licet alter eſset infidelis, et ad ejus conversionem ejusmodi occisio viam pararit: *quum tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit*: Cap. 1 de Convers. Infidelium.

### *Impedimenta, quæ Matrimonia dirimunt sanguinis, sive necessitudinis intuitu.*

XXXII. Ejusmodi sunt *Cognatio naturalis*, sive *Consanguinitas*, *Cognatio legalis*, *Cognatio Spiritualis*, *Adfinitas*, et *Publica Sponsalium honestas*. Ac primo Consanguinitas est: *Vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum*, ut definit S. Thomas *in Suppl. P. III Q. LIV art.* 1. Jam vero in hoc vinculo *lineæ*, et *gradus* inspiciendi. Linea, sive *Collectio personarum ab eodem stipite descendentium*, vel recta est, vel transversalis. Recta in iis personis agnoscitur, quarum una ab altera vel descendit, ut filius à patre, nepos à filio, unde dicta *descendentium*; vel adscendit, uti quum fit adscensus à filio ad patrem, à patre ad ævum: unde dicta *adscendentium*. Transversalis in iis locum habet, qui ab eodem stipite descendunt, nec unus ab altero ortum ducit: uti fratres, consobrini &c. atque hæc etiam bifariam partitur, ut alia sit æqualis, scilicet, quum plures æquali gradu à commune stipite descendunt, uti duo fratres à patre; vel inæqualis, scilicet, quum plures à communi stipite inæquali gradu distant, uti patruus, et nepos. Porro hic nomine stipitis personam intelligimus, à qua consanguineæ suam habent originem: nomine vero gradus majorem, vel minorem distantiam, qua unus præ alio á communi stipite distat.

XXXIII. Jam vero in graduum calculo tres potissimum Canones præ oculis habendi. 1 In linea recta adscendentium, et descendentium tot constituendi gradus, quot sunt personæ demto stipite. Unde filius à patre uno distat gradu; nepos ab avo duobus, pronepos à proavo tribus &c. 2 In linea collaterali æquali personæ quot gradibus à communi stipite, tot invicem distant; unde duo fratres uno tantùm gradu inter se distant, quia nonnisi uno gradu distant à patre, in quo conjunguntur. 3 In linea collaterali inæquali quoto gradu persona remotior distat à communi stipite, eodem distant inter se; unde patruus, et filius ex fratre duobus distant gradibus; quia filius ex fratre, qui est persona remotior, ab avo duobus gradibus distat.

XXXIV. Atque ita se res habet in Jure Canonico: at vero Jus Civile licet in graduum lineæ rectæ calculo cum Jure Canonico conveniat: in linea tamen transversa, sive collaterali ab eo discedit: tot enim gradus recenset, quot sunt personæ demto stipite: unde duo fratres qui Jure Canonico nonnisi uno gradu invicem distant, Jure Civili distant duobus, quia duæ sunt personæ. Igitur Jus Civile per personas, Jus Canonicum per distantiam à stipite gradus recenset.

XXXV. *Consanguinitas* in quolibet gradu lineæ rectæ nullum facit Matrimonium: (**) Syn. Tolet. II *Can. v*, (*) et Nicolaus I *ad Consult. Bulgar. Cap.* 39. In linea collaterali antiquitus ad septimum usque gradum Matrimonium dirimebat; quo tempore fortasse Ecclesia ex Juris Civilis calculo gradus recensebat, uti Canones à Gratiano relati *Can. I, et VII. Caus.* 35. *Q. II* indicare videntur; at post ad quartum usque gradum inclusive consanguinitatem Matrimonium dirimere Ecclesia sanxit: Concil. Lateran. IV in *Cap.* 8 *de Consanguinit. et Adfinit.* (**) Pluribus Hispania Canonibus hujus impedimenti observantiam injunxit. Jo. Card. Sabin. in Syn. Ilerd. in Compil. Jo. Teres *Lib. IV Tit. II cap.* 1; Andreas Albalatus in præf. Const. Synod. Const. *de Matrimonio*, Syn. Vallis-olet. *Cap. XIX*, Salmant. *Cap. X*, Hispal. an. 1512. *Cap. XXXVI*, Valent. *Sess. II Tit. II cap.* 23 alias 25. (*)

XXXVI. Præter cognationem naturalem bina alia cogna-

tio-

tionum genera Matrimonia dirimunt; nimirum Legalis, et Spiritualis. Legalis, sive Civilis oritur ex adoptione, de qua opportunius in Instit. Civilib. eaque Matrimonium dirimit in perpetuum inter personas, quæ adoptionis intuitu parentum, liberorumque loco sunt, vel etiam aliquando fuerunt, uti inter adoptantem, et adoptatum, adoptatique posteros ad quartum usque gradum inclusive; tum et inter adoptatum, adoptantisque uxorem, et inter adoptantem, uxoremque adoptati: ac demum idem impedimentum legibus Ecclesiasticis inductum quoque est inter adoptatum, vel adoptatam, et filios, filiasque naturales, ac legitimos adoptantis quasi jure quodam fraternitatis, quæ agnoscitur inter filium legalem adoptantis, atque hujus prolem naturalem. Verum in postremo hoc casu impedimentum evanescit, ubi vel morte adoptantis, vel emancipatione fraternitas illa dissolvatur: *Cap. unic. de Cognatione Legali.*

XXXVII. Hujusmodi Legalis cognationis impedimentum jure Civili primo inductum fuit, uti patet ex *Leg. XVII, et LV Dig. de Ritu Nuptiarum*, et §. II *Instit. de Nuptiis*; quod postea recepit Ecclesia, ejusque mentio occurrit apud Gratianum *Can. VI Caus.* 30 *Q. III.* Atqui Canon iste excerptus est ex sententia Caji in modo indicata *Leg. XVII.* Igitur potius ejusmodi impedimenti primus meminisse videtur Nicolaus I in Responsis ad Consulta Bulgarorum, ubi hæc habentur: *Si qua per adoptionem mihi soror esse cœperit, quamdiu durat adoptio, inter me, et ipsam nuptiæ consistere non possunt.*

XXXVIII. Cognatio spiritualis, quæ contrahitur in Sacramentis Baptismi, et Confirmationis jure Trident. *Sess. XXIV Reform. Matrim. cap.* 2 nullum facit Matrimonium inter baptizantem, et baptizatum, baptizatique patrem, et matrem, nec non inter patrinum, et baptizatum, baptizatique patrem, et matrem: item inter confirmantem, vel tenentem, sive patrinum, et confirmatum, confirmatique patrem, et matrem.

XXXIX. Hujusce etiam impedimenti meminit Nicolaus I *ibid.* ejusdemque rationem ex eo infert, quod *si inter eos non contrahitur Matrimonium quos adoptio jungit, quanto potius à carnali oportet inter se contubernio cessare, quos per*

*cœleste Sacramentum regeneratio S. Spiritus vincit.* Atqui sæculo VI Justinianus *Leg. XXVI Cod. de Nuptiis* jam sanxerat: *Ea persona omnino ad nuptias venire probibenda declaratur, quam aliquis, sive alumna sit, sive non à sacro suscepit baptismate.* Id quod firmatum postea fuit à Patribus Trullanis *Can. LIII.* Unde patet jure Civili fuisse prius inductum hujusmodi impedimentum, quam jure Canonico. Adhæc quum ejusdem ratio illa plerumque adferretur, scilicet: *Quoniam spiritualis adfinitas corporum conjunctione major est*; hinc eo impedimento non modo filios etiam, filiasque patrinorum obstringi veteres crediderunt; verum et omnes quotquot baptizatum, vel confirmatum in sacra, vel ablutione, vel confirmatione tetigissent: ita Canones à Gratiano relati *Caus.* 30 *Q. III*, et Decretales congestæ in *Tit. de Cognatione Spirituali.* Verum Synodus Tridentina indicato *Cap.* 2 constituit, *ut unus tantum sive vir, sive mulier juxta Sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, et una baptizatum de baptismo suscipiant*: neque ultra principio recensitas personas spiritualem extendendam cognationem.

XL. Adfinitas, sive personarum ex copula carnali exoriens propinquitas, nuptias dirimit inter consanguineos viri, et hujus viduam uxorem, et vice versa inter virum viduum, et hujus defunctæ uxoris consanguineos: (**) Synod. Illiberit. *Can. LXI, et LXVI*, ac Compost. an. 1056 *Cap. III.* (*) Antiquitus triplex agnoscebatur Adfinitas ex triplicibus gradatim initis nuptiis: nimirum primæ nuptiæ consanguineos viri reddebant uxori adfines *primi generis*, et vicissim: dein ubi superstes vidua ad secundas, tum ad tertias nuptias transiret, efficiebat secundum virum consanguineis primi viri adfinem secundi generis, ac tertium virum iisdem tertio genere adfinem; et è converso. Tria ejusmodi adfinitatis genera olim Matrimoniis ineundis impedimento fuisse indicant *Canones III, et XXII Caus.* 35 *Q. III*, et evidenter supponit Conc. Lateran. III *Cap.* 2 *de Eo, qui cognovit consang. uxor. suæ*: ubi etiam prohibitiones de conjugio in secundo, et tertio adfinitatis genere minime contrahendo, quippe quæ difficultatem frequenter inducant, et aliquando periculum pariant animarum, auferuntur. Unde jure novo à Syn. Trid. *ibid. Cap.* 4 firmato, adfinitas ex copula licita ad quartum,

ex

ex copula vero fornicaria ad secundum usque gradum inclusive Matrimonia dirimit. Jam vero consanguinei viri non fiunt per carnalem copulam adfines consanguineis fœminæ; nec è contrario, quia *adfinitas non parit adfinitatem*: ita Innocentius III *in Cap.* 5 *de Consanguinit. et Adfinitat.* Uti quoque nec inter vitricum, et uxorem privigni, nec vicissim inter novercam, et privignæ virum ulla intercedit adfinitas: Benedictus XIV *de Syn. Diœcesi Lib. VII cap.* 31.

XLI. *Publica Sponsalium honestas*: Qua ratione ex Cognatione legali, eadem quoque ex publica Sponsalium honestate dirimens exoritur Matrimonii impedimentum. Etenim, ut loquitur Augustinus Lib. XV de Civit. Dei cap. 16: *Naturalis quidem, atque laudabilis humanæ verecundiæ instinctus suadet, ut cui quis debet causa propinquitatis reverendum honorem, ab ea contineat, quamvis generatricem, tamen libidinem, de qua erubescere videmus, et ipsam pudicitiam conjugalem.* Sicut igitur per adoptionem quædam constituitur propinquitas inter adoptatum, et adoptantem, ita quoque per Matrimonium tantummodo ratum mulier vera est mariti uxor, et per Sponsalia desponsi saltem imperfecte jam conjuncti censentur: ex quo duplici capite dirimens exoritur *Publicæ honestatis* impedimentum.

XLII. Ejusmodi impedimentum antiquitus intuitu Matrimonii rati ad septimum usque gradum se extendebat; at in Concilio Lateran. IV ad quartum gradum restrictum est; quod jure Tridentino nulla ex parte innovatum est, at potius firmatum. Ad eundem quoque gradum se extendebat, ubi ex Sponsalibus de futuro oriebatur, modo tamen pura essent, ac certa, id est cum certa, et determinata persona, licet quavis ratione, præterquam ex defectu consensus, invalida. Verum Syn. Trident. *Sess. XXIV. Ref. Matrim. cap.* 3 hoc quoque impedimentum primum gradum non excedere sanxit; atque adeo nullum impedimentum produci indulsit, ubi Sponsalia quavis ratione invalida essent. Quia vero Synodus Tridentina in impedimento ex Matrimonio rato non consummato, uti modo innuimus, nihil innovavit, hinc efficitur ex pristino jure ad quartum gradum extendi, licet Matrimonium quovis ex capite nullum esset, præterquam ex defectu consensus, aut in præjudicium priorum Sponsorum.

## TITULUS X.

### *De Divortiis.*

I. Matrimonium æque jure naturæ, ac Divino individuum probat ipsa Matrimonii divina institutio. Scilicet mulier ex costa viri condita ipsi viro ea ratione in adjutorium data est, ut *duo essent in carne una*; hoc est arctissima, et perpetua conjuncti necessitudine: *Genes. II v. 24.* Attamen æque apud Gentes, ac apud Hebræos divortia recepta sunt. Apud Gentes quidem ex morum corruptela; apud Hebræos vero, quod Deus eorum pervicaciam dissimularit: unde Hebræis divortia permissa quidem, seu potius tolerata, haud vero concessa. Tandem Christo Domino reservatum erat conjugium ad pristinam integritatem, ac sanctitatem restituere. *Quod Deus conjuxit homo non separet.....Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur, et qui dimissam duxerit, mœchatur*: Matth. XIX v. 8, et 9.

II. Quod vero *ibid.* Christus addat: *Nisi ob fornicationem* εἰ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ: hinc gravis inter antiquos Patres exarsit controversia quidnam πορνείας *fornicationis* nomine intelligendum; aliis quodcunque enorme mulieris crimen interpretantibus, uti non adulterium modo, verum et homicidium, veneficium &c. ita Origenes *Hom. VII in Matth.** aliique apud Augustinum *Retractat. Lib. I cap.* 19; aliis contra Evangelii verbis litteralem puram, putamque significationem adfigentibus scilicet τῆς πορνείας *fornicationis* vocabulum nonnisi veram, carnalemque fornicationem, sive adulterium efferre. Profecto altera isthæc interpretatio magis videtur fuisse apud Patres, veteresque Interpretes recepta. (**) Et sane apud Hispanos Patres non alia fuisse videtur opinio, ut evincitur ex Syn. Tolet. XII *Can. VIII* his verbis: *Præceptum Domini est, ut excepta causa fornicationis uxor*

à

*à viro dimitti non debeat. Et ideo, quicunque citra culpam criminis prædicti uxorem suam quacunque occasione reliquerit, quia quos Deus jungit, ille separare disposuit, tamdiu ab Ecclesiastica communione privatus, et à cœtu omnium Christianorum maneat, quamdiu et ad societatem relictæ conjugis redeat, et partem sui corporis honesta lege conjugii sinceriter amplectatur, et foveat.*(*)

III. Jam vero gravior inde exstitit quæstio: scilicet, ¿num inducto causa adulterii, aliaque legitima causa divortio novas inire nuptias integrum conjugibus, vel saltem viro haberetur? Nonnulli quidem ex antiquis Patribus, uti Lactantius *Divin. Instit. VI* 23, Epiphanius *Hæres. LIX n.* 4, Basilius *Can. IX ad Amphilochium*, tum et Concilia quædam, præsertim Gallicana, uti Compendiense *Can. XIX Caus.* 32 *Q. VII*, Vermeriense *ibid. Can. XXIV*, Capitularia Regum Francorum *V* 19 in eam videntur abiisse sententiam, scilicet per adulterium ipsum conjugii vinculum prorsus abrumpi, novasque contrahere nuptias licere. Christiani quoque Principes suis legibus plures constituerunt, tanquam legitimas repudii causas: uti non adulterium modo, homicidium, veneficium, verum et sepulcrorum violationem, monachatum, captivitatem ultra quinquennium &c. Porro has Imperatorias leges, ubi ex levioribus causis repudia concedunt, Evangelio satis evidenter adversari nemo non videt. Fortasse Principes ad evitandos tristes eventus hujusmodi divortia tolerarunt.

IV. At opposita sententia communior videtur fuisse in Ecclesia, atque adeo perpetua traditione custodita. Profecto Origenes *ibid.* docet contra Scripturæ sensum agere, qui nuptias post divortium concedunt. Idem tradunt (**) Synod. Illiberit. *Can. IX* per hæc verba: *Fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, et alterum duxerit, non prius accipiat Communionem, quam is quem reliquit de sæculo exierit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit.*(*) Hieron. *Epist.* 30, 147, Innocentius I *Epist. ad Exuperium cap.* 6, Concilium Milevit. *Can. XVII*, Augustinus de Bono Conjugali *Cap.* 7, *et alibi.* Quinimmo Augustinus totus in eo est, ut ostendat, et quidem rationibus, tum è Sacris Litteris, tum ob mysterium unitatis

Chris-

Christum inter, et Ecclesiam, quæ in Conjugio elucet, individuam Matrimonii societatem nullo pacto posse adulterio dissolvi. Eandem doctrinam pleraque Concilia probarunt, (**) et Leges civiles, scilicet *Lex V Tit. II Lib. V For. Jud.* (*) atque sequutis temporibus recepta evasit Latinæ Ecclesiæ sententia. Unde Conc. Trident. *Sess. XXIV de Sacram. Matrim. Can. VII* in hunc modum decrevit: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, quum docuit, et docet juxta evangelicam, et apostolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi: et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente aliud Matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit; et eam, quæ dimisso adultero, alii nupserit, anathema sit.* Porro isthoc Canone Latinæ Ecclesiæ doctrina, tanquam Fidei Dogma sancita non est; quod Patres, Venetis Legatis intercedentibus, præstitisse, ne Orientales Ecclesiæ (quæ antiquum adhuc servant institutum concedendi propter adulterium, aliasque causas divortia, et novas nuptias) ea definitione offenderentur, auctor est Pallavicinus Hist. Conc. Trident. *Lib. XXII cap.* 4. Videsis Virum Cl. Dominicum Cavallarum *Instit. Juris Canon. Part. II cap.* 3, ubi hoc caput distincte, ac erudite expositum invenies.

V. Porro in Latina etiam Ecclesia probatæ quædam non desunt causæ, ob quas divortia concedere legitimæ Potestati fas, jusque est. Atque hæ in duplici sunt specie: aliæ enim conjuges quoad torum duntaxat, et cohabitationem separant: aliæ etiam quoad vinculum; quod proprie *divortium* dicitur. Juvat hic quosdam veluti Canones statuere, quibus rem omnem paucis expediemus.

*Canon* I. Matrimonium inter infideles initum, quod civilis contractus rationem habet, unde et *Legitimum* vulgo dicitur, recte dissolvitur per alterius conjugis ad fidem conversionem, ubi conjux infidelis cum fideli, vel cohabitare renuat, aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, *vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum*: Cap. 7 de Divortiis; et quidem ex Apostoli doctrina *I Corinth. cap.* 7. Qua de re ubi pars infidelis cum fideli

co-

cohabitare velit, eique nullam molestiam inferre, fidelem jubet Apostolus cum infideli morari ad ejus salutem procurandam: *ibidem.* (**) Neque hæc Apostoli doctrinæ interpretatio ab Alexandro III in *præf. Cap.* 7 credatur inventa; eam enim jam tradiderant antiqui Hispaniarum Patres, scilicet Syn. Tolet. IV Can. LXIII *alias* LXII: *Judæi, qui Christianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Episcopo Civitatis ipsius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur, quod si admoniti noluerint, separentur, quia non potest infidelis in ejus permanere conjugio, quæ jam in Christianam translata est Fidem.* Eam etiam probavit Alphonsus *Leg. III Tit. X Part. IV*, quasi una ex præcipuis divortii Christianorum causis.(*)

*Canon* 2. Matrimonium fidelium ratum, at non consummatum omnino dissolvitur, per sollemnem alterius conjugis in Religione adprobata professionem: *Cap.* 2 *de Conversione Conjugatorum*, (**) et Alphonsus *Leg. VIII Tit. I. Partit. IV.*(*) Qua de re conjugibus duo menses conceduntur ad deliberandum de Religione suscipienda: *Cap.* 7 *ibid.* Intra quod tempus conjux cogitans de Religione non tenetur consummare, nec potest sine injuria ad id cogi. Quinimmo etiam post bimestre quamdiu Matrimonium non est consummatum, tandiu liberum est conjugibus Religionem ingredi: et uno profitente potest alter ad secunda vota transire: *Cap.* 2 *ibid.*

*Canon* 3. Ubi conjuges mutuo consensu professionem amplectantur religiosam, separantur quidem perpetuo toro, et cohabitatione, at Matrimonii vinculum non dissolvitur: Gregorius M. *Lib. IX Epist.* 39.

*Canon* 4. Non licet conjugi altero invito Religionem ingredi, vel ullo pacto continentiam vovere: *Can.* VI *Caus.* 33 *Q. V*, et *Cap.* 3, *et* 12 *de Convers. Conjugat.* Igitur conjux, qui altero invito continentiæ fibula se obstringit, cogitur ad torum redire, conjugi in re uxoria satisfacere, ipse tamen ab Matrimonii usu arcetur, ut, qua ratione potest, promissionem adimpleat: *Cap.* 3 *ibid.*

*Canon* 5. Romanum Pontificem posse Matrimonium ratum non consummatum gravem ob causam dissolvere plerique tuentur Theologi, et Canonistæ. Hoc jure plures Roma-

manos Pontifices usos fuisse dubitandum non est.

*Canon* 6. Ob voluntarium alterius conjugis adulterium perpetuum quoad torum, et cohabitationem divortium jura permittunt: quoad torum quidem privata etiam auctoritate; at quoad cohabitationem nonnisi ex judicis sententia: *Cap.* 3, *et* 6 *de Divortiis*, (**) et Syn. Prov. Valent. an. 1565 *Sess. II Tit. II cap.* 28. (*) Excipe, ubi maritus adulter sit, aut ipse uxorem prostituerit: quo casu marito ab uxore divertere jus non est: *Can. I Caus.* 32 *Q. VI*, *Cap.* 4 *de Divortiis*. At contra uxorem adulteram omnino dimittere maritus tenetur, ne turpitudinis patronus esse videatur: *Can. IV*, *et VI Caus.* 32 *Q. I*. Porro acta pœnitentia, licet non cogatur, potest tamen ex lege charitatis dimissam uxorem recipere: *Can. V eodem*, *Cap.* 3 *de Adulter.*

*Canon* 7. Sunt denique et aliæ causæ propter quas conjugis ab conjuge separatio ex Judicis auctoritate sanciri quiverit: uti apostasia, vel hæresis alterius conjugis, sævitia, aliudve enorme delictum. Verum ejusmodi separatio nonnisi temporaria infligi potest; scilicet quousque malum, vel incommodum, quod ex mutua cohabitatione timetur, cesset. At contra separatio ob adulterium, uti modo indicavimus, solet esse perpetua. Quæ vero cunque causa fuerit, nonnisi ex Judicis auctoritate divortium jubetur, qui hac in re cautione quanta maxima se gerat necessum est; et quidem ob gravia mala, quæ *tum quoad ipsos conjuges*, *tum quoad liberos*, *totamque familiam* ex divortiis exoriri quam frequenter solent; uti recte notat Espenius: *Part. II Tit. XV cap.* 2 *num.* 18.

## *De Secundis Nuptiis.*

VI. Secundas Nuptias Ecclesia nunquam improbavit, et quidem ex Apostoli doctrina: *I Corinth. VII v.* 39, *et ad Rom. VII v.* 2. Attamen non defuere hæretici, qui secundas nuptias damnarent, uti Montanistæ: qua de re Tertullianus *de Monogamia Cap.* 1 Catholicos per sarcasmum psychicos, hoc est *carnales*, *et incontinentiæ deditos* adpellat. Novatiani quoque eandem hæresim amplexati sunt, uti constat ex Syn. Nicæna, quæ *Can. VIII* Catharos, sive Novatia-

nos

nos ea conditione recipiendos decrevit; scilicet *præ omnibus eos scriptis convenit profiteri, quod Catholicæ, et Apostolicæ Ecclesiæ Dogmata suscipiant, et sequantur; id est, et bigamis se communicare, et his, qui in persecutione prolapsi sunt.*

VII. Legibus Romanorum olim vetitum mulieri intra annum luctus secundo nubere; atque adeo mulieres hanc legem infringentes infamia notabantur, nec levibus multabantur pœnis: *Leg. I, et II Cod. de Secund. Nupt.* Porro jure Decretalium mulier intra annum luctus nubens nulli pœnæ fit obnoxia, neque ullam infamiæ notam contrahit: *Cap.* 4 *de Secund. Nupt.* (**) Id quod pro Hispania nostra confirmavit Henricus III Castellæ Rex *Leg. III Tit. I Lib. V Novæ Recop.* (*)

VIII. Negandum tamen non est, Ecclesiam secundas, ac potiori jure ulteriores nuptias, nunquam non agnovisse tanquam incontinentiæ speciem præseferentes, ipsosque nuptias iterantes eo nomine haud parum suspectos. Quinimmo Patres nonnulli, præsertim Græci, opprobriosis quibusdam titulis trigamiam, ulterioresque nuptias donarunt; uti speciosi adulterii, honestæ fornicationis, vitæ porcinæ &c. Athenagoras *Legat. pro Christ.* Auctor operis imperfecti *in Matth. Hom. XXXII*, Nazianzenus *Orat. XXXI cap.* 3. Tum Concilia sancitis Canonibus publicam nuptias iterantibus pœnitentiam inflixere: uti Neocæsareense *Can. III.* Quæ pœna licet sequutis temporibus ablata sit, adhuc tamen Ecclesia ostendit non æque primas, ac secundas, ulterioresque nuptias sibi probari; dum illas duntaxat, non autem has à Sacerdote speciatim benedici jubet: *Cap.* 3 *de Secund. Nupt.* Tum Alexander III *ibid. Cap.* 1 Capellanum, qui benedictionem secundis nuptiis impenderat, ab officio, beneficioque suspensum, cum litterarum Episcopalium testimonio ad Sedem Apostolicam destinari præcepit. (**) Id confirmavit Conc. Viennense, et Syn. Prov. Salmant. an. 1335 *Cap. XI*, ex eo quod Sacramentum hujusmodi iterare non liceat. (*) Hæc quidem pæna, et ad Sedem Apostolicam remissio hodie in usu non est; passim tamen recentiores libri Rituales secundis nuptiis benedictionem haud impertiendam præscribunt: Rituale Romanum

*de Sacram. Matrim.* (**) Sed uniuscujusque loci consuetudo servanda est.(*)

(**) IX. Quibusdam tamen spectatissimi nominis virorum viduis Hispaniarum Ecclesia secundas nuptias prohibere decrevit, ea fortassis de causa, ut honestam præcedentis mariti memoriam illæsam servarent. Syn. Tolet. I *Can. XVIII* Episcoporum, Presbyterorum, et Diaconorum viduas continentes perseverare jussit sub pœna excommunicationis ad extremum usque vitæ tempus, ita ut bigamiæ legem à viris ad uxores transtulerint. Syn. Tolet. XIII *Can. V.* Regum etiam viduis totam alterius conjugii spem ademit. ¿*Quis enim*, ait, *æquanimiter ferat defuncti Regis conjugem etiam Successoris alieno postmodum connubio uti?.....* ¿*Quid ergo si moriuntur Principes, numquid inhonorandas relinquunt sui corporis partes?* Quod quidem consuetudine potius, quam legibus, ratum hodiedum obtinet. Syn. Cæsaraugust. III an. 691 *Can. V* prædictam Toletanæ Sanctionem confirmat; quin etiam et in Cœnobio Virginum mancipandam esse censuit Regis Viduam, ut *infra claustra Monasterii jugi sedulitate persistens, atque Sanctimonialem vitam peragens, de Regno temporali.....ad Regnum æternitatis mereatur pervenire.*(*)

TI-

# TITULUS XI.

## *De Construendis, Ædificandis, et Reparandis Ecclesiis, et Altaribus.*

### *Nominis* Ecclesia *etymon, et usus.*

I. *Ecclesia* Græcum nomen est ἐκκλησία ab ἐκκαλεῖν *evocare.* Sic dicebatur Athenis cœtus convocatus ad audiendum de Reip. negotiis. Merito igitur cœtus fidelium Apostolorum, vel Apostolicorum virorum præconio ad Christi fidem evocatorum ἐκκλησία *Ecclesia* dictus est. Porro eadem vox æque in veteri, ac in novo Testamento μετωνυμικῶς *metonymice* usurpari consuevit, pro loco scilicet, quo evocati convenirent. Sic Judith IV v. 21: *Intra Ecclesiam oraverunt.* Et I ad Corinthios XI v. 18, et 22: *Convenientibus vobis in Ecclesiam.....aut Ecclesiam Dei contemnitis.* Hoc sane nomine ad sacras ædes designandas plerumque, ac præcipue fideles usi sunt, (**) uti colligere est ex pluribus Syn. Illiberit. et Tolet. I Canonibus. (*)

### *Varia nomina, quibus olim Ecclesiæ nuncupatæ sunt.*

II. Veruntamen aliis quoque nominibus antiquitus quam sæpissime donatæ sunt. Ac 1 dictæ sunt Κυριακὰ *Dominica,* sive *Domus Dei.* Hinc celebris à Constantino, ejusque filio Constantio Antiochiæ ædificata Ecclesia *Dominicum aureum* nuncupatum est: Hieron. in Chron. *Olimp. CCLXXVI an.* 3. Eadem adpellatio in veterum Conciliorum Canonibus frequenter occurit.

2 *Oratoria* Εὐκτήρια προσευκτήρια, vel *Domus* prædicationis Εὐκτήριος οἶκος. Sic Eusebius de laudib. Constantini Cap. 17. *Qui Deo bellum indixerant,* Oratoria ejus τῶν αὐτῷ προσευκτηρίων τὰς οἰκοδομάς ....*ab ipsis fundamentis everterunt.* Huic adde Sozomenum *Lib. II cap.* 5. Porro aliquando *Oratoria* speciatim dicta sunt privata sacella faciendis precibus, non

autem Missis celebrandis destinata: (**) id colligas ex præf. Synod.Tolet.I *Can.V*, *et IX.*(*) Verum et in his sequutis temporibus, exceptis sollemnioribus festis diebus, ex Episcopi venia Missæ celebrari cœperunt: id quod sæculo VI jam obtinuisse colligitur ex Concilii Agath. *Can. XXI.*

3 Βασιλικαὶ *Basilicæ*, et ἀνάκτορα *Regiæ*. Basilicæ dictæ sunt, vel ob magnificentiam, vel quod Romanæ aulæ Basilicæ in Ecclesias essent conversæ. Qua de re hæc vox apud Patres IV, et V sæculi frequenter occurrit. Tum voce Ανάκτορον utitur Eusebius de laudibus Constantini cap. II: *Interius vero* Ανάκτορον Regiam *ad summam erexit altitudinem.* (**) Verum in Hispania ad sæculum usque VI latuisse videtur hæc vox *Basilica*, donec eam usurpare cœpit Synod. Tarracon. an. 516 *Can.VII, et VIII*, ac dein Ilerdens. an. 546 *Can.III*: eaque frequenter usi sunt Hispaniarum Patres in hujus sæculi Conciliis; ejus tamen post sæculum VI fere penitus obliti, Ecclesiæ vocabulum recuperare maluerunt.(*)

4 *Templa*: vox hæc per tria priora sæcula haud usurpata reperitur; ea siquidem adpellatione abstinuere veteres, propterea quod tunc temporis eo nomine nuncupabantur loca cultui idolorum destinata. Superstitione prostrata, atque idololatria eversa, quum Templa in Ecclesias Christianas consecrari cœpissent, Patres Templi nomine deinde uti non dubitarunt. Sic Eusebius *Lib. X Cap.* 4 Ecclesiam in urbe Tyro à Paullino exstructam *Templum* nominat. (**) Ab hoc *Templi* nomine ad sæculum usque XIII Patres nostri quasi dedita opera videntur abstinuisse.(*)

5 Aliquando *Prophetea*, *Apostolea*, et *Martyria* Ecclesiæ illæ dictæ sunt, quæ sepulcro, confessione, vel memoria alicujus *Prophetæ*, *Apostoli*, aut *Martyris* decoratæ essent. Sic in Concilio Constant. sub Menna *Action. III Prophetium S. Jesaiæ* occurrit. Sozomenus *Lib. VIII cap.* 17 Ecclesiam in honorem SS. Petri, et Pauli constructam *Apostoleum* cognominatam scribit. Demum vox *Martyrium* apud Ecclesiasticos Scriptores quam frequenter occurrit, Eusebium, Socratem, Augustinum &c.

De

## *De Nomine Capellæ.*

III. Quæ hactenus recensuimus præcipua sunt nomina, quibus veteres ad Sacras Ædes indicandas uti consueverunt. De nomine duntaxat *Capellæ*, vel *Cappellæ* liceat hic pauca subnectere. De ἐτύμῳ non constat, aliis à *capiens populum*, aliis à καπηλεῖον *taberna*, aliis aliunde eam vocem deducentibus. Profecto Capellæ olim dictæ sunt conditoria, in quibus reliquiæ Sanctorum includebantur. Porro hujusmodi conditoria, sive Capellæ, vel portatiles fuerunt, quarum præcipuus in castris usus ad rem divinam faciendam; vel fixæ, scilicet, quæ auctoritate Episcopi adhibitis Sanctorum reliquiis à potentioribus in suis prædiis ad rusticorum præsertim commodum construebantur; quique iisdem præficiebantur Sacerdotes, Capellani dicti sunt. Capellæ quoque nomen Ecclesiis monachorum, et monialium tributum occurrit, quippe quæ eorundem usui duntaxat erant addictæ, quæque dein in amplissimas mutatæ sunt Ecclesias.

## *De Ecclesia Matrici, Cathedrali, Collegiata, Baptismali.*

IV. *Matrices* antiquitus dictæ sunt Ecclesiæ Apostolicæ, tanquam fidei originales: Tertull. *de Præscript. Cap. XXI.* Dein eo nomine Ecclesiæ Cathedrales designatæ sunt: Codex Africanus *Can. XXXVIII*, et Ferrandus *Breviat. Canonum Can. XI.* Demum sequutis temporibus Matricis nomen majori baptismali datum est, quasi ipsa alias baptismales sic dictas *filiales* veluti mater generasset: *Clement. I de Sent. Excommunic.* Trident. *Sess. XXI Ref. cap.* 7.

V. *Cathedralis*, sive *Cathedræ* adpellatione semper illam Ecclesiam veteres indigitarunt, quæ sedes erat Episcopi, et præcipua totius civitatis Parochia, (**)uti indicat præf. Syn. Tarracon. *Can. XIII.*(*) Antiquitus in unaquaque civitate unica erat Ecclesia sicut Cathedralis, ita, et Parochialis, id quod de ipsa Urbe Roma sæculo VI, et V observat Valesius *in notis ad Sozom. Lib. I cap.* 15, quem morem nonnullæ Italiæ civitates, licet amplæ, adhuc retinent.

*Col-*

VI. *Collegiata* dicitur Ecclesia Canonicorum, quæ Collegium quidem habet, sive Capitulum; haud vero Episcopum: Episcopo enim ἐγγύθεν *è propinquo* Ecclesia Cathedralis subest, qui plures suæ ditioni Collegiatas subjectas habere potest. Qui Collegiatæ ἀμέσως *immediate* præest, plerumque *Præpositus* nuncupatur.

VII. *Baptismalis* est, quæ habet Baptisterium, quod olim uti mox videbimus, nonnunquam extra Ecclesiam constructum erat. Jam vero cum Baptismali haud confundenda *Parochialis*, quæ non semper habet Baptisterium. Etenim interdum in honorem Matricis præscribitur, ut novæ Parochialis Ecclesiæ incolæ baptismum nonnisi à Matrice recipiant.

### *Ecclesiæ divino cultui unice addictæ.*

VIII. Ecclesias, sive loca divino cultui peragendo jam inde ab Apostolorum ævo addici cœpisse, tum ex modo producta Apostoli sententia *I ad Corinth. XI v.* 22, aliisque novi Testamenti locis constat, tum vel maxime ex antiquissimorum Patrum testimoniis Ignatii, Clementis Alex. Tertulliani &c. Speciminis loco sint S. Clemens Rom. qui *Ep. I ad Corinth. n.* 40 de sacra Lyturgia hæc habet: *Statutis temporibus oblationes, et officia perfici, neque temere, et inordinate fieri præcepit, sed præfinitis temporibus, et horis*, UBI etiam, *et à quibus celebrari vult.* Pius I *Ep.* 2 Pastorem Presbyterum eo nomine laudat, quod *Ecclesiam condidit.* Tertull. de Coron. Milit. cap. 3: *Aliquanto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur nos renuntiare Diabolo.* Demum de *Gregorio Thaumaturgo* scribit *Gregorius Nyssenus in ejus vita*, ipsum diversas Ecclesias Neocæsareæ, et in adjacentibus Ponti partibus ædificasse. Porro quæ sævientibus persecutionum fluctibus rariores, ac fortasse subrusticæ erant, reddita post à Constantino M. Ecclesiæ pace, frequentiores, et magnificentiores esse cœperunt.

De

## *De varia veterum Ecclesiarum forma.*

IX. Formam quod spectat, Ecclesiæ vel oblongæ erant, ac navi similes; Auctor Const. *Lib. II cap.* 57, vel rotundæ, quemadmodum Ecclesia à Constantino M. in ipso Servatoris nostri sepulcro constructa: Eusebius *Vita Const. Lib. III cap.* 38, vel ab octoedri formam, uti Ecclesia Nazianzi à S. Gregorii Nazianz. parente condita: Nazianz. *Orat. XIX de laudibus Patris*; vel demum Crucis instar, cujusmodi Ecclesiam Apostolorum fuisse Constantinopoli ab ipso Constantino M. ædificatam auctor est idem Nazianz. *Carmine IX.*

X. Neque situs idem omnium antiquitus Ecclesiarum; at plerumque introitus Occidentem, Sanctuarium Orientem spectabat: Auctor Constit. *ibidem*; quare de Ecclesia Antiochena scribit Socrates Lib. V cap. 22: *Inversus est Ecclesiæ situs: neque enim altare ad solis ortum spectat, sed ad occasum.* Idem de Ecclesiis ab utroque Paullino Tyro, et Nolano ædificatis etiam constat: Eusebius *Lib. X cap.* 4. Paullinus *Epist.* 12 *ad Severum.* Quinimmo non defuisse Ecclesias, quæ nec Orientem, nec Occidentem spectaverint, colligitur ex Socrate *Lib. I cap.* 22, et ex Walafrido Strabone *de Reb. Eccl. cap.* 4. Cathedralis Neap. antiquissimarum Ecclesiarum instar, est oblonga, navi similis, et ex parte Sanctuarii, quod Orientem versus spectat, formam crucis repræsentat. (**) Cathedrales Hispaniarum Ecclesiæ, ac reliquæ fere omnes eandem servant configurationem. Primatialis, præter alias, Ecclesiæ Toletanæ Capella Major, seu Sanctuarium Orientem respicit. (*)

## *De pluribus æque interioribus, ac exterioribus Ecclesiæ partibus.*

XI. Ecclesiæ antiquitus, præsertim ampliores, pluribus constabat partibus aliis interioribus, exterioribus aliis. Interiores erant νάρθηξ. *Narthex*, ναὸς, *Navis*, et *Sanctuarium.* Narthex locus destinatus Energumenis, Audientibus, sive Pœnitentibus, sive Catechumenis; adhæc et Judæis, Gentilibus, Hæreticis, Schismaticis. *Nullus enim*, ut loquitur Synodus Carth. IV Can. LXXXIV *prohibeatur ingre-*

di-

*di Eccleſiam, et audire verbum Dei, ſive gentilis, ſive hæreticus, ſive judæus uſque ad Miſſam catechumenorum.* Dicta eſt Narthex, quod figuræ eſſet oblongæ, et Græcis quævis hujuſmodi figura νάρθηξ dicebatur; quod latine *ferulam* ſignificat.

XII. Ναὸς *ædes*, ſive *navis* altera interior Eccleſiæ pars plerumque in quadrum conſtructa in duas partes diſſecabatur, in quarum priore, et humiliore ſtabant Pœnitentes dicti ὑποπίπτοντες *Proſtrati*: altera vero ſuperior, et nobilior plura diſtincta loca complectebatur ex ordine Pœnitentibus, ſic dictis *Conſiſtentibus*, fidelibus communicantibus, virginibus, viduis, cantoribus, et lectoribus addicta. Veteribus Ambo adpellata eſt ab ἀναβαίνειν *adſcendere*; locus enim erat editus, ad quem per gradus adſcendebatur.

XIII. Tertia demum, et ſacratior Eccleſiæ pars erat *Sanctuarium* dictum quoque βῆμα, ſive *Tribunal*, ἅγιον *Sanctum*, ἱερατεῖον *Sacrarium*, θυσιαστήριον *Locus Altaris*. Locus hic ſeptis, ſive cancellis à reliquo Eccleſiæ ſpatio ſeparabatur. Suprema pars dicta *Apſis*, Epiſcopo, Presbyteris, et Diaconis duntaxat pervia, reliquis inacceſſa. In ejus medio Altare dictum ἅγιον ἁγίων *Sanctum Sanctorum* ſitum erat; à cujus tergo Epiſcopi thronus, et Presbyterorum throni ſecundi, ſive ſubſellia conſtituta erant.

XIV. Exteriora Eccleſiæ ædificia quod ſpectat præcipua erant, Veſtibulum græce πρόπυλον: Euſebio *Lib. III de Vit. Conſtant. cap.* 39, et *Lib. X cap.* 4, aliiſque Græcis Scriptoribus dictum πρόπυλον μέγα *Veſtibulum magnum*. εἴσοδος πρώτη. *Introitus primus*, ut illud ab aliis contiguis Eccleſiæ veſtibulis, et à ſecundo introitu diſtinguerent. Plerumque ſplendidum erat ædificium, quod ab Eccleſia *Atrium*, ſive *Impluvium* ſeparabat: locus ſcilicet apertus, et patens ex quatuor lateribus porticibus circumſeptum, et in medio fontem habens in populi uſum ad abluendum ex eo faciem, et manus: unde mos derivaſſe videtur aquæ luſtralis, quæ ab Eccleſia peculiaribus quibuſdam ritibus, ac precibus benedicta à fidelibus ſalubriter adhibetur.

XV. *Baptiſterium*: ædificium ſatis amplum, et antiquitus extra Eccleſiam conſtructum. Unde Paullinus Ep. 12 ad Severum: *Tu vero etiam Baptiſterium baſilicis duabus in-*

*interpositum condidisti.* In duas partes dispescebatur, quarum prior dicebatur προαύλιος οἶκος *vestibulum*, ubi fiebant à catechumenis abrenuntiationes: in altera autem, quæ ἐσώτερος οἶκος *interior domus* dicebatur, ablutio, ac ritus ejusdem comites peragebantur.

XVI. *Secretarium*, sive *Diaconion*: locus, in quo sub Diaconorum cura vestimenta, vasa, instrumenta altaris, pretiosa quævis Ecclesiæ oblata donaria, aliaque hujuscemodi ad Ecclesiam pertinentia reposita servabantur. Unde nonnunquam adpellatus κειμηλιαρχεῖον *Cimeliarchion*, et σκευοφυλάκιον *Scevophylacion.*

XVII. *Pastophoria* παστοφόρια: horum meminit Auctor Constit. *Lib. II cap.* 57, ex cujus narratione videntur fuisse ædificia ab utroque Ecclesiæ latere ad extremitatem orientalem constructas, ad servandas post omnium communionem Eucharistiæ reliquias. Porro pastophoria aliis quoque usibus fuisse addicta, ex aliis monumentis colligere licet: id quod in nostris *Antiquitatibus Christianis* excutiemus, ubi de variis Ecclesiæ partibus qua exterioribus, qua interioribus fusius, et exquisitius agemus.

XVIII. Ex nova disciplina plerumque Ecclesiæ duabus constant partibus interioribus: scilicet Ναῷ *Nave*, et *Sanctuario*, quod à Ναῷ *Nave* cancellis distinguitur, ac in tres partes dispescitur; *Presbyterium*, scilicet locum, ubi nonnisi Ecclesiæ ministris, dum Missæ Sacrificium celebratur, consistere licet; *Altare*, et *Chorum*, scilicet locum Presbyteris, aliisque Clericis divina officia peragentibus addictum. Baptisterium ut plurimum in ipsa nave Ecclesiæ situm est, et nonnisi in Ecclesiis celebrioribus peculiare est ædificium cancellis munitum: uti in nostra Cathedrali Neap. Paucæ sunt Ecclesiæ, quæ habent atrium, et plerumque vel omnino tectum, vel prorsus patens. Ecclesiæ Cathedrales Capuana, et Salernitana pulcherrimam habent aream, sive atrium patens, porticibus circumseptum, statuisque exornatum cum media amplissima fonte instar antiquæ modo descriptæ. Nulla est Ecclesia, quæ non habeat Diaconion, sive Sacrarium: nec desunt Ecclesiæ, quæ præter Diaconion habent quoque κειμηλιαρχεῖον *cimeliarchion Tesoro.* Postremo Ecclesiæ majores, præsertim Cathedrales, habent

etiam adjecta ædificia ad Presbyterorum, aliorumque Clericorum ipsis inservientium usum.

(**) XIX. Ex Ecclesiæ Hispanæ disciplina, Templa ut plurimum tribus constant partibus *Sanctuario*, scilicet, *Nave*, et *Choro*. *Sanctuarium*, quod *Presbyterium* universim audit, est ea pars Aræ Majori proximior, paullulum supra commune solum erectior, et nonnunquam etiam cancellis septa, cui nonnisi Clericis Divina operaturis ingredi licet. *Nave* est ille amplior Ecclesiæ locus, fidelibus precaturis deputatus, qui inter *Chorum*, et *Sanctuarium* est medius. *Chorus* locus ille est, muris, aut cancellis circumseptus, in quo Clerici Divinas laudes cantaturi adstant. In Majoribus situs est in ipso Ecclesiæ plano, binis summum gradibus erectus, in minoribus vero erectior est, fornicibus subnixus, ita ut ex interioribus ædificiis pateat ingressus. *Baptisterium* ut plurimum ad ipsos Ecclesiæ fores situm est, ferreis etiam cancellis munitum. Paucæ Ecclesiæ sunt, quæ atrium non habeant, eæ præcipuæ, quæ Monasteriorum vestigia servant. Neque ulla quoque est Ecclesia, quæ non habeat *Diaconium*, aut *Sacrarium*, seu vulgo sonat *Sacristia*, eamque quantum fas sit amplissimam, commodissimam, et pulcherrime ornatam. Postremo Majoribus Ecclesiis ædificia adjacent, habendis Capitulis, et suppellectilibus custodiendis deputata, et in quibus inferiores Ecclesiæ ministri habitent. (*)

## *De Altari, ejusque usu.*

XX. Altaria divinis peragendis mysteriis instituta, in Ecclesiis, vel in Oratoriis ab Episcopo designatis, et visitandis, haud vero alibi erigenda sunt: Trident. *Sess. XXII Decret. de Observand. et evitand. in celebr. Missæ.* Quo decreto tum privilegium, quo nonnulli Regulares fruebantur, abrogatum est; utendi scilicet altari portatili: tum Episcopis facultas ademta est veniam impertiendi, ut in domibus privatis Missa celebretur, tametsi in illis Oratoria divino cultui destinata exstructa sint: Fagnanus *ad Cap.* In his *de Privilegiis.* Veruntamen integra Episcopis prærogativa servata est habendi privatum Oratorium in propriis ædibus

suæ Diœceseos *Can. xxx de Consecrat. Dist. I*, adhæc et utendi altari portatili, ubi extra Diœcesim degere contigerit: *Cap. fin. de Privilegiis in VI.* Verum decreto Clementis XI edito die 15 Decemb. an. 1713 vetantur Episcopi, aliique Prelati, etiamsi Cardinalatus dignitate præfulgeant, in domibus laicis, sive propriæ, sive alienæ Diœceseos erigere altare, ibique sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare, vel mandare, ut celebretur.

### *De Ecclesiis ædificandis.*

XXI. Ecclesias, sive Oratoria sine Episcopi auctoritate construere semper in Ecclesia vetitum: Concil. Chalced. *Can. IV*, (**) et Syn. Tolet. III *Can. XV*, ac Hispal. an. 1512 *Cap. XLVII.* (*) Tum Justinianus *Novell. XLVII cap.* 1 sanxit, nemini licere Ecclesiam, aut Oratorium ædificare, antequam Episcopus orationem in loco faciat, et crucem figat; id quod in Synodis Ecclesiasticis dein firmatum fuit. (**) In Hispania præter Episcopi licentiam, Regis etiam necessaria est. Vide Ramos del Manzano *ad Legem Juliam, et Pap. Lib. III cap. XLIV à num.* 10. (*)

XXII. Ecclesiæ passim, et sine delectu ædificandæ non sunt: unde Justinianus *ibid.* addit: *processum illud faciens, et causam manifestam omnibus statuens*: præstat enim veteres collapsas restaurare, quam novas construere.

### *De novarum Ecclesiarum erectione.*

XXIII. Porro legitimæ non desunt causæ novas erigendi Ecclesias: præcipue sunt 1 Populi incrementum: ubi enim fidelium multitudo ita excrevit, ut vetus Parochialis populi frequentiæ satis non sit, tunc in subsidium novam construi utilitatis ratio suadet. Jam vero ex Trid. *Sess. XXI Ref. cap.* 4 populi incrementum satis causæ non est, cur nova erigatur Parochia, sed potius Rectores cogendi sunt, aliive ad quos attinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, et divinum cultum prestandum.

2 Si fideles sine imminenti periculo in unum convenire

 ne-

nequeant, unde leprosis, aliisque contagioso morbo laborantibus merito nova eorum usui addicta construetur Ecclesia, ne ex ipsorum contactu reliqui fideles inficiantur: *Cap.* 2 *de Eccles. ædificand. et reparand.*

3 Episcopis indultum est pro paranda sibi sepultura Ecclesiam ædificare, eidemque ex propriæ Ecclesiæ reditibus dotem adsignare: *Cap.* 9 *de Donationibus*, et *Can.* LXXIV *Caus.* 12: *Quæs. II* (**) ex Synod. Tolet. IX *Can.* V depromtus. (*)

4 Novi Monasterii constructio: Monachi enim pæne ab ipsa monasticæ vitæ institutione prærogativa fruuntur propriam Ecclesiam habendi Episcopi auctoritate erectam: Concil Challced. *Can.* IV.

5 Demum et potissima, ac magis frequens causa est locorum distantia, et difficultas: unde *Parochiani sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, et Divina Officia audienda accedere non* possint: Trident. *Sess.* XXI *Reform. cap.* 4, (**) et Synod. Valent. an. 1565 *Sess. IV Tit. III cap.* 14 alias 17. (*) Igitur ubi ejusmodi sit distantia, et viarum discrimen, ut propterea Parochianis sine magno incommodo non pateat ad Ecclesiam majorem accesus, id satis erit causæ, cur nova excitetur Parochia: *Cap.* 3 *hoc tit.*

XXIV. Verum in nova hac erectione plura caute servanda sunt: 1 Rector veteris Ecclesiæ, aliique, quorum interest, omnino audiendi sunt: porro si inique renuant poterit Episcopus, ipsis etiam invitis, ad novam progredi erectionem.

2 Sacerdotibus novæ Parochiæ præficiendis congrua Episcopi arbitrio adsignanda est portio ex fructibus ad Ecclesiam matricem quodammodo pertinentibus: (**) Syn. Bracar. II *Can.* VI, (*) adhæc fideles, qui ad novam spectabunt Parochiam, eidem decimas, oblationes, aliaque jura præstare æquum omnino est.

3 Peculiares etiam reditus novæ Parochiæ addicendi sunt pro sacris indumentis, luminaribus, alioque Ecclesiæ ornatu: *Cap.* 8 *de Consecrat. Eccles. vel Altar. Can.* IX *de Consecrat. Dist. I*, (**) et in Collect. Jo. Teres *de Eccles. et Capell. Lib. III Tit. VI cap. unic.* (*)

Ma-

4 Matrici Ecclesiæ à filiali conveniens pro loci facultate servandus est honor; scilicet aliquid annuatim in signum subjectionis præstetur Episcopi judicio constituendum.

5 Episcopi Diœcesani consensus exquirendus: *Can. XLIV Caus.* 16 *Q. I*, et *Can. IX de Consecrat. Dist. I.* Episcopi enim jus est crucem in loco, in quo futurum est altare Majus, defigere, atrium designare, aliaque à Rituali Romano præscripta exsequi. (**) Idem *Can. IX*, et Syn. Tolet. an. 1323 *Cap. XVII.* (*).

6 Demum cavendum Episcopis est, ne nova Ecclesia quæstus causa ædificetur: unde Synodi Brac. II *Can. VI* sancitur: *Nullus Episcoporum..... Basilicam, quæ non pro Sanctorum patrocinio, sed magis tributario conditione est condita, audeat consecrare.*

### *De reparandis Ecclesiis.*

XXV. Jam inde ab VI sæculo viguit consuetudo, ut certa redituum Ecclesiasticorum portio, et quidem tertia, aut quarta pro vario diversarum Ecclesiarum more Ecclesiæ fabricæ reservatur. Hoc juris Augustino Angliæ Episcopo præscripsit S. Gregorius M. *Can. XXX Caus.* 12 *Q. II*: idem quoque constituunt alii Canones *ibid.* à Gratiano relati. Eandem Ecclesiarum præcipue Hispaniensium fuisse disciplinam, et quidem *ex antiqua traditione* evincitur ex Conc. Tarracon. *Can. VIII*, (**) in quo tertia oblationum pars pro luminariis, ceterisque Ecclesiæ impensis constituta est. Cui consonat Bracar. I *Cap. VII* alias *Can. XXIV*, Tolet. IV *Can. XXXIII* alias *XXXIV*, Brac. II *Can. II*, Emerit. *Can. XVI*, et Tolet. XVI *Can. V*, cujus quidem tertiæ partis ministratio ad Episcopum præcipue spectabat: Syn. Tarrac. *Can. VIII.* (*)

XXVI. Porro sequutis temporibus illud juris hac in re servatum est: 1 Ut Beneficiarii ad Ecclesiam, in qua beneficium possident, instaurandam cogantur, nisi Ecclesia suos pro fabrica peculiares reditus habeat: *Cap.* 1, *et* 4 *hoc tit.* 2 Ad necessariam Ecclesiæ Cathedralis reparationem quilibet Canonicus symbolam conferre tenetur, si id Prælatus cum majori parte Capituli constituerit: *Cap. fin. de*

*de lis, quæ fiunt à majori parte Capituli.* 3 Ex decimis quoque, aliisque oblationibus certa pro Ecclesiæ instauratione deducenda est portio; *Can. II, et III Caus.* 10 *Q. III.* 4 Eidem quoque oneri obnoxii sunt, qui jus percipiendi decimas habent, licet beneficiarii non sint: *eodem Can. II.* 5 Demum ex Concilii Tridentini præscripto *Sess. XXI Ref. cap.* 7 Patroni, qui fructus ex Ecclesiis provenientes percipiunt, et in eorum defectum etiam Parochiani ad Ecclesiæ Parochialis instaurationem cogi poterunt: æquum enim est, ut qui alimenta spiritualia in ea percipiunt, eidem instaurandæ symbolam conferant. Verum hac in re, ut alibi notavimus, Regius adsensus requiritur. (**) Videsis *Lib. III Tit. VI.* (*)

## TITULUS XII.

### *De Consecratione Ecclesiarum.*

I. In Ecclesia jam constructa, ac dotata sacra celebrare vetitum est, nisi prius consecratio peragatur, quæ vulgo *Dedicatio* dicitur: porro differt à Consecratione *Dedicatio*; ut enim erudite observat Cl. Mazochius in *Dedicat. sub Ascia n.* 27, *et* 34 *τὸ dedicare* tantundem est, quod posterior ætas *encæniare* dixit: *August. in Jo. cap.* 48, ab græco ἐγκαινίζειν Regni Neap. idiomate *ingegnare*, (**) Hispani autem *estrenar.* (*) At Consecratio potius ad cœremonias pertinet, quibus Templa consecrantur. Verum quia utrumque conjunctim perficitur, inde factum est, ut utraque vocabula promiscue adhibeantur.

II. Ecclesias jam inde ab IV sæculo consecrari consuevisse, patet ex Eusebio *Lib. X cap.* 3, et ex Athanasio *Apol. II ad Constantium.* Veruntamen ritus non semper iidem fuere. Ex IV, et V sæculi disciplina vicini Episcopi ad ejusmodi solemnitatem evocati sunt. Quinimmo et hac occasione nonnunquam Synodi celebratæ; *ut Antiochena* an. 341, quæ propterea Synodus in Ἐγκαινίοις *Encæniis* dicta: tum ab Episcopis, Clero, et populo pro suo quisque munere preces fusæ, Sermones habiti, qua theologici, qua biblici, qua pane-

negyrici, ac demum incruentis sacrificiis, mysticis oblationibus, hymnis, aliisque operibus summa cum hilaritate Dedicationis sollemnitas celebrata: Eusebius *Lib. IV de Vit. Const. cap.* 45. (**) Sic vocati ab Alphonso Magno Episcopi, Oscensis, Legionensis, Asturicensis, Salmaticensis, Cauriensis, Conimbricensis, Lamecensis, Vesensis, Portucalensis, Bracarensis, Tudensis, Auriensis, Iriensis, Luccensis, Britoniensis, Cæsaraugustanus, Ovetensem Ecclesiam cum illius Urbis Episcopo sollemni pompa, et Evangelica habita concione, consecrarunt die 24 Junii an. circit. 873, cui Rex ipse una cum præcipuis Regni Proceribus, et catholica plebe interfuerunt; ac sanctum celebratum est Concilium, in quo inter alia illud maxime constitutum est, ut Ecclesia Ovetensis Metropolis haberetur. Videsis Aguirre *Concil. Tom. IV pag.* 356. Plures dein Episcoporum conventus habiti sunt Ecclesiarum consecrationis causa, videlicet, Rotensis an. 1022, Pampilonensis an. 1023, Rivipollensis an 1032, Gerundensis an. 1038, Urgellensis an. 1040, Barcinonensis an. 1058, Helenensis an. 1058. Ne plures. (*) Martyrum quoque reliquias, ritu saltem Romano, fuisse adhibitas, patet ex Ambrosio *Ep*, 54, et ex Paullino *Ep.* 12.

III. Ritus jure novo servandi prostant in Pontificali Rom. ex cujus præscripto præcedit jejunium, et vesperæ coram reliquiis subtus altare collocandis canendæ: dein mane Episcopus ter ipsam Ecclesiam exterius circumit, et aqua benedicta aspergit, tum Ecclesiam ingreditur, delineato (**) cum extremitate Baculi in Crucis formam (*) duplici græco, ac latino in ipso (**) cinere consperso (*) templi pavimento Alphabeto, ac una quidem in porta, duodecim vero in interioribus parietibus signatis crucibus, iisdemque sacro chrismate linitis, psalmis, hymnis, precibus, aliisque ritibus, Ecclesiam consecrat; tandem Missam celebrat, quæ tamen Consecrationi οὐσιώδης *essentialis* non est. (**) Dies Dominica uti consecrationi propria, adsignatur à Syn. Cæsaraugust. III *Can. I*, eo quod eodem ipso die Clericorum inaugurationes fieri consueverint; at Innocentius III *Cap.* 2 *de Consecr. Eccles.* &c. quibuslibet anni diebus eam fieri permisit. (*)

IV. Jam vero et Altaria peculiaribus consecranda sunt ritibus, quos vide in Pontif. Rom. *ibid.* Illud hic duntaxat ob-

observandum, quod si plura in una Ecclesia fuerint Altaria, non omnia consecrari oportet, sed tantum Majus.

V. Conferenti cœremonias consecrationis Ecclesiæ cum ritibus baptismi patebit illas his respondere: qua de re dedicatio templi materialis spiritualem animæ in baptismo consecrationem repræsentat. Quinimmo uti Baptismum, ita et Ecclesiæ consecrationem iterare vetitum omnino est: *Can. xx de Consecr. Dist. I.* Adhæc Ecclesiæ, et Altaris consecratio ordini Episcopali ita est addicta, ut simplici Presbytero committi minime queat: (**) Syn. Brac. I *Cap. XIX.* alias *Can. xxxvi*; quin et Patres Synodi Hispal. II *Can. vii* acriter in Agapium Cordubensem invehuntur, eo quod Presbyteros ad consecrandas Basilicas frequenter destinasset, eumque licet *venerandissimum*, tamen *Virum Ecclesiasticis disciplinis ignarum* adpellant. (*)

VI. Quamobrem ubi contingat Ecclesiam pollui per sanguinis, aut seminis humani effusionem, aut per sepulturam pagani, vel excommunicati, tum satis erit illam expiari, sive reconciliari, cadaver effodiendo, eandemque aqua benedicta adspergendo: id quod ab Episcopo omnino præstandum. Porro quum Ecclesiæ sæpius polluerentur, ac difficile esset easdem per Episcopos reconciliari, præsertim in Diœcesibus nimis amplis; hinc mos inductus est, ipsas non consecrari, sed tantum benedici per adspersionem aquæ exorcizatæ, scilicet, ut dein pollutæ possent per simplicem Sacerdotem jussu Episcopi expiari: *Cap. fin. hoc Tit.* Postremo quod ad Altare attinet, licet et illud possit non consecrari, ejus tamen tabella saltem consecrata sit oportet: *Canone xxx de Consecrat. Dist. I.*

TI-

# TITULUS XXIII.

## *De Præcipuis quibusdam Ecclesiarum Prærogativis, ac Speciatim de Jure Asyli.*

I. Ecclesiæ quippe divino cultui consecratæ ita instructæ, ac ordinatæ sint oportet, ut omnia ad pietatem, et sanctitatem excitent. Et sane ea semper viguit disciplina, ut Ecclesiæ nonnisi ad divina mysteria celebranda, ad Lyturgiam peragendam, ad Episcopos, Clericosque ad Ordines promovendos, ad Synodos, Catecheses, aliasve de rebus sacris conciones ad fideles habendas, aliaque id genus præstanda adhiberentur. Ipsæ Agapæ, quæ Apostolici erant instituti, quod in intemperantiam degenerassent, vetitæ, aut certe imminutæ fuerunt: Conc. Laodic. *Can. XXVIII.* Tum in Ecclesiis vigilando, et precando pernoctare viris quidem permissum, haud vero fœminis, *eo quod sæpe sub obtentu orationis scelera latenter committant*: Conc. Illiberit. *Canone XXXV.*

II. Quinimmo veteres tanto ipsas ὑλικὰς *materiales* Ecclesias honore prosequebantur, ut 1 Episcopi aliquando potius mori, quam illas hæreticis profanandas tradere voluerint: Ambrosius *Ep.* 33 alias *Lib. II epist.* 14.

2 Tum Principes, Reges, atque ipsi Imperatores domum Dei ingressuri non modo arma, et custodias foris relinquere, verum et diadema deponere, ac tesseras Imperii dimittere consueverint: Chrysost. *Orat. post reditum ab exilio*, Edictum Theodosii *ad calcem Conc. Ephesini.*

3 Fideles ubi in Ecclesiam introirent, manus, et vultum in signum innocentiæ, ac puritatis lavare: *supr. Tit. XI* §. *XIV*, quin et alicubi calceos detrahere solebant: Cassianus *Instit. Lib. I cap.* 10.

4 In publicis calamitatibus, ac præsertim in barbarorum invasionibus tantum, tamque tutum perfugium in Ecclesiarum sanctitate positum credebatur, ut non fideles modo, verum et gentiles aliquando saluti suæ ad Ecclesias Christia-

nas confugiendo prospexissent: Aug. *de Civit. Dei Lib. I cap.* 1. Satis vulgata est Alarici Regis Gotthorum historia, qui urbem Romam jam expugnatam diripere non est adgressus, nisi *dato præcepto prius, ut si qui in Sancta loca, præcipueque in Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli basilicas confugissent, hos in primis inviolatos, securosque esse sinerent*: Orosius *Lib.VII cap.* 39. ¿Quid quod ipsi milites non semel quos servare cupiebant, hos ad Ecclesias adducebant, sicque ab sua ipsorum violentia tutos reddebant? Hieron. *Ep. ad Principiam*, Sozom. *Lib.IX cap.* 10.

III. Adhæc deinceps eodem religionis, ac pietatis intuitu omnem actum profanum, ac minus decentem in Ecclesiis exerceri canonicis Sanctionibus interdictum est. Quamobrem (**)*quum templa ad hoc fuerint Divino Numini consecrata, ut in eis cultus Deo cum debita veneratione pacificus christiana pietate exhibeatur*, ut præclare Syn. Tolet. an. 1565 *Act. II Ref. cap.* 21 (*) ab Ecclesiis, eorumque atriis, et cœmeteriis 1 omnis negotiatio, et venditio arcenda: Ecclesia enim *locus est orationis, non negotiationis*, uti loquitur Syn. Trullana *Can.* LXXVI. (**) Negotiationes itidem, et nundinas ab Ecclesiis penitus, et cœmeteriis relegandas voluit Syn. Vallis-olet. *Cap. XVIII*, idque sub excommunicationis pœna. *Sacristæ autem*, progreditur, *sive Thesaurarii Cathedrarum, et Collegiatarum, ac Rectores Parochialium Ecclesiarum diligenter attendant, ut negotiatores hujusmodi ab Ecclesiis abjiciant.* Revera Domus Dei, domus orationis est, non negotiationis; unde Syn. Valent. an. 1565 *Sess. IV Tit. III cap.* 8 alias 10 præcepit *sub excommunicationis pœna, ne in templis, etiam Monasteriis, Reliquiæ Sanctorum extra ipsum Altare educantur in locum, ubi ad quæstum populo sint propositæ.*(*)

2 Sæcularia judicia, maxime vero criminalia, quæ cum irrita censenda sunt, tum anathematis pœnam adnexam habent in illos intentatam, qui in Ecclesiis, vel cœmeteriis criminalia judicia exercere præsumserint: *Cap.* 5 *de Immunitate*, (**)cui consonat Syn. Vallis-olet. laud. *Cap.XVIII*, et *Lex I Tit. XI Partit. I.*(*)

3 Societatum Concilia, conciones civiles, publica parlamenta: Conc. Lugdun. *Cap.* 2 *de Immunit. in VI.*

Va-

4 Vana, ac potiori jure profana, et fœda colloquia, ac quælibet confabulationes: *ibid.*

5 Convivia, comœdiæ, ludi theatrales, choreæ, cantus lascivi, et quæcunque alia, quæ vel divinum turbent officium, vel oculos divinæ Majestatis offendant, (**) et deambulationes præcipue dum Missarum sollemnia peraguntur: (*) Trid. *Sess. XXII Decr. de observandis, et evitandis in celebr. Miss.* (**) Syn. Valent. *Sess. V Tit. IV cap. V*, Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXXI cap.* 11, et Syn. Tolet. mox laud. loco, quibus adde *Leg. I Tit. II Lib. I Novæ Recop.* (*)

(**) 6 Demum Imagines ridiculo, superstitioso, et inhonesto habitu, præsertim Deiparæ Virginis, ejusque Divini pueri Jesus, Sanct. Angelorum, S. Mariæ Magdalenæ, et S. Sebastiani &c. minime depingendæ, nec in templis publicæ fidelium venerationi exponendæ, neque ullæ unquam sine Ordinarii licentia: Trid. *Sess. XXV Decr. de Invocat. SS.* Qua de re Syn. Compost. *Act. II Decr.* 5 ita constituit: *Sacrarum Imaginum legitimum usum sic Episcopi observari præcipiant, ut ea, quæ in Sacro Tridentino Concilio pie, et sancte præcepta sunt, custodiantur. Quare his tantum velaminum, ac vestium ornatus Imaginibus adponatur, qui ab Episcopo, vel ejus Vicario visus, et adprobatus fuerit.* Immo neque absque ipsius Ordinarii licentia miraculorum notæ ad Altare palam adpendendæ sunt: Trid. *ibid.* Verum hoc desideramus observari. (*)

## *De Jure Asyli.*

IV. Inter præcipuas Ecclesiæ ὑλικῆς *materialis* prærogativas illa semper habita est, quæ *sacrum perfugium*, *immunitas* τοπικὴ *localis*, et vulgatiori vocabulo *jus Asyli* dici consuevit. Ipsa quidem natura suasit gentibus Templorum reverentiam, cui ipsa Ecclesiarum immunitas innixa est: porro hujus limites, sive circumscripta confinia pro variis temporum, ac locorum περιστάσεσι *circunstantiis* varia fuere. Eorum vero originem si quæras, ad ipsa Constantini tempora recurrendum est. Quamvis enim prima, quæ hac de re occurrit Imperialis sanctio sit illa Theodosii *Leg. I Cod. Theod. de His, qui ad Eccles.* tamen quum in hac Impera-

Q 2 tor,

tor, non primo jus Asyli decernat, sed potius modum, et limites ipsi figat; constituit enim, ut si publici debitores ad Ecclesias confugerint, vel inde extrahantur, vel Episcopi, qui eos occultare probantur, pro ipsis debita solvere cogantur: hinc profecto licet deducere, jam antea in Ecclesia jus Asyli viguise. Et sane ante an. 392, in quo tempus incidit sanctio Theodosiana, perspicue loquuntur de jure Asyli Naz. *Orat. XX de laud. Basilii*, et Ambrosius *Ep.* 44 alias *Lib. I ep.* 14.

V. Arcadius quidem ab Eutropio Eunucho solicitatus legem tulit, Socrate *Lib. VI cap.* 5, et Sozomeno *Lib. VIII cap.* 7 memoratam, qua omnem pæne sacri Asyli prærogativam abrogavit: *Leg. IV Cod. Theod. de His, qui ad Eccles. confug.* unde S. Joannes Chrysostomus gravem in Eutropium habuit orationem. Verum statim post Arcadii imperium Theodosius Junior sanctionem pertulit, quæ integra græce, et latine habetur ad calcem Actorum Concilii Ephesini; eaque piissimus Imperator, et jus Asyli sartum, et tectum conservavit, et securitati ad Ecclesias confugientium adversus impetum extrahentium consuluit, et sanctitatem earundem Ecclesiarum à vesania in eas irruentium vindicavit. Quinimmo perfugii limites, qui antea fortasse, vel Altaris cancellos, vel duntaxat interiora Ecclesiæ ædificia non excedebant, ad exteriores quoque exedras, uti baptisterium, aream, porticus, balnea, hortulos, tum et ad ædes Episcopi, et Clericorum, aliaque ad ipsam Ecclesiam pertinentiam loca ampliavit.

VI. Eandem ὑλικὴν *materialem* Ecclesiasticam immunitatem magis magisque adauxit Leo Imp. *Leg. VI Cod. Just. eod.* Constituit enim lege per omnia loca valitura, debitores æque publicos, ac privatos ad Ecclesias confugientes neutiquam prorsus inde extrahendos, pœna capitali his, qui hoc moliri, aut tentare audeant, constituta. Tum nec venerabiles Episcopos, nec religiosos Œconomos, ad illorum debita solvenda compelli. Hac profecto lege Theodosianæ sanctionis pars illa revocata est, qua sanciebatur debita ab Episcopis exigi, si publicos debitores fugitivos protegere, et retinere vellent. Verum Leo ipse, quonam pacto creditorum conditioni prospiciendum sit, *ibid.* statuit. Porro Justinia-

nianus Imperator *Novell. XVII. cap.* 7. tum Theodosianam circa publicos debitores sanctionem renovat, tum homicidis, adulteris, et virginum raptoribus Asyli perfugium denegari jubet; id quod postea Carolus M. ad ceteros, *qui legibus mori debent*, delinquentes extendit: *Lib. I Capitul. cap.* 22.

VII. Imperialibus sanctionibus plures, ac frequentes jam inde ab v sæculo accesserunt Rom. Pontificum Decretales, quibus et ὑλικὴ *materialis* Ecclesiastica immunitas magis firmata est, et in ejusdem violatores spirituales etiam pœnæ sancitæ. Id quod satis sit indicare, ut in jus nostrum Neap. hac de re liberius inquirere possimus. (**) Verum nobis satius visum est antequam hinc abeamus, nonnulla Conciliorum Hisp. decreta, in hujusce capitis argumentum adferre; scilicet Syn. Ilerd. *Can. VIII*, quæ excommunicationis sententiam in Clericum infligit, qui servum ad Ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare. Syn. Tolet. XII *Can. X* jubente religiosissimo Rege Ervigio, constituit, ne ullus quemlibet ad Ecclesiam se recipientem, et intra triginta passus ab Ecclesiæ januis persistentem, abstrahere auderet: *Si quis*, subjicit, *hoc Decretum violare tentaverit, et Ecclesiasticæ excommunicationi subjaceat, et severitatis Regiæ feriatur sententia.* Syn. Cojac. an. 1050 *Cap. XII* idem statuit; *sed sublato*, ait, *mortis periculo, et corporis deturpatione, faciat quod Lex Gotthica* (Leg. I Tit. III Lib. IX Fori Judicum) *jubet. Qui aliter fecerit, anathema sit, et solvat Episcopo mille solidos* (unumquodque solidum puta, tria regalia, undecim morapetina, et tertia pars alterius morapetini juxta hodiernum computandi modum) *purissimi argenti.* Syn. Vallis-olet. laud. *Cap. XVIII* præcipit sub excommunicationis pœna, ne quis ad Ecclesiam confugientem aliquo modo deturbare, aut consilium ad id præstare audeat. Salmant. *Cap. VIII* sub eadem excommunicationis pœna prohibet refugientem ad Ecclesiam ligare, detinere, aut inde extrahere *nisi publicus latro fuerit, vel notorius depopulator agrorum, aut immunitas Ecclesiæ fuerit fracta.* Consonat Hispal. an. 1512 *Cap. LIII*, Valent. an. 1565 *Sess. V Tit. IV cap.* 12, et præf. Compil. Tarracon. *Lib. III Tit. XXXI cap.* 1, *et* 2. (*)

*De*

### *De Jure Asyli ex Legibus Neapolitanis.*

VIII. Ac 1 Pactis conventis inter Honorium IV, et Carolum I Andegavensem *art.* 4 sancitum erat, reos ad Ecclesias confugientes jure Asyli gaudere, nec inde invitos posse extrahi, nisi in casibus à jure permissis. Hujusmodi pacta Ferdinandum I Aragonium Pragmaticæ II *de Clericis selvaticis* inserta evulgasse in Diatrib. Isagog. jam notavimus. Tum Sixtus V Bulla *Alias felicis* Pragm. VII *de Exulibus* adnexa, Regiis Neap. Regni ministris speciatim indulsit Ecclesias, monasteria, hospitalia, capellas, aliaque sacra loca ingredi ad extrahendum inde banditos, aliosque facinorosos homines. Adhæc idem Pontifex Litteris in forma Brevis ad Jo. de Zunica Pro-regem Neap. datis excommunicationem latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reservatam in quoslibet Ecclesiasticos, sæculares, et regulares inflixit, *qui banditos, et viarum grassatores in monasteria, domos, Ecclesias, capellas, hospitalia, aut quævis alia loca reciperent, iisve opitularentur, aut victum, aliudve necessarium quomodolibet præstarent.* Videsis Quaranta in *Summa Bullarii verb.* Banditorum fautores.

IX. Jam vero Gregorius XIV priores R. Pontificum Constitutiones partim renovans, partim vero temperans jus Asyli tantummodo denegandum sanxit laicis grassatoribus, depopulatoribus agrorum, occidentibus, ac mutilantibus in Ecclesiis, vel cœmeteriis, homicidis æque proditoribus, ac assassinis, reisque hæreseos, aut læsæ Majestatis, data Curiæ Ecclesiasticæ facultate hujusmodi delinquentes ab Ecclesiis extrahendi, et ad Episcopales carceres adducendi; *quos nonnisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint*, Curiæ traderent Sæculari, censuris, aliisque pœnis in violatores constitutis.

X. Gregoriana hæc Constitutio tum non ubique, tum vel maxime in Regno Neap. evulgata non est; id quod ne in malam partem Romana Curia acciperet, Philippus III ipsum Gregorium datis Epistolis rogavit: Falleti *Ragionam* 4; tum et suo hic Pro-regi Comiti Lemosensium rescripsit, ve-

veteres jam receptas Regni consuetudines hoc in capite neutiquam immutandas; interea temporis Gregorianæ Constitutionis à Clemente VIII moderationem postulandam: id quod nec ipse Clemens VIII, nec ejus Succesores unquam præstitere. Tantummodo Benedictus XIII an. 1725 Bulla *Ex quo divina* criminibus à Gregorio XIV exceptis alia quoque gravia delicta adcensuit: nimirum homicidas voluntarios, falsantes litteras apostolicas, ministros montis pietatis, alteriusve publicæ argentariæ inibi furtum, aut falsi crimen committentes, monetarios, sacri Asyli violatores, ac tandem rapinas in domibus nomine Curiæ simulato cum homicidio, aut mutilatione agentes; at causarum hoc caput spectantium cognitione Episcopis, et Judicibus Ecclesiasticis luculentius adserta.

### *De Jure Asyli ex novissimo Concordato.*

XI. Quamobrem jam inde ab edita Gregoriana Constitutione utramque inter potestatem Ecclesiasticam, et sæcularem quam frequentes exarserunt controversiæ: donec tandem novissima Concordatorum lege plura hac de re salubriter pacto fœdere sancita sunt: *Cap. 2 de Immunit. locali.* Quæ tamen ad tria capita reducuntur: nimirum 1 Ordo extrahendi reos ab loco immuni, tum et cognoscendi de crimine, exceptum ne illud sit, an non. 2 Criminum exceptorum recensio. 3 Locorum immunium constitutio.

### *Ordo extrahendi reos ab loco immuni.*

XII. Ubi delinquens, qui excepti delicti reus creditur, ab Ecclesia, locove immuni, abstrahendus est, primum laicos ministros, ad quos hoc spectat, ab loci Ordinario veniam petere oportet: mox reo ad laicos carceres adducto, ubi nomine Ecclesiæ, præstito jurejurando, detinendus est, tribunali laico onus incumbit intra quadrimestre Acta, seu, ut ajunt, Processum informativum perficere, eaque ad Curiam Ecclesiasticam transmittere. Tum Episcopo unius duntaxat mensis spatium conceditur ad sententiam proferendam, num reo Asyli beneficium denegandum sit, an non.

Por-

Porro indicia, quæ vulgo ad torturam dicuntur, legitima sunt causa, cur delinquens perfugii jure privetur: *n.* 1, 2, 3, *et* 5.

XIII. Jam vero Episcopo intra mensem hujusmodi sententiam non evulgante, aut adversus Episcopale judicium, vel pro jure Asyli decernens Fisco Laico, vel Asylum denegans Fisco Ecclesiastico reclamante, controversia ad Tribunal Mixtum devolvitur, ad quod utique Fisco recursus conceditur, ut ab ejusdem V viris, Actis diligenter excussis, ex concordi eorundem, vel majoris partis consensu sententia proferatur, inquisitum illum *gaudere*, aut *non gaudere beneficio immunitatis Ecclesiasticæ*; idque in casu devolutionis, scilicet ubi nullum Episcopus protulerat decretum. In gradu autem recursus ab Episcopi judicio, sancitur vel *esse deferendum recursui per Fiscum laicum petito*, *ac proinde inquisitum non gaudere*; vel è contrario *non esse deferendum recursui*, *ac proinde gaudere*. Porro Tribunali Mixto jus est præcipere, vel Acta uti loqui amant, *impinguari*, vel nova Acta confici, ubi hoc expedire videatur: *n.* 4, *et* 7.

*Criminum exceptorum recensio.*

XIV. Crimina excepta quod spectat, jus Asyli denegatur 1 Incendiariis, iis scilicet, qui *dolo malo*, *et data opera* igne admoto flammis comburendam tradant quamcunque Ecclesiam, locum sacrum, vel religiosum, aut quasvis domos urbanas, vel vicanas, adhæc et tuguria *adinstar domorum constructa*, armenta, greges, vineas, sata, oliveta, silvas, aut quæcunque alia prædia arboribus consita, culta, et fructifera: tum et iis, qui hujusmodi facinorosis hominibus operam, aut consilium suppeditent: *n.* 10.

2 Redimendi artem turpis lucri causa exercentibus; vulgo dictis *ricattatori*; iis scilicet, qui viros, fœminasve vi, aut dolo *de loco ad locum* transferunt, ibique detinent, atque ad sese redimendum cogunt; tum et iis, qui internuntio, vel litteris pecuniam à quovis petant, simul homicidium, aut incendium, ni votis satisfaciant intentantes: *n.* 11.

Ve-

3 Venenariis; iis scilicet, qui venenum scienter dolo malo, et animo nocendi conficiunt, vendunt, aut præbent, licet mors sequuta, aut venenum haustum non fuerit: *n.* 12.

4 Proditionem, h. e. Assassinium æque mandantibus, ac exsequentibus; tum et opera, aut consilio hac in re adjuvantibus, quamvis impetitus mortem evaserit; modo tamen deventum fuerit ad actum proximum, hoc est ad contentionem, ita ut infligi vulnus potuerit: *n.* 13.

5 Grassatoribus, viarumque publicarum, aut in viciniis constitutarum latronibus, licet hoc crimen semel commiserint, nec viatorem ulla ratione læserint: *n.* 14.

6 Iis, qui vel clavibus adulterinis, aliisve quibusvis instrumentis, vel ignem admovendo, aut januas frangendo, vel demum per fenestram, tectum, aliudve ostiolum in domus, officinas, tabernas, cellasve promtuarias irruant, tantumque inde rapiant, unde jure communi, aut municipali capite damnandi sint: *n.* 15.

7 Iis, qui noctu, simulato Curiæ nomine, aliove specioso titulo sese Curiæ ministros fingentes, in domus sese insinuant, ibique jam introgressi furantur, ac vim domesticis fœminis inferunt: *n.* 16.

8 Alicujus publicæ Argentariæ tabulas, sive syngraphas adulterantibus; aut inde pecuniam in publicæ fidei damnum fictis schedis exigentibus: *n.* 17.

9 Mercatoribus decoctum argentum simulantibus; at vero sua bona cum creditorum fraude occultantibus: *n.* 18.

10 Regii thesauri custodibus, aliisque publicorum ærariorum, et argentariarum præfectis, ministrisque, tum et publicorum montium pietatis cimeliarchis, qui in pecuniis, pignoribusque suæ fidei concreditis ejusmodi furtum, aut fraudem faciunt, ut inde legitimam pœnam mereantur: *n.* 19.

11 Delicti læsæ majestatis rei, et quidem tum perduellibus, sive in Principem Supremum, communemque Regni ruinam conjurantibus, tum etiam iis, qui in ministros potestatem sibimetipsis ἀμέσως *immediate* à Supremo Principe collatam administrantes προσωπικὴν *personalem* faciunt injuriam: *n.* 20.

12 Iis, qui vi ab Ecclesia, locove immuni reos abstrahunt, aut abstrahi jubent: *n.* 21.

13 Iis, qui vi in Ecclesiis, cœmeteriis, aliisve locis immunibus homicidia, membrorum abscissiones, aliudve delictum perpetrant, cui *de jure communi intrat pœna sanguinis, aut triremium.* Tum quoque et iis, qui ex Ecclesiis, aliisve locis immunibus egressi eadem flagitia committunt: *n.* 22.

14 Ii, qui Asyli beneficio semel abutuntur, inde Episcopi jussu abstrahantur, et in aliam Ecclesiam ejusdem auctoritate transferantur; ac simul ipsis indicatur, quod ubi perfugio iterum abutantur, eodem ex Episcopi sententia prorsus carebunt: *n.* 23. Porro facultatem hujusmodi sententiam dicendi ipsemet Benedictus XIV Episcopis Regni Neap. impertitus est *litteris encyclicis S. Congr. Immunitatis* datis die 29 Septemb. an. 1742.

XV. Ad Ecclesias, aliave loca immunia confugientes Ordinarii jussu, ac etiam, si opus fuerit, Curiæ sæcularis potestate advocata armis exspolientur. Id quod ubi Ordinarius non præstabit, Curiæ sæculari jus erit, ministri Ecclesiastici interventione, Ordinarii ejusdem impetrata, aut saltem petita venia, ab confugis arma detrahere; tum arma (quocunque pacto ipsis confuga exuetur) semper ministro sæculari tradenda sunt; qui tamen contestando profitebitur, uti in *Cap.* Prælatis *de Homicidio in VI* præscribitur: *n.* 24.

XVI. Curia sæcularis haud vetatur in Ecclesia, locove immuni res ablatas, aut contra jura introductas, vulgo *contrabandi*, syngraphas, pecunias, aliudve ibi ab hominibus fraudulentis absconditum perquirere; at vero ministro Ecclesiastico comite, impetrata, aut saltem petita Ordinarii venia. Tum res perquirendo inventæ Curiæ sæculari tradantur, quæ tamen cautionem dabit, ut in *Cap.* Prælatis *de Homicidio in VI.*

XVII. Quum vero ex Pactis conventis *ibid. n.* 34, *et* 35 Constitutiones Gregorii XIV, et Benedicti XIII, tum et Bulla Clementis XII pro Romana ditione edita, in Regno Neap. quoad ea, quæ iisdem non opponuntur, vim consequutæ sint; hinc hactenus recensitis delictis addesis 1 homicidas quoscunque, sive laicos, sive Clericos, iis tantummodo excep-

tis,

tis, qui vel fortuito, vel ad necessariam suimetipsius defensionem hominem occiderint: Ex Constit. Clementis XII *n.* 13. Tum *ibid.* natu minores viginti annis disserte excipiuntur: attamen in Regno Neap. hujusmodi exceptionem in usu non esse indicant bina Tribunalis Mixti decreta ex ejusdem Tribunalis Actis in Archiv. *n.* 14, *et* 65, Galiardus *Instit. Canonic. Lib. IV Tit. VI* §. 36.

XVIII. Homicidis quatuor alia enormia crimina ex Const. Gregorii XIV, et Benedicti XIII adcensenda: nimirum hæreticis, litteras apostolicas falsantes, monetarii, agrorum depopulatores.

*Locorum immunium Constitutio.*

XIX. Postremo ex iisdem Pactis conventis jus Asyli ablatum est 1 Ecclesiis vicanis, sive ruralibus, tum aliis, in quibus SS. Eucharistiæ Sacramentum non adservatur, exceptis Parochialibus, aliisque earundem sic dictis *filialibus*, ubi animarum cura exercetur.

2 Privatis Oratoriis, atque etiam Principum Capellis; licet hæ publicarum sacrarum ædium prærogativas habeant. Tum quoque omnibus Capellis arcium, castrorumque clausorum, licet in ipsis SS. Domini Corpus custodiatur.

3 Sacris Turribus ab Ecclesiis, earumque muris disjunctis.

4 Hortis, viridariis, pomariis, aliisque locis ad Ecclesias, aut quasvis Ædes religiosas spectantibus, quæ muris non clauduntur, neque claustro religioso continentur.

5 Tabernis, Officinis, Domibusque muris Ecclesiarum, Monasteriorum, aut quarumcunque aliarum religiosarum ædium adnexis, licet interius cum iisdem communicent: dummodo tamen ipsas sacrum claustrum non complectatur.

6 Demum Domus, quas Sacerdotes, aliique Clerici habitant, licet introitum ex Ecclesia habeant; porro excipiendæ Ædes Parochorum, aliorumque Ecclesiæ ministrorum, et custodum, quas tamen ipsimet, et non alii incolant; hæ profecto interius ad Ecclesiam aditum habentes, quamvis et simul aditum ad publicam viam habeant, jure Asyli non carent: *eod. Cap.* 2 *ab n.* 27. *ad ult.*

## (**) *De Jure Asyli ex Legibus Hispanis.* (*)

(**) XX. Hispaniarum Reges, Gotthi præsertim, quorum ea fuit erga Ecclesiam pietas, ut nonnisi in Episcoporum coactis Conventibus suas condere, vel confirmare Leges consueverint, nedum non imminuere, sed et fovere etiam multis immunitatem privilegiis decrevere. Qua de re Sisenandus criminosos se in Ecclesiam recipientes, ab ea extrahere vetuit, eo duntaxat excepto casu, cujus meminit præf. Syn. Cojac. quo reus se vi armata defenderet: *indic. Leg. I Fori Judic.* Regina Urraca cum filiis, et filiabus, una cum Comitibus, ac pluribus Regni Proceribus subscripserunt Constitutioni de Immunitate edita in Syn. Ovetensi an. 1115 *Cap. III*, quo sancitum est, ut nullus criminosus intra septuaginta à dextris Ecclesiæ passus persistens, possit extrahi, nisi fuerit, *servus, aut publicus latro, vel proditor* de crimine convictus, sive *palam excommunicatus, aut Monachus, vel Monacha refuga, aut violator Ecclesiæ. Qui vero* (ita progreditur) *adreptus à diabolo, aliquid aliud per vim extraxerit ab Ecclesia, ejusque porticibus usque ad duodecim passus in quadruplum reddat...aut in Monasterio sit Monachus sub Regula B. Benedicti, aut sit Eremita omnibus diebus vitæ suæ.* Quam quidem Constitutionem confirmarunt dein Alphonsus Castellæ Rex, Alphonsus Portugalliæ Infans, et Alphonsus Aragoniæ Rex, una cum fratre ejus Ranimiro Monacho, pluribusque Regni cum nobilibus, tum ignobilibus; atque etiam observantibus benedictiones, et infringentibus maledictiones adjectæ sunt. Suprascriptam quoque Sisenandi Regis legem confirmavit Alphonsus Sapiens *Leg. XV Tit. XX Lib. III Fori Regii*, et ad universum Regnum extendit *Leg. II Tit. XI Part. I.* At serio perpendens, nimia interdum indulgentia augeri crimina, quosdam excipiendos voluit criminosos, scilicet adulteros, violatores virginum, et Principi ad tributorum exactiones obligatos: *Leg. fin. Tit. XI Partit. I*, aliique alios successu temporum, de quibus infra. (*)

(**) XXI. Gregorianam Constitutionem de qua Selvagius in §§. IX, et X disserit, neque in Hispania fuisse re-

ceptam," sed de ea ab eodem Philippo III supplicatum esse adserit Ramos del Manzano ad *Leg. Juliam, et Pap. Lib. III Cap. XLIV n. 6*, licet ipsam Cl. Antonius Augustinus suæ inseruerit Collectioni *Tit. de Immunit. Eccles.* Jam verò quum nihil apud ipsum Gregorium, ejusque Successores, profecerint libelli supplices, ad controversias hac in re sedandas; tandem eo deventum est, ut Benedictus XIII, Gregorius XV, Clemens XII, et Benedictus XIV suas ediderint Constitutiones, pluribus exceptionibus Asyli jus arctatum volentes, de quibus in progressu.(*)

(**) *De Jure Asyli novissimo in Hispania.*(*)

(**) XXII. Quum pacandis, quæ inter utramque Potestatem crebro excitabantur dissidiis, initum esset Concordatum Catholicum Regem inter, et Apostolicam Sedem an. 1737, pluresque dein accesserint R. Pontificum Constitutiones, quibus nonnihil Asyli jus imminutum est, hoc tamen apud Nos hodierno die obtinet, quod quidem tribus iisdem capitibus, quibus Selvagius suum Neap. jus explicuit, et nos Hispanum expendemus.(*)

(**) *Ordo extrahendi reos ab loco immuni.*(*)

(**) XXIII. Ubi delinquens ad Ecclesiam confugerit, si indiciis, quæ ad torturam sufficiant, exceptum constet esse crimen, ab ipsa extrahendus est, at non propria judicis laici auctoritate Bened. XIV Const. *Officii Nostri* §. III, et *Lex fin. Tit. II Lib. I Novæ Recop.* Ministri, quibus hoc injunctum est officium, petita ab Ordinario licentia, una cum eo, vel persona Ecclesiastica ab ipso deputata, reum ab Ecclesia removent, Regiis carceribus detrudendum. Dum Ordinarius criminosum ab Ecclesiæ potestate in judicis laici manus transfert, censuras comminatur ab hoc incurrendas, nisi Ecclesiæ reum restituerit, semel ac in causæ progressu, non esse excepti criminis patratorem constiterit Episcopo; cujus quidem est declarare, an delictum jure Asyli potiatur, vel non: Benedictus XIV Const. *Officii Nostri* §. XV, et *Elapso proximo anno* §. IV. Porro si Ordinarius noluerit

ju-

judici Sæculari tradere reum, de quo vehementer suspicatur, exceptum perpetrasse crimen, poterit eum judex Sæcularis, quam minimo educere strepitu, ex *præf. Lege finali.*(*)

(**)XXIV. Si ad Ecclesiam perfugiens hæresis reus existimetur, hæreticæ pravitatis Inquisitor, sine obtenta ab Ordinario licentia ipsum per se ab Ecclesia educere potest S. Tribunalis carceribus detrudendum: tenebitur tamen Inquisitor vel ante capturam, vel postea, Episcopo de ea rationem reddere, tum propter reverentiam Episcopalis Dignitatis, tum etiam ut quantum fas sit, Ecclesiasticum jus illæsum servetur: Benedictus XIV: *Elapso proximo anno* §. *III.*(*)

(**) *Criminum exceptorum recensio.* (*)

(**)XXV. Crimina excepta, quod spectat jure Asyli non gaudent

1 Delicti læsæ majestatis rei: Constit. Gregorii XV: *Quum alias*, et quicunque sacræ Regum Majestati lædere tentaverint, aut ad eundem spoliandum aliqua suarum ditionum parte occultas conflaverint conjurationes: *Concor. an.* 1737. *Art. I.*

2 Homicidæ, qui animo deliberato, ac præmeditato aliquem interfecerunt: Benedictus XIII Constit. *Ex quo*: etiam mulieres, nullis obstantibus privilegiis: Benedictus XIX Constit. *Officii Nostri* §. *VIII.* Et Ecclesiastici cujuscunque gradus, ac Ordinis; Regulares quoque cujusvis Ordinis, aut Militiæ, cujuscunque gradus, aut conditionis, et quibuscunque privilegiis non obstantibus, dummodo de commisso crimine à Judice Ecclesiastico cognoscatur, et sententia citra pœnam sanguinis feratur; *ead. Constit.* Benedicti XIV §. *VI, et VII.* Demum quicunque homicida cujusvis sexus, ordinis aut dignitatis, qui baculo, aut saxo proximum occiderit, ubi ex delicti circunstantiis dignoscatur, actum illum, quamvis in rixa, non casu, aut necessaria defensione, sed ex odio, aut nocendi animo, ac voluntate prodiisse: *ead. Constit.* §. *IX*, et qui opem, vel auxilium ad id præstiterint: si tantum viginti annorum ætatem expleverint: Constit. Clementis XII *Alias Nos* §. *VI.*

As-

3 Aſſaſſini, æque mandantes, quamvis mors ſequuta non ſit, ac exſequentes: Benedictus XIII ead. Conſtit. *Ex quo*, et Clemens XII mox laud. Conſtit. *ibid.*

4 Qui falſo Curiæ nomine uſurpato ſeſe in alienas domos tanquam veri juſtitiæ miniſtri inſinuant, ibique rapinas committunt, dummodo homicidium, aut mutilatio ſequatur: *ead. Conſtit.* Benedicti XIII.

5 Qui Eccleſiam, vel cœmeterium occiſione, vel mutilatione violaverint: *Leg. III Tit. II Lib. I Novæ Recop.* etiamſi intra Eccleſiam, vel cœmeterium exſiſtens extra poſitum interfecerit, vel mutilaverit: *ead. Conſtit.* Benedicti XIII.

6 Adulteri, ac Raptores Virginum, et qui Principi ad tributa ſolvenda obligati ſunt: *Lege finali Tit. XI Partit. I.*

7 Falſarii litterarum Apoſtolicarum, miniſtri Montium Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci furta, et fraudes in prædictis locis committentes, cujus cauſa pœnæ ordinariæ locus ſit; ac adulterantes, et tondentes monetas aureas, vel argenteas, vel eas ſcienter expendentes: *ead. Conſtit.* Benedicti XIII.

8 Graſſatores, prædoneſque viarum: *Conſtit.* Gregorii XV, et præf. *Leg. III Tit. II Lib. I Novæ Recop.* etiam propter unicam, et ſimplicem graſſationem, dum tamen mors, aut mutilatio ejus, cui vis illata eſt ſubſequatur: Concord. an. 1737 *Art. I*, et Benedictus XIII *laud. Conſtit.*

9 Nocturni depopulatores agrorum, qui ſegetes, vineas, arbores, aut alia quæcunque fructifera abraſerint: *Leg. IV Tit. XI Partit. I*, et laud. *Leg. III Novæ Recop.* immo et publici latrones: *ead. Conſtit.* Gregorii XV.

10 Hæretici, et potiori jure Apoſtatæ à Religione: *ead. Conſtit.* Gregorii XV.

11 Qui ab Eccleſia reos extrahunt, vel extrahi jubent: *ead. Conſtit.* Benedicti XIII.

12 Debitores, qui præſtita à Judice ſæculari cautione de non imponenda eis pœna corporali ab Eccleſia dimoveri, et in carcerem detrudi poſſunt: *Leg. XIII Tit. II Lib. I Novæ Recop.*

Mi-

13 Milites ab exercitu subterfugientes, qui eadem præstita cautione jurata extrahendi sunt: *Decr. Reg.* 2 *Martii an.* 1708 *in Adnotat.* 2 *ad Sanct. un. Tit. II Lib. I* vulgo *Autos Acordados.*(*)

(**)XXVI. Regiis etiam Ministris Ecclesias, Hospitalia, Monasteria, et alia quæcunque loca à sæculari jurisdictione exemta adire licet, ibique res contra jus Regium clam inductas, vulgo *de contrabando*, perquirere, adsociatis tamen ipso Provisori, seu Vicario Generali, vel Foraneo Episcopi, qui per se requisitionem in Monasteriis Monialium facere tenentur, licet ad alias quaslibet Ecclesias lustrandas quamcunque Ecclesiasticam personam eligere possint. Fraudulenti homines, vulgo *Contrabandistas*, cum armis ad Ecclesias confugientes, statim debent armis ipsis exspoliari, et penes personam à Judice Ecclesiastico deputatam, deponi. Sic indulsit Nuntius Apostolicus Henricus Henriquez Ministris Reg. Patrimonii die 6 Mart. an. 1749.(*)

(**) *Locorum immunium Constitutio.* (*)

(**)XXVII. Quum nimium quondam locorum immunium numerus excrevisset, paucique invenirentur improbi homines, quibus facilis ad Asyli perfugium via non pateret, in grave publicæ tranquilitatis nocumentum, hinc Concordati lege an. 1737 *Art. III* visum fuit Immunitatem adimere Eremitoriis, iisque Ruralibus Ecclesiis, in quibus raro per annum Res Divina peragi solebat. At quum experientia compertum sit, comprimendæ perditissimorum hominum audaciæ, moderationem hanc adhuc non sufficere, Clemens XIV ad petitionem Caroli III ad unam in unoquoque Loco, vel summum duas secundum eorum frequentiam, ab Ordinario deputandas, Asylum præstringit; Constit. data 12 Sept. an. 1772. Hinc Matriti, quæ populosissima civitas est, binæ constitutæ sunt Ecclesiæ, scilicet Parochialis S. Sebastiani, et *Filialis* S. Ginesii M. quæ titulum præfert S. Ludovici Episcopi.(*)

(**)XXVIII. Verum oportet ut criminosi, qui sese in Ecclesiam receperunt, *honeste, et decenter se gerant, nec ullo modo ludant, nec familiaritatem habeant cum suis uxoribus,*

*vel*

*vel aliis intus Ecclesiam, nec adstent in januis Ecclesiarum, nec in cœmeteriis jocando, vel cytharas pulsando, nec utendo aliis colloquiis otiosis, sed solitarie vivant, et tanquam personæ, quæ erraverunt, et cum omnimoda humilitate, et bonestate.* Synod. Hispalens. an. 1512 *Capit. XXXIX.*(*)

## TITULUS XIV.

### *De Sepulturis.*

I. Loca sepeliendis Christianorum cadaveribus destinata jam inde ab antiquis Ecclesiæ temporibus *Cœmeteria* dicta sunt; quod illic deposita fidelium corpora, quasi ad dormiendum jacere existimarentur, donec Christo adveniente resurgerent: Apost, I ad Thess. IV v. 12: *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus*: in quæ S. Hieron. *eos dormientes*, inquit, *adpellari*, *quia certum est eos resurrecturos.*

II. Jam vero loca hæc sepulturis destinata antiquitus haud quidem in civitatibus, vel in oppidis; at vero extra mœnia in viis publicis fuisse posita, tum ex Romanis constat Cœmeteriis, quorum circiter quadraginta tria recenset Baronius, cuncta in Romæ suburbanis ex æquo constituta: ex Neapolitanis etiam, quæ tanquam Romanis nobiliora, et spatiosiora summopere commendant Gilbertus Burnetus *Ep.* 4, et Mabillonius *Mus. Ital. Tom. I pag.* 14, quæque et ipsa extra mœnia fuisse neminem latet, tum vel maxime ex eo, quod leges Romanæ, ne mortui intra pomœrium sepelirentur, omnino vetabant: quibus sane legibus per se ἀδιαφόροις *indifferentibus* Christianos obtemperasse, nihil est cur dubitemus; præsertim quum earundem violatarum nomine nunquam accusati inveniantur.

III. Præterea neque intra Ecclesias sepulturas struere permissum. Et sane Cœmeteria ædificia erant ab Ecclesiis distincta; (**) Concilium enim Illiberitanum *Canonibus XXXIV, XXXV, XXXVI, et XXXVIII* verum agnoscit Ecclesias inter,

et Cœmeteria discrimen, (*) eaque plerumque in viis publicis extra mœnia constructa, uti de Romanis observat Onuphrius Panvinius *de Cœmet. cap.* 12, nimirum via *Appia*, *Aurelia*, *Ostiensi*, *Nomentana* &c. id quod IV, V, et VI sæculo adhuc obtinuisse constat ex Leg. Theodosii *Cod. Theod. de Sepulcris violatis*; ex Chrysost. *Serm. de Fide*, *et Lege naturæ*; ex Sidonio Apollin. *Lib. III Ep.* 12, et ex Conc. Brac. I *Cap. XVIII* (**) alias *Can. XXXV*, quod ita sanxit: *Nam si firmissimum hoc privilegium* (à præf. scilicet Lege Cod. Theod.) *usque nunc retinent civitates, ut nullo modo intra ambitum murorum cujuslibet defuncti corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium Martyrum debet reverentia obtinere.* (*)

IV. Sequutis temporibus paullatim, et veluti quibusdam gradibus humatio in Ecclesiis, et intra civitates inducta est. Et quidem sæculo IV ille primum honor Martyribus tributus est, ut super eorum corpora, vel corporum reliquias altaria erigerentur: Conc. Carthag. V *Can. XIV*. Tum solis Regibus, et Imperatoribus sepultura intra civitatem concessa; necdum tamen in Ecclesia, at in atrio, aliisve exterioribus Ecclesiæ ædificiis. Hoc de Constantino narrant Eusebius *Vit. Const. Lib. IV cap.* 70, et Chrysostomus *Hom. XXVI in II ad Corinth.* et de Theodosio Sen. Arcadio, et Theodosio Jun. Chrysost. ipse *Lib. Quod Christus sit Deus cap.* 8, et Nicephorus *Lib. XIV cap.* 58. Dein sæculo V ad idem privilegium admissi laici: adhuc tamen per leges æque Civiles, ac Ecclesiasticas in Ecclesiis sepelire vetitum; et quidem ad sæculum usque IX, uti ex Conciliorum per ea tempora habitorum canonibus liquet; (**) ut patet in Syn. Brac. I præf. Can. *Placuit ut corpora defunctorum nullo modo in Basilica Sanctorum sepeliantur; sed si necesse est, de foris circa murum Basilicæ usque adeo non abhorret*; (*) et ex lege Justiniani *Cod. Just. Leg. II de Sacros. Eccles.* tum et ex legibus Caroli M. *Capitul. Lib. I capit.* 159, et Leonis Sapientis *Novell. LIII*. Interim vero alicubi etiam intra Ecclesiam sepeliri primariis quibusdam viris permissum; uti Episcopis, Abbatibus, Presbyteris, atque etiam laicis vitæ sanctimonia conspicuis: Conc. Mogunt. an. 813 *Can. LII*. Atque in id jus Romanum apte qua-

dra-

drare videtur, quod sinebat quosdam in Urbe sepeliri privilegio virtutis, vel dignitatis causa dato. Demum IX sæculo Episcoporum arbitrio relictum est decernere, quosnam in Ecclesiis sepeliri deceret, (**) quod etiam jus sibi reservandum agnoscit Arnaldus de Peralta Episcopus Valent. an. 1262 in Constit. Synod. (*) Et quamvis posterioribus sæculis vetus de sepulturis disciplina adeo exoleverit, ut et omnibus promiscue fidelibus in Ecclesiis sepeliri permitteretur, et sepulcra etiam gentilia, et familiaria in Ecclesiis exstruerentur; semper tamen Ecclesiæ hac in re eadem sententia fuit; scilicet ut fidelium corpora non in Ecclesiis, sed in Cœmeteriis sepelirentur. Unde in Rituali Romano jussu Pauli V edito *de Exsequiis* sic decernitur: *Ubi viget antiqua consuetudo sepeliendi mortuos in Cœmeteriis retineatur, et ubi fieri potest restituatur.* Idem quoque indicat peculiaris consecrationis Cœmeteriorum ritus à Rituali Romano præscriptus. (**) De Cœmeteriis uti proprio sepulcrorum loco latissime Alphonsus Sapiens à *Leg. II Titul. XIII Part. I.* (*)

V. Jam vero quandonam hic consecrandi, sive benedicendi Cœmeterium ritus in Ecclesiam inductus fuerit, incertum est. Ejus meminit primus S. Gregorius Turon. *de Gloria Confess. cap.* 106. Simile igitur vero est pæne cum Ecclesiæ consecratione ipsam etiam Cœmeterii consecrationem cœpisse, seu potius Cœmeterium, tanquam unum ex exterioribus Ecclesiæ ædificiis, una quasi consecratione cum ipsa Ecclesia fuisse consecratum. Et sane Cœmeteria plerumque ipsis Ecclesiis adjacebant *Can. XV Caus.* 13 *Q. II.* Ex hodierna Ecclesiæ disciplina Cœmeterium, sive Ecclesiæ adjaceat, sive ab ea remotum sit peculiari in Rituali Romano præscripta benedictione consecrandum est: quinimmo et peculiari ritu reconciliandum, si illud pollui contingat: *Cap.* 7 *de Consecr. Ecclesiæ.* Polluta vero Ecclesia intelligitur pollutum etiam Cœmeterium ei adjacens; at non è converso quum hoc sit accessorium, illa vero principalis.

VI. Sepeliendus quisque in loco, ubi Sacramenta percepit, seu in propia Parochia, licet alibi mortuus sit: *Cap.* 1, *et* 2 *hoc tit.* item *Cap.* 3 *eodem in VI.* Et sane nunquam

dubitatum est, Ecclesiam Parochialem, ejusque Cœmeterium proprium esse sepulturæ parochianorum locum: æquum enim visum est, ut quos Parochus vivos curavit, eosdem defunctos non deserat. Peregrini etiam in Parochia, ubi eos decedere contingit, sepeliendi sunt; si modo apud suam propriam Parochiam sepeliri nequeant: (**) Compil. Tarracon. *Lib. III Tit. XVI cap.* 3.(*)

VII. Jam vero excipe 1 Monachos, et Regulares, eorumque novitios, et oblatos, qui intra Monasterii ambitum, vel Ecclesiam sepeliendi sunt: *Cap. fin. eod. in VI.* Porro laici simpliciter in Monasterio habitantes, nec obedientiam aliquam promittentes, aut Ordinis vestem gestantes in Ecclesia Parochiali inhumandi sunt, quippe qui Monasterii juribus, ac privilegiis non fruuntur, manentque Parochis subjecti: unde et stato Paschatis tempore in Parochia Sacram debent sumere Communionem: *Conc. V Mediol. Part. I Constit.* 9.

VIII. Excipe 2 Canonicos, qui in Ecclesia Capituli sepeliendi sunt, etiamsi alibi habitent. Cardinales quoque, et Prælati in suis titulis, vel Ecclesiis, quibus præsunt, sepeliri debent: et generatim consuetudine inductum est, ut omnes Beneficiarii in Ecclesiis, quibus per beneficium incardinati sunt, sepeliantur.

IX. Excipe 3 Mulieres, quæ si non elegerint sepulturam, sepeliendæ sunt cum suis viris: *Can. II* §. *I*, *et Can. III Caus.* 13 *Q. II.* Quod si mulier quædam plures habuerit maritos, est cum ultimo, cujus domicilium, et honorem retinet, sepelienda: *Cap.* 3 *hoc tit. in VI.*

X. Excipiendi sunt 4, qui sepulcra habent suorum Majorum, sive gentilia, sive familiaria: ibi enim sepeliendi sunt: *Cap.* 1, *et* 3 *hoc tit.* et *Can. VII ibid.* nisi alibi sepulturam elegerint: *indicato Cap.* 1, *et Cap.* 2 *eodem in VI.*

XI. Hactenus dicta de iis intelligas, qui non constituto prius sepulturæ loco decesserunt: ceterum quisque potest, ubi velit illam eligere, dummodo Ecclesiam, Cœmeterium, vel saltem locum religiosum constituat: electio enim de loco profano tanquam irrationabilis respuenda. Porro facultate eligendi sibi sepulturam carent tum Religiosi, quippe qui velle, et nolle non habent; unde, uti modo observavimus, in

in suis Monasteriis, nisi longe ab eis absint, eos humari jus est: *Cap.* 5 *eodem in VI*, tum etiam Impuberes, quibus quum non sit facultas testandi, neque facultas est eligendi sepulturam; sed Pater eis eliget, si id consuetudo ferat; alias in Ecclesia Parochiali, vel in Majorum sepulcris eorum cadavera condantur.

XII. Jure communi antiquo Ecclesiæ duntaxat Parochiales loca erant Fidelium inhumationi destinata: nec alibi quis sepeliri poterat. Porro successu temporis, sicuti fidelibus facultas sibi eligendi sepulturam, etiam extra Parochiales Ecclesias concessa est, ita quoque aliis locis religiosis jus inhumationis elargiri oportuit; idque jure speciali, sive ex privilegio. Verum privilegium hoc tantummodo jus inhumationis spectat, haud vero Exsequias, quæ Parocho, et Ecclesiæ Parochiali non censentur ademtæ. Quamobrem ex decreto Sacr. Congr. Concilii, licet defunctus ad aliam, quam ad Parochialem Ecclesiam deferendus sit, debet tamen proprius Parochus advocari, nec cadaver è domo educendum, antequam Parochialem acceperit benedictionem. Quinimmo in Galliis, aliisque finitimis regionibus illud moris est, ut cadaver prius ad Ecclesiam Parochialem deferatur, ibique Exsequiæ, ac præsertim Missa funeralis celebretur, et sic dein ad Ecclesiam electæ sepulturæ adsportetur. Et sane æquum videtur, ut filius mundo demigrans matrem saltem agnoscat, quæ cum suo lacte pavit.

XIII. Præterea quum aliis Ecclesiis præter Parochiales nonnisi jus inhumationis ex privilegio tributum sit, hinc oblationes, aliaque occasione sepulturæ illis Ecclesiis relicta non prorsus iisdem adroganda, sed eorundem saltem pars aliqua Parochiæ debetur; scilicet tertia, vel quarta major, aut minor pro locorum consuetudine: *Cap.* 1, 2, 8, *et* 9 *de Sepulturis.* Quanta vero cunque hæc fuerit portio, semper tamen nomen *quartæ* retinet; dicta vulgo *Quarta funerum*, *funeralium*, *mortuorum*, vel *parochialis.* Ecclesia quidem nunquam non improbavit exactionem pro sepultura: unde Greg. M. *Lib. VII Indict.* 2 *ep.* 56 graviter de quodam Episcopo conqueritur, quod pro sepultura centum solidos exigere non erubuerit. Eandem consuetudinem, quam illicitam *ibid. Ep.* 4 vocat Gregorius, reprobarunt quoque se-

sequutis temporibus Leo IV *Ep. de Cura Pastorali.* Hincmarus Remensis *Capit. I cap.* 12, et *III cap.* 2, Honorius III *Cap.* 13 *de Sepult.* et Concilia Provincialia per ea tempora habita; quinimmo Alexander III *Cap.* 8, *et* 9 *de Simonia* eandem ceu simoniacam damnat. Attamen nunquam vetitum fuit spontaneas, vel ab ipsis defunctis relictas, vel ab hæredibus collatas oblationes recipere. Id quod iisdem illi Romani Pontifices, et Concilia Provincialia permittunt, quæ exactiones vetant; (**) præcipue laud. Syn. Bracar. I *Capit. XXI* alias *Can. XXXVIII*, dein Syn. Hispal. an. 1512 *Cap. XVII.* Postremo Syn. Compost. an. 1565 *Act. III Decr.* 10, et *Leg. I Tit. XIII Part. I.* (*) Unde Gregorius M. ead. Epist. 56 subdit: *Si quidem parentes ipsius, proximi, vel hæredes pro luminaribus sponte offerre quid voluerint, accipere non vetamus.* Verum hac in re quum frequenter lites exorirentur, tum ex parte laicorum contra Clericos pecuniam pro sepultura, et exsequiis exigentes, ac extorquentes, tum ex parte Clericorum adversus laicos pias, laudabiles, ac receptas offerendi consuetudines infringentes: hinc Ecclesiasticis sanctionibus statutum est 1, ut laici receptas pro exsequiis offerendi consuetudines observent: 2 ut laici ad pias hasce servandas consuetudines possint per Episcopum urgeri: (**) Ad rem præf. Syn. Hispal. ibid. *Præcipimus, ne vendantur sepulturæ, nec fiant super his pacta, nec conventiones, sed post sepultum corpus detur Ecclesiæ eleemosyna juxta consuetudinem, quæ in talibus casibus observata fuit, et observatur. Et ut circa hoc Judex Ecclesiæ observari faciat consuetudinem, quæ in ea fuerit:* (*) 3 demum ut omnes, quæ hac de re exoriri possent laicos inter, et Clericos contentiones, vitentur, Episcopis insinuatum est, ut habita locorum, et personarum ratione modum quendam illis oblationibus constituant, ac decernant, quid cuique juxta laudabilem consuetudinem offerendum sit: id quod Synodi præsertim Provinciales præstitere. (**) Ferdinandus de Loazes in Synod. Barcin. an. 1564 in Compil. Tarracon. *Lib. III Tit. XVI cap.* 3. (*) Jure Neap. novissimo Diplomate Regio an. 1754 jura Parochialia circa exsequias sancita sunt.

XIV. Jam vero hac in re plura Parocho, aliisque Cleri-

riciis, ac ipsis etiam laicis cavenda eadem illa Concilia Provincialia præscripsere. 1 Clerici jura taxata, ac recepta quovis excogitato prætextu propria auctoritate augere, aut nova imponere non audeant: Rituale Rom. *de Exsequiis*, Conc. Mediol. IV *Part. II Tit. de Funer. et Exsequiis.*

2 Parochi, aliique Sacerdotes in horum jurium petitione nullum avaritiæ, vel aviditatis specimen præseferant, neque cadaveris inhumationem differant eo prætextu, quod non satis de juribus solvendis pactum sit: Conc. Prov. Neap. I *cap.* 47, et II *Tit. II cap.* 4, (**) præf. Compil. Tarracon. *Lib. IV Tit. XIV cap.* 3. (*)

III. Neque Parochi ob consensum præstitum pro humandis fidelium cadaveribus in sepultura ab illis electa aliquid præter jura Parochialia exigant. Neque quidquam supra consuetum extorqueant eo prætextu, quod defunctus sit exterus: Conc. Prov. Neap. II *ibid.* (**) Compil. Tarracon. *ibid.* (*)

4 In Parochos, qui etiam à viventibus, quod ad aliam Parochiam deferri velint sepeliendi, aliquid sepulturæ nomine exigere ausint, Episcopi gravissimis pœnis animadvertere jubentur: *ibid.*

5 Cadaverum conditoria parietibus Ecclesiarum, aut Capellarum adfigenda non sunt: Constitutio Pii V: *Quum primum*, et eadem Syn. Prov. Neap. *ibid.*

6 Pauperum exsequiæ gratis exsolvantur, neque majorem pro sepeliendis divitibus, quam pro inhumandis pauperibus solicitudinem Parochus, aliique Clerici efferant: Eadem Synod. Prov. Neap. *ibid.*

7 Regulares, in quorum Ecclesiam defuncti cadaver inferendum est, summam exorbitantem non exigant: aliter poterit Ordinarius hujusmodi turpi quæstui opportuno remedio prospicere: S. Rit. Congr. in *Una Neap.* 16 Januarii 1677.

8 Demum ipsis laicis inculcatum est, ne nimium fastum in exsequiis adfectent. Jure Neap. Pragmat. an. 1754 exsequiis, aliisque funebribus officiis modus statutus est. (**) Jure Canonico simul, et Civili Hispano sumtus, officia, atque exsequiarum luctus præscriptam etiam habent formam: Syn. Tolet. III *Can. XXII*, et Tolet. an. 1323 *Cap. XI*, et *Lege*

*ge II Tit. V Lib. V Novæ Recop. Sanct. IV cap. 21 Tit. XII Lib. VII* vulgo *Autos Acordados.*(*)

XV. Igitur ex oblationibus Ecclesiæ electæ sepulturæ vel à defuncto relictis, vel ab hæredibus collatis *Quarta* illa deducenda est, quam Parochiæ deberi diximus. Id quod etiam intelligas de omnibus, et quibuscunque relictis Fratribus Prædicatoribus, et Minoribus nomine, et occasione sepulturæ: Clement. *Dudum, de Sepulturis.* Quinimmo quarta Parochiæ debetur, etiamsi quis in sepulcro Majorum alibi exstructo sepeliatur: *Cap.* 1 *hoc tit.* Demum illud superest observandum, jure quartæ funerariæ Ecclesiam Parochialem decidere, ubi quadraginta annis cum titulo, vel sine titulo ab immemorabili tempore illa præscribatur: Abbas in *Cap.* Certificari *eodem.* Unde in Galliis, multisque Belgii Provinciis eam amplius in usu non esse testantur Claudius Fleury *Lib. II Institut. Jur. Eccles. cap.* 9, et Espenius *Part. II Tit. XXXVIII cap. V n.* 37.

XVI. Postremo paucis juvat complecti quibusnam jure ca nonico Ecclesiastica denegetur sepultura. Ac primo regula Innocentii III *Cap.* 12 *de Sepulturis* in hanc rem sic habet: *Sacris est Canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, nec communicemus defunctis, et ut careant Ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab Ecclesiastica unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.* Ex qua regula ipsemet Innocentius *ibid.* constituit, excommunicatum in Ecclesiastico Cœmeterio sepeliendum non esse; immo et sepultum esse exhumandum, si cadaver ipsius ab aliis discerni queat.

XVII. Igitur ab Ecclesiastica sepultura arcentur 1 excommunicati excommunicatione majori; id quod ex *Extravag.* Martini V *Ad evitandum* ad eos tantummodo spectat excommunicatos, qui denuntiati sunt, vel publice Clericos percusserint.

2 Nominatim Interdicti, quippe qui et ipsi ab Ecclesiæ ingressu speciatim exclusi sunt: *Cap.* 12 *hoc tit. Cap.* 17 *de Verbor. significat.*

3 Hæretici, Schismatici, Apostatæ: nimirum ubi hoc nomine sint publice convicti, vel denuntiati, aut publice hæresim profiteantur, vel ab Ecclesia recesserint, (**)eorumque

que fautores, ac receptatores, defensores, et credentes: *Cap.* 13 *de Hæreticis* §. 5, *et Caus.* 24 *Quæst. II per totam.* (*)

4 Judæi, Pagani, Infideles omnes: atque etiam infantes mortui sine baptismo: *Can. XXVII de Consecr. Dist. I.*

XVIII. Iis, quoque Ecclesiastica sepultura deneganda est, quos in peccato mortifero decessisse vero satis est simile. Hujusmodi sunt 1 qui sibi mortem consciverunt, nisi constet id furore adactos egisse: *Can. XII Caus.* 23 *Q. V*, (**) et præf. Syn. Bracar. I *Cap. XVI* alias *Can. XXXIII.* (*)

2 Item usurarii manifesti: immo hi sepulti exhumandi sunt, si eorum ossa ab reliquorum ossibus discerni possunt. Excipe, ubi constet eos ante mortem injustæ usurarum acceptionis pœnituisse; adhæc et cautionem de restituendis usuris præstitisse: *Cap.* 2 *de Usuris in VI.*

3 Qui præceptum annuæ confessionis, et Paschalis communionis non impleverunt: *Cap.* Omnis utriusque sexus *de Pœnit. et Remiss.* (**) et Syn. Vallis-olet *Cap. XXVIII.* (*)

4 Mortuis in Torneamentis; porro his licet pœnitentiam poscentibus non denegetur; adhuc tamen Ecclesiastica deneganda est sepultura: *Cap.* 1 *de Torneamentis.*

5 Pugnantes in duello, sive ipsi duellantes, eorumque patrini: Concil. Trident. *Sess. XXV Ref. cap.* 19, (**) et Syn. Arand. ad Durium an. 1473 *Cap. XX*, quin et plures in invitantes, et acceptantes duella jure civili pœnæ indictæ sunt: *Leg. X, et XII Tit. VIII Lib. VIII Novæ Recop.* et *Sanct. I, et II Tit. VIII Lib. VIII* vulgo *Autos Acordados.* (*)

6 Raptores, et Ecclesiarum violatores, sive qui violenter insurrexerint in rapinas, vel in Ecclesiarum violationes. Hujusmodi criminosi in extremis agentes, et peccatum detestantes, viaticum quidem accipiunt, haud vero Ecclesiasticam sepulturam, nisi de restituendis ablatis cautionem dederint: *Cap.* 2 *de Raptoribus*, (**) et Compil. Tarracon. *Lib. V Tit. VIII cap.* 1. (*)

7 Manifesti, et publici peccatores, qui sine pœnitentia decesserunt: Rituale Rom. *de Exsequiis.*

8 Fures, et Latrones in fragranti crimine occisi: *Cap.* 2 *de Furtis.*

9 Monachi mortui cum peculio: *Cap.* 2, *et* 6 *de Statu Monachorum.*

10 Demum corpora suspensorum in patibulo ad exemplum, et terrorem aliorum manent insepulta, et omnium oculis exposita à bestiis, et aure consumenda. Verum id non ex Ecclesiæ legibus, (**) quæ expresse suspensorum cadaveribus sepulturam indulgent: Syn. Wormat. an. 772 *Cap. de his, qui suspenduntur in patibulis*; (*) at jure Romanorum: *Leg. I Dig. de Cadaver. punitorum.* Quinimmo ex *Leg. II ibid.* requirebatur omnino consensus Principis, ut sepeliri possent. Verum consuetudo invaluit, ut à Judice peti possent. Neap. jus Romanum hac in re vigebat: at sensim factum est primum ut eorum ossa ex loco profano, ubi jacerent, bis in anno colligerentur ad locum sacrum religioso comitatu deferenda; dein tandem mos inductus est, ut statim è patibulo ablata ad Ecclesiam deferantur inhumanda. (**) In Hispania jus Romanum diu quoque viguisse videtur, et confirmatum etiam à Syn. Bracar. I laud. *Cap. XVI* alias *Can. XXXIII*, iidemque mores inducti sunt, colligendi bis in anno ossa ultimo supplicio adfectorum ad ea in loco sacro sepelienda; dein vero in toto Regno, excepta civitate Valentina in criminibus atrocioribus, æque usus invaluit, tradendi eadem die Ecclesiasticæ sepulturæ; at licentia à Gubernatore Regii Tribunalis ad criminalia deputati, vel à Judice sententiam exsequente, obtenta: id quod hodierna praxis servat. Tandem ea suspensorum cadavera, quorum discepta membra ad publica viarum loca appenduntur, semel in anno Sabbato ante Dominicam Passionis ad sepulturam efferuntur. (*)

# TITULUS XV.

## *De Monasteriis, Hospitalibus, et Laicorum Confraternitatibus.*

I. De Monachis, et Regularibus satis jam *Lib. I Tit. ult.* actum est. Tantummodo de Monasteriis, ac de Episcoporum in eadem auctoritate juvat hic pauca dare. *μοναστήριον monasterium* igitur proprie locum significat, ubi homines solitarii degunt; at generatim pro quocunque loco consepto usurpatur, ubi plures ad certam constitutam regulam communem vitam agunt: qui, uti *ibid.* explicavimus, pro diversa Instituti sui ratione *Monachi*, *Mendicantes*, *Canonici Regulares*, vel *Clerici Regulares* dicuntur.

### *Quænam in nova Monasterii erectione servanda sunt.*

II. Illa semper Disciplina in Ecclesia viguit, ut nullum exstrui posset Monasterium, nisi prius impetrata Episcopi Diœcesani venia: Concil. Chalced. *Can. IV* (**) recepto in Syn. Barcinon. an. 450 *Can. X*, (*) Concil. Agat. an. 506 *Can. XXVII*, (**) confirmato in Syn. Ilerd. an. 546 *Can. III*, (*) Concil. Epaon. an. 517 *Can. X*, Justin. *Novell. V cap.* 1, (**) et Alphonsus Sapiens *Leg. I Tit. XII Part. I*, (*) et Trident. *Sess. XXV de Regularibus cap.* 3. Porro plura hac in re Episcopis cavenda sunt, 1 ne nova Monasteria cum aliorum detrimento exstruantur: qua de re Clemens VIII Bulla *Quoniam ad Instituta*, et Gregorius XV Constitutione *Quum alias* interdixerunt Episcopis novi Monasterii erigendi facultatem impertiri, nisi prius advocatis, et auditis Prioribus, vel Procuratoribus conventuum loci, ubi novum exstruendum est Monasterium; necnon et aliis per quatuor millia passuum circumjacentium, inde constiterit novum sine veterum incommodo bene erigi posse.

2 Nullum Monasterium, aut cujuscunque ordinis, vel instituti domum ædificari sinant, nisi ubi in eo duodecim

 sal-

saltem Monachi, sive religiosi degere, et ex reditibus, consuetisque fidelium eleemosynis sustentari quiverint: Gregorius XV *ibid.*

3 Parochum quoque, intra cujus Parochiæ limites novum exstruendum est Monasterium, Episcopum audire, ejusque consensum exquirere oportet: neque enim nisi salvo Ecclesiarum Parochialum jure, novas Ecclesias, et Monasteria ædificanda esse post Glossam in *Cap.* 1 *de Novi operis nuntiatione* tradit Panormitanus ad *Cap.* 1 *de Ecclesiis ædificandis.*

4 Demum ex decreto Trident. *ibid. Cap.* 5 in erectione monasteriorum Monialium speciatim Episcopo cavendum est, ne extra mœnia urbis, vel oppidi constituantur malorum hominum prædæ, aliisque facinoribus exposita. Quinimmo *ibid.* Episcopis, aliisque Præpositis injungitur, ut si ita expedire videbitur, Sanctimoniales ex iis ad nova, vel antiqua Monasteria intra urbes, vel oppida frequentia reducantur. (**) In Hispania Regis quoque licentia necessaria est pro novis erigendis Monasteriis: *Sanct. IV* §. 22 *Tit. I Lib. IV* vulgo *Autos Acordados.* (*)

### *Monasteria jure communi Episcopo subjecta.*

III. Monasteria jure communi Episcopo subduntur, in cujus Diœcesi posita sunt: (**) Syn. Hispal. II *Car. XI*, Legion. an. 1012 *Can. III*, Cojacen. an. 1050, *Can. II*, (*) et *Cap.* 3 *de Religiosis domibus*; et nonnisi ex privilegiis pedetentim ab Episcopi potestate eximi cœperunt. Id quod de omnimoda exemtione haud intelligas. Quum enim Episcopi potestas tria prorsus spectet; scilicet, quæ sunt ordinis, quæ sunt jurisdictionis, quæ legis sunt diœcesanæ; Monasteria à lege quidem diœcesana exemta sunt, haud vero à potestate ordinis, nec omnino à potestate jurisdictionis. (**) A lege quidem diœcesana exemti sunt, quoniam eos, ut plurimum non ligant leges, quæ ad rectam Diœcesis gubernationem eduntur ab Episcopo. A potestate ordinis minime sejuncti sunt, eo quod, quantum ad externam Officii Ecclesiastici celebrationem, et Sacramentorum ministrationem Episcopo præcipienti obedire tenentur. A potestate ju-

jurisdictionis non omnino segregati, quoniam eos nonnunquam monere, corrigere, et in incorrigibiles animadvertere potest: perbelle Alphonsus Sapiens *Leg. II Tit. XII Part. I.* (*) De hoc capite satis actum est *Lib. I Tit. XV, et ult.* Duo hic tantummodo subnectenda: 1 Urbanum VIII *Constit. XLIII* §. 14 Episcopi potestate subjecta declarasse Monasteria omnia de novo erigenda, in quibus duodecim saltem religiosi non essent: adhæc et ex Constit. Innocent. X, quæ incipit: *Ut in parvis*, Episcopo plenum jus esse in Conventus suppressos, et deinde restitutos, in quibus idem duodenarius religiosorum numerus non sit, tum et in nunquam suppressos, in quibus sex duntaxat Religiosi non degant. De parvis hisce Cœnobiis exstant duo Capitularia: alterum Caroli M. an. 784, quo decernitur, ut ab Episcopis supprimantur, atque in uno loco Monachi simul congregentur, quo observandæ strictius regulæ habeant incitamentum. Alterum Ludovici Pii an. 817 jubet, ut in Prioratibus sint saltem sex Monachi. Huic Capitulari consonat *Cap. fin. de Capellis Monachorum*, quæ de Prioratibus illud cavendum præcipiunt, ne Monachi in iis habitent solitarii contra *statutum Generalis Concilii. Ideoque mandamus, quatenus ipsorum Abbates, seu Priores, ut vel ipsos ad claustrum revocent, facientes in ipsis Ecclesiis deserviri per Clericos sæculares, vel alios Monachos eisdem adsocient, cum quibus vitam possint ducere regularem, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam compellas.* (**) Tum Syn. Trident. Sacrarum Virginum clausuram ab Episcopis tanquam Apostolicæ Sedis Delegatis invisendam, tuendam, restituendamque voluit *Sess. xxv de Regularib. cap.* 5, id quod deinceps plura S. Rit. C. Decreta renovarunt. Insuper et in Hispania ex Concordat. an. 1737 *Art. XI* Metropolitani, Apostolici constituti sunt Visitatores Monasteriorum, domorumque Regularium, cum necessariis, et opportunis facultatibus. (*)

## *De Hospitalibus.*

IV. Hospitalia proprie loca sunt suscipiendis hospitibus destinata, Græcis dicta ξενοδοχεῖα, *Xenodochia*: at eo nomi-

ne

ne vulgo veniunt loca quælibet cujuscunque generis indigentibus hominibus sive alendis, sive educandis, sive sustentandis addicta: uti Νοσοκομεῖα *Nosocomia* ægrotantium receptacula, Πτωχοτροφεῖα *Ptochotrophia* pauperum domicilia, Γεροντοκομεῖα *Gerontocomia* senium hospitia, Βρεφοτροφεῖα *Brephotrophia* loca infantibus alendis, Ορφανοτροφεῖα *Orphanotrophia*, orphanis educandis, Παιδοτροφεῖα *Pædotrophia* pueris instituendis comparata.

V. Hospitalium origo inter fideles æque ac monasteriorum inde repetenda videtur, ex quo primum Ecclesiæ per Christianos Imperatores pax effulxit. Quamdiu enim imperium penes gentiles fuit, penes Episcopum pauperum, ægrotantium, hospitum, viduarum, virginum, aliorumque miserabilium hominum cura fuit; hos enim omnes simul in iisdem ædibus congregatos sustentare per tyrannos nunquam licuit. At ubi libertatem Ecclesia nacta est, uti qui desertis in locis latitabant cœperunt sibi monasteria construere, ita paullatim varia tum ab Episcopis, tum etiam et ab aliis exstructa sunt domicilia, ubi pauperes, ægroti, peregrini, senes &c. et majori commodo, et sumtu minori alerentur.

VI. Sæculo IV jam plura per Ecclesias constructa fuisse Hospitalia dubitare non possumus. Greg. Nazianz. *Orat. III* Julianum Apostatam ridet, quippe qui infidelibus, Christianorum exemplum proponens, eosdem ad Xenodochia καταγώγια, καὶ ξενῶνας construenda adhortetur. Idem Gregorius *Orat. XX* Πτωχοτροφεῖα *Ptochotrophia* à S. Basilio extra urbem Episcopalem magnificentissime exstructa memorat. Tum Xenodochium Romæ à Pammachio, et Nosocomium à Fabiola excitatum refert Hieron. *Epist. ad Pammachium.* et in *Epitaphio Fabiolæ.* Demum Theodoretus *Lib. V cap.* 18 Placillam Augustam Theodosii M. conjugem describit in Ecclesiæ Xenodochiis ab abjectissima quæque ministeria sese demittentem.

VII. Sequutis temporibus plerumque Canonicorum Collegia singula suum habebant Hospitale: Concil. Aquisgran. *Reg. Canonic, cap.* 141. Tum quoque et monasteria, quibus vel ab ipsis suis conditoribus, vel ab aliis opes plurimæ conferri consueverunt, ut et Monachi, et pauperes ex iis alerentur: Espenius *Part. II Tit. XXXVII cap.* 1 n. 22.

Ad-

Adhæc quædam Hospitalia cum suis proventibus in capitula, vel monasteria aliquando sunt erecta, adjecta tamen onere hospitalitatem in pauperes exercendi. Verum hac occasione Hospitalia quodammodo extincta sunt, præsertim quum deinceps nimis parce pauperes ad hospitium recepti fuerint. Cathedralis Ecclesia Neap. sæculo IX suum habebat Xenodochium à S. Athanasio ædificatum; de quo Jo. Diaconus hæc habet: *Ordinavit Xenodochium in atrio prædictæ Ecclesiæ Cathedralis multis terris oblatis, quatenus, et egenorum, et advenarum esset repausatio.* Videsis Mazoch. *de Cathed. Neap.* in Anteloquio *pag.* 7, quinimmo jam inde ab VI sæculo plura Neapoli erecta fuisse Xenodochia mox videbimus.

VIII. Hospitalium, aliorumque piorum locorum regimen Episcopis adserit Syn. Chalcedonen. *Can. VIII*, et quidem ex antiqua Patrum traditione: id quod Justinianus non agnoscit modo, verum et pluribus editis sanctionibus firmat, augetque, et quidem 1 *Leg. XLII §. 9 Cod. de Episcop. et Cleric.* decernit, ut qui Hospitalibus præficiendi sunt, Episcoporum judicio probentur.

2 *Leg. XLVI* §. 3 *ibid.* Episcopis jus tribuit in eorum, qui Hospitalibus, aliisque locis piis præfecti sunt, administrationem inquirendi, non recte administrandis corrigendi, atque adeo, si expediverit, expellendi; idque etiamsi hujusmodi præfecti ab ipsius fundatoribus fuerint designati.

3 Testatore Xenodochium simpliciter hæredem scribente, nec designante in quodnam ex pluribus Xenodochiis bona sua erogari velit, hanc dubietatem Episcopis dirimendam, relinquit Justinianus: *Leg. XLIX Cod. eod.*

IX. Episcoporum in Hospitalia potestatem, quam Justinianus tam luculenter adseruit, integram ipsis ad sæculum usque XIII permansisse, tum ex multis constat, tum vel maxime ex Epistola Episcoporum è Synodo apud Carisiacum missa ad Ludovicum Pium, ex *Can. XXIII* Synod. Rom. sub Eugen. II an. 826, ac denique ex Decretali Gregorii IX *Cap.* 3 *de Religiosis domibus.*

X. Verum sæculo XIV Hospitalium Præfecti sive Clerici, sive laici, ut liberiori in eorundem administratione facultate fruerentur, sensim ab Episcoporum potestate immunitatem

tem adfectarunt: at hinc factum est, ut tantæ opus misericordiæ, quod antiquis sanctissimis Episcopis, atque prope dixerim, ipsis Apostolis adeo cordi fuerat, paullatim decideret. Namque ut rem hanc deplorant Patres Concilii Viennensis: *Præfecti illi proventus in suos usus convertentes hospitalia ipsa collabi, domus, et ædificia ruinis deformari, atque adeo pauperes, senes, ægrotos publicis in viis omni humana ope destitutos perire inhumaniter permittunt.* (**) In Hispania tota Hospitalium cura Episcopis demandata erat, quam per Parochos, aliosque Ecclesiæ ministros impendebant, ut evincitur ex Syn. Vallis-olet. Cap. XIV: *In locis*, ait, *ubi ad hoc sunt Domus aliquæ deputatæ, Rectores, et Curati diligenter invigilent, ut Domus hujusmodi sic convenienter paratæ sint, quod hospitalitas ipsa, ad quæ deputatæ fuerunt, in eis debite observetur, et ad hoc Rectores ipsi per Ordinarios compellantur.* Et ex Constit. Syn. Guidonis Episcopi Helen. an. 1337 *Cap. V* aperte colligitur. (*)

XI. Huic tanto malo occurrere studuerunt primum ead. Synodus Viennensis *Clement. II de Religiosis domibus*, dein et Concilium Trid. *Sess. VII de Ref. cap.* 15, *et Sess. XXII Ref. cap.* 8. Quibus Tridentini Patres, et Constitutionem Viennensem renovarunt, et plura eandem rem spectantia de integro Decreta edidere; (**) scilicet, quod omnia Pia loca Episcoporum subsint visitationi, præter ea quæ sub immediata sunt Regum protectione, cujusmodi complures sunt in Hispania. (*)

XII. Jam vero Tridentina hæc decreta quum in Regno Neap. usu, moribusque peræque recepta non essent; quamobrem frequentes hisce de capitibus Ecclesiasticam inter, et Sæcularem Potestatem exoriebantur controversiæ: hinc in Concordato anni 1741 *Cap.* 5 jus certum hac in re constitutum est. Et quidem primo tria piorum locorum genera distincta sunt; scilicet 1 quæ sub Regum immediata protectione sunt: 2 quæ administrantur à Clericis: ac 3 demum, quæ laicorum regimini subsunt. De primis cavetur, ut in omnibus, etiam quoad spiritualia, ab Episcopi visitatione sint immunia. Porro *ibid.* ea duntaxat loca pia sub immediata Regum protectione esse declarantur, quæ vel Re-

giæ

giæ fundationis, aut dotationis sunt, vel in ipso fundationis limine sub illa recepta fuerint. Tum 2 alterius generis loca pia ab Episcopo æque in spiritualibus, ac in temporalibus prorsus invisenda constituuntur. Demum 3, quæ à laicis duntaxat administrantur, ea in spiritualibus tantummodo ab Episcopo visitari posse statuitur; ita tamen ut eorum administratores in singulos annos suæ administrationis debeant rationem reddere, nedum deputatis eorundem locorum piorum, verum et personæ ab Ordinario ad id designatæ. Ceterum de Jure Episcoporum in Hospitalia, aliaque loca pia videsis Ildephonsum Clementem de Arostegui in Concor. Pastor. *Part. II cap.* 2.

XIII. De Hospitalium Præfectis juvat hic pauca subnectere. Antiquitus quidem Diaconis, vel Subdiaconis plerumque Hospitalium curam fuisse concreditam, tum ex eo evincitur, quod inde mutuato nomine nonnunquam Diaconiæ dicta sunt, tum quoque ex S. Gregorio M. qui haud semel in suis Epistolis Diaconorum, vel Subdiaconorum Diaconiis, sive Xenodochiis ministrantium meminit. Quinimmo in plerisque Diaconiis, sive Xenodochiis præter Diaconum regionarium, ei Diaconiæ primario adfixum, fuisse et Subdiaconum item *Regionarium* nuncupatum, cui dispensatoris (qui græce οἰκόνομος, at in marmoribus Romanis modo villicus, modo dispensator vocatur) munus incumbebat: adhæc et Acolytos, tanquam infimos ministros Diacono subjectos demonstrat Mazoch. *de Cathedr. Neap. pag.* 253. Plures Neapoli jam inde ab VI sæculo ejusmodi fuisse Diaconias, sive Hospitales Domus, dein sæculo IX celeberrimo Athanasiano Xenodochio adnexas, ostendit Mazochius *ibid.* et *pag.* 277, id quod tum ex S. Gregorio M. colligi posse videtur, qui haud semel in suis Epistolis Diaconias Neapoli constitutas memorat, quas constat olim aliud non fuisse, quam Hospitales Domus, tum vel maxime ex Hospitalis Athanasiani Inventario *ibid.* à Cl. Mazochio illustrato.

XIV. Porro hactenus dicta haud ita accipias, quasi nonnisi Diaconis Hospitalium regimen antiquitus fuerit commissum. Namque et Justinianus Xenodochos, Nosocomos, Orphanotrophos memorat, quos Diaconos fuisse non probatur; et Gregorius ipse *Lib. III Ep.* 24 eos Xenodochiis præfi-

ciendos jubet, *qui vita*, *moribus*, atque *industria* inveniantur *esse dignissimi*; tum subdit: *Religiosi duntaxat*, *quos vexandi Judices non habent potestatem.*

XV. Jam vero sequentibus sæculis plures exorti sunt Ordines Religiosi, quibus ex proprio instituto Hospitalium cura incumbit; unde et dicti Hospitalarii. Hujusmodi fuere Hospitalarii S. Joannis Hierosolymitani, S. M. Teutonicorum, Calatravenses &c. qui postea in Ordines equestres, et militares commutati sunt: at de his satis *Lib. super. Tit. ult.* Demum sæculo xvi ineunte S. Joannes de Deo Lusitanus Ordinem instituit ad officia Pietatis erga pauperes, præsertim infirmos, exercenda, quem Pius V primum confirmavit Constit. quæ incipit: *Licet ex debito.*

## (**) *De Laicorum Confraternitatibus.* (*)

(**) XVI. Monachorum Congregationes æmulasse visi sunt laici, quum Societates instituere cœperunt, quibus miserabilium hominum necessitatibus commodius prospicerent. Nulla potior via excogitari poterat, ut homines sæculi negotiis alioqui implicati, quodam veluti fraternitatis vinculo misericordiæ operibus obeundis constricti, à vitiis abhorrentes, religionem simul, et charitatem sectarentur. Verum ea est humanæ naturæ conditio, ut non diu neque res firmissimæ persistant, neque integerrime institutæ illibatæ permaneant. Unde Synod. Nannetens. an. circiter 890 *Can. xv* post recensitas abusiones, quæ in his recens invectis Confraternitatibus irrepserant, hæc decrevit: *Pastos autem*, *et comessationes*, *quas Divina auctoritas vetat*, *ubi et gravedines*, *et indebitæ exactiones*, *et turpes*, *ac innanes lætitiæ*, *et rixæ*, *et odia*, *et dissensiones accidere solent*, *adeo penitus interdicimus*, *ut qui contra hoc decretum agere præsumserit*, *si Presbyter fuerit*, *vel quilibet Clericus gradu privetur*, *si laicus est*, *aut fœmina ab Ecclesia usque ad satisfactionem separetur.* (*)

(**) XVII. Dein quædam institutæ sunt ad SS. Sacramenti, Deipare Virginis, et Sanctorum cultum promovendum; at novæ, multæque successu temporis institutæ Societates, non ideo utiliores evaserunt. Improborum nonnulli pio Sancto-

torum nomine abutentes, machinandis potius criminibus, quam colendis Sanctorum festis inter se conveniebant. Quocirca Henricus IV an. 1473, et Carolus V an. 1534 Confraternitates omnes, nisi quæ piis exsequendis exercitiis erectæ fuerant, ac præcedente Ordinarii, et Regis licentia, extinguendas omnino esse, neque aliter de novo erigendas decrevere: *Leg. III Tit. XIV Lib. VIII Novæ Recop.* Quin et præf. Carolus an. 1552 Societates omnes, etiam Regio confirmatas Decreto, quæ ex hominibus fabrilibus deditis exercitiis coaluerant, abolendas sanxit: *Leg. IV eod. tit.* Confraternitatum tamen erectiones plurimum promovit S. Carolus Borromæus in Conc. Mediolan. II, III, et IV, quippe quæ tunc uberrimos in Ecclesia fructus efferre posse viderentur. Pius V in Constit. *Ex debito*, Episcopos hortatur, ut Confraternitates ad puerorum institutionem erigere curent. Tum qui sequuti sunt Pontifices, Confraternitatum erectiones Indulgentiarum, et privilegiorum concessionibus decorarunt. Nemo non videt hujusmodi Societates, quæ proximorum subveniendis indigentiis institutæ sunt, utiles prorsus esse, si ex hominibus coalescant, qui Christi quærunt, non quæ sua sunt, et nisi forte irrepserint abusiones à præf. Syn. Nannetens. damnatæ. Eæ quæcunque sint absque Regio, uti dictum est, adsensu erigendæ non sunt, et adprobatis ab Ordinario Constitutionibus: Clemens VIII in Constit. *Quicunque*, et Syn. Valent. an. 1565 *Sess. IV Tit. III cap.* 13 alias 15. Immo visitari possunt ab Episcopo, nisi quæ sub Regum immediata protectione sunt: *Trident. Sess. XXII Ref. cap.* 8.(*)

## TITULUS XVI.

### De Bonorum Ecclesiasticorum Origine, et Adquisitione.

I. Per tria priora Ecclesiæ sæcula, dum tyrannorum debacchabantur persecutiones, Bona Ecclesiastica potissimum res erant mobiles ex collata fidelium symbola collectæ, quæ facile adsportari, abscondi, vel distribui possent, uti frumentum, vinum, oleum, vestes pro pauperibus, atque etiam pecunia, qua ad victum necessaria parabantur: Justinus *Apol. I in fine*, Tertullianus *Apol. cap.* 39. Profecto res immobiles periculis quam maxime erant expositæ; eas enim invadere sæviente persecutione gentilibus haud fuisset difficile; neque Ecclesia de hac invasione apud Judices conqueri potuisset.

II. Hoc autem haud ita est intelligendum, quasi omni per illud temporis bonorum stabilium possessione Ecclesiæ caruissent: earum enim plerisque jam inde ab III sæculo suas fuisse res immobiles, scilicet ædes, prædia, hortos, aliaque hujus generis tum ex aliis evincitur, tum vel maxime ex decreto Constantini, et Licinii an. 313 Eusebio *Vit. Const. Lib. II cap.* 39 memorato, ubi inter alia sic decernitur: *Omnia, quæ ad Ecclesias visa sunt pertinere, sive domus possessio sit, sive agri, sive horti, sive quæcunque alia.... restitui jubemus.*

III. Jam vero reddita à Constantino M. Ecclesiæ pace Ecclesiastici proventus valde creverunt, ejusdem præsertim Imperatoris opera, qui in hanc rem duas edidit leges. Et quidem 1 decrevit, *ut eorum hæreditates, qui pro Christo martirium, mortem, exilia, bonorum proscriptionem passi erant, vel ipsis redintegrarentur; vel eorum proximis, aut si proximi essent nulli, Ecclesiæ*: Euseb. *ibid. Cap.* 35, *et* 36. Tum 2 liberum unicuique permisit arbitrium quodcunque vellet Ecclesiis donandi: *Habeat unusquisque licentiam sanctissimo Catholico, venerabilique Concilio decedens,*

*bo-*

*bonorum quod optaverit, relinquere*: Leg. I. Cod. de Sacros. Ecclesiis.

IV. Porro qui Constantinum exceperunt Imperatores, hi etiam latis legibus reditibus Ecclesiasticis augendis plurimum contulerunt. Ac 1 Theodosius Junior, et Valentinianus priorem Constantini legem non confirmarunt modo, verum ad hæreditates Clericorum intestatorum extenderunt; ut scilicet si nulli eorum superessent agnati, et cognati Ecclesiæ jure hæreditario deferrentur: *Leg. XX Cod. de Episcop. et Clericis.*

2 Templa Gentilium, eorumque reditus nonnunquam Ecclesiæ ex Imperatorum liberalitate addicta. Honorius Imp. haud paucarum Constitutionum meminit, quibus hujusmodi reditus Ecclesiæ adjudicaverit: *Leg. XX Cod. Theod. de Pagan. Sacrif. et Templ.* Sozom. *Lib. V cap.* 7.

3 Hæreticorum etiam conventicula, et prædia ad eadem spectantia Honorius Imp. Catholicæ Ecclesiæ ditioni vindicanda præcepit: *Leg. LII Cod. Theod. de Hæreticis.*

4 Demum ex Justiniani legibus, si qui Clerici, vel Monachi temporalibus instructi bonis, Ecclesia, vel Monasterio relicto, ad vitam redirent privatam, omnia ipsorum bona Ecclesiæ, vel Monasterio, ad quod spectarint, addicebantur: *Leg. LVI §. II Cod. de Episcop. et Cleric.* et *Novell. V cap.* 4.

(**) 5 Hispaniarum Ecclesia, quæ prioribus Ecclesiæ sæculis voluntariis fidelium oblationibus pendebat Syn. Illiberit. *Can. XXVI*, donata quoque Clericis mercimonium exercendi venia ad *victum exquirendum Can. XIX*, jam inde à sæculo VI res immobiles obtinuisse videtur. Id non obscure indicat Syn. Tarracon. an. 516 *Can. XII*, constituens siquidem, quod Clerici de intestati Episcopi defuncti bonis, id est *de utensilibus, vel de omni suppellectili* rationem accipiant, alia præter mobilia bona Episcopos habuisse profecto indicat. Sed expressius Syn. Tolet. II *Can. IV* his verbis: *Si quis Clericorum agellos, aut vineolas in terris Ecclesiæ sibi fecisse probatur sustentandæ vitæ causa....post suum de hac luce discessum....jus suum Ecclesiæ Sanctæ restituat.* (*)

V. Jam porro illud quam maxime curæ erat Ecclesiæ, quum et bona immobilia, et fidelium oblationes reciperet,

ut

ut nihil inde damni præcipue filii familias paterentur. Et sane S. Agustinum nonnullas in præjudicium filiorum, parentum, vel adfinium Ecclesiæ relictas hæreditates repudiasse testis est Possidius in ejus vita *Cap.* 24. Id quod idem S. Doctor innuere videtur Serm. 49 de vita Cleric. *Quando donavi*, inquit, *filio*, *quod iratus Pater moriens abstulit*, *bene feci..... Quicunque vult exhæredato filio hæredem facere Ecclesiam*, *quærat alterum*, *qui suscipiat*, *non Augustinum: immo Deo propitio neminem inveniat.* Ibid. Aurelii Ep. Carthaginensis factum commendat, qui cuidam ob enatos ei filios reddidit, quod ipse Ecclesiæ, filios nec habens, nec sperans, donaverat, tum subnectit: *In potestate habebat Episcopus non reddere*, *sed jure fori*, *non jure poli.*

*De Bonorum Ecclesiasticorum administratione.*

VI. Bonorum Ecclesiasticorum supremus moderator semper in Ecclesia Episcopus habitus est: Canones sic dicti Apost. *Can.* XXXVII, *et* XL, Conc. Antioch. *Can.* XXIV, *et* XXV, Cypr. *Ep.* 38, (**)Syn. Tolet. III. *Can.* XIX, Cojacen. an. 1050 *Cap.* III.(*) Quinimmo pluribus in eadem Diœcesi jam constitutis particularibus Ecclesiis, iisdemque veluti incardinatis Presbyteris, adhuc tamen omnium Diœceseos Ecclesiasticorum bonorum cura penes Episcopum erat, qui è communi Ecclesiæ matricis ærario ad omnes Diœcesanos Clericos in singulos dies, hebdomadas, aut menses portiones mittebat. Hanc disciplinam ad medium usque sæculum V in Ecclesia Constantinopolitana viguisse ex Theodoro Lectore colligitur: *Lib. I pag.* 553 edit. *Vales.* (**) In nostra Hispaniarum Ecclesia id moris fuit sæculo VI ex præscripto Syn. Brac. I *Cap. XXI* alias *Can.* XXXVIII, ut oblationes per annum collectæ, et apud alterum ex Clericis servatæ, semel, aut bis in anno inter omnes Ecclesiæ ministros distribuerentur.(*)

VIII. Porro plura hac in re notanda occurrunt: I Episcopis ad vitandam quamcunque infidæ dispensationis suspicionem administris utendum fuisse, præsertim Archidiacono, et Œconomo; quibus tamen Episcopo, tanquam principi Ecclesiæ rectori, identidem ratio administrationis reden-

denda erat: Syn. Chalced. *Can. xxvi*, Hieron. *Ep.* 1 *ad Nepot.* Possidius *in Vita August.* (**) Eeadem quoque viguit in Hispania disciplina, ut evincitur ex Syn. Bracar. I *Cap. VII* alias *Can. xxiv*, et quidem ex præscripto ejusd. Syn. Chalced. ex Hispal. II *Can. ix*, et Tolet. IV *Can. xlviii* alias *xlvii.*(*)

2 Eadem de causa totius aliquando Cleri consilium in bonorum Ecclesiasticorum dispensatione ab Episcopo fuisse adhibitum: atque adeo in Synodo Provinciæ administrationis rationem Episcopum ipsum reddere coactum fuisse: Syn. Antioch. *Can. xxv.*

3 Diligentis, et industrii Œconomi electionem veterum Conciliorum Patribus adeo cordi fuisse, ut Episcopum bona Ecclesiastica absque Œconomo tractantem pœnis Canonicis subjecerint: Syn. Chalc. *Can. xxvi*, (**) et Hispal. II præf. Can. ix: *Si quis Episcopus Ecclesiasticam rem.....sine testimonio Œconomi gubernandam crediderit, vere ut contemtor Canonum, et fraudator Ecclesiasticarum rerum, non solum à Christo de rebus pauperum judicatur reus, sed etiam et Concilio manebit obnoxius.* Cui consonat Syn. Tolet. IV ibid. *Qui deinceps contemserit*, (eligere Œconomum) *obnoxius ejusdem magni Concilii erit.*(*) Tum Metropolitis facultatem dederint in Ecclesiis suæ Provinciæ Œconomos constituere, si qui eis subsunt Episcopi, nolint in suis Ecclesiis Œconomos constituere: Syn. Nicæna II *Can. xi.*

4 In redituum Ecclesiasticorum distributione antiquitus eam omnino regulam fuisse servatam, ut quantum cuique opus erat, tantundem acciperet; licet deinde mos invehi cœperit, in Ecclesiis præsertim Occidentalibus, ut in quasdam veluti portiones dispescerentur, quarum una Episcopo, altera Clericis, tertia pauperibus, quarta fabricæ impendenda reservaretur: Ita Gelasius P. *Epist. I ad Episcopos Lucaniæ cap.* 29, Simplicius P. *Epist.* 3 *ad Florent.* et Gregorius M. *Epist.* 11 *Lib. III.* At Syn. Brac. I *Cap. VII* alias *Can. xxiv* tres tantum partes constituit, Episcopo unam, aliam Clericis, tertiam ædificiis, et luminaribus Ecclesiæ adsignans. Profecto in hac partitione Episcopo hospitalitas exercenda relinquebatur. (**) Inconcussa fuit in Hispania triplex hæc bonorum divisio. Eam innuunt Syn.

Tar-

Tarrac. *Can. VIII*, Bracar. II *Can. II*, Tolet. IV *Can. XXXIII* alias *XXXII*, Emerit. *Can. XVI*, quam quidem usitatam in Hispania consuetudinem refert Syn. Agripinensis *Cap. VI.* Peculiaris revera est forma, quam præscribit Syn. Emerit. *Can. XIV*, decernens, quod tertia Subdiaconis, et Clericis tribuatur, ut à Primiclero juxta quod in officio eos Episcopus *præscit esse intentos, ita singulis dispensetur.* Immo poterat Episcopus alios Clericos præ aliis condigna meritis largitione de rebus Ecclesiæ remunerare: Ead. Synod. *Can. XIII.*(*)

5 Demum veterem canonicam redituum Ecclesiasticorum distributionis regulam, et Œconomorum usum tum primum exolescere cœpisse, ubi et Ecclesiis Parochialibus certi reditus adscripti sunt, et bonorum Ecclesiasticorum cura ad singulos Beneficiarios devoluta est; quod quidem neque eodem tempore, neque eadem prorsus ratione obtinere cœpit. (**) In Hispania quum primo canonica vivendi methodus restituta est, Œconomorum etiam, et Dispensatorum officium restitui cœpit, uti adparet ex Synod. Compost. an. 1056 *Cap. I.*(*) At de hoc capite opportunius in Tit. *de Origine Beneficiorum* redibit sermo.

## *De Bonorum Ecclesiasticorum alienatione.*

VIII. Jam tum fere, quum Ecclesia bona immobilia adipisci cœpit, Canones sanciti occurrunt, quibus hujusmodi bonorum alienatio severe interdicitur: ita *Can. XXXIX Codicis Africani*, aliique quam plures à Gratiano relati *Caus.* 12 *Q. II*, et Epistola Canonica S. Cyrili Alex. ad Domnum. Ejusmodi Ecclesiasticum interdictum regiis sanctionibus confimarunt, et quidem pro Ecclesia Constantinopolitana Leo Imp. *Leg. XIV Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, pro omnibus Patriarchatus Constantinopolitani Ecclesiis Anastasius *Leg. XVII eod.* tum ad reliquas Christiani Orbis Ecclesias extendit Justinianus: *Novell. VII, et CXX.* Atque adeo hæc interdictio obtinebat, ut neque Episcopus, neque R. Pontifex rerum Ecclesiæ alienandarum potestatem sibi tribueret, nisi justa de causa, et non sine debita sollemnitate: *Can. XVIII, et XX ibid.* (**) Jam diu obtinebat in Hispania, quod

quod nefas esset Episcopis res Ecclesiæ distrahere. Ad rem Synod. Tolet. III Can. III. *Hæc Sancta Synodus nulli Episcoporum licentiam tribuit, res alienare; quoniam et antiquioribus Canonibus probibetur. Opportunum est enim* (ait Syn. Tolet. VI Can. XV) *ut sicut fidelia servitia hominum non exsistere censuimus ingrata, ita Ecclesiis collata* (*quæ proprie sunt pauperum alimenta*) *eorum in jure pro mercede offerentium maneant inconvulsa.* Poterat tamen Episcopus justa nonnunquam compensatione uti, ac tantundem sibi recuperare, vel de bonis Ecclesiæ consanguineis elargiri, quantum ille prius Ecclesiæ præbuisset indigenti; id quod de mancipiis præsertim intelligas ex Syn. Hispal. I *Can. II*, et Tolet. IV *Can. LXVII* alias *LXVI. Episcopi* vero (ita decernit) *qui nibil ex proprio suo Ecclesiæ Christi compensaverunt....Divinam sententiam metuant, et liberos ex familiis Ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant....Tales igitur libertos successor Episcopus absque aliqua oppositione ad jus Ecclesiæ revocabit; quia eos non æquitas, sed improbitas absolvit.* Non enim defuerunt Episcopi, qui nedum Apostolicæ, qua ornabantur, dignitatis, sed et justitiæ, et æquitatis obliti, vel peculii augendi, vel consanguineorum ditandorum causa, plures exorbendæ Ecclesiæ substantiæ rimas excogitarunt; ut servorum Ecclesiæ operas in suam referrent utilitatem. Hos acerrime insectata est Syn. Bracar. III *Can. IX* eos ad pœnam talionis constringens. Quæ sequuta sunt Concilia interdixere etiam bonorum Ecclesiæ alienationem. Palent. videlicet an. 1388 *Cap. IV* Constitutiones hac in re in Lugdunensi, et Viennensi editas confirmans. Hispal. an. 1512 *Cap. LI, et LII* Constitutionem Pauli II *Ambitiosæ* renovans; irritam quoque declarans, si qua forte facta fuerit alienatio sine ullo elapsi temporis præjudicio. In Decretalib. Greg. IX, Sext. Clement. Extravag. Communibus plura collecta sunt R. Pontificum Decreta, quibus rerum Ecclesiasticarum vetatur alienatio. Denique Syn. Trid. *Sess. XXV Ref. cap.* 11 locationes spiritualis jurisdictionis penitus interdixit; ac bonorum Ecclesiasticorum ad longum tempus confectas Synodo Provinciali dijudicandas reliquit. Quocirca Syn. Tolet. an. 1582 *Act. II Decret.* 11

Episcopos hortatur, ut longi temporis locationes *ultra tempus à jure permissum in damnum Ecclesiæ, et contra Canonicas sanctiones factas....uullas, irritasque decernant.* Tempus autem à jure permissum triennium duntaxat intelligendum est, uti decrevit Pius V Constit. *Etsi de singulis* an. 1569. Reges etiam nostri Ecclesiæ tutandæ addictissimi pro ejusdem Ecclesiæ rebus conservandis nihil non egere. Wamba *Leg. VI Tit. IV Lib. IV Fori Judic.* Can. v Concilii Toletani XI confirmans, et *Leg. III Tit. I Lib. V ejusd.* Alphonsus Sapiens *Leg. I Tit. XIV Partit. I*, et Henricus II *Leg. VI Tit. II Lib. I Novæ Recop.* decernens, quascunque alienatas Ecclesiæ res, Ecclesiæ restituendas esse, ab eaque si in ejus utilitatem venditio obvenerit, tradendum esse pretium emtori; non è converso.(*)

IX. Tres potissimum justas res Ecclesiæ alienandi causas agnoscunt Canonistæ; nimirum Necessitatem, Utilitatem, et Pietatem, (**) easque recensuit Alphonsus *Leg. I ibid.*(*) Qua de re in Clement. I *de Rebus Ecclesiæ alienandis, vel non* post constitutam alienandi res Ecclesiæ interdictionem subditur: *Nisi necessitas, aut utilitas Monasterii, Prioratus, Ecclesiæ, aut administrationis hujusmodi hoc exposcat*: et Justinianus in *Novell. CXX cap.* 10, ubi sacra vasa vendi, aut pignori supponi vetat, statim subnectit, *nisi pro redemtione captivorum*: et Leg. XXI Cod. Justin. de Sacros. Eccles. *Excepta causa captivitatis, et famis in locis, quibus hoc contigerit.*

X. Jam vero *Necessitas*, vel *Utilitas* evidens sit oportet: E. g. si fructus non sufficiant necessariis Ecclesiæ sumtibus, aut Clericorum sustentationi, aut debitorum solutioni; vel si grave immineat Ecclesiæ damnum, si ædes ruinosæ dentur in emphiteusim, vel silvestria loca, aut prædia inculta colonis tradantur excolenda: *Novell. VII cap.* 3, *et Novell. CXX cap.* 6, tum si prædia propinqua cum longe dissitis commutentur: *Can. LIII Caus.* 12 *Quæst. II*, aut demum si distrahantur prædiola, aut exiles vineolæ, et Ecclesiæ minus utiles, aut longe positæ: *ibid.* (**) In Hispaniarum Ecclesia consueverunt Episcopi Clericis sustentandæ vitæ causa, vel benefactoribus laicis agellos *sub precariæ nomine* tradere excolendos: Syn. Tolet. VI *Can. V*, et Tolet. IX *Can. III.*(*)

Pie-

XI. Pietati vero in alienandis Ecclesiasticis bonis locus est, quum aut urgente gravi necesitate pauperes à miseriis sunt sublevandi, aut redimendi captivi, sepeliendive fideles. S. Ambrosius vasa sacra Ecclesiæ Mediolanensis impendit, ut captivis libertatem impartiret. Id quod quum invidi Ariani, perinde ac crimen ipse admississet, traducerent, gravem pro se scripsit Apologiam: *De Offic. Lib. II cap.* 28, in qua inter alia hæc habet: *Aurum Ecclesia habet, non ut servet, sed ut eroget in necessitatibus....nonne dicturus est Dominus, ¿cur passus es tot inopes fame emori? et certe habebas aurum, unde ministrasses alimoniam. ¿Cur tot captivi deducti in commercio sunt, nec redemti ab hoste occisi sunt? melius fuerat, ut vasa viventium conservares, quam metallorum. His non posset responsum referri. ¿Quid enim diceres? Timui ne templo Dei ornatus deesset? Responderet, aurum Sacramenta non quærunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur. Nemo potest dicere, ¿cur pauper vivit? Nemo potest queri, ¿quia captivi redemti sunt?.......Nemo potest dolere, quia in sepulcris Christianorum requies est defunctorum. In his tribus generibus vasa Ecclesiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet.* Eidem usui vasa sacra suarum Ecclesiarum addixisse Augustinum, Acacium Episcopum Amidæ, Cyrillum Hierosol. et Episcopum quendam Carthagin. nomine Deogratias testes sunt luculentissimi Possidius in *Vita Augustini cap.* 24, Socrates *Lib. VII cap.* 21, Sozomenus *Lib. IV cap.* 25, et Victor Utic. de Bello Vandal. *Lib. I Bibliotb. Patr. Tom. VII pag.* 591. (**) Unde integrum erat Episcopis, vel in Ecclesiarum, aut Monasteriorum constructionem, vel in subveniendis Clericorum, et pauperum indigentiis, vel in hospitandis peregrinis, sive in aliis id genus pietatis operibus ex Ecclesiæ bonis aliquid expendere: Synod. Tolet. III *Can.* III, dummodo detrimentum non inferret Ecclesiæ *Can.* IV, cum hoc tamen discrimine, quod in Ecclesiarum, vel sepulturæ constructione centesimam duntaxat partem; in Monasteriorum vero quinquagesimam insumere poterat, *ut hac temperamenti æquitate servata, et cui tribuit competens subsidium conferat, et cui tollit damna gravia non infligat*; ut ait Syn. Tolet. IX *Can.* V. (*)

XII. Quod vero ad ritus, sive, quas vocant, *sollemnitates* attinet, quibus bonorum Ecclesiæ alienatio peragenda erat, advertendum est, primo quidem, quum Episcoporum probitas satis perspecta esset, ipsis duntaxat ea alienandi arbitrium permissum fuisse; eorum enim judicio disquirendum relinquebatur, num legitimæ subessent alienationis causæ; (**) et omnem adhibere curam tenebantur, ne ex fraude, aut negligentia in contractu fortassis interveniente, quicquam detrimenti Ecclesia pateretur. Unde Episcopo prædium aliquod cuiquam ad ipsius vitam retinendum præstaturo, causam præstiti in tabulis necessario describendam voluit Syn. Tolet. IX *Can. III.* Immo in precariarum scriptura omne id ad quod precantes ligabantur, exprimendum erat, *ut nec per detentionem diurnam præjudicium adferat* (precans) *Ecclesiæ*, *et quæcunque in usum perceperit*, *debeat utiliter laborare*, *ut nec res Divini juris videatur aliqua occasione negligi*, *et subsidium ab Ecclesia cui deserviunt*, *percipere possint Clerici*: Synod. Tolet. VI *Canone V.* (*) Porro hac potestate quum nonnulli abuterentur Episcopi, constitutum est, ut si res immobilis, vel mobilis pretiosa distrahenda esset, in Synodo Episcoporum discuteretur, num revera id legitima necessitatis, utilitatis, aut pietatis exposceret causa: *Can. XXXIX Cod. African.* Hilarius P. *Epist.* 8.

XIII. Porro sequutis temporibus ea hac in re viguit disciplina, quam descriptam legere est in Decretali à Gratiano Leoni M. tributa: *Can. LII Caus.* 12 *Q. II*, nimirum ut satis sit Cleri, sive Capituli tractatus, et consensus: nomine *Tractatus* causæ discussionem, et cognitionem intelligendam notant communiter Canonistæ. (**) Id perspicue tradit Synod. Tolet. IV *Can. LXVIII* alias *LXVII* his vesbis: *Episcopus*, *qui mancipium juris Ecclesiæ*, *non retento Ecclesiastico patrocinio*, *manumitti desiderat*, *duo meriti ejusdem*, *et peculii coram Concilio Ecclesiæ cui præeminet*, *per commutationem subscribentibus Sacerdotibus offerat*, *ut rata*, *et justa inveniatur definitio commutantis.* (*) Igitur Episcopus, ubi quandam adgredi velit alienationem, Canonicos ad Campanæ sonitum, vel aliter pro ea, qua viget ibi consuetudo, advocare debet, cum quibus tum

cau-

causam alienationis, tum ipsam alienandi rationem discutiat, num scilicet magis Ecclesiæ prosit res mobiles distrahere, quam immobiles, hoc potius prædium, quam illud: vendere potius, quam permutare, aliaque hujusmodi: demum Canonicis in eandem sententiam convenientibus Instrumentum conficiendum est, quo diserte exprimatur Canonicos post longum, et diligentem tractatum decrevisse, ut hoc, vel illud prædium vendatur, permutetur, vel alia quacunque ratione alienetur, judicantes hujusmodi alienationem Ecclesiæ conducere.

XIV. Hactenus dicta de alienatione bonorum intelligas, quæ mensam, ut vocant, Episcopalem, vel Capituli, aut Collegiatæ reditus constituunt. Ubi enim agatur de bonis Ecclesiæ Parochialis, aut quæ Capitulum, vel Collegium non habet, satis erit, ut Episcopus causa discussa consensum præstet; at non idem judicium esto de Ecclesiis, vel Monasteriis ab Episcopali potestate exemtis. Ea enim si Sedi Apostolicæ erunt ἀμέσως *immediate* subjecta, tunc sane R. Pontificis consensus requiritur, et quidem specialis, et expressus: Rebusfius *in Comp. alien. rerum Eccles. n.* 86. Quod si ad Monachos, Regulares, aliosve Prælatos spectabunt, tunc quidem alienatio fieri potest auctoritate Ministri Provincialis, vel Generalis, alteriusve Prælati jurisdictionem quasi Episcopalem habentis, cum tractatu tamen, et sollemnitate nuper expressis.

XV. Demum pauca hic præstat subnectere de celebri Decretali Extravagante *Ambitiosæ*, quam Paulus II edidit an. 1468. In ea primum omnes priores canones, decreta, et constitutiones ad rem, de qua agimus, spectantes confirmavit; tum quid nomine alienationis intelligendum explicavit; scilicet omne pactum, per quod dominium transfertur, concessionem, hypotecam, locationem, et conductionem ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphiteuticum, præterquam in casibus à jure permissis, ac de rebus, et bonis in emphiteusim concedi solitis ex Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus, et bonis, quæ servando servari non possunt. Adhæc sollemnitati prius requisitæ consensum Sedis Apostolicæ adjunxit, per quod tamen Canoni *Terrulas* non esse derogatum de-

cla-

claravit Sacra Congregatio Concilii apud Fagnanum ad *Cap.* Nulli 5 *de Rebus Eccles. alien.* Dein præter contractus irritationem, quem tamen Ecclesiæ utilem probatum poterit illa ratum habere, gravissimas in prædictæ Constitutionis violatores infligit pœnas. (**) Tandem Syn. Trident. præf. *Sess. xxv Ref. cap.* 11 decrevit, quod *locationes si anticipatis solutionibus fiant, nullatenus in præjudicium successorum validæ intelligantur.* Quin et piissimi Reges nostri *Leg. VII, et X Tit. II Lib. I Novæ Recop.* vasa sacra, et alia quælibet Ecclesiæ utensilia non solum vendere, sed etiam pignori subjicere vetuerunt, pœna dupli, et æstimationis inflicta in eos, qui vel negaverint, vel non detegerint rem sibi venditam, aut pignoratam fuisse. Si vero propter belli necesitatem aliquando contigerit, quod vasa sacra, seu pretiosa Ecclesiæ mobilia Reges sumserint utenda, hoc tamen cum restitutionis spe fieri declaravit Joannes II *Leg. IX ibid.* (*)

## TITULUS XVII.

### *De Decimis, Primitiis, et Oblationibus.*

I. Inter præcipuas Clericorum prærogativas jam *Lib. I Tit. VIII* §. 3 illam recensuimus, vivendi scilicet de oblationibus, decimis, primitiis, aliisque à populo fideli collatis subsidiis: id quod naturali rationi conforme, legis Mosaicæ, Christi, et Apostolorum exemplo comprobatum *ibid.* demonstravimus. Porro duo hic supersunt propius discutienda. Primum unde repetenda decimarum origo. Alterum quænam fuerit antiqua Ecclesiæ disciplina in distributione rerum sponte à fidelibus Ecclesiæ oblatarum. Denique pauca de Primitiis subnectemus. Sit igitur primo

### *De Decimis.*

II. Prima, quæ hac de re in sacro veteri Codice occurrunt vestigia, sunt Abrahami Decimæ è manubiis omnibus devictorum ab ipso regum Sacerdoti Melchisedeco persolu-

lutæ: *Gen. XIV v.* 20. Hanc avi sui pietatem imitatus Jacobus cunctorum, quæ sibi in Mesopotamia adquirenda essent, decimas Deo offerendas vovit: *ibid. XXVIII v.* 22, quam fidem ab itinere reducem liberasse nemo vel subdubitaverit. Porro ante Mosaicam sanctionem *Levit. XXVII v.* 30 nullus ex ipsis religiossimis Patriarchis legitur, qui tanquam divinum pensum sibi decimas solvendas duxerit. Adhæc neque Mosaicum præceptum prius impletum spectamus, quam post adquisitam ab Israelitis terræ promissæ pacificam possessionem. Qua de re probanda videtur hoc in capite S. Thomæ sententia, qui *Secunda Secundæ Q. LXXXVII art.* 1 censet legem decimarum eo intuitu spectatam, qua decima fructuum terræ pars debetur, esse omnino positivam, ac judicialem, quæ Christi adventu cessavit; at porro ea ratione, qua eis, qui divino cultui ministrant ad populi totius salutem, populus ipse necessaria vitæ subsidia præstet, ipsa naturali ratione inditam esse. Hæc S. Thomæ sententia concordi Theologorum, et politiorum Canonistarum suffragio recepta est: (**) atque hoc in sensu usurpandum est id quod dicitur in Syn. Valent. an. 1565 *Sess. V Tit. IV cap.* 16, et in Compil. Tarracon. *Lib. III Tit. XVIII cap.* 3 nimirum quod decimarum solutio jure Divino, et Ecclesiasticis legibus præcipitur. (*)

III. ¿Quid quod per quatuor priora Ecclesiæ sæcula nulla pæne occurrit decimarum mentio? ita sane. Quum enim frequentissimæ, ac satis copiosæ oblationes essent, quas sponte fideles Ecclesiæ conferebant, hinc nullum oportuit de decimis, atque adeo neque de victu ad Clericorum sustentationem fidelibus præstando, edere sanctionem.

IV. Primi, qui decimarum meminerint sunt Auctor Constit. *Lib. VII cap.* 30, Hieron. in Malach. *Cap.* 3, Chrysost. *Hom. III in Epist. ad Ephes.*, dein et Agust. *Enarratione in Ps.* 146, Cassianus *Coll. XIV*, aliique Patres. Neque vero de decimis loquuntur, vel tanquam præcepto aliquo divino, aut ecclesiastico conferendis, vel tanquam ubique gentium universe conferri solitis. Sed de iis perinde verba faciunt, ac de solutione voluntaria, ad quam Hebræorum exemplo excitari oportebat fideles, quum tepes-

cen-

cente charitate non omnia Ecclesiæ, ejusque ministris necessaria sponte à fidelibus suppeditarentur.

V. Jam vero quum Patrum monitis paullatim pendendarum decimarum consuetudo invaluisset, Canones deinde sanciti sunt, quibus ad præstandas Clericis decimas populus obligari cœpit. Ita Syn. Matiscon. II *Can. IV.* Capitulare Caroli M. an. 801 *Cap.* 6, aliæque per ea sæcula habitæ Synodi: donec tandem jure Decretalium decimarum solutio, quæ jam universe obtinebat, atque antiquo fidelium usu firmata fuerat, generali sanctione cuncto populo christiano imposita est. (**) In Hispania jam olim Decimarum meminit Syn. Palent. an. 1129 *Decret. II*, sed uti communem Christiano populo legem impositam ipsis prædiis adjectam, supponit Jo. Cardin. Sabin. Legatus in Conc. Ilerd. an. 1219, in Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XVIII capite* 1, eamque primo agnovit Alphonsus Sapiens ad annum 1255 *Leg. IV Tit. V Lib I Fori Regii*, dein Syn. Penna-fid. an. 1302 *Cap. VII*, ac reliqua inde celebrata Concilia. (*)

VI. Quinimmo sæculo XIII exeunte Cælestinus III decimas persolvendas edixit, non modo de fructibus, quos terra annuatim gignit, verum et de negotiatione, venatione, militia &c. Nullnm sane hoc antiquius de decimis personalibus exstat vestigium. Cælestini autem responso inter Decretales Gregorii IX relato, jus generatim inductum est de omnibus, etiam de personalibus lucris, decimas deberi. (**) Id quod primo servandum in Hispania sanxit Syn. Penna-fid. *Cap. VII* hoc decreto: *Ordinamus, ut omnes Parochiani de suis prædiis, et prædiorum cultis, ac arborum fructibus, et de aliis natura, vel cultura humana ex terra nascentibus, necnon et de animalibus; insuper.....et de omnibus aliis licite adquisitis Decimam, tamquam portionem Domini, eam Ministris Christi sine qualibet diminutione persolvant.* Ac dein Syn. Tolet. an. 1323 *Cap. XIII*, et Salmant. *Cap. V* §. *finali.* At personalium decimarum solutio vix in quibusdam Hispaniarum populis remansit. (*)

VII. Decimarum igitur duplex genus statuitur: nimirum aliæ *Prædiales*, aliæ *Personales*; quibus addendæ et *Mixtæ.* Prædiales sunt, quæ ex fructibus, et proventibus prædiorum

rum debentur; idque ἀδιαφόρως *indifferenter*, sive urbana sint, sive rustica. Porro hujusmodi decimæ, vel *Majores* sunt, vel *Minores*, vel *Novales*. *Majores* sunt, quæ de grano, vino, fœno, aliisque fructibus distentioribus pendun-tur. *Minores* de leguminibus, et oleribus. (**) Has omnes minutim recenset Syn. Valent. præf. *Cap.* 16. (*) *Novales* demum de agris recens excultis. Personales dicuntur, quæ ex rebus, quas quisque sibi industria, et opera sua adquirit, persolvuntur, veluti ex lucro honestæ cujuscunque negotiationis, militiæ, venationis &c. Mixtæ demum, quæ partim prædiales sunt, partim personales; scilicet, quæ ex fructibus, pecorum fœtu, lacte, lana &c. præstantur. Lege Mosaica, et jure Ecclesiastico ad sæculum usque XIII, uti modo observavimus, prædiales tantummodo decimæ persolutæ sunt.

VIII. Decimæ Personales in eo differunt à Prædialibus, quod hæ nullis deductis expensis, statim ac fructus collecti sunt, debentur: *Cap.* 7, 22, *et* 26 *de Decimis*, (**) et Compil. Tarracon. *Lib. III Tit. XVIII cap.* 3, (*) et quidem Parochiis, intra quarum fines prædia jacent: quamvis illorum dominus alia in Parochia commoretur, nisi aliud obtineat ex consuetudine: *Cap.* 13, *et* 18, *et* 20 *eodem*. Illæ vero Parochiis præstandæ sunt, ubi quis Ecclesiastica percipit Sacramenta. (**) Ad rem Syn. Salmant. præf. Cap. V: *Quum Decimæ Ecclesiæ debeantur illi, in cujus Parochia prædia excoluntur, nisi ab alia Ecclesia per præscriptionem debitam sint substractæ, præsenti decreto sancimus, quod qui semel alicujus Ecclesiæ Parochianus fuerit, alterius fieri non possit, nisi domicilium totaliter in alterius Parochiam transferendo, et tunc personales Decimas illi solvere teneatur Ecclesiæ, in qua recæperit Ecclesiastica Sacramenta; prædiales vero solvat illi, in cujus Parochia sunt prædia situata, nisi aliud de consuetudine præscripta legitime observetur.* (*) Et quidem personales decimæ solum deductis expensis debentur. Qua de re in negotiatione nonnisi ex lucro, subductis impensis persolvendæ. Demum Mixtæ debentur quidem Parochiis, ubi armenta pascuntur, at detractis sumtibus. Generales hi Canones sunt, ad quos diversi generis decimarum jus plerumque dirigitur. Ceterum in hac re plurimum consuetudini tribuendum, tum il-

larum rerum intuitu, ex quibus decimæ præstandæ sint, tum respectu illorum, quibus decimas persolvere oporteat, uti mox videbimus.

IX. Decimæ jure antiquo, et communi nonnisi Parochis præbendæ. Id sane primæva decimarum origo indicat: suppeditari enim cœperunt tanquam necessaria Sacerdotibus totius populi saluti prospicientibus stipendia; tum ex Conciliorum Canonibus patet quibusnam Decimarum solutio primum sancita fuerit; præsertim ex *Can.* XIX Conc. Cabilonensis II, et *Can.* II Conc. Metensis, quibus expresse cautum est, ne quis fideles ab decimis Ecclesiis Parochialibus præstandis avertat. Et sane habebantur veluti oblationes Parochis, et Ecclesiis Parochialibus præstandæ: id quod et Romanorum Pontificum Decretales etiam exhibent. Consultus enim Innocentius III de quarundam decimarum præstatione sic rescribit: *Quum perceptio Decimarum ad Parœciales Ecclesias de jure communi pertineat*: Cap. 29 de Decimis. Eadem habet *Cap.* 30 *ibid.* Unde tamdiu Parochus jus habet sibi decimas vindicandi, quamdiu evidenter non ostendatur speciali titulo eas ad alium spectare.

X. Verum jus percipiendi decimas contra ipsam Parochialem Ecclesiam præscribi posse haud ambigendum: ad quod tamen cum possessione quadraginta annorum titulus quoque concurrat necessum est, vel duntaxat tituli defectum suppleat possessio immemorabilis: *Cap.* 4, *et* 6 *de Præscriptionibus*, et *Cap.* 1 *eodem in VI*, et sane nonnunquam per Episcopos, atque etiam per Romanos Pontifices Capitulis, et Monasteriis non modo decimas concessas, verum et ipsas Parochiales Ecclesias incorporatas constat. Illud vero prorsus mirandum, decimas jam inde à sæculo VIII in laicorum manus transferri cœpisse: in quam rem sane diligentius inquirendum.

XI. Ac primo jus percipiendi Decimas ab ipsis Decimis distinguendum: Illud prorsus spirituale est: *Consequitur enim*, ut recte notat S. Thomas ibid. art. 3, *illud debitum, quo ministris altaris debentur sumtus de ministerio, et quo seminantibus spiritualia debentur temporalia: quod ad solos Clericos pertinet habentes curam animarum. Res autem quæ nomine decimarum dantur, corporales sunt. Unde possunt in*

*usum*

*usum quorumlibet cedere: et sic possunt etiam ad laicos pervenire.*

XII. Ut autem hæc Decimarum in laicos translatio legitime fiat, legitima quædam requiritur causa; scilicet necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, pauperum levamen, vel aliud hujuscemodi: S. Thomas *ibid. ad* 3. Porro tria hinc mala sensim profluxere, 1 Principes Decimas sibi in subsidium ad tempus concessas in beneficium stabile, sive in feudum possidere voluisse. 2 Nonnullos Episcopos, et Prælatos nimis faciles, neque ex juxta causa, decimas concedere consuevisse. 3 Laicos aliquando decimas propria auctoritate, vel Parochis conniventibus, usurpasse.

XIII. Non defuere quidem Episcopi, atque etiam Romani Pontifices, qui hujusmodi abusioni pro virili sese opponerent: (**) uti Synod. Palent. an. 1129 *Decr. XVI* constituens, quod *laici tertias Ecclesiarum, seu quascunque oblationes nulla occasione possideant, sed in dispositione Episcoporum cuncta, quæ Ecclesiarum fuerint, habeantur*; et S. Raymund. Pennafort *in Summa Lib. I pag.* 129. (*) At nimis arduum erat decimas è laicorum manibus eripere, qui in illarum possesione diu fuissent. Satius igitur visum est rem veluti transigere; id quod in Concilio Lateran. III sub Alexandro III primum adgredi cœperunt, dein sub Innocentio III, aliisque sequutis Romanis Pontificibus identidem prosequuti sunt. Ac 1 sancitum est, ut laici decimas in alios laicos transferre non possent: Conc. Later. III *Cap.* 19 *de Decimis.*

2 Ut qui decimas hæreditario jure tenerent, possent eas cui voluerint idoneo Clerico dare, eo quidem pacto, ut postea ad Ecclesiam, cui de jure competunt, reverterentur: ita Syn. Abricensis an. 1172 *Can. IX.* (**) Verum laici decimas Regularibus potius donare, quam Ecclesiis à quibus eas abstulerant, reddere maluerunt. Hanc iniquam laicorum restitutionem damnavit Innocentius III in Conc Lateran. IV *Cap.* 31 *de Præbendis*, in eamque acriter inve hitur Jo. Episcopus Sarisberiensis *Cap. VII de Nugis Curial.* (*)

3 Ut laici servitia Ecclesiis, quarum decimas infeudatas haberent, præstare tenerentur: Innocentius III *Lib. IV Epist.* 9.

4 Ut occasione decimationis antiquæ decimæ novalium non usurparentur; Idem Innocentius III *Cap.* 29 *de Decimis.*

5 Ut Religiosi possent de consensu Episcoporum decimas à laicis detentas accipere: Alexander IV *Cap.* 2 §. 3 *de Decimis in VI*, id quod de iis duntaxat decimis, quas ante Conc. Lateran. III laici in feudum possidebant, intelligendum *ibid.* monetur. Unde communis illa, ac ubique hodie recepta Canonistarum regula profluxit: scilicet illas tantummodo decimas à laicis in feudum retineri posse, quas ante Conc. Lateran. III consequuti fuerint. Licet igitur jus percipiendi decimas ex primigenia institutione omnino spirituale sit, possunt tamen decimæ ipsæ à laicis, vel justo titulo, vel immemorabili præscriptione possideri.

(**) XIV. Regibus Catholicis plura à sæculo XIII indulta sunt privilegia decimas percipiendi. Episcopus Valentinus annuente Metropolitano Tarraconensi, Jacobo I Aragoniæ Regi, et Successoribus in feudum perpetuum concessit 4 Nonas Novemb. an. 1241 tertiam partem omnium decimarum piscationis, et fructuum Valentinæ Diœcesis, exceptis possessionum Decimis, quæ ad Milites, Clericos, vel religiosa Loca pertinerent. Tum ob eandem causam Clemens V Constit. *Olim claræ memoriæ* indulsit Alphonso IV ut ad triennium percipere posset ab Ecclesiis intra suarum ditionum limites exstantibus binas partes tertiæ portionis decimarum, vulgo *Tercias Reales*; quam quidem concessionem Alexander VI in perpetuum extendit Bulla: *Dum indefensa* die 26 Februarii an. 1494, et ad extinguendas omnes penitus controversias, quæ exortæ erant, sua confirmavit Pragm. Sanctione Philippus II die 30 Martii an. 1565 *Leg. I Tit. XXI Lib. IX Novæ Recop.* Tum etiam Pius V ad quinquennium Philippo IV die 21 Maji an. 1571, ac dein Benedictus XIV in perpetuum Ferdinando VI die 6 Septembris an. 1757 concesserunt decimas ex majori uniuscujusque Parochiæ domo, vulgo *Casa Mayor Dezmera*, quæ quidem gratia cessare debet semel ac stabiliatur *Unica Contributio*, ex præf. Constit. Benedicti XIV. Videsis *Lib. I Tit. VIII.* Demum præf. Benedictus XIV die 30 Julii an. 1749 concessit Ferdinando VI perceptionem decimarum

rum ex omnibus terris recens excultis, quæ *Novales* adpellantur. In Indiarum Regnis omnium percipiendarum decimarum jus ex Apostolica concessione obtinuerunt Reges nostri *Leg. I Tit. XVI Lib. I Recop. Indiar.* sed tertiis, sive duabus nonis partibus sibi tantummodo reservatis, metallorum, et gemmarum decimas integre percipiunt: *Lege XIV ibid.* (*)

XV. At decimarum solutionem jure communi obstringuntur omnes prorsus Christiani, atque adeo etiam Judæi, ac Pagani, si de prædialibus sermo sit; prædiis enim ipsis adjacent: *Cap.* 16, et passim *hoc titulo.* (**) Id quod de prædiis, quæ prius fuerant Christianorum, et de Novalibus constitutum est in Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XVIII cap.* 2. Immo ad decimas solvendas censuris possunt Christiani compelli: *Cap.* 5, *et 6 de Decimis*, et *Leg. V Titulo XIX Partit. I*, et quidem ante deductam Regularibus mendicantibus tribui solitam eleemosynam: *Sanct. I Tit. V Lib. I* vulgo *Autos Acordados.* (*) Quinimmo jure communi etiam Monachos, et Regulares ad decimas persolvendas teneri certum omnino est: *Cap.* 4 *ibid.* (**) Et quidem integre: Syn. Vallis-olet. *Cap. XII* his verbis: *Ut fraudes, quas diversis modis Religiosi in dandis decimis animalium, et novalium adhibent à Prælatis, et Ecclesiarum Rectoribus cautius evitentur, statuimus, ut postquam Religiosi per Diœcesanos requisiti fuerint, super fraudibus hujusmodi nullatenus adhibendis, Religiosi ipsi, qui hujusmodi fraudes commiserint, in Synodis Episcopalibus, et in majoribus locis ipsarum Diœcesum excommunicati publice denuntientur. Et nihilominus Prælati Constitutionem felicis recordationis Domini Clementis Papæ V, quæ incipit:* Religiosi quicunque *super hoc editam cum diligentia exsequantur.* Quod et Reges nostri ratum habuere: *Leg. II Tit. V Lib. I Nov. Recop.* (*)

XVI. Porro ab onere præstandi decimas potest quis eximi vel ex privilegio, vel ex præscriptione, vel ex pacto. Ac primo ex privilegio Romani Pontificis Innocenti II prorsus à decimis exemti declarati sunt Cistercienses; quod postea privilegium ita restrictum, ut exemta non essent, neque prædia post Concilium Lateran. IV adquisita, neque ea, quæ vel ab aliis locarent, vel aliis colenda traderent.

E.

Et sane, ut recte observat Alexander III *Cap.* 9 *hoc tit.* quando privilegium illud Ordini Cisterciensi datum fuerat, ejusdem Abbatiæ, et nimis raræ, et exiles erant. Porro quod spectat ad prædia, quæ Monachi ipsi suis manibus excolunt, ut inde victum capiant, generatim ab Decimis exemta sunt; quo privilegio omnes fruuntur, qui sub certa, et probata regula communem vitam agunt: *Cap.* 10 *hoc tit.*

XVII. Præscriptione etiam, seu consuetudine adquiritur decimarum immunitas, quæ, ut supra notavimus, sine titulo debet esse immemorabilis; cum titulo vero annorum quadraginta. Porro decimarum præscriptionem de Majoribus tantummodo intelligas, non de Minoribus, et Novalibus, quæ semper ad Parochum spectabunt, nisi titulus adsit contrarius. Sic immunitas personalium decimarum inducta est, eoque facilius, quod, quum impensæ essent subducendæ, sæpe parum superesset lucri. Mixtæ quoque multis in locis exoleverunt, ut et in aliquibus etiam prædiales, ex eo præsertim tempore, quo Regiis sanctionibus Parochis optio proponi cœpit, ut vel decimas, vel congruam portionem eligerent. Novissimis Regiis Rescriptis, præsertim die 20 Augusti an. 1768 nonnisi ubi Parochi *Congrua* sint destituti, ex Decimis Congrua defectus supplendus.

XVIII. Conventione demum, sive pacto immunitas decimarum inducitur: *Cap.* 2 *de Transactionibus*; quod antiquitus, ut supra observavimus, ex causa etiam gratuita, et liberali fieri consuevit; at deinde nonnisi ex causa onerosa transactionis, vel compensationis alterius rei spiritualis fieri posse decretum est; ut puta si religiosis hujusmodi largiatur immunitas, ut ipsi habendis in Parochia concionibus obstringantur: *argum. Cap.* 8 *ibid.*

XIX. Illud hic postremo animadvertendum, nomine decimæ non strictim decimam frugum partem venire: plerumque enim minus præstatur, veluti duodecima, vel quintadecima pars; et alicubi etiam vigesima, vel trigesima. Verum quæcumque hac in re sit consuetudo, illud constat posse laicos ad decimarum solutionem compelli, In Capitularibus Regum Francorum *Lib. II cap.* 48 jam sancitum erat, ut *qui decimas pro crebris Sacerdotum admonitionibus, et prædicationibus dare neglexerint, excommunicentur.*

Idem

Idem ab Alexandro III *Cap.* 5 *hoc tit.* statutum legitur. Id quod sequuti Tridentini Patres *Sess. xxv Ref. cap.* 12 in hunc modum decernunt: *Qui* (decimas) *aut subtrahunt, aut impediunt excommunicentur; nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione sequuta, absolvantur.* At hoc Tridentinum Caput, uti *Lib. I Tit. IV* indicavimus, unum ex illis est, quæ regii Censores temperanda prius, quam exsecutioni mandanda censuerunt; præsertim quum non desint alia media, quibus ad illas exsolvendas laici compelli possent. (**) Reges nostri plures in surripientes, retinentes, et fraudantes decimas pœnas inflixere: *Leg. I, II, et III Lib. I Tit. V Novæ Recop.* At in Supremo Castellæ Senatu admittendum voluere recursum adversum exigentes decimas ex his fructibus, ex quibus solvi antea non consueverunt: *Leg. VI, et VII ibid.* (*)

### *De Oblationibus.*

XX. In eo à Decimis differunt Oblationes, quod ad illas præstandas populus ex justitia teneatur; at oblatio proprie sit munus à fidelibus Deo, vel Ecclesiæ sponte oblatum. Hujusmodi Oblationes antiquitus adeo frequentes, et copiosas fuisse, ut quædam Ecclesiæ potuerint de iisdem portionem Ecclesiis indigentioribus conferre, constat ex Apost. *II ad Corinth. Cap. XI v.* 8, *et* 9. Tum de Ecclesia Romana testantur Dionysius Corinthi Ep. apud Eusebium *Lib. IV cap.* 23, et Dionysius Alex. apud eundem Eusebium *Lib. VII cap.* 5, consuevisse scilicet ad dissitas, easdemque pauperes Ecclesias necessaria vitæ subsidia transmittere.

XXI. Porrò in spontaneis hisce offerendis muneribus Ecclesia Hierosolymitana inter ceteras emicuit: ibi enim, ut habetur Act. II v. 44, et 45, *qui credebant erant pariter, et habebant omnia communia, possessiones, et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.* Eandem ab Orientalibus non paucis initam fuisse rationem, scribit Eusebius *Lib. III cap.* 37.

XXII. Oblationes proprie dictæ, sive quæ Ecclesiæ offerebantur præcipue ad ministrorum altaris sustentationem, duplicis erant generis; aliæ ad altare offerebantur, scilicet

triticum, racemi, oleum, thus; aliæ in domum Episcopi deferebantur, puta mel, lac, legumina, volatilia, pecudes, poma, aliique fructus: Canones sic dicti Apost. *Can. III*, *IV*, *et VIII*, Auctor Constit. *Lib. VII cap.* 30.

XXIII. Verum in rerum Ecclesiæ oblatarum partitione præcipua penes Episcopum potestas erat, ad quem spectabat providere, ut rectissime administrarentur, et distribuerentur: ita Canones sic dicti Apostolici *Can. XXXVII*, *et XL*, Auctor Constitutionum *Lib. II cap.* 25, ac veterum Conciliorum Canones. Jam vero Episcopus Diaconorum opera uti consuevit, ac præsertim Archidiaconi, aliusve constituti Œconomi, qui ex ejus mandato necessaria pro divino cultu suggererent, alimenta item Sacerdotibus, et Clericis suppeditarent, habita tamen ratione gradus, et ordinis, (**) nonnumquam etiam meriti, et laboris uti sanxit Syn. Emerit. *Cap. XIV*, (*) et quidem vel quotidie, vel singulis mensibus, (**) vel bis, aut semel in anno, uti decrevit Syn. Bracar. I *Cap. XXI* alias *Can. XXXVIII*: (*) unde haud raro apud veteres occurrunt sportulæ quotidianæ, et divisiones menstruæ. Sua quoque alimenta pro uniuscujusque necessitate recipiebant pauperes, virgines, viduæ ecclesiasticæ, martyres, et confessores in carceribus detenti infirmi, peregrini, aliique hujus generis.

XXIV. Omnibus ex æquo fidelibus permissum erat munera altari, et Ecclesiæ offerre: at vero in iis recipiendis illud quam maxime cavebant veteres Sanctissimi Episcopi, ne cui fraudi essent: præsertim filiis, et parentibus. Eo spectat quod ait S. Ambrosius: *Non quærit donum Deus de fame parentum.* Adhæc offerre vetabantur publice pœnitentes, fratres dissidentes, et qui pauperes opprimebant: *Can. XXVIII* Conc. Illiberit. et *Can. XCIV*, et *XCVII* Conc. Carthag. IV. Id quod non de omnibus indiscriminatim oblationibus intelligendum, at de iis tantummodo, quæ sacrificium spectabant. Etenim, uti modo ex Constitutionibus Apostolicis observavimus, jam inde ab Ecclesiæ incunabulis mos obtinuit, ut populus panem, et vinum ad Altare offerret, ex quibus Corpus, et Sanguinis Christi conficeretur.

XXV. Porro sequutis temporibus loco panis, et vini offerri cœpit pecunia, cujus mutationis originem rariori fied-

delium communioni adscribendam censet Honorius Augustodunensis *in Gemma animæ Cap.* 58, id quod VIII sæculo primum fieri cœptum, saltem in Missis privatis, demonstrat Mabillonius *in Præf. ad I Part. III Sæc. Bened. n.* 62. (**) At in Hispania pecuniæ oblationes antiquiores esse sæculo VIII, et quidem in festis diebus demonstrat Syn. Emerit. an. 666 Cap. XIV: *In Sancta Dei Ecclesia*, ait, *diebus festis pro consuetudine, et mercede, communionis tempore à fidelibus pecuniam novimus poni.* Porro duo indicat præf. *Cap.* 1 pecuniam offerri solitam in Missis sollemnibus, idque denotant verba *diebus festis*, *communionis tempore*, *à fidelibus*: 2 non tunc primo usitari cœpisse id genus oblationum, sed Concilii Emeritensis ævo antiquiores esse, uti colligitur ex his verbis: *pro consuetudine novimus poni.* (*) Tum denarii inter Missarum sollemnia ad Altare oblati, quum in usum Sacerdotis celebrantis cedere cœpissent, hinc sensim factum est, ut omnis prorsus oblatio in Missa desuesceret, sed qui pro se, tanquam præcipue offerente, Missam celebrari, aut orari vellet, id oblato denario à Sacerdote postularet: hujus moris prima occurrit mentio apud Petrum Damiani *Lib. I Epist.* 15. Atque hinc ille denarius, quem hodie *Honorarium*, aut *Stipendium* Missæ vocamus.

XXVI. Inter hujusmodi Stipendium, et antiquum inter Missarum sollemnia offerendi morem haud leve est discrimen. Tunc enim omnes, qui Sacrificio intererant fideles, panem, et vinum, vel denarios ad Altare offerebant, quum Sacerdos nonnisi unam pro omnibus Missam celebraret. At inducto stipendio quisque fidelis illud præstans, peculiare pro se postulat Sacrificium. Cetera, quæ ad hanc rem spectant, habebitis in Theologicis Moralibus Institutionibus. (**) Videsis hujus *Lib. Tit. IV.* (*)

## *De Primitiis.*

XXVII. De Primitiis fructuum, tanquam de parte alimentorum Cleri, non modo Canones sic dicti Apostolici *Can.* IV, et Constitutiones *Lib. VIII cap.* 40 loquuntur, verum et Patres antiquissimi: Origenes contra Celsum *Lib. VIII*, et Irenæus *Lib. IV cap.* 32. Tum Irenæus ipse *ibid.* ob-

oblationis primitiarum hanc adfert rationem: ***Suis discipulis dans consilium Christus , primitias Deo offerre , non quasi indigenti , sed ut ipsi nec infructosi , nec ingrati sint.*** Et ibid. cap. 34: *Offerre igitur oportere Deo primitias ejus creaturæ.*

XXVIII. Porro non modo ad agnoscendum Creatorem, verum et ad Ministrorum altaris sustentationem primitias fuisse oblatas, inde colligi posse videtur, quod in Synodo Gangrensi hæretici Eustathiani arguantur, quippe qui primitias fructuum ex veterum institutione Ecclesiis tribui solitas sibi vindicaverint, et tanquam sanctis sibi eas offerri debere crediderint, apud se, et inter se dispensandas: *Epist. Synod. apud Balsamonem.* Porro ex uvis potissimum, et frumentis primitias fuise oblatas constat, tum ex Canone quodam Africano Cod. Afric. *Can. XXXVII*, quo decernitur: *Nec amplius in primitiis offeratur , quam de uvis, et frumentis*; tum ex Nazianzeno, qui *Epist.* 80 earundem meminit. Demum ad Altare fuisse oblatas ex eo evinci potest, quod Auctor Const. Apost. *Lib. VIII cap.* 40 formulam precandi proferat, cui λῆμμα *titulus* adscribitur, ἐπίκλησις ἐπὶ ἀπαρχῶν *imploratio super primitias.*

XXIX. Jam vero sequutis temporibus in desuetudinem abiere; vix enim jam inde à sæculo v earundem occurrit mentio: tantummodo sancitæ reperiuntur in Concilio quodam Hispano apud Ivonem Carnotensem in Decreti. *P. III cap.* 174. Ceterum ubi adhuc obtineant, quomodo, et quibus ex rebus præstandæ sint, propria cujuscunque loci consuetudo præscribat, ut docet Ostiensis ad *Cap.* 1 *hoc tit.* (**) In Hispania primitias jam diu viguisse novimus; eas quippe Alphonsus Aragoniæ Rex in voto Deo facto in honorem Ecclesiæ Valentinæ à Capellanis pro ipsorum sustentatione, et Ecclesiæ fabrica percipiendas concessit anno 1241. Earundem usum inductum jam supponit Rodericus Tellius in Syn. Tarracon. post an. 1291 in Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XVIII cap.* 2, et Alphonsus Sapiens confirmat, ac à veteri lege deductum putat *Leg. I, et II Tit. XIX Part. I*; immo ad ipsas exolvendas censuris posse fideles compelli decernit *Leg. V eod.* Ad nostra tamen tempora quantum spectat, Primitiæ, altera scilicet ex triginta

ta fructuum pars, generatim in Hispania exsolvuntur, et fabricæ Ecclesiarum deputantur. At plurimum hac in re consuetudini concedendum: *Leg. IV ejusd.*(*)

## TITULUS XVIII.

### *De Beneficiorum Origine, Definitione, et Divisione.*

#### *Nominis Beneficii apud Veteres usus.*

I. *Beneficii* vocabulum apud veteres Latinos Auctores tum *progressionem* significabat ad altiorem gradum: Tacitus *Lib. IV Hist. cap.* 48, et promoti dicebantur vel homines *Beneficii* ejus, à quo evehebantur: Suetonius in Tib. *cap.* 12, vel *Beneficiarii*: Cæsar *Lib. I de Bell. Gall. cap.* 75: unde in veteribus Inscriptionibus apud Gruterum haud raro occurrunt *Beneficiarii Tribunorum*, *Consulum*, *Præfectorum* &c. Tum quoque præmium denotabat, quod de Republica benemeritis ex publico ærario conferri solebat. Etenim apud Romanos in more fuit, ut Magistratus è provincia reversi nomina eorum ad ærarium deferrent, quorum opera in munere suo adimplendo salubriter usi fuerant: unde φράσις *deferre in Beneficiis*: Cicero pro Archia: *In Beneficiis ad ærarium delatus est à L. Lucullo Prætore.* Quum vero postea hisce de Republica benemeritis, præsertim militibus, prædia utenda fruenda elargiri consueverint, hinc *Beneficium* pro *prædio* usurpatum est Imperatoris liberalitate alicui concesso propter bonam Reipublicæ datam operam. Haud igitur immerito in jure nostro prædia, quæ Clericis bené de Re Ecclesiastica meritis tribuuntur, quoad vixerint utenda, Beneficia dicta sunt. Satis de nomine.

## *De Origine Beneficiorum.*

II. Originem quod spectat, jam *Tit. XVII* observavimus 1 prioribus Ecclesiæ sæculis Clericos ex muneribus sponte à fidelibus Ecclesiæ oblatis victitasse.

2 Hasce fidelium oblationes præcipuam constituisse redituum Ecclesiasticorum partem, etiam postquam Ecclesia bona immobilia possidere cœpit.

3 In reditum Ecclesiasticorum distributione præcipuas Episcopi fuisse partes, cui tamen ex Synodicis sanctionibus, ad omnem fraudis suspicionem declinandam, Œconomo utendum erat.

4 Antiquissimo Ecclesiastico jure quum Ecclesiæ bona inter Clericos dispertirentur, eam tantummodo rationem habitam fuisse, ut quantum quisque indigeret, tantundem acciperet, (**) vel quantum studii in peragendis Ecclesiasticis Officiis impenderent, ut decrevit Syn. Emerit. *Can. XIV*, aut quantum Episcopus existimaret, uniuscujusque Clerici operas esse pendendas: Ead. Syn. *Can. XIII.*(*) S. Cyprianus *Epist.* 11 alias 6 inter abusiones in Ecclesiam sua ætate inductas illam recenset, quod Clerici, spreta communi cum Episcopis vivendi ratione, singuli per hebdomadas, vel per menses æquales acciperent portiones.

5 Nonnisi V sæculo primum reditus Ecclesiasticos in tres, quatuorve portiones dividi cœpisse: Ecclesiæ, Episcopo, Clericis, et Pauperibus adsignatas. (**) In Hispania, uti *Tit. XVI* animadvertimus tribus, tantummodo portionibus Ecclesiæ res dividebantur, inter Episcopum scilicet, Clericos, et Ecclesiam: atque hæc portio ad Ecclesiam spectans, ad Episcopi nutum in Ecclesiæ fabrica impendenda erat.(*)

III. Jam vero sæculo VI ineunte ea vigere cœpit consuetudo, ut Clericis, qui strenuam rei Ecclesiasticæ navassent operam, prædia Ecclesiæ ad tempus fruenda concederentur. Syn. Agathens. an. 506 *Can. VII* post perlatam sanctionem, ne Episcopi res Ecclesiæ alienare præsumerent, subnectit: *Minusculas vero res, aut Ecclesiæ minus utiles peregrinis, vel Clericis, salvo jure Ecclesiæ, in usum præ-*

*sta-*

*stari permittimus.* Et Can. xxii: *Presbyteri, vel Clerici, salvo jure Ecclesiæ, rem Ecclesiæ, sicut permiserunt Episcopi, teneant, vendere autem, aut donare penitus non præsumant.* Tum Syn. Aurelian. I Can. xxiii: *Si Episcopus humanitatis intuitu vineolas, vel terrulas Clericis, vel Monachis præstiterit, excolendas, vel pro tempore tenendas* &c. (**) Id quod aperte docet Synod. Tolet. II. *Can. iv*, et non obscure Tolet. III *Can. iii*, et Tolet. IV *Can. xxxviii* alias *xxxvii.*(*) Vides hic prima veluti rudimenta Beneficiorum, licet Beneficii vocabulo non adhuc usurpato: at vides simul haud frequentes ejusmodi fuisse concessiones, et nonnisi vel ex necessitate, vel ob singularia personæ alicujus merita fuisse factas: unde potius jure personali, quam jure tituli prædia illa Clericos utenda accepisse patet; quibus decedentibus prædia sua Ecclesia recuperabat, poteratque usque retinere, nec præterea in successores ullos traducere: Thomass. *Part. III Lib. II cap.* 16. (**) Id quod decrevit Syn. Tolet. II *eod. Can. iv* ita subjiciens: *Verum post suum ex hac luce discessum juxta priorum Canonum Constitutiones jus suum Ecclesiæ sanctæ restituat, nec testamentario, aut successorio jure cuiquam hæredum, prohæredumve relinquat; nisi forsitan cui Episcopus pro suis servitiis, et præstatione Ecclesiæ largiri voluerit.* (*)

IV. Porro deinceps sicuti Ecclesiis Parochialibus certi reditus constituti sunt, oblationesque, ac decimæ fidelium intra earundem limites incolentium adsignatæ, et quidem pleuo jure independenter ab Episcopi administratione; ita quoque simul inductum est, ut jus percipiendi fructus, sive proventus Ecclesiasticos jam non personis, sed Ecclesiis, sive Titulis adnecteretur; adeout ubi Presbyter, vel Clericus Ecclesiæ cujusdam ministerio, sive titulo addiceretur, jus simul reditus eidem titulo adnexos percipiendi sibi compararet. Atque hinc etiam factum est, ut ipse titulus Beneficium diceretur; tum quod jus illud proventus Ecclesiasticos percipiendi ipsius tituli adquisitionem consequeretur; tum quod titulus, sive Ecclesiæ ministerium tanquam principale esset; cujus jus illud, ut minus præcipuum, ac veluti accessorium haberetur. (**) Inde colligas necesse est, Beneficia omnia ex sua ipsorum institutione ne-

nedum residentiam, perpetuamque uni Ecclesiæ adligationem exposcere, sed habere etiam adnexam curam animarum, quæ quidem oblationum, aut decimarum perceptioni necessario respondent; et quidem ex justitia, ob quasi contractum, qui inter fideles decimas solventes, et Beneficiarios percipientes intercedit.(*)

### *Beneficii Ecclesiastici* ὀσία essentia.

V. Canonistæ priorem Beneficii acceptionem retinentes illud definiunt: *Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ propter officium spirituale auctoritate Ecclesiæ constitutum.* Præstat paucis singulas hujus definitionis partes explanare.

VI. *Jus perpetuum*, sed ad vitam Beneficiarii. Sicut enim Clericus non ordinatur ad tempus, ita nec alicui Ecclesiæ ad tempus addicitur. Porro Ecclesiasticum ministerium, sive Ecclesiæ alicui addictio, est veluti Beneficii, sive Juris illius fundamentum.

VII. Atque hinc duo veluti corollaria deduces. 1 Ministerium Ecclesiasticum cum adnexo jure percipiendi fructus, ac temporale, et ad nutum revocabile, proprie Beneficium dici nequit. 2 Officia Claustralia plerumque Beneficia non sunt, quum superiorum arbitrio adimi possint.

VIII. *Percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ*: nimirum ex Ecclesiæ bonis, de quibus superioribus titulis jam loquuti sumus.

IX. *Propter Officium spirituale*: Beneficia enim Ecclesiastica eodem prorsus intuitu Clericis adsignata voluit Ecclesia, quo antiquitus iisdem per Episcopos alimenta, sive stipendia suppeditabantur, nimirum, ut qui Altari servit, de Altari vivat. Et Synodus Trident. Sess. XXI Ref. cap. 3: *Beneficia*, ait, *ad divinum cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda constituta* sunt. Quare merito Beneficium propter officium dari dicitur.

X. *Officii spiritualis* nomine intelliguntur Sacramentorum administratio, Missarum celebratio, aliæque sacræ functiones, quibus ex primæva institutione Beneficiarii adstringuntur. Porro Officium cunctis Beneficiariis commune est

est horarum canonicarum, sive Breviarii recitatio: unde hoc κατ' ἐξοχὴν *per excellentiam* Divinum Officium dicitur: præsertim quum ab sæculo XI in multis Beneficiariis hæc duntaxat residere cœperit obligatio; eorumque propterea beneficia, quippe quæ Ecclesiasticum ministerium adnexum non haberent, simplicium Beneficiorum nomen acceperint. (**) Sed quum ex primigenia Beneficiorum institutione ad Sacramentorum administrationem, et spiritualem curam populo in redditionem præstandam obstringantur omnes Beneficiarii, recentem hanc Simplicium Beneficiorum nomenclaturam commentitiam esse judicant prudentiores. Porro ad sæculum usque XIII nulla visa sunt Beneficia simplicia. Huic excogitandæ novitati occasionem primus dedit Gregorius IX *Capite* 17 *de Clericis non residentibus*, quum decernit Clericos non residentes, Beneficiis spoliandos esse, si Beneficia habeant, *quæ residentiam exigunt*. (*)

XI. *Auctoritate Ecclesiæ constitutum*: et sane sicuti antiquitus proventuum Ecclesiasticorum cura penes Episcopum erat, ita Episcopalis auctoritas beneficio constituendo veluti ἐνσιώδης *substantialis* est. Nec quæcunque Episcopalis sanctio Beneficio constituendo satis est; at ea requiritur, qua usitatis, statutisque legibus, ac ritibus ad Beneficii titulum erigatur. Atque hinc colliges proventus, licet perpetuo stabiles constitutos, et Clericis ob spirituale aliquod officium adsignatos, uti legata pia, et Capellaniæ, Beneficii naturam, nisi accedente Episcopi auctoritate, et legitimis adhibitis sollemnitatibus, non induere; sed stipendia duntaxat censeri, vel eleemosynas. Jure quoque Neapolitano in Beneficiorum Ecclesiasticorum fundatione prævia juridica discussio prorsus requiritur; quæ si desit, nullum in ea Curiæ Ecclesiasticæ jus est. Repetita Regia Rescripta, ac præsertim bina, alterum *ad Præsidem Lyciensem die* 7 *Novembris* 1767, alterum *ad Præsidem Cataciensem die* 28 *Maji* 1768. (**) Hanc beneficii Ecclesiastici instituendi normam exhibet Syn. Dertus. an. 1429 *Cap. VIII* his verbis: *Nullum de cetero Beneficium Ecclesiasticum, sine auctoritate Ordinarii ad quem pertinet, in aliqua Ecclesia, vel Capella quomodolibet ordinetur, qui quidem Ordinarius non aliter fundationi, vel Ordinationi bujusmodi Beneficii auctoritatem præ-*

beat,

*beat* , *aut consensum* , *nisi prius dos sufficiens ad sustentationem vitæ Presbyteri in loco idoneo* , *et securo* constituta fuerit, *quodque in sua auctorizatione clausulam quam.....etiam si omissa fuerit* , *haberi volumus pro inserta*, *contra faciendi potestatem Prælatis omnibus abdicantes.*(*)

*De Præbendis.*

XII. Antequam ulterius progrediamur juvat hic pauca de Præbendis dare. Uti apud Romanos victualia, quæ Magistratibus, Legatis publice missis, aut militibus hospitii causa de more conferebantur, Præbendæ, sive Præbenda dicta sunt; ita Canonistæ illam redituum, rerumque Capitularium portionem, quam Canonici ratione divini Officii in Ecclesia peragendi sibi vindicant, Præbendam dixerunt: quæ et genus quodam Beneficii est. De dignitatibus, personatibus, aliisque Canonicatibus satis *Lib. I Tit. XXVI.*

*De multiplici Beneficiorum genere.*

XIII. Beneficia primo dividuntur, ut alia sint majora, alia minora. Primi generis sunt Papatus, Patriarchatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, ac etiam Cardinalatus, saltem sententia eorum, qui illum pro Beneficio habent. Adjici quoque potest Abbatia; Abbates enim in suos potestatem quasi Episcopalem exercent. Alterius generis sunt omnia illis inferiora, ex quibus aliqua etiam σχέσει *relatione* habita ad reliqua, dicuntur majora, scilicet, quæ adnexam habent dignitatem, vel personatum.

XIV. Hic duo statuendi Canones: 1 Beneficia illa majora communi Beneficii nomine non intelligenda, atque adeo neque dignitatis vocabulo, quum sint dignitatum culmina.
2 In materia, uti ajunt, odiosa Beneficii nomine simpliciter prolato, neque dignitates, neque personatus intelligendi, quum plerumque simplici Beneficiorum nomine haud indicentur.

XV. Beneficia rursus alia sunt Curata, alia Simplicia. Curata sunt, quæ animarum curam adnexam habent; porro Cura hæc vel internum conscientiæ forum respicit, et proprie

prie *Curata* dicuntur: vel ad forum tantummodo externum spectat, sive contentiosum; quo intuitu jurisdictio dici consuevit, et nonnisi improprie Curata, aptius vero Duplicia adpellantur. Beneficia Simplicia vocitantur, quæ in neutro foro regimen habent animarum; neque populum, aut Clerum habent, in quem hujusmodi cura exerceatur: *Cap. ult. de Præb.*

XVI. Jam vero plura hic observanda: 1 Ut Beneficium dicatur Curatum omnino requiritur, ut cura animarum ipsi Beneficio sit perpetuo adnexa, eamque Beneficiarius libere exercere possit.

2 Cathedralium, et Collegiatarum Canonicatus Beneficiis quidem Simplicibus adcensendi; haud vero in materia odiosa, ob eorum eminentiam, qua ipsis pæne dignitatibus comparari videntur: *Cap.* 4 *de Præbendis in VI*; id quod probare videtur Stylus R. Curiæ.

3 Simplicibus Beneficiis adnumerandæ quoque sunt Capellæ, sive Capellaniæ: de Capellis earumque origine satis *Tit. XI hoc Libro*: porro vel Capella constituit Corpus per se, et est veluti sacra ædicula, aut etiam Ecclesia à Parochiali sejuncta, et tunc proprie Capella dicitur, quique ei præest *Rectoris* nomen habet; vel Capella aliud non est, quam sacellum, aut altare in aliqua Ecclesia erectum, et tunc proprie Capellania dicitur, quique ei præest *Capellanus perpetuus*. (**) Inter has aliæ sunt, quæ ex fundatorum voluntate Institutionem Canonicam non exigunt, et vernaculo loquendi modo dicuntur *Patronato de Legos*. Aliæ sunt amobiles, quæ revera potius quam Capellaniæ, Legata Pia dicenda sunt. Aliæ denique perpetuæ, et hæ si Investituram, seu Institutionem Canonicam requirunt, proprie sunt Capellaniæ. Hinc quum Ecclesiæ visum fuerit fundatoribus indulgere, ut quascunque vellent conditiones in Capellaniarum institutione adjicerent, plura orta sunt Patronatus, et vocationum genera, consanguinitatis nimirum, successionis, patriæ &c. prout unusquisque in ipsa Capellaniæ erectione constituendum decreverit. (*)

4 Denique Simplicis Beneficii nomen aliquando ea notione accipitur, ut Beneficium, quod ad residendum non adstringit, significet: unde alia emersit Beneficiorum divisio; nimirum in Residentiaria, et Simplicia.

XVII. Dividuntur quoque Beneficia, inspectis personis, quibus conferuntur, in Regularia, quæ nonnisi Regularibus, (**) *spectatæ virtutis*, *et sanctitatis* uti decrevit Syn. Trident *Sess. xxv de Regul. cap.* 21, (*) et Sæcularia, quæ sæcularibus tantummodo Clericis conferri possunt. Hæc divisio sero in Ecclesia audita est; antiquitus enim Claustrales Regularium Præfecturæ simplicia erant officia, quæ postea alicubi in Beneficia, et Dignitates degenerarunt. Qua de re (exceptis Capellis intra Monasterii claustra constructis, quæ nisi per sæculares administrari consueverint, Regulares censendæ) Beneficia omnia Sæcularia præsumuntur, nisi contrarium demonstretur: (**) ex eo præsertim, quod Religiosi servitium Beneficii, vel Capellaniæ habere non possint ex præscripto Syn. Hispal. an. 1512 *Cap. XXXI.* (*)

XVIII. Triplici potissimum via Beneficium aliquod Regularibus addictum demonstratur; scilicet Institutione, Fundatione, Præscriptione. *Institutione*, ubi ipsam Regularium disciplinam, et regimen adnexum habet; *Fundatione*, ubi fundator expresse cavit Beneficium Regulare, vel nonnisi Regularibus conferendum instituere se voluisse; *Præscriptione* demum, scilicet ubi quadraginta annorum spatio perpetuo, ac pacifice à Regularibus administratum sit.

XIX. In eadem hac Beneficiorum divisione tertium occurrit Beneficiorum genus, scilicet, quæ Commendata dicuntur, seu data in commendam: id quod antiquitus fiebat ad tempus, at hodie plerumque sunt perpetua. Conceduntur enim Commendatariis, quoad vixerint, possidenda. De Commendis mox fusius agemus. Tantummodo hic juvat observare, ubi contingat Beneficium aliquod Regulare à Summo Pontifice Commendæ nomine Clerico Sæculari conferri, ejus naturam non mutari, nec ideo fieri Sæculare.

XX. Postremo ex diversa collationis, sive provisionis ratione Beneficia alia sunt *Electiva*, ad quæ scilicet quis per electionem adsumitur, alia *Collativa*, quæ nimirum per collationem Episcopi, aut alterius Prælati obtinentur, et alia *Patronata*, quæ scilicet ad Patroni præsentationem conferuntur. Item alia sunt *Reservata*, et *Adfecta*, quæ scilicet ad Pontificiam pertinent collationem, et alia *non Reservata*, neque *Adfecta*, quorum nempe collatio alterius, quam R. Ponti-

ti-

tificis, juris est. (**) Adhæc in Hispania Beneficia sunt, quæ dicuntur *Patrimonialia*, ea videlicet, quæ nonnisi in hac vel illa Diœcesi, Provincia, Civitate, et Oppido natis, vel oriundis conferri possunt, cujusmodi sunt Beneficia Regni Navarræ, et Cantabriæ, quæ Navarris duntaxat, et Cantabris conferri possunt, et plura in Aragoniæ Regno, quæ in quodam tantum Oppido, aut Civitate ortis conferuntur. Item Beneficia omnia Archiepiscopatus Burgensis, et Episcopatuum Palentini, et Calagurritani, quæ ex immemorabili consuetudine, confirmata *Leg. XXI Tit. III Lib. I Novæ Recop.* nonnisi Diœcesanis conferenda sunt. Quin et omnibus inhibitum est Bullas impetrare, quæ hujusmodi adversentur consuetudini, de quibus, si quando impetrentur, ad Supr. Castellæ Senatum deductæ, supplicandum est, neque exsequi valent sub pœna, si laici fuerint, amissionis ipso facto omnium bonorum, et quorumcunque officiorum Regalium; si Clerici sub pœna etiam amissionis omnium temporalium rerum, et jure Civitatis. Deinde hæc Lex confirmata est *Leg. XXII ibid.* et ad omnia alia Beneficia *Patrimonialia* Carolus V extendit *Leg. XXIII ejusd. Tit. et Lib.* Majoricenses etiam jus habent trium Summorum Pontificum Constit. roboratum, et Philippi V Decreto die 7 Julii an. 1723 confirmatum, ut nonnisi ipsi ad earum Ecclesiarum Præbendas, et Beneficia admittantur: *Sanctione XXX Tit. II Lib. III* vulgo *Autos Acordados.* (*)

## TITULUS XIX.

### *De Beneficiorum Pluralitate.*

I. Antequam reditus Ecclesiastici in Beneficia erigerentur, jam Canones præivere, quibus Beneficiorum pluralitas damnata est. Synodus Chalcedonensis binos in hanc rem Canones habet, *x*, et *xix*, quorum priore *Clericum in duarum Civitatum conscribi simul Ecclesiis* vetatur, depositionis pœna in transgressores inflicta: posteriore Episcopum, qui Clericum ad alium Episcopum pertinentem susceperit,

una cum Clerico ſuſcepto, communione privandum decernitur, illis tantummodo *exceptis*, *qui proprias amittentes Provincias*, *ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierunt.* Profecto ¿ quid hoc aliud eſt, quam Beneficiorum pluralitatem ex Reſidentiæ divino jure ſtatuta lege illicitam judicare ?

II. Conſonant Chalcedonenſi Concilia ſequutis temporibus habita, uti Aurelianenſe III *Can. XVIII*, Epaonenſe *Can. XIV* Aurelianenſe item V *Can. XIV*, (**) et Syn. Tolet. I *Can. XII* decernens nulli Clerico licere *diſcedere de Epiſcopo ſuo*: Tolet. II *Can. II*, Valent. an. 546 *Can. V*, et *VI*, Narbon. an. 589 *Can. X*, Hiſpal II *Can. III*, Tolet. XIII *Can. XI* &c. His porro Canonibus Beneficiorum pluralitas interdicta eſt, quippe qui Clericum ad unam duntaxat, eamque cui primo ordinatus eſt adfigunt Eccleſiam; ille autem qui priore non contentus, à qua proventus accipit, alterius etiam Eccleſiæ Beneficium amplectitur, quaſi in duabus eſſe ſimul Eccleſiis mentiri videtur. Quam vero abſurdum ſit à duabus ſimul Eccleſiis reditus percipere, demonſtrant Syn. Aurelianenſis V *Can. XIV*, ita conſtituens: *Nullus Epiſcoporum, aut cujuſvis Ordinis Clericus*, *aut alia quæcunque perſona*, *quibuſlibet conditionibus*, *ſeu in Regno*, *ſeu in alio poſitus*, *alterius cujuſque Eccleſiæ res*, *aut petat*, *aut præſumat accipere. Quod ſi fuerit tamdiu habeatur à communione Altaris*, *vel omnium fratrum*, *ac filiorum charitate ſuſpenſus*, *donec ipſi Eccleſiæ*, *cujus directo ordine res eſt ablata*, *reſtituat.* (*) Negandum quidem non eſt exempla occurrere, atque adeo Conciliorum etiam Canones, quibus uni Epiſcopo, vel Presbytero binæ Cathedrales, vel Parochiales Eccleſiæ regendæ permittuntur; verum hoc tum denique obtinuit, vel quum maxima urgeret neceſſitas, uti in Eccleſiis vicanis propter idoneorum Sacerdotum inopiam, (**) aut una nec unius adhuc Parochi alimoniæ præſtandæ ſufficeret: Synod. Emerit. *Can. XIX*, et Tolet. XVI *Canone V*, (*) vel quum maxima illud poſtularet Eccleſiæ utilitas.

III. At hæ nonniſi raræ admodum, et antiquitus inuſitatæ ſunt Canonum relaxationes. Frequentiora enim occurrunt exempla Eccleſiarum Cathedralium, vel Parochialium,

quæ

quæ ex pluribus in unam Pontificia, vel Synodali auctoritate coaluerint, quam plurium Ecclesiarum uni Episcopo, vel Presbytero commissarum. Sic S. Gregorius M. Misenatem, et Cumanum Episcopatus in unum conglutinavit: *Libro II epist.* 31. Et Synodus Tolet. XVI *Can. v* ne pluralitate Ecclesiarum ulla sterneretur via, etiam in Ecclesiis vicanis antiquum servandum Canonem decrevit, nimirum ut potius pauperiores ditioribus augerentur, vel in unum conjungerentur, quam ut unus Presbyter pluribus præesset: (**) *quia solus*, ait, *per totas Ecclesias nec officium valet persolvere, nec populis Sacerdotali jure occurrere; sed nec rebus eorum necessariam curam impendere; ea scilicet ratione, ut Ecclesia, quæ usque ad decem habuerit mancipia, super se habeat Sacerdotem, quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur Ecclesiis.* (*) Tum Synod. Parisiensis VI *Can. xlix*, et Aquisgranensis II *Can. ult.* diserte vetitum est, ne quis simul Parochiam regat, et Basilicam, vel Martyrium: sed singulis Ecclesiis, sive Parochialibus, sive Auxiliaribus, ut ajunt, singuli adsignentur Presbyteri. Demum ix sæculo quum abusio invalescere cœpisset, ut quis simul Parochiam teneret, et Canonicatum, adversus eandem insurrexerunt Episcopi purioris disciplinæ studiosissimi: Hincmarus *Tom. I pag.* 732.

IV. Igitur prioribus, et sequutis Ecclesiæ sæculis pluralitatis Beneficiorum abusioni, quæ Clericorum avaritia paullatim invalescebat. Synodorum Canonibus satis obviam itum est, licet nunquam radicitus evelli quiverit. At vero sæculo xii perversa illa consuetudo tum ubique, tum vel maxime in Gallia adeo altas radices egit, ut teste Innocentio III in Cap. 25 de Præbendis *præ multitudine delinquentium emendari* non posse videretur: quinimmo non deerant, qui non modo duas, aut tres, sed etiam sex, aut plures Ecclesias Parochiales possiderent; id quod severissime damnatum est primum in Concil. Lateran. III *Cap.* 3 *de Clericis non residentibus*, pœna etiam adjecta, ut *qui receperit, quod contra sacros Canones accepit, amittat; et qui dederit, largiendi potestate privetur.* Mox et in Conc. Lateran. IV *Cap.* 28 *de Præbendis*, quo sancitum est, *ut quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum*

ad-

*adnexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso jure privatus: et si forte illud retinere contenderit, etiam alio spolietur.* Præterea, *ut in eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut personatus habere præsumat: etiamsi curam non habeant animarum.* (**) Id quod confirmavit Syn. Ilerd. an. 1219 in Compil. Tarracon. *Lib. III Tit. IV cap.* 1, et *Lex III Tit. VI Partit. I*, quin et Arnaldus de Peralta Episcop. Valent. in Constit. an. 1262 pluralitatem Capellaniarum prohibuit, etsi fuerint temporales. (*)

V. Quod vero in Decreto Innocenti III clausula illa adjecta sit: *Circa sublimes tamen, et litteratas personas, quæ majoribus beneficiis sunt honorandæ, quum ratio postulaverit per Sedem Apostolicam poterit dispensari*: hinc quam lata patuit via, cum dispensationibus Pontificiis postulandis, ac impetrandis, tum quoque Beneficiorum pluralitati. Adeout plura Beneficia, etiam Curata, per Pontificiam dispensationem consequi ea ætate veluti jus ordinarium evasisse, patet ex decreto Concilii Lugdunensis in *Cap.* 3 *de Officio ordinarii in VI*, ubi tantummodo Dispensatio Apostolica Episcopo exhibenda præscribitur, et ex Constitutione Joannis XXII *Extravag.* 4 *de Præbendis in Communibus*, ubi Summus Pontifex de nimis frequentibus dispensationibus conqueritur, quas importuna quadam, et exsecrabili ambitione æque Clerici, ac Religiosi ab R. Pontificibus potius extorquere, quam obtinere nitebantur. Tum *ibidem* dispensationibus moderamen imponendum sancitum est. At neque inde tantum, tamque perniciosum illud malum aliqua ex parte imminutum, immo et auctum. Inducto enim Unionum, Commendarum, et Pensionum more, Beneficiorum pluralitas, veluti quodam pallio tecta est, uti mox observabimus. Coadjutoriæ quoque frequentius admissæ in causa erant, cur iisdem abusionibus remedium feliciter adhiberi non posset. De Coadjutoriis satis *Lib. super. Tit. XVII.* Hic tantummodo παρέργως *obiter* animadvertendum, Coadjutorias cum futura successione novissimo jure Neap. esse abolitas: *Regium Diploma die* 24 *Augusti* 1750. (**) Sed multo ante eas abolere tentarunt nedum Concilia Lateranense sub Alexandro III, et Trident. *Sess. XXV Ref. cap.* 7, et Alexander VI motu proprio an. 1499; sed et Reges ipsi

si Carolus V *Leg. XXVI Tit. III Lib. I Novæ Recop.* Philippus IV in libello supplici ad Urbanum VIII *Cap. IV*, et Philippus V *Sanct. IX Tit. III Lib. I* vulgo *Autos Acordados.* At nihilominus Coadjutorium usus usque ad Concordatum an. 1753 obtinuit. (*)

VI. Tandem Patres Tridentini veteris Ecclesiasticæ disciplinæ instaurandæ cupidissimi, (**) diu, solidisque rationum momentis de Beneficiorum pluralitate pertractarunt, contendentibus nonnullis, inter quos Jacobus Laynez Hispanus, nulli unquam secundum Beneficium, si primum sit sufficiens conferendum; eamque sufficientiam non à personæ nobilitate, sed à ministerio computandam. Pallavicini Hist. Concil. *Lib. XXIII cap. III n.* 30. Tantummodo vero (*) pro temporis ratione, tanto illi malo reparando medicas manus adhibuere. Namque *Sess. VII Ref. cap.* 2, *et* 4 cuicui vetans plures Cathedrales Ecclesias, aut plura curata, vel alias incompatibilia Beneficia unione, commenda, aut alio quovis nomine contra formam sacrorum Canonum, et præsertim Constitutionis Innocenti III recipere, ac simul retinere, privationis Beneficiorum pœna ipso jure incurrenda in violatores sancita. Et pressius *Sess. XXIV Ref. cap.* 17 decrevere, *ut unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur. Quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia omnia Beneficia tam sæcularia, quam regularia quæcunque, etiam commendata pertineant, cujuscunque tituli, aut qualitatis exsistant.*

(**) VII. ¿ Verum hoc Tridentini decreto sanata ne tandem sunt inflicta disciplinæ Ecclesiasticæ vulnera? Minime id quidem. Binas avaritiæ fovendæ vias in his sanctissimorum Patrum verbis invenere sübtilissimi Ecclesiæ doctrinæ corruptores. Prima est facilitas sibi blandiendi, primum Beneficium, etsi revera pingue, sufficiens non esse ad congruam vitæ alimoniam. Hinc pluralitas Beneficiorum frequentissima, inde consuetudo, postremo universa pæne hominum existimatio Beneficiorum pluralitatem ho-

dier-

dierno jure probari; *peccata* enim, ajebat Bernardus, *quum in consuetudinem abeunt, aut parva, aut nulla esse creduntur.* Secunda est communis itidem hominum opinatio, et toti retro ignota antiquitati, computandi inter simplicia Beneficia, atque adeo compatibilia, et quæ personalem residentiam non exigunt, omnia illa, quæ recentissimo loquendi modo Curata re ipsa non adpellantur, quum hæc omnia compertum sit juvandis olim Parochis in Pastorali munere instituta esse. Errorem hunc, communem prope, nuper detexit, et gravissima, quæ ex eo damna pullulant, vividis coloribus depinxit integerrimus, et ardentissimo Ecclesiasticæ disciplinæ restaurandæ studio fervens præstantissimus Vir Josephus Tormo hodiernus Episcopus Oriolanus in libello supplici ad Carolum III Regem nostrum die 12 Junii an. 1768. Neque aliter sensit vir sapientissimus Primus Regii Fisci Patronus, cui traditus est libellus recognoscendus; quin et jure merito contendit omnia Beneficia personalem residentiam, et personale servitium ex suorum ipsa institutione deposcere. Id ipsum agnovit Religiosissimus Rex Catholicus, qui æquissimis præf. Episcopi præcibus inclinatus, quindecim Diœcesis suæ Beneficia, quæ eousque Simplicia adpellabantur, ad pristinam eorundem institutionem revocanda, et in vera Curata Beneficia erigenda decrevit die 29 Novemb. ejusd. anni. Nos firmissimam habemus spem, fore ut reliqui Hispaniarum Episcopi, Oriolani exemplo devincti, abolita prorsus inveterata Beneficia æstimandi opinione, puriorem illam in sua quisque Diœcesi disciplinam curent stabiliendam; ad quod quidem Supremus Castellæ Senatus hortatur Episcopos in litteris Encycl. sub die 12 Junii an. 1769, de quibus proximo *Tit. XX*, et præsertim quum novissimo ejusd. Caroli III Decreto an. 1777 cautum sit, ne cui aliquod ex hujusmodi Beneficiis conferatur, quin rigorosa illa personalis injungatur residentia. Abusio enim illa *conductitios* nominandi Presbyteros juri Canonico contraria est: *Can. v Caus. 21 Q. II*, æquitati, fidelium utilitati, ipsi etiam juri naturali penitus opposita. (*)

VIII. Igitur jure Tridentino Beneficia dividuntur in Compatibilia, et Incompatibilia. Prioris generis sunt omnia Beneficia Simplicia, scilicet, quæ residentiam, aut personale

ser-

servitium non requirunt. (**) At hæc non videntur esse, quæ proprio Beneficii nomine vocantur, sed eæ fortassis sunt Capellaniæ, quæ libera piorum fidelium voluntate, et liberis adjectis conditionibus institutæ sunt, quæ nisi personali servitio erectæ sint, ad id non adstringuntur Capellani. Verum his etiam ad strictam compulit residentiam Syn. Hispal. an. 1512 *Cap. XXX.*(*) Alterius generis sunt, quæ simul retineri nequeunt, quippe quod residentia, servitiumque ipsis adnexum sit. Hujusmodi sunt duo Episcopatus, duæ Parochiæ, Parochia, et Canonicatus in diverso tecto &c. Porro Beneficia Incompatibilia bifariam partiuntur: alia enim ejus sunt naturæ, ut unum per adeptionem alterius vacet ipso jure: uti duo Beneficia Curata, duæ Dignitates, duo Personatus, duo Officia administrationem adnexam habentia: *Extravag.* Exsecrabilis *de Præbendis Cap.* 28 eodem Titulo; *nisi forte* ex duabus Ecclesiis, vel dignitatibus curatis *una ab alia dependeat, vel invicem sint adnexæ*: quum enim pro una habeantur, poterunt ambo simul retineri: *Cap.* 32 *eodem Tit. in VI.* Quare Canonicatum dignitati, quæ nullos, vel tenues fructus habeat, adnexum, ubi adsit consuetudo, poterit quis simul retinere: Gallem. ad *Cap.* 17 *Syn. Trid. de Ref. Sess. XXIV in Declarat. n.* 1; et Beneficia Curata aliis beneficiis adnexa transeunt in Simplicium naturam, dummodo accessorie sint unita, et illorum cura per Vicarium ab Ordinario positum exerceatur: Gallem. *ibid.* Ejusdem sunt incompatibilium generis Cathedralis Dignitas cum Parochia, duo Beneficia uniformia sub eodem tecto, sive in eadem Ecclesia, scilicet, quæ ad eundem finem, idemque ministerium instituta sunt, habentque idem onus, ac oficium eodem tempore persolvendum; item duo Canonicatus, duæve ejusdem Ecclesiæ Capellaniæ: *Cap.* 9 *de Concessione Præbendæ, et Ecclesiæ non vacantis*, et *Clement. fin. de Præbendis.* (**) Postremo Episcopatum, et Cardinalatum Beneficia incompatibilia credidere novem Viri à Paulo III delecti in Consilio ipsius Pontificis jussu conscripto, et exhibito an. 1538: *Nam Cardinalis*, ajunt, *est adsistere Sanctitati tuæ in gubernanda universali Ecclesia, officium autem Episcopi est pascere gregem suum, quod præstare bene, et ut debet haud potest, nisi habi-*

*tet cum ovibus suis, ut pastor cum grege.*(*)

IX. Porro ut primum Beneficium vacet, satis non est alterum collatum esse, at requiritur omnino alterius sive de jure, sive de facto pacifica possessio, scilicet ut alterum vel de facto pacifice possideatur, vel saltem ut probari queat, per Beneficiarium stare, quominus pacifice possideatur: indicata Extravag. *Exsecrabilis.* Id quod sancitum est ob nonnullorum fraudes, qui pacificam alterius Beneficii possessionem vix nacti, statim cum ficto adversario colludentes litem sibi suscitari procurabant, ut possessio adpareret non pacifica, atque ita fieret, ut utriusque prioris, et posterioris Beneficii proventibus fruerentur. Adhæc pacificam alterius Beneficii possessionem nacto, retentio prioris conceditur ad duos usque menses: Rota apud Merlinum *Decis. VI n.* 10, et quidem, ut possit quis experiri an molestiæ superveniant; ne, istis inopinato obvenientibus, post primum demissum incidat in utriusque jacturam: Rigant. in *Reg. I Canc.* §. 8 *n.* 115.

X. Incompatibilia alterius generis Beneficia sunt, quorum prius non vacat ipso jure per pacificam alterius adsecutionem, quamvis retineri simul nequeant; quum eligere quis debeat alterutrum, alias per Superiorem altero privandus. Hujusmodi sunt duo Canonicatus in diversis Ecclesiis, et alia Beneficia legem residentiæ adnexam habentia, sed sine animarum cura, dignitate, personatu, vel officio, neque uniformia sub eodem tecto. Tria igitur, Cura scilicet animarum, lex Residentiæ, et Uniformitas, ut ajunt, sub eodem tecto Beneficia reddunt incompatibilia.

XI. Unde legitimi Beneficiorum collatores 1. poterunt uni, eidemque bina conferre Beneficia Simplicia, quum primum ad vitam sustentandam congruum non fuerit.

2 Habenti dignitatem, canonicatum, vel curam animarum, cujus reditus sint tenues, non vetantur alterum quantumvis pingue Beneficium conferre; uti contra habenti simplex Beneficium, cujus etiam exigui sint proventus, alterum Curatum, vel cum residentiæ fibula recte conferetur. At vero tertium consequi Beneficium sine Apostolica dispensatione licet nemini. Quamvis ex nonnullorum Canonistarum sententia, et ex usu, moribusque Regni Neap.

po-

poterit quis plura retinere Beneficia, quæ simul collata congrua duntaxat vitæ præbeant alimenta.

3 Poterit quis duo Beneficia, ut ajunt, difformia sub eodem tecto, quæ tamen sint exigua, ordinaria auctoritate simul retinere: Sacr. Congr. apud Fagnanum ad *Caput* Litteras *de Concessione Præbendæ*, et Gallem. ad *dictum Cap.* 17 *Synodi Trident. in Remiss. n. 6.*

4 Tridentinam Sanctionem Beneficia jurispatronatus Simplicia non adficere censent Vivianus in Prax. Jurisp. *P. II Lib. VI cap.* 1 *n.* 20, *et* 27, et Galiardus de Beneficiis *Cap. XXII n.* 5.

5 Neque demum ad pensiones Ecclesiasticas Trident. Decretum spectare censuit Sacra Congregat. apud Gallem. *ibid. n.* 2.

XII. Merito hic quæri potest, ¿quænam proventuum quantitas Beneficium congruæ alimoniæ, sumtibusque sufficiens constituat? Porro Tridentini Patres id non sanxere. Quum enim pro varia hominum conditione varia, qui cuique satis sint, redituum ratio restituenda sit, hinc boni cujusque viri arbitrio illam definiendam reliquere. Quare ex universali consuetudine jam recepta nemini bina Beneficia Simplicia habenti in foro movetur quæstio; licet eorundem singula congruo victui satis superque sint. Quinimmo hujusmodi consuetudine Tridentinæ sanctioni, in foro externo certe derogatum videtur ea parte, qua vetat unum sufficiens Beneficium habenti alterum etiam Simplex conferri.

XIII. Cavendum tamen hac in re, ne quis nimium suæ voluptati indulgeat potius, quam indigentiæ consulat: tum bonorum Ecclesiasticorum indolem, de qua supra, ac mala, quæ Beneficiorum pluralitas parit, serio perpendat. Verum de hoc Cap. opportunius *Tit. ult. bujus Libri.*

# TITULUS XX.

## *De Unione Beneficiorum.*

I. Beneficiorum unio, quam recte definies, *Plurium Ecclesiarum, vel Beneficiorum à legitimo Superiore justa ex causa facta conjunctio*, multifariam dividitur. Ac 1 in Temporaneam, seu Personalem, et Perpetuam, seu Realem. Priorem, qua veluti pallio ad pluralitatem Beneficiorum tegendam abutebantur, rejecit prorsus (**) quoad Curata, et Incompatibilia: (*) Synod. Trid. *Sess. VII Reform. cap.* 4, (**) eaque tanquam mera fraus legis habita est à Viris novem jussu Pauli III congregatis an. 1538. (*) Altera, ubi publica illam postulet utilitas, vel necessitas, sola legibus Ecclesiasticis probatur.

II. Perpetua autem isthæc unio, vel 1 Socialis est, et æque principalis, vel 2 Servilis, et accessoria, quæque subjectiva etiam dicitur, vel demum 3 hujusmodi, ut Beneficium, quod alteri adnectitur, omnino supprimatur. Priori modo fit unio, quum aut duo Beneficia ita conjungantur, ut separata, ac distincta, et quod ad jura, et quod ad cetera omnino remaneant, æque ac antea erant, et tantummodo uni administranda Beneficiario tradantur: cujusmodi unionis ratio in Ecclesiis Cathedralibus plerumque locum habet: aut duæ Ecclesiæ, vel dignitates non modo in uno coalescant Beneficiario, sed unius etiam Ecclesiæ Canonici, Clericique inferiores, alterius etiam Ecclesiæ Canonici, Clericique evadant: et tum sane non modo sua quæque jura, et privilegia retinebit, verum et altera alterius optima quæque privilegia nanciscetur: Fagnan. *ad Cap.* Novit *Ne Sede vacante* &c.

III. Altero modo fit unio, quum una Ecclesia, Dignitas, vel Beneficium ita alteri conjungatur, ut eidem subjiciatur, atque adeo missa propria dignitate, et nomine in alterius naturam transeat, et illius dignitatem, jura, et privilegia, tanquam accessoria, et filialis participet: *Cap.* 3 *de Statu Mo-*

*Monachorum Can.* XLVIII *Caus.* 16 *Quæst. I.*

IV. Tertia demum Beneficia adnectendi ratio, uti observat Espenius *Part. II Tit. XXIX cap.* 1 *n.* 9 potius Beneficii extinctio, et suppressio dicenda est, quam Unio; quum Beneficium, quod adnectitur, omnino supprimatur. Exemplo sit, quum Canonicatus in Dignitatem erigatur: ubi quidem titulus Canonicalis per suppressionem omnino extinguitur.

V. Beneficiorum unionem nonnisi legitima ex causa fieri fas est: nimirum quum vel evidens necessitas, vel publica utilitas illam exigat. Præcipua necessitatis causa est Ecclesiarum paupertas: scilicet, ubi conjunctæ congruos Pastori tribuant reditus, quos disjunctæ suppeditare nequibant: Conc. Tolet. XVI *Can.* V, Gregorius M. *Lib. II ep.* 35 *ad Episcop. Veliternum.* Conc. Trident. *Sess.* XXI *Reform. cap.* 5 Episcopis dat facultatem Beneficia Curata quæcunque propter eorum paupertatem adnectendi, licet generaliter, vel specialiter reservata, aut quomodocunque adfecta sint.

VI. Utilitatis causæ sunt 1 quum imminuto fidelium numero locorum vicinitas unionem publico bono postulare videatur. S. Gregorius M. *indicata Epistola* 35 Cumanam, et Misenatem Ecclesias in unam conjungens, unique Benenato regendas tradens, hanc adfert rationem: *quoniam nec longo itineris spatio à se sejunctæ sunt, nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo est, ut singulos, sicut olim, habere debeant Sacerdotes.* Porro sequutis temporibus adeo in illa regione populus decrevit, ut ipsa etiam Ecclesia Cumana, Misenati prorsus extincta, superstes jam sola, sæculo XIII ineunte Ecclesiæ Neapolitanæ, cujus erat suffraganea, adnexa sit, Parochia ibi erecta, et sacris λειψάνοις Sanctorum Maximi Lev. Cumani, Julianæ, et Pueruli trimestris, quæ in Cathedrali Cumana Ecclesia adservabantur, Neapolim translatis: Chiocc. *Cat. de Episcopis Neap. in Anselmo an.* 1292, et ibid. *de Episcop. Eccles. Cumana Neapolitanæ unita.*

VII. Altera utilitatis causa est, quum commodius, et utilius per unum, quam per plures pastores pluribus Ecclesiis servitium, et obsequium præstetur: *Clement. I* §. 6 *de*

Sta-

*Statu Monachorum.* His, aliisque gravioribus deficientibus causis Ecclesiarum unio à Sacris Canonibus omnino vetita est, quam scilicet, uti loquitur Gelasius P. Epist. ad Episcopos Lucaniæ Can. xxiii Caus. 1 Q. VII: *nec ulla necessitas, nec Ecclesiastica prorsus extorquet utilitas.* Unde Beneficiorum unio ex communi Canonistarum sententia, tanquam odiosa, ut ajunt, strictam requirit interpretationem: ut colligitur ex Syn. Trident. *Sess. vii Ref. cap.* 6.

VIII. Quamobrem in Beneficiis adnectendis hi potissimum servandi Canones. 1 Gravior requiritur pro Beneficiis Curatis conjungendis causa, quam pro Simplicibus. Hinc Synodus Trident. cum Episcopis dat facultatem Seminariis pro congrua eorundem dotatione, tum et Cathedralibus, Collegiatisque insignibus ad decentem Canonicorum statum aliquot Beneficia adnectendi, nonnisi Simplicium meminit: *Sess. xxiii Ref. cap.* 18, et *Sess. xxiv Ref. capit.* 13. Hic quoque παρέργως *obiter* observandum ad Seminarii alicujus erectionem aliquando taxationem imponi in omnibus Ecclesiasticis Diœceseos reditibus, et Beneficiis, quæ liberæ sint Episcopi, Sedisve Apostolicæ collationis; idque Regni mores patiuntur. At eandem taxationem laicalibus Locis piis, Extauritis, et Confraternitatibus, nonnisi Regis mandato, constituere jus est. Id præstitit Carolus Borbonius olim Rex noster Ecclesiasticæ disciplinæ studiosissimus in Seminarii Isclani erectione: Galiardus de Beneficiis *Cap. IV n.* 15.

2 Cathedrales tenuioris reditus Ecclesias Synodus Provincialis haud vetatur conjungere: at re prius cum R. Pontifice communicata, ejusdemque accedente consensu: Trid. dicto *Cap.* 13. Semper enim Sedis Apostolicæ jus habitum est, tum novas erigere, tum veteres unire, vel sejungere Cathedrales Ecclesias. Hinc Benedictus XIV Carolo Borbonio Utr. Siciliæ Rege postulante, Collegiatam Terlitii Ecclesiam in Cathedralem erexit: Const. *Unigenitus* 14 *Bullarii Tom. III.* Tum in Concilio Romano an. 1725 Benedictus XIII Judicibus querelarum ea in Synodo constitutis discutiendas mandavit petitiones Cleri, populique Sangermanensis postulantium erectionem, vel restitutionem Episcopatus in eadem Civitate. Porro ipse Pontifex ex Decreto eorun-

rundem Judicum die 18 Maji an. 1725 sanxit querelas contra Abbatem Casinensem, ejusque jurisdictionem quasi Episcopalem rejiciendas fore, perpetuumque silentium expetitæ Episcopatus erectioni, seu restitutioni imponendum: *Constit.* Quod inscrutabilis *prid. Non Augusti* 1725 in Append. ipsius Concilii Rom. *num. VIII.* Verum II Viri Argentius, et Crivellius ad ejusmodi Constitutionis exsecutionem jura populi Sangermanensis audienda prius, et discutienda edixerunt: *Relatio Ms. super Decretis Conc. Rom. num.* 39. Adhæc plures Regni Neap. Episcopatus jamdudum à Rom. Pontificibus conjuncti sunt: nimirum Abellinensis cum Frequentino, Acheruntinus cum Materano, Anglonensis cum Tursiano, Aquinatis cum Pontiscurvi, Atriensis cum Pennensi, Bisacianus cum S. Angeli Lombardorum, Campanus cum Satrianensi, et Cancianensi, Caputaquensis cum Agropolitano, Pestano, et Velino, Cariatensis cum Gerentiano, Catecensis cum Tabernensi; Melphitanus cum Rapollensi, Vulturariensis cum Montiscorvini, Ortonensis cum Camplensi, Scalensis cum Ravellensi, Squillacensis cum Stilano. Et in novissimo Concordato an. 1741 inter Sedem Apost. et Utr. Siciliæ Regem inito, actum quoque est tum de conjungendis tenuioribus Regni Episcopatibus, tum de inferioribus Ecclesiis, Abbatiisque *Nullius* Cathedralibus vicinioribus subjectiva unione adnectendis; at hoc negotium quippe quod longa, maturaque discussione indigeret, ad opportuniora tempora dilatum infectum adhuc manet. Demum Innocentius III *Cap.* 1 *Ne Sede vacante aliquid innovetur*, Ecclesias Glastoniensem, et Bathoniensem primum à Cælestino V conjunctas, ad Regis Angliæ petitionem iterum sejunxit.

3 Beneficia Curata Monasteriis, Abbatis, Dignitatibus, Præbendis, Hospitalibus, aliisque Collegiis uniri *ibid.* Syn. Tridentina vetuit. Et sane haud raro per istam unionem Ecclesiæ Parochiales propriis destituuntur pastoribus non sine gravi fidelis populi pernicie: Espenius *P. II Tit. XXIX cap. II n.* 12.

4 Unio Canonicatus cum Dignitate, aut Beneficio Curato facilius admittenda, si in eadem Ecclesia ejusmodi Beneficia constituta sint, quam si in diversis Ecclesiis: et quidem

dem ex eadem ratione, scilicet, quod levius ex illa quam ex hac unione instet populo fideli detrimentum: Espenius *ibid. n.* 17.

5 Diversarum Diœcesium Beneficia ne uniantur: Syn. Trid. *Sess. XIV Ref. cap.* 9.

6 Neque Beneficium unius Regni alterius Regni Beneficio adnectatur: Rebuffus in *Prax. Tit. de Unionibus n.* 28, et Feuretius *de Abusu Lib. II cap.* 4 *n.* 28.

7 Demum Beneficia libera Ecclesiis Juripatronatus subjectis conjungere interdictum est, ne et ipsa sub Jurepatronatus constituantur: Trident. *Sess. XXV Ref. cap.* 9.

IX. In Beneficiorum perficiendis unionibus eos omnes, quorum interest, advocari oportet; Trident. *Sess. VII Ref. cap.* 6. Hinc 1 Episcopus audiendus, ubi de conjungendis suæ Diœceseos Beneficiis agatur.

2 Tum speciali *dica*, sive *citatione*, ut ajunt, advocandi, audiendique sunt Abbates, Prælatique inferiores, ac Patroni æque Ecclesiastici, ac Laici, quum de Beneficiis agatur ab Episcopis exemtis, et ad eorum collationem spectantibus; quinimmo eorundem consensus omnino exquirendus.

3 Audiendi etiam Rectores præsertim Curati, aliique Beneficiorum uniendorum Possessores: at horum dissensus unionem post eorum obitum perficiendam irritam non reddet.

4 Exquirendus demum est consensus Capituli Cathedralis Ecclesiæ, sine cujus consilio graviora generatim negotia Episcopus vetatur perficere. Verum Capituli consensus solet aliunde à Sede Apost. vel à Congregatione Concilii suppleri. Videsis Carolum Galiardum de Beneficiis *Cap. IV num.* 34.

X. Potestatem quod spectat, cujus auctoritate Beneficia conjungi possunt: 1 Ecclesias Cathedrales unire, uti modo adnotavimus, solius Apostolicæ Sedis jus est. 2 Sic quoque *Episcopi est Ecclesiarum suæ Diœceseos unio*: Cælestinus III *in Cap.* 8 *de Excessibus Prælatorum.* Abbates igitur, aliique inferiores Prælati suæ collationis Beneficia unire nequeunt, nisi ab longæva præscriptione hoc jure fruantur. 3 Uniones Beneficiorum perficere Vicario generali sine speciali mandato interdictum: haud vero Capitulo Episcopa-

li

*li* Sede vacante; nisi quum jura Episcopalia lædantur, uti innuimus *sup. Lib. I Tit. XXV*, quippe quod ea potestas ad jurisdictionem, quæ ad Capitulum mortuo Episcopo transfertur, pertinent. 4 Beneficia reservata, et Sedi Apostolicæ adfecta vetatur Episcopus unire, peculiaribus quibusdam casibus exceptis: uti in conjungendis Ecclesiis curatis propter earum paupertatem, et in adnectendis Beneficiis Simplicibus, vel Seminariis, vel Cathedralibus, aliisque Collegiatis insignibus. 5 Beneficia exemta, et Sedi Apostolicæ immediate subjecta unire non licet Episcopis: *Capit.* 8 *de Excess. Prælat.* 6 Demum caveat Episcopus, ne Beneficia uniat mensæ Episcopali propter lucri suspicionem, qua omnino immunis sit oportet: *Clement. II de Rebus Ecclesiæ non alienandis.*

XI. Postremo jus Neapolitanum quod spectat, juvat hic paucis animadvertere Regentem Villanum olim Regium Censorem duo Synodi Tridentinæ capita inter reliqua Regni Neapolitani institutis adversa, ad rem qua de agimus spectantia, recensuisse: nimirum *Cap.* 6 *Reformat. Sess.* VII, et *Cap.* 9 *Reformat. Sess.* XXV. Primum scilicet ea de causa, quod quum uniones Beneficiorum intra quadraginta annos factas ab Ordinariis denuo examinandas decernens generatim loquatur, Beneficia etiam jurispatronatus laicorum videtur complecti, quibus tueri jura semel per unionem quæsita regia studet Potestas. Alterum vero pro ea parte, qua decernit, ut discutiantur *accessiones per viam unionis factæ de beneficiis liberis ad Ecclesias jurispatronatus etiam laicorum subjectas*. Adeundus sæpe laudatus Vir. Cl. Carolus Gagliardus *ibid. n.* 26, et in Institutionibus *Tit. VI n.* 31.

(**) XII. In Hispania jam olim interdictæ fuerant Beneficiorum, et Præbendarum uniones; eæ nimirum, quæ fieri consueverant per suppressionem, vel extinctionem, vel propria Capitulorum auctoritate: ut in Syn. Tolet. an. 1324 *Cap. III*, vel Sedis Apostolicæ dispensatione; ut in *Lege XXVIII Tit. III Lib. I Novæ Recop*: At quia Beneficiorum uniones necessariæ prorsus in omnibus pæne Hispaniarum Ecclesiis jam evaserint, Episcopi à Supr. Castellæ Senatu admoniti per Litteras encyclicas die 12 Junii an. 1769, iterumque an. 1777, in peragenda Beneficiorum

unione incumbunt, iis ab eod. Supr. Senatu præscriptis Canonibus.

1 Quod Parochis præ aliis Clericis unita Beneficia adjudicentur, prout decrevit Syn. Trident. *Sess. XXI Ref. cap.* 5. et jam pridem Vallis-olet. *Cap. XIX* his verbis: *In Ecclesiis in quibus Beneficia indebite sunt dimissa, quum plurimis Clericis ipsarum Ecclesiarum non sufficiant facultates, quando portiones bujusmodi vacare contigerit, uniantur, et adsignentur Curato donec provisionem habeant competentem.* Vel deficientibus Beneficiis quædam ex Decimis, aut Primitiis deducta portio designetur, uti eadem Syn. Trident. constituit *Sess. XXIV Ref. cap.* 13, usque dum reditus Parocho adsignati statuta exsuperent, nedum exæquent, congruam, eo quod ille ob majus, quod in Ecclesiæ ministerio servitium impendit, et quo possit urgentibus Parochianorum necessitatibus subvenire, potiori dignus sit remuneratione. Ad rem Syn. Vallis-olet laud. Cap. *Statuimus, ut in qualibet Ecclesia uni Cura ipsius Ecclesiæ principaliter per eum ad quem de jure pertinet committatur, cui per providentiam Prælati taliter provideatur, quod de reditibus Ecclesiæ possit honeste vivere, et onera Curæ, et alia incumbentia supportare.*

2 Ut quantum fieri possit, Beneficia, vel Capellaniæ extra Ecclesias in quibus institutæ sunt non educantur, nisi forsan pro Seminarii Episcopalis dote, pauperumque Ecclesiarum fabrica, Hospitalium, aliorumque id genus piorum operum conservatione, ac nisi alia non suppetat via, qua congrua Parocho sustentatio adsignetur.

3 Quod Beneficia, et Capellaniæ, quæ tertiam non habuerint congruæ partem juxta Bullam Innocentii XIII *Apostolici Ministerii* supprimantur, ita ut Beneficiorum reditus Seminariorum, Ecclesiarum indigentium, Parochorum, puellarum orphanarum, Hospitalium, aut inferiorum scholarum doti deputentur; Capellaniarum vero fructus in Legata Pia referantur, quin ex eo illis, qui horum Beneficiorum, aut Capellaniarum reditus percipient, ab onerum illis adjectorum adimpletione dispensentur.

4 Ad unionem liberæ collationis Beneficiorum Capituli Ecclesiæ Cathedralis adsensus expectetur, nisi contraria fue-

rit

rit consuetudo; in Patronatus vero particularis ipsorum Patronorum consensus etiam exquiratur; quo circa hi monendi erunt per litteras cum peremtorio duorum mensium termino, quo elapso, si consenserint, vel tacuerint, nisi alioqui causas justi præstiterint dissensus, ad perficiendam unionem procedatur.

5 Id tamen non omittendum voluit ipse Supr. Castellæ Senatus, quod Episcopus ita probandas curet unionis causas, ut ad eam peragendam sufficientes fuisse constet, ne ad iteratam Beneficiorum divisionem relinquatur locus.

6 Demum Episcopi majorem solita constituant congruam secundum communem rerum ad victum emendarum, quæ jam diu excrevit, in unoquoque loco æstimationem. (*)

XIII. Sicuti Beneficiorum adnexio odiosa, ita eorum sejunctio favorabilis in jure nostro reputatur. Quamobrem cessante legitima unionis Beneficiorum causa, nihil impedimenti est, cur non statim disjungantur, et quidem eorundem, à quibus unita fuerant, auctoritate, iisque, quorum interest, advocatis, et auditis haud secus, ac in unione servari oportet.

## (**) *De Divisione Beneficiorum.* (*)

(**) XIV. Divisio tum fieri expedit, quum Beneficii oneribus nequit per unum satisfieri: *Cap.* 3 *de Ecclesiis ædific.* et Trident. *Sess. xxi Ref. cap.* 4, quam quidem ab Episcopis tunc peragendam voluit Supr. Castellæ Senatus in Litteris *ubi supra*, quum ob Parochianorum numerum, aut distantiam, unius Parochi operæ non sufficiant. Id jam juxta præfatas Canonicas sanctiones constituit Syn. Tolet. an. 1565 Act. II Ref. cap. 27: *Quoniam in plerisque locis causa commodioris agrorum culturæ, Parochiani ita dispersi sunt, ut nec diebus festivis ad Parochialem Ecclesiam accedere, nec eis Sacramenta ministrari facile queant, curent Episcopi, ut Ecclesiæ opportunis locis erigantur, ad hoc ut Parochiani sic dispersi commode valent, et Divina officia audire, et Sacramenta percipere..... Atque eadem ratione competens portio illis Sacerdotibus, ac Ministris adsignetur Episcoporum arbitrio, qui eisdem Ecclesiis noviter erectis erunt*

*præficiendi*, *servata in omnibus his Decreti Tridentini forma*, *et Alexandri III Constitutione*, *quæ incipit*: Ad audientiam. Consonat Synod. Valent. *Sess. IV Tit. III cap.* 14 alias 17. Huic Parochiarum divisioni Synod. Tolet. XVI *Can. V* hanc constituit regulam, *ut Ecclesia*, *quæ usque ad decem habuerit mancipia*, *super se habeat Sacerdotem*, *quæ vero minus decem mancipia habuerit*, *aliis conjungatur Ecclesiis.* (*)

(**) XV. Altera divisionis causa indicatur in præfatis Supremi Senatus Litteris; scilicet, quum Ecclesiæ, Monasteria, aut Collegia, quibus unita sunt Curata Beneficia, renuunt perpetuos instituere Vicarios cum congruenti ab Episcopo adsignata portione, prout decrevit Syn. Trident. *Sess. VII Ref. cap.* 7, et pro Parochiis, Præbendis, et Dignitatibus adnexis constituit Jo. Card. Legatus in Conc. Ilerdensi in Compil. Tarracon. *Lib. III Tit. IV cap.* 1, tunc enim Episcopi munus erit, Curatum Beneficium in pristinam restituere libertatem, prout etiam sanxit ead. Synod. Trident. *Sess. XXV Ref. cap.* 16. (*)

(**) XVI. Ut divisio rata sit ad eam conficiendam vocandi sunt Beneficiarius, et Patronus. Consensus etiam exquirendus est ab Ecclesia, vel ejus Syndico Ecclesiæ nomine, et à Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, quamvis ad ipsum non spectet Beneficium, quod si injuste dissentiant, divisio tamen perfici poterit: Trid. laud. *Sess. XXI Ref. cap.* 4. Beneficia separari nequeunt nisi unaquæque dissectarum pars proventus habeat, eosque certos ad congruam Clerici alimoniam sufficientes: Syn. Vallis-olet. *Cap. IX*, et *Cap.* 28 *de Præbendis.* (*)

(**) XVII. Ad Episcopos spectat Beneficiorum divisionem, quum vera intercesserit causa peragere: Trident. *indic Cap.* 4. Majorum vero Beneficiorum portiones jure optimo Romani Pontificis judicio reservatæ sunt: argum. *Cap.* 1 *Ne Sede vacante* &c. Qua de re diuturnis extinguendis contentionibus Pius V Barbastrensem Ecclesiam in Episcopalem erexit, et ab Oscensi cujus antea fuerat Archipresbyteratus segregavit: Cœlsonensis etiam ab Urgellensi, Santanderensis à Burgensi, Abbatia S. Ildephonsi à Segoviensi, et Capellania Major Regiæ Aulæ à Toletana, aliæque sejunctæ sunt, idque Apostolicæ Sedis auctoritate. (*)

TI-

# TITULUS XXI.

## *De Commendis.*

I. Primo Commenda antiquitus aliud non erat, quam Custodia, seu Administratio vacantis Ecclesiæ quoad titulatum nancisceretur. S. Ambrosius Ep. 4: *Commendo tibi fili, Ecclesiam, quæ est ad forum Cornelii.... donec ei ordinetur Episcopus.* (**) Sed præcipua Commendarum semina invenimus in Syn. Rhegiensi an. 439 *Can. V*, in quo sancitum est, *ne quis ad eam Ecclesiam, quæ Episcopum perdidisset, nisi vicinæ Ecclesiæ Episcopus exsequiarum tempore accederet, qui tamen statim Ecclesiæ ipsius curam districtissime gereret, ne quid ante ordinationem discordantium in novitatibus Clericorum subversioni liceret.* Vides hic originem, et causam Commendarum, ac pristina Commendatariorum jura descripta. Hujus Canonis vestigiis inhærens Synodus Valentina an. 546 *Can. II* id ipsum secundum Rhegiensis Synodi Constituta decrevit. Quin et *Canone IV* Episcopum vicinum, cui Ecclesiæ Pastore viduatæ cura commissa erat, *Commendatorem* adpellat. (*) Tum Pelagius I, et Gregorius M. Commendatarios constituerunt Ecclesiarum vacantium Catanensis, Panormitanæ, Aprutianæ, et Capuanæ Episcopos Messanensem, Beneventanum, Firmanum, et Nolanum: *Can. XVI, XVII, XVIII, XIX, Distinct.* 61.

II. Non modo Episcopatus, verum et Parochiæ, ac Monasteria jam inde à sæculo VI in Commendam dari consueverunt. Conc. Aurelian. III an. 540 *Can. XVIII* de iis loquitur Clericis, *qui Monasteria, Diœceses, vel Basilicas in quibuscunque locis positas, sive in territoriis, sive in ipsis Civitatibus suscipiunt ordinandas.* Tum Gregorius M. Epistolis ad Joannem, et Marinianum Ravennates Episcopos, graviter de Clericis quibusnam conqueritur, quod monasteria quædam occasione quasi regiminis veluti in proprietate possiderent. Igitur tunc temporis Commendæ non-

nisi ad tempus fiebant: adhæc Commendatario è proventu Ecclesiæ commendatæ nonnisi necessaria, et modicum laborum præmium accipere jus erat, reliquis fructibus Antistiti eligendo servandis: Greg. M. *Epist. Lib. IV ep.* 35. (**) Verum alia quoque fuerat institutionis Commendarum causa, inopia scilicet Ecclesiarum; quæ enim sola uni Presbytero alimoniæ tribuendæ non suffecerat, viciniori commendabatur Presbytero. Hujus autem generis Commenda cujus meminit Syn. Emerit. *Can. XIX* Ecclesiæ durante paupertate perdurabat. (*)

III. Eadem pæne ætate Gotthis, et Langobardis, atque inde Saracenis, aliisque exteris gentibus Italiam vastantibus, sæpe contingebat, ut Episcopi è suis Sedibus ejicerentur; quibus R. Pontifices, vel alias Cathedrales Ecclesias vacantes, vel etiam Abbatias in perpetuam dabant Commendam, ut inde viverent, ac simul potestatem exercerent Episcopalem. S. Greg. M. *Epist. Lib. II ep.* 13 Agnellum Fundorum Episcopum, urbe ab hostibus vastata, constituit Tarracinensis Ecclesiæ Episcopum Cardinalem: *Ita ut*, ait, *Fundensis Ecclesiæ Pontifex esse non desinas, nec curam, gubernationemque ejus prætereas.* Vides hic duplicem Ecclesiam uni Episcopo commissam, alteram in Commendam, alteram vero in Titulum. Porro Tituli, et Commendæ vocabula explicatius distinguit Leo IV (**) vel alius sub nomine Leonis (*) in *Can. III Caus.* 21 *Q. I.* Habes igitur Commendarum usum satis antiquum, haud improbandum, immo et valde utilem; quum Episcopatus, Parochiæ, Monasteria Episcopis commendarentur, aliisque sacratis personis, eoque ordine insignitis, quem beneficium requirebat.

IV. Veruntamen IX sæculo perversus usus invaluit, ut beneficia, ac præsertim monasteria laicis etiam, ac sæpe militibus profunderentur. Hujusmodi abusio in Galliis potissimum Regum Francorum ævo grassata est: Thomass. *P. III Lib. II cap.* 43, *et* 44. Rom. autem Pontificum opera, atque etiam Episcoporum in Synodis per ea tempora habitis laicales Commendæ prorsus abolitæ sunt; (**) præcipue vero in Synod. Cojac. an. 1050 *Cap. III*, et ab Alphonso Nostro *Leg. III Tit. XVI Part. I*, (*) qua in re etiam enituit

tuit Hugonis Capeti pietas, de quo in *Fragm. Hist. Aquit. apud Duchesnium* Tom. IV pag. 80: *Ecclesiis, Monasteriisque jus electionis, et reditus restituisse, tum et à Proceribus restitui curasse; quamobrem Ecclesiæ S. Amator adpellatur fuit.* Adhuc tamen consueverunt Episcopi, vel de facto, vel R. Pontificis accedente consensu, plures sibi commendatas retinere Ecclesias, vel Monasteria: at vero hanc purioris Ecclesiasticæ disciplinæ remissionem, quæ identidem sensim irrepebat, nimiumque brevi invalescebat, plures R. Pontifices evellere conati sunt, ac præsertim Clemens V *Extrav. II inter Comm. de Præbendis.* Porro nova eademque gravis exorta est causa, cur Commendæ non permittendæ modo, verum et probandæ viderentur: scilicet Terra sancta iterum ab infidelibus occupata, opportunum visum est, Episcopis inde ejectis, alios in Italia, alibique Episcopatus, è quibus sustentarentur commendaret qua causa quidem urgente res improbanda non erat; licet id nec diutius perduravit.

V. Porro alia deinceps satis speciosa Commendas elargiendi causa excogitata est: reformandi scilicet monasticam disciplinam in pluribus æque Monachorum, ac Canonicorum Regularium monasteriis dilapsam. Revera per ea tempora Monachi, Canonicique monasticæ, vitæque communis obliti laicorum more vivebant, quin et laicis gravi erant offensioni. Abbates, et Præpositi Comitum potius, et Baronum vitam agentes, bona monasterii dilapidabant, pauperumque patrimonium ad luxum fovendum, familiaresque ditandos profundebant. Hanc nacti occasionem Cardinales, aliique Prælati monasteria illa sibi commendanda postularunt ad eorundem reformationem, et instaurationem. ¿ At quid? num his in Commendam, Regibus ipsis adsentientibus, elargitis, vel Dei cultus restitutus, vel peregrinis hospitia aperta, vel pauperum egestati provisum? vix, aut ne vix quidem: id quod eorum, quibus id exsequendi munus demandatum erat, vitio tribuas. Profecto et monasteriorum ædificia in ruinam prona, disciplina superioris absentia quam laxissima, cellulæ vel raro habitatæ, vel habitatore destitutæ, quam evidenter significabant reformationis studium pulcherrimum fuisse prætextum, quo bonis

mo-

monasteriorum pro lubito uti, fruique possent. Hæc, aliaque hujusmodi mala ex Commendis fluentia recenset Clemens V in modo laudata Constitutione, qua omnes, et quascunque, etiam Cardinalibus, factas Commendas revocavit. Porro neque hac Constitutione tanto illi malo mederi potuit; quinimmo vigente postea schismate Avenionensi tam altas radices egit, ut nec Synodorum Decretis, nec Apostolicis Constitutionibus, nec Concordatis R. Pontifices inter, Regesque initis evelli potuerit.

(**) VI. Sane quum idem Clemens V in Concilio Viennensi Templariorum Ordinem extingui decrevisset, ac duobus Regni Aragonum Archiepiscopo Valentino, et Tarraconensi injunxisset, quod reditus, quos idem Fratres in præfato Regno obtinebant, sub se in Commendam susciperent, donec cui tradidendi essent ipse nuntiaret, uti refert Josephus Blanc *in Archiepiscopolog. Tarracon.* apud Aguirre *Tom. V pag.* 233; hinc factum est, ut Commendarum usus nedum non extingueretur, sed altiores egerit radices. Id duntaxat in tanta abusionum præpotentia decernere potuerunt Hispaniarum Patres, ut secundum Viennensis, et Lugdunensis Concilii Decreta, laici, qui Ecclesias sub specioso Commendarum titulo possidebant, restituerent. Ita constitutum est in Syn. Palent. an. 1388 *Cap. IV*, et Gerund. an. 1402 in Compil. Tarracon. *Constit. Superfl.* ex *Lib. III Tit. de Rebus Eccles. cap.* 2. Reges etiam caveri voluerunt, ne laici Episcopatuum, et Monasteriorum Commendas susciperent, quin et ejusmodi concessiones irritas declararunt Alphonsus XI an. 1386, Joannes I an. 1390. et Henricus II an. 1411 *Leg. VI, et VII Tit. VI Lib. I Novæ Recop.* At Commendarum Ecclesiasticarum usus sæculo XVI ineunte latius quam credibile est sese protendit; vix enim erat Episcopus, qui uno contentus esset Episcopatu. (*)

VII. Tandem Synodus Tridentina *Sess. XXV de Regularibus cap.* 21 R. Pontificum pietati, ac prudentiæ committit, ut monasteriis jam commendatis, *quæ suos conventus habent, Regulares Personæ ejusdem Ordinis expresse professæ, et quæ gregi præire, et præesse possint, præficiantur. Quæ vero in posterum vacabunt, nonnisi regulari-*

*bus*

*bus spectatæ virtutis, et sanctitatis conferantur. Quoad ea vero Monasteria, quæ Capita sunt, ac Primates Ordinum*, eadem Tridentina Syn. decrevit, ut *teneantur illi, qui in præsenti ea in Commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore provisum, infra sex menses religionem illorum Ordinum propriam sollemniter profiteri, aut iis cedere: alias Commendæ prædictæ ipso jure vacare censeantur.* Saluberrima hæc Tridentina sanctio haud omni ex parte effectum habuit. (**) Apud Cantabros enim in Hispania laici Commendatas adhuc habent Ecclesias, seu ut ipsi vocant, Monasteria: *Leg. II Tit. XXXII Fori de Vizcaya.* Tum et in Equestri Ordine S. Joannis Hierosolymitani, ac in quatuor Militaribus S. Jacobi, Calatravæ, Alcantaræ, et Montesiæ, et in aliis, quorum inter Fratres plures tributæ sunt Commendæ redituum Ecclesiasticorum; verum hi conjugati licet, mere laici non sunt, sed potius Regulares, quum in plerisque Regularium privilegiis fruantur; tametsi in id Commendarum genus acriter invehatur Jo. Mariana Hist. Hisp. *Lib. XXVI cap.* 5.

VIII. Et quidem jure hodierno Monasteria (iis exceptis, quæ Capita sunt Ordinum, ut in Regno Neap. Montis Casini, et Montis Virginis) quæ suos habent conventus, olim commendata, adhuc Clericis sæcularibus in Commendam traduntur perpetuam, onere duntaxat adjecto congruam pro mensa conventuali portionem segregandi Monachis adtribuendam. Quæ vero Monachis destituta sunt, uti perplura in Regno Neap. præsertim Benedictinorum, Clericis sæcularibus in Commendam perpetuam à R. Pontificibus conceduntur, cum libera proventuum administratione, haud secus ac essent veri beneficiarii, et titulares.

IX. Commendatarii igitur, tanquam veri Beneficiarii: 1 Liberam habent proventuum administrationem. 2 Dant Dimissorias ad Ordines æque, ac ordinarii Monasteriorum Superiores. 3 Ad Beneficia præsentant, tum et conferunt, atque eligunt. 4 In Gallia ad sacros ordines intra annum suscipiendos coguntur; adhæc et in Italia, alibique, ubi Commendis animarum cura vel monachorum, vel sæcularium adnexa sit, et ad sacros ordines suscipiendos, et ad residentiam adiguntur. 5 Commenda non secus ac verum Be-

neficium non potest cum alio Beneficio permutari. 6 Commendis æque ac Beneficiis Pensiones imponuntur. 7 Commendatarius Monasterii perpetuus, licet Regulam Ordinis, quæ in eo Monasterio viget, non profiteatur, habet tamen in Monachos eandem potestatem, quam haberet, si ex vero titulo Beneficium possideret. 8 Demum in Regno Neap. sicuti Beneficia, ita et Commendæ nonnisi Regnicolis conferendæ; (**) id quod in Hispania etiam obtinere videtur ex *Leg. XIV Tit. III Lib. I Novæ Recop.* ac præsertim post novissimum Concordatum an. 1753. (*) Igitur inter Commendam, et Titulum, sive Beneficium *effectu* nihil pæne interest.

X. Haud tamen inde inferas Beneficia Regularia Commendata omnem prorsus primigeniam naturam exuere. Adhuc enim hodierno jure Commendæ nonnisi à R. Pontifice et quidem *dispensative*, ut ajunt, conceduntur, et provisio per Commendam dicitur *dispensatoria*, et *extraordinaria*. Unde licet Episcopi Beneficia etiam reservata aliquando conferant, Beneficia tamen commendata nunquam conferre possunt. Quum enim primigenia eorundem natura inspecta Regularia sint, profecto nova quædam Pontificia dispensatio, ut Clerico sæculari iterum commendari possint, requiritur, licet alioquin jam inde pluribus abhinc sæculis Clericis sæcularibus in Commendam perpetuam conferri consueverint. Plures quidem Canones præscribunt Beneficia Regularia nonnisi Regularibus, et Sæcularia Sæcularibus conferenda; verum huic Canonum læsioni opportune medetur dispensatio Pontificia. Demum Beneficia Monasterio commendato adnexa perpetua non sunt, sed ad nutum mobilia ob insitam regularibus Beneficiis mobilem naturam. Ejusmodi sunt Beneficia, quæ ab Abbate commendatario Præceptoriæ generalis Neapolitanæ S. Antonii Viennensis hoc in Regno passim conferuntur Clericis etiam sæcularibus, non in titulum perpetuum, sed administranda ad beneplacitum ipsiusmet Abbatis conferentis, exceptis tamen curatis, et electivis.

XI. Hæc Abbatia Jo. Baptistæ Victorio primum à Paulo V commendata fuit; dein et ab Urbano VIII Card. Magalotto, ablato etiam Monasterio Viennensi omni jure in eandem: cui

tamen pro sustentando Procuratore generali in Curia R. Præceptoria S. Antonii civitatis Sarnensis adsignata est. Tum qui sequuti sunt R. Pontifices eam deinceps Neap. Archiepiscopis commendarunt cum potestate ordinaria conferendi omnia Beneficia ubilibet intra regnum consistentia sub titulo S. Antonii, cum libera, et simplicia, tum de jurepatronatus, et curata: Clemens VII *Const. II* §. 19, et Sacr. Congreg. apud Rigantium *Reg. IV* §. 4. *n.* 20, *et* 57.

## TITULUS XXII.

### *De Pensionibus.*

I. Pensionis vocabulum civili Romanorum jure præstationem potissimum significat, solutionemve certis temporibus, et portionibus divisam: *Leg. III* §. 13 *Dig. de Statu lib.* ibidemque *primam*, *sequentem*, *et tertiam pensionem* observare licet. At jure Canonico *Perceptionem* denotat *portionis fructuum alieni beneficii*, *legitima auctoritate*, *legitimaque de causa alicui Clerico concessæ.*

II. Antiquissima Pensionum exempla habemus in Concil. Chalced. ubi *Act. X* Domno primum Episcopo Antiocheno, dein in Synodo deposito, certi sumtus ex reditibus Ecclesiæ Antiochenæ à Maximo in ejus locum ordinato alimoniæ causa quotannis solvendi adsignantur. Tum *Act. XII* Bassiano, et Stephano de Sede Ephesina contendentibus exclusis, ducenti solidi aurei quotannis ex Episcopatu pendendi constituuntur. Demum *Act. XIV* Athanasius Ecclesiæ Perrhenorum restituitur, rejecto Sabiniano, qui eandem invaserat; at simul decernitur, ut Sabinianus *pascatur secundum facultatem S. Perrhenorum Ecclesiæ.*

III. Profecto in his, aliisque veteribus Pensionum exemplis, quorum haud pauca apud S. Gregorium M. aliosque VII, et VIII sæculi Scriptores occurrunt, juvat observare: I Pensiones fuisse adsignatas alendæ pacis, et concordiæ causa, vel ut ejectus de Ecclesia haberet, unde vitam transigeret.

2 Pensionem pro eo, ac necessaria Pensionarii alimenta, et Ecclesiæ, cui imponebatur, facultates ferebant, statui consuevisse.

3 Pensioni æstimandæ necessario fuisse requisitam Papæ, vel Synodi auctoritarem, et adsensum. Pensionum usus hisce conseptus limitibus haud improbandus.

IV. Jam vero sequutis temporibus, et præsertim quum schisma Avenionense vigeret, res à pristino statu mirum quantum degeneravit. Nam 1 inde Episcopi occasionem nacti sunt unius Præbendæ titulum duobus simul largiendi, qui illam inter se partirentur: at Beneficiorum sectio legibus Ecclesiasticis nunquam non vetita: (**) Syn. Vallis-olet. *Cap. IX.*(*)

2 Sæpe ea fructuum portio Beneficio subtracta, et Pensionario adsignata est, ut titulato vix reliquum esse, unde moderate, et frugaliter viveret, quum eodem tempore, qui otio torpebant, divitiis adfluerent.

3 Qua de re plerumque parvi pretii homines ad regendas Ecclesias adsumebantur, qui neque doctrina, neque auctoritate satis suo muneri facere valerent.

4 Interdum Beneficium quis suum alteri resignabat, et fructus retinebat, nulla justa, nulla necessaria causa id poscente, plane contra Apostoli præceptum, quo jubetur, ut qui Altari servit, de Altari vivat.

5 Nonnunquam fieri solebat, ut Parochiæ, aliaque Beneficia vicariis locarentur ad annum censum, etiam ad tempus, puta ad septennium: unde oriebatur, ut competitores certatim convolarent, qui censum sponderent majorem.

6 Vetita Beneficiorum pluralitas Pensionum pallio tecta: ad eam enim dissimulandam Beneficia resignabantur, at Pensionibus retentis, quæ plerumque fructuum modum superabant: *ita ut nequissimi, et ignavissimi conductores cogerentur sæpissime beneficio, et officio divino sese suffurari, et aufugere, ut quæstu quopiam alio etiam sæculari vitam tolerarent*: Monachus Sandionysianus *Lib. I cap.* 2.

7 Demum ¿quinam sacra supellex, pro eo, ac decet, parari, vel refici, aut ornari Ecclesiæ, vel sartæ tectæ haberi poterant? ¿quinam hospites, aut pauperes excipi, ubi præcipui reditus Pensionario reservandi erant? Videsis Thomass.

maſs. de Vet. ac Nov. Eccl. Diſc. P. III Lib. II cap. 31.

V. Porro hæc, aliaque ex pravo Penſionum uſu difluentia mala primum à IX Viris conſultis à Paulo III pro inſtauranda Eccleſiæ diſciplina in Reſponſione ad eundem Pontificem expoſita, tum deinde in Synodo Tridentina à nonnullis Epiſcopis præcipue vero ab Regis Galliæ Oratoribus refricata in cauſa fuere, cur in eadem Synodo de Penſionum uſu prorſus abolendo ageretur. Verumtamen licet omnino abolitus non ſit, certis tamen quibuſdam limitibus eſt circumſcriptus. Namque *Seſs. XXIV Ref. cap.* 13 vetitum eſt, ut *in poſterum omnes Cathedrales Eccleſiæ, quarum reditus ſummam ducatorum mille, et Parochiales, quæ ſummam ducatorum centum, ſecundum verum annuum valorem non excedunt, nullis penſionibus, aut reſervationibus fructuum graventur.* Tum Penſiones ad primigeniam ſui inſtitutionem redactæ ſunt; ſcilicet, ut per eas, tanquam per quaſdam eleemoſynas, pauperibus Clericis ſubveniretur. Iſtud licet in Decreto Synodico expreſſum non ſit, conſtat tamen, tum ex Reſponſione Pii IV ad Regem Galliarum, tum ex ejuſdem Concilii Actis apud Pallavicinum *Lib. XVIII cap.* 6. Neque ſimile vero eſt aliam fuiſſe de Penſionibus Synodi mentem, quam quæ à IX Viris Paulo III exhibita fuerat, ſacris Canonibus, et redituum Eccleſiaſticorum indoli conformis.

(**) VI. Ad Hiſpanias quantum attinet ſaluberrimo Concilii Trident. Decreto ſuum addidit Syn. Compoſt. an. 1565 *Act. III cap.* 41, quæ poſt recenſitas abuſiones, quas exſecrabilis invexerat cupiditas: hæc ſubdit: *Quæcunque de re hac à Sacro Tridentino Concilio conſtituta ſunt, ea Prælati ſevere, ac diligenter exſequantur.* Verum iteratæ, atque importunæ pro Penſionibus adſequendis interpellationes, priorem Penſionum concedendarum uſum renovarunt. Reges noſtri, qui huic abuſioni exterminandæ animum intendentes, decreverant, ne Penſiones Hiſpanis Beneficiis impoſitæ, exteris hominibus conferrentur, neque imponerentur Præbendis Theologali, aut Doctorali *Leg. XVIII, et XXV Tit. III Lib. I Novæ Recop.* id etiam cautum voluere, ne exteri perſonam alterius Hiſpani hominis inducentes Penſionum titulos adſequerentur: *Leg. XXIV ejuſd.*

Ni-

Nihilominus nedum non extinctus Pensionum usus, sed et multiplicia invecta sunt Pensionum concedendarum genera. Hac vero re in Comitiis dedita opera pertractata, Legati à Philippo IV ad Urbanum VIII pro Pensionibus abolendis missi sunt an. 1633. Nihil non egere, ut Romana Curia à Pensionibus, Curatis præsertim Beneficiis imponendis abstineret. Solidissima, quæ exhibuerunt momenta eluere, sed irrito plane conatu ausus est Vir. Cl. Maraldi à Secretis Brevium R. Pontificis; petitionis enim æquitatem iteratis litteris pleno in lumine collocarunt Legati Dominicus Pimentel, et Joannes Chumacero. Res nihilominus infecta remansit: *Sanct. IV n.* 11 *Tit. I Lib. IV* vulgo *Autos Acordados*; donec silentibus nunquam Hispanorum Principum querelis Innocentius XII Datariæ ministris injunxit, ne ullum Curatum Beneficium Pensione gravarent. Res ista simul ac ad Carolum II Regem nostrum delata est, amplissimas per suum Legatum R. Pontifici gratias egit, quin et sperare se dixit, Pontificem, uti erat æqui, bonique consulens, decreturum tandem, quod ne ullis quidem Beneficiis ulla adjiceretur Pensio. Addesis *Sanct. III Tit. III Lib. I* vulgo *Autos Acordados.*(*)

(**) VII. Innocentii XII mandatum renovavit Benedictus XIII die 25 Septemb. an. 1724, sed Pensionum Beneficiis non Curatis imponendarum usus extinctus non est, usque dum novissima Concordati lege an. 1753, quo Hispaniæ Beneficiorum Patronatum Catholico Regi Sedes Apostolica cessit, libera omnis Pensionum imponendarum facultas etiam in quinquaginta duobus reservatis cessavit ex *Art. VIII* ejusd. Concord. nisi Regis, qua Patroni consensus adsequatur, id quod evincitur ex *Leg. V Tit. VI Lib. I Novæ Recop.* Demum jus etiam obtinent Reges nostri, inolita consuetudine roboratum, Pensiones imponendi Archiepiscopatibus, et Episcopatibus. Videsis *Adnotationem* 12 *ad Tit. VI Lib. I Novæ Recop.*(*)

VIII. Jure hodierno Pensiones nonnisi quatuor de causis imponi solent; 1 scilicet, quum Clerico morbo, vel senio laboranti, ac Beneficium dimittenti, alimentorum nomine reservetur.

2 Si Clerico indigenti, Ecclesiæque satis utili, ut inde ho-

honeste vivere queat, concedatur, quæ tamen titulato oneri non sit. Hæ duæ priores Pensionum imponendarum causæ, quæ ad veterem, purioremque Ecclesiæ disciplinam satis accedunt, minime improbandæ, dum juxta leges in Synodo Chalcedonensi servatas constituantur.

3 Quum ad dirimendas lites, ex duobus de Beneficio contendentibus, uni Beneficium in titulum, alteri Pensio tribuatur: *Cap.* 7 *de Transact. Cap.* 21 *de Præbend. et Dignit.*

4 Demum, quum in causa permutationis Pensio retineatur ad compensandam summam fructuum dimissi Beneficii cum fructibus tenuioribus Beneficii commutati: *Cap. 6 de Rerum permutatione.*

IX. Porro in Pensionibus imponendis legitima omnino requiritur causa: id quod tum ex pluribus, tum vel maxime ex eo evincitur, quod Pensionis concessio, tanquam juri communi adversa, dispensationis genus sit. Et sane in Libris Decretalium titulus prostat in hanc sententiam inscriptus: *Ut Ecclesiastica beneficia sine deminutione conferantur.* Qua de re Pensionario plura cavenda sunt; præsertim ubi de tertia, et quarta agatur Pensionis imponendæ causa. Et 1 quidem, si de Pensione bono pacis imponenda sermo sit, omnino cavendum est, ne ex pactione partium constituatur; id quod simoniam saperet: *Cap.* 7 *de Transactionibus.* Et in *Cap.* 21 *de Præbendis*, ubi hæc Pensionis species probari videtur, disserte scribit Innocentius III: *Nisi essent viri providi, et honesti, tam qui ordinationem fecerunt, quam illi, circa quos est facta ordinatio, illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus.* Attamen in eadem Decretali narratur Delegatos ejusd. Pontificis Judices expresse fassos fuisse, *se pro bono pacis, et utilitatis hoc ordinasse, idque post concertationem diutinam: non quidem ex pactione partium, sed ex jussione judicum* provisionem illam fuisse exhibitam.

2 In causis etiam Resignationis, et Permutationis quam cautissime incedendum est: neque enim hæ legitimæ constituendæ Pensionis causæ sunt, nisi necessitatis, aut utilitatis Ecclesiæ intuitu id fiat; omnisque lucri, alteriusve commodi temporalis prætextus præcidendus est: Syn. Oxon. *Can. III.*
Non desunt enim, qui Beneficium dimittunt, Pensione re-

ten-

tenta; vel ut ab muneris Ecclesiastici onere Beneficio adnexo se eximant, ipsius tamen Beneficii reditus participantes; vel ut majorem Præbendam obtineant: *Quod quidem* (ait Urbanus III in Cap. 5 de Rerum permutatione) *honestati est contrarium*, *et simoniacam proculdubio continet pravitatem.*

3 Illud præterea animo revolvet Pensionarius; ¿num scilicet Pensionem instar eleemosynæ accipiat; an aliquid inde Ecclesiæ titulatæ detrimentum adferatur; an demum pauperes ex Beneficii reditibus alendi fame pereant, dum ipse nimis laute secum agit? Paucis primigeniam bonorum Ecclesiasticorum indolem mente recogitet: scilicet *vota esse fidelium*, *patrimonia pauperum*, *animarum redemtionem*: Syn. Vernensis *Can. XII.* Enim vero Fideles suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt Ecclesiam, ut his et milites Christi alerentur, et Ecclesiæ exornarentur, pauperes recrearentur, et captivi pro temporum opportunitate redimerentur.

4 Neque ob Papæ hac in re dispensationem immunis erit à culpa Pensionarius, quum justa defuerit causa: tum quia ut docet S. Thomas Secunda Secundæ Quæst. C. art. 1 ad 7: *Quamvis res Ecclesiæ sint ejus*, *ut principalis dispensatoris*, *non tamen sunt ejus*, *ut domini*, *et possessoris.* Quare uti docet Card. Toletus Lib. V de Instruct. Sacerd. cap. 83, *qui Pensiones retinent*, *etiam cum dispensatione*, *si non adest causa legitima*, *securi non sunt*, *nec excusantur*, *quia Papa dedit*, *et ipsorum est considerare*, *quomodo dederit.* Tum etiam, quod fieri potest, ut Pensio juste à Superiore concedatur. quam tamen Pensionarius injuste accipit.

5 Tandem in Pensionario æque ac in Beneficiario Clericatus requiritur; atque adeo Pensionarius tenetur quotidie Officium B. M. V. recitare: Pius V in Constit. *Quum sacrosancta* in Bulla R. n. 92. Indeque colligunt Canonistæ Pensionem æque ac Beneficium per contractum matrimonialem extingui; idque usu servari tradit Gigas *de Pensionibus Quæst.* 54.

X. Demum auctoritatem quod spectat, jure hodierno Pensiones nonnisi à R. Pontifice imponi posse passim docent Canonistæ. At non desunt, qui etiam Episcopis, saltem certis in speciebus, eandem vindicant potestatem quorum

rum sententia usu recepta est. At vero distinguendum inter Pensionem à R. Pontifice, et Pensionem ab Episcopo impositam. Illa enim ipsi Beneficio, sive Beneficii proventibus imponitur; unde videtur quædam Beneficii sectio legibus Ecclesiasticis vetita; at vero hæc nonnisi Beneficiarium adficit, cujus morte extinguitur, nec in ejus successorem transfertur: Garcia *de Beneficiis P. I Cap. V* §. 2, Andreas Vallensis *de Beneficiis Lib. IV Tit.* 2.

XI. Postremo ex parte ipsius Pensionis plura servanda sunt. 1 Iis tantummodo Ecclesiis Cathedralibus, et Parochialibus Pensiones imponi possunt, quorum reditus, detracta Pensione summam ducatorum mille, si Cathedrales, et summam ducatorum centum, si Parochiales sint, conficiant: Syn. Trident. *Sess. XXIV Ref. cap.* 13. Quamobrem Curia in signaturis Pensionum Beneficiis Parochialibus impositarum ex stylo hanc adnectit clausulam: *Dummodo ex fructibus dictæ Ecclesiæ centum ducati liberi pro illius Rectore pro tempore exsistente annuatim remaneant.*

2 Summam ducatorum centum ex fructibus certis computandam, haud vero incertis: naturam enim alimentorum sapiunt, *nec venter debet pendere ab incerto*: Pirrhus Conradus *Lib. V Cap.* 1.

3 Beneficiis Jurispatronatus laicalis Pensionis onus imponi nequit, nisi Patroni accedat consensus; quod de Beneficiis Jurispatronatus mixti etiam intelligendum esse consentiunt Canonistæ post Glossam in *Cap. unic. de Jurepatr. in VI.*

4 Licet olim Pensionis quantitas definita non fuerit; tamen usu hodierno ad tertiam proventuum Beneficii partem restricta videtur: verum aliquando in Beneficiis simplicibus ex stylo R. Curiæ ad medietatem usque etiam admittitur: quod tamen ita intelligendum, ut Beneficiarius congrua portione non fraudetur.

5 Demum Pensionem certis tantummodo Beneficii reditibus imponendam, haud vero distributionibus, docent Canonistæ, et stylus Curiæ R. observat, nisi aliter ex gratia sanciatur, quo casu expresse in signatura additur Clausula: *Etiamsi in solis distributionibus* &c.

# TITULUS XXIII.

## *De Collatione.*

I. Triplex potissimum jure Canonico agnoscitur via, qua Beneficium quis consequi potest; nimirum *Collatio*, *Institutio*, *Electio*. De Electione satis *Lib. I Tit. XIX*, de Institutione mox titulo sequenti sermo redibit: de Collatione sic proprie dicta hoc titulo dicere adgredimur.

II. Æque Collationis, ac Institutionis vocabula veteribus ignota. Quum enim antiquitus nemo ordinari consueverit, qui simul et alicui Ecclesiæ non addiceretur, et jus non adquireret ex ejusdem Ecclesiæ reditibus vitam transigendi; hinc satis erat Ordinationis vocabulum, quo uno et Ordinis Collatio, et Ministerii addictio, et Beneficii, sive juris reditus Ecclesiasticos percipiendi traditio significaretur. Quum vero ab Ordinatione Beneficii traditio sejuncta est, *Collationis* nomen usurpari cœpit; quod quidem late sumtum omnem, et quamcunque Beneficii concessionem indicat, stricte vero ea tantummodo denotat, quæ in Beneficiis fit liberis, quæ scilicet à Collatore proprio jure conferuntur; in quo ab Institutione distinguitur, quæ Beneficia jurispatronatus respicit.

III. Olim Beneficiorum collatio ad solum spectabat Episcopum, æque ac Ordines conferre solius Episcopi jus erat: Conc. Lateranense I Can. III, et VII: *Secundum Apostolorum Canones omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat. Nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpositus, vel Decanus animarum curam, vel præbendas Ecclesiæ sine judicio, vel consensu Episcopi alicui tribuat.* Et Alexander III *Cap.* 3 *de Institutionibus* decernit, evellendam radicitus parvam consuetudinem, *quod Clerici Ecclesiastica Beneficia sine consensu Episcopi Diœcesis, vel Officialium suorum, qui hoc de jure possunt, recipiant: minus quod decet cogitantes, quommodo id à Sanctorum Patrum est institutionibus alienum.* Recte duabus hisce

Ec-

Ecclesiasticis sanctionibus antiqui Canones, et sanctorum Patrum institutiones memorantur; jam inde enim ab Apostolorum ævo illa semper in Ecclesia viguit consuetudo, veterum Conciliorum Canonibus firmata, ut omnes Diœceseos Ecclesiæ cum suis reditibus, decimis, oblationibus, aliisque quibuscunque juribus in Episcopi essent potestate: Conc. Antiochenum *Can. XXIV*, Aurelianense I *Can. XVII*, Cabilonense I *Can. XLII*, Moguntinum an. 813 *Can. VIII*, Turonense *Can. XVI* &c. (**) His omnibus præivit ætate, et sententiæ dignitate Syn. Tolet. IV *Can. XXXIII* alias *XXXII* ita constituens: *Noverint conditores Basilicarum, in rebus quas eisdem Ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere, sed juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita et dotem ejus ad ordinationem Episcopi pertinere.* (*)

IV. Jam vero deinde alii etiam emerserunt inferiores Beneficiorum Collatores, et quidem vel ab Apostolicæ Sedis privilegio, sive indulto speciatim concesso: *Can. 1 Caus. 16 Q. II*, vel ab inveterata consuetudine: *Cap. 6 de Institut.* vel ab expressa voluntate fundatorum constituta à se Beneficia patronatui subjicientium: *Cap. 25 de Jurepatronatus.* Papa quoque quumprimis, uti mox videbimus, bene multorum Beneficiorum Collationes sibi reservavit. Porro quum ex dispositione juris communis, ac primigenio Ecclesiæ usu Episcopus, tanquam Ordinarius habeatur omnium suæ Diœceseos Beneficiorum Collator, hinc nisi certo constet, vel de reservatione Pontificia, vel de jure conferendi alteri concesso, libere illa Episcopus potest conferre.

V. Episcopi olim, uti Ecclesiastica quævis negotia tractare: *sup. Lib. I Tit. V*; ita et Beneficia conferre vetabantur sine Presbyterii, vel saltem Capituli suæ Ecclesiæ suffragio: *Cap. 4 de His, quæ fiunt à Præl. sine cons. Cap.* Verum deinde antiquissima hæc Episcopi, et Capituli conjunctio discissa est, et quidem non sine gravi antiquæ disciplinæ inflicto vulnere. Quæ igitur Capitula nostra ætate Beneficia conferunt, hac prærogativa non generali, communique, at speciali duntaxat jure fruuntur, neque omnia eodem, parique modo, sed vario pro variis locorum statutis, privilegiis, vel consuetudinibus; scilicet, vel communem cum Episcopis, vel privativam, ut ajunt, sine ullo Epis-

copi suffragio Beneficia conferendi potestatem habent. Hoc in Regno Capitulum Neap. nonnulla Beneficia intra Basilicam S. Restitutæ fundata, quæ de mensa Capituli dicuntur, confert Archiepiscopo inconsulto; cetera in universa Diœcesi Archiepiscopus solus impartitur. Tum Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ Præbendatos, sive Cardinales, æque Presbyterales, ac Diaconales confert Archiepiscopus solus, ceteros vero Archiepiscopus simul, et Capitulum. Etiam Trivicanum Capitulum in Canonicatibus, et Dignitatibus Ecclesiæ Cathedralis sine Episcopi suffragio instituit, reliqua Diœceseos Beneficia solus confert Episcopus. Eodem jure fruitur quoque Capitulum Beneventanum, eodem et alia Italiæ Capitula, uti Novariense, Patavinum, Brixiense: *Gagliardus ibid. Cap. VIII n.* 4. Hinc autem excipe Canonicorum Pœnitentiarii, et Theologi Præbendas, quas prævio examine solus confert Episcopus: Syn. Trid. *Sess. XXIV Ref. cap.* 8, Benedictus XIII *in Constit.* Pastoralis *XIV*. (**) Quum omnium omnino Beneficiorum, et Præbendarum Patronatus, qui peculiaris non sit, ad Regem nostrum pertineat, ea quæ in quatuor exceptis ordinariis mensibus vacare contigerint, nunc ab Episcopo, nunc à Capitulo, nunc etiam ab utroque simul pro diversis Ecclesiarum consuetudinibus, privilegiis, et compromissis, vel pactis confirmatis conferuntur. Præbendæ vero, quæ *de Officio* vocantur, videlicet, Pœnitentiaria, Magistralis, Lectoralis, et Doctoralis, ab Episcopo simul cum Capitulo, publico præcedente concursu conferuntur, ex Concord. an. 1753 *Art. II*, quin hujusmodi confirmandis Collationibus necessariæ sint Bullæ sub sigillo Plumbi, quæ antea solebant expediri: Benedictus XIV *in Declarat. Concord. sub die* 10 *Septemb. an.* 1753. (*) De potestate Vicarii Generalis in Beneficiis conferendis, tum et Capituli, Sede Episcopali vacante, jam satis suo loco *Lib. I Tit. XXV, et XXVII.*

VI. Formam Collationis quod spectat, profecto ambigendum non est, jure communi inspecto, Beneficia solo verbo conferri posse, neque ullam requiri scripturam. Verum ad avertendas fraudes, hac in re non infrequentes, mos inductus est, ut Collationes fieri, aut probari nequeant, sine literis. Unde hodierna Tribunalium Ecclesiasticorum

pra-

praxis neminem in possessionem Beneficii, vi factæ Collationis, admittit, nisi litteris, quas *Patentes* vocant, expeditis, et exhibitis.

VII. In expediendis hisce litteris, quarum formulam habes apud Barbosam in Append. *ad Tract. de Offic. Episc. Formula* 67 plura observanda occurrunt. 1 Collatio per Ordinarios semper ita exponatur, ut videatur facta *motu proprio*; scilicet omissa cujuscunque pro obtinendo Beneficio præviæ petitionis mentione. Et sane Beneficia petentibus conferri Ecclesiasticæ disciplinæ parum congruit, quæ omnem hac in re ambitum reprobat.

2 Debet etiam explicari, quonam pacto Beneficium vacaverit; neque id pro expresso haberi potest.

3 Indicanda etiam sunt nomina, tum loci Diœceseos, ubi Beneficium constitutum est, tum Sancti Titularis Ecclesiæ, cui Beneficium adjacet, tum et Beneficiarii, cujus obitu, vel res ignatione Beneficium vacaverit.

4 Adscribantur quoque oportet duo saltem testes, qui ipsi interfuerint Collationi; tum et Secretarius, vel Notarius, qui litteris Collationis subscribat, eisdemque publicam impartiatur fidem. (**) Syn. Valis-olet. *Cap. X* cupiens obviam ire fraudibus, quæ sub clandestinis Collationibus peragi consueverant, has duxit instituere sollemnitates, nimirum, ut *Collatio fiat in Capitulo, vel coram Notario publico, aut testibus fidedignis, vel cum patenti ipsius Prælati Littera, vel alterius, seu aliorum quorumcunque ad quos Beneficiorum spectat, vel spectare debet dicta Collatio, præsentibus testibus in Littera ipsa Collationis insertis, per quæ probari possit Collatio, neque ea nullatenus dubitari. Alias volumus, quod Collatio ipsa nullius obtineat roboris firmitatem.* (*)

5 Adhæc subjungendum est, quo anno, mense, et die Collatio perfecta sit. Id quod pluribus, quæ dein emergere possunt, explicandis difficultatibus oppido necessarium est: scilicet ad dignoscendum, num Collatio intra tempus à jure præscriptum facta sit, num Papa Ordinarii Collationem prævenerit, vel ne, quænam prius expedita fuerit, ubi duabus ejusdem Beneficii diversis personis concurrentibus Collationibus, de earundem prioritate quæratur. Illud

hic

hic obiter notandum, quod si duplex ejusdem Beneficii occurrat facta Collatio, is præferendus, qui possessionem nactus jam sit, licet unus à Papa, alter ab Ordinario litteras acceperit: Cap. 31 de Præbendis in VI, *quia potior est conditio possidentis.* Sin autem neuter sit in possessione, eum præferri, cui Sedes Apostolica, vel Legatus contulerit, decernitur ibid. *propter conferentis ampliorem prærogativam*: Consulendus hic Rebuffus in Tractatu *De pacifica possessione*, et Gonzalez *ad Regulam VIII Canc.* §. 3 *proœmiali.*

(**) 6 Denique in Beneficiorum Collationibus id maxime cavendum est, ut simoniacæ labis, vel suspicio procul abigatur. Qua de re præf. Syn. Vallis-olet. *Cap. XX*, ita constituit: *Gratia si non gratis datur, et recipitur, gratia non est. Igitur.....jubemus ne Episcopus, vel quivis alius ad quem Beneficii Collatio pertinet, ratione Collationis Beneficii, aut Cancellariæ, seu alio quocunque quæsito colore aliquid præsumant per se, nec per alium exigere, recipere, seu etiam retinere*; idque sub pœna privationis à Collatione Beneficiorum per sex menses, ita ut Collationis jus ad Superiorem pro tunc devolvatur. Consonat Syn. Compostel. an. 1565 *Act. III Decret.* 8, *et* 9, et Tolet. an. 1582 *Act. II Decret.* 8.(*)

VIII. Tempus Collationibus præfinitum Episcopo, aliisque inferioribus Collatoribus sunt sex menses, à die scientiæ vocationis computandi: *Cap.* 5 *de Concess. Præbend.* &c. quibus elapsis, si Collatio pertinebat ad Capitulum devolvitur ad Episcopum, si ad Episcopum pertinebat devolvitur ad Capitulum, et utriusque negligentibus, ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Primatem, à Primate ad Papam: *Cap.* 2 *ibid.* Papæ vero conferendorum Beneficiorum nullum tempus est præfinitum: at excipe Beneficia reservata reservatione clausa in Corpore juris, quæ si Pontifex intra mensem à die vocationis non contulerit, integrum erit proprio Episcopo ea conferre: *Cap.* 3 *de Præbendis, et Dignitatibus in VI*, licet id stylus R. Curiæ non ferat. Quod si de Episcopatibus, et Abbatiis agatur, tempus ad conferendum præfinitum est trium mensium: *Cap.* 41 *de Electione*; quamvis si Collatio in virum idoneum ceciderit, etiam post tempus toleratur: *Cap.* 4 *de Suppl. neglig. Prælat.*

Be-

IX. Beneficia nonnisi Clericis, quibus nullum obstet canonicum impedimentum, conferenda: et quidem æque ex veteri, ac ex nova Ecclesiæ disciplina laici à Beneficiis Ecclesiasticis arcendi. Ad rem Concilium Turon. Can. 1, et seq. *Ministerium, aut Beneficium nonnisi Clericos habere Sanctorum Patrum sancivit auctoritas*; similia habent *Can.* III, *et* XVIII *Caus.* 16 *Q. VII.* Verum negandum non est aliquando laicis peregrinis, aut inopibus Beneficia, vel potius temporales Beneficiorum reditus fuisse adsignatos, at sine ullo spirituali jure, aut ministerio: ut erant agri, vineæ, et mancipia, quæ precario duntaxat nomine, scilicet ad usum, concedebantur. (**) Ad rem Syn. Tolet. III Can. III: *Peregrinorum, vel Clericorum, et egenorum necessitati, salvo jure Ecclesiæ præstare permittantur, pro tempore quo potuerint.* Eadem habet Tolet. IV *Can.* XXXVIII alias XXXVII. (*) Porro vetitum eadem Nobilibus adtribui; quippe quod facile esset ab inopibus, difficile à Nobilibus eadem repetere: VII Syn. Gen. *Can.* XII, Thomass. *P. III Lib. II cap.* 19. Tum ex lege fundationis, adsensu Pontificio firmata, potest laico patrono præbenda, vel dignitas Ecclesiastica reservari: ut in Regno Neap. prima Thesaurarii dignitas, Præbendaque canonicalis Regiæ Ecclesiæ S. Nicolai Bariensis à Carolo II Andeg. sibi suisque in Regno successoribus reservata est. (**) In Regno Hispano Præbendæ duæ, Toletana scilicet, et Legionensis Regi nostro reservatæ sunt. (*) Præterea ad Beneficia Jurispatr. Ecclesiastici, vel laicalis etiam laicus præsentari recte poterit, qui tamen Clericatum consequatur intra sex menses, si ab Ecclesiastico; intra quatuor, si à laico patrono præsentatus fuerit. Quod si spatio elapso præsentatus adhuc Clericus non erit, irrita erit præsentatio.

X. In Regno Neap. ex novissimo Concordatorum jure, quum quis vel ex lege fundationis, vel ex patronorum præsentatione jus habere contendat ad aliquod vacans Beneficium, is, licet laicus dummodo testimoniales quod ad scientiam, et quod ad bonos mores Ordinarii sui litteras exhibeat, recte etiam cum Clerico compræsentato in tribunali Ecclesiastico jura sua experietur: at vero si lis ei bene cesserit, ipse quamprimum tonsura initietur, ut deinde in Bene-

fi-

ficio institui, canonicamque ejusdem possessionem consequi possit. Igitur in Beneficio litigioso nulla spatii quatuor, vel sex mensium ratio habenda: Concord. an. 1741 *Cap. IV n.6.*

XI. Nonnisi Clericis Beneficia conferenda statuimus, qui tamen nullo canonico impedimento obnoxii sint. Porro canonico impedimento irretiti censentur 1 nati ex injustis nuptiis; at his potest Episcopus minorum Ordinum, et Simplicium Beneficiorum veniam dare.

2 Filii hæreticorum, iisdemque faventium ad secundum in linea paterna gradum, in materna tantum ad primum; ubi tamen parentes in hæresi decesserint: *Cap.* 15 *de Hæreticis in VI.*

3 Conjugati, bigami, irregulares, quippe qui ex Canonum præscripto ab Ordinibus arcentur.

4 Simoniaci, uti suo loco explicabimus.

5 Excommunicatione, aliave censura obnoxii, donec ejus vinculo expediantur: *Cap.* 26 *de Rescriptis*, *Cap.* 7 *de Cler. excomm. deposit. vel interdict. ministr.*

6 Cæci, et qui horas Canonicas recitare non valent.

7 Criminosi generatim omnes. Sunt enim enormia quædam crimina, quæ privationis Beneficii pœnam, vel statim ipso jure, vel duntaxat post latam à Judice sententiam incurrendam, adjunctam habent; de quibus *Lib. III.*

8 Qui legitimam ætatem non habent; nempe minores annorum 14 si de Simplicibus; si vero de Dignitatibus, Præbendis, Canonicatibus, aliisque Beneficiis agatur, quæ adnexum habent ordinem Sacrum, qui eo ordine neque initiati sunt, neque infra annum initiari valent: *Cap.* 7 §. 2 *de Elect.* Trid. *Sess. XXIV Ref. cap.* 12. Præterea ad Dignitates Curatas, et ad Parochias nemo adsumendus, nisi qui saltem 25 ætatis suæ annum attigerit: Trident. *ibid.*

(**) 9 Demum in Hispaniarum Regno Hispanis tantum Beneficia conferenda sunt: *Leg. XVIII, XIX, XX, et XXV Tit. III Lib. I Novæ Recop.* nisi quem optime de Hispania meritum, singulari Hispani juris privilegio Reges nostri decorare voluerint. Id quod etiam obtinet in Beneficiis Sedi Apostolicæ reservatis ex Constit. Benedicti XIV *in Confirm. Concord. sub die 9 Julii an.* 1753. Tum in aliquibus Hispaniarum Ecclesiis moribus inductum est, ut nonnisi avis chris-

tia-

tianis progeniti ad Præbendarum possessionem admittantur, cujus inquisitio ipsius Præsentati expensis perficitur. Aliter tamen sentire visi sunt Syn. Tolet. IV Patres *Can.* LXI alias LX ea adducti ratione ex Ezech. *Cap. XVIII* depromta, quod *Filius non portabit iniquitatem patris.* (*)

XII. Duo hic tantummodo supersunt animadvertenda; 1 Sanctionem Tridentinam de ætate quatuordecim annorum ad obtinenda Beneficia, ex praxi jam inolita, de Beneficiis tantummodo post Tridentinum, non vero ante ejusdem Synodi tempora constitutis, intelligendam.

2 Jure Novissimo Neap. Concord. an. 1741 *Cap. IV art.* 3, *et* 5 pro prima clericali tonsura, ideoque et pro Beneficiis obtinendis ætas requiritur quatuordecim annorum saltem incœptorum; excipiuntur tamen arctati, scilicet, qui vel lege fundationis ad Beneficia vocantur, vel à consanguineis suis activum patronatum habentibus præsentantur. Igitur Beneficiarii arctati censentur, tum qui activo, tum qui passivo ad Beneficia obtinenda jurepatronatus vocantur. (**) Jure Hispano Decret. Trident. *Sess*, XXIII *Ref. cap.* 6 quoad ætatem quatuordecim annorum ad obtinenda Beneficia confirmatum est: *Art. IV Concord.* an. 1737. (*)

XIII. Sunt etiam nonnulli, qui licet non arceantur ab omnibus, à certis tamen arceantur Beneficiorum speciebus: hujusmodi sunt filii, quibus ἀμέσως *immediate* Patri in Beneficio succedere vetitum est: *Cap.* 3 *de Filiis Presbyterorum*: Id quod de omnibus omnino filiis æque illegitimis, ac legitimis, scilicet ante Sacerdotium progenitis, ex veriori Canonistarum sententia intelligendum: Gonzalez *ad Cap.* 17 *ejusd. Tit.* Filii vero illegitimi, licet impetrata Pontificis venia Beneficiorum capaces evadant, attamen Beneficium in ea Ecclesia consequi vetantur, in qua Pater adhuc est Beneficiarius: *Cap.* 15 *cum seq. eod. tit.* tum et vicariam perpetuam in ea sacra æde, in qua proxime ante ipsos Pater habuerit personatum: *Cap.* 13 *ibid.* Et generatim Synod. Trident. de filiis illegitimis Clericorum sic sanxit: *Ut paternæ incontinentiæ memoria à locis Deo consecratis, quos maxime puritas, sanctitasque decet, longissime arceatur, non liceat filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquod Ec-*

*clesiasticum habent, aut habuerunt, quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesiis quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere:* Sess. xxv Ref. cap. 15. Porro ad nepotem legitimum ex illegitimo filio natum Trident. decretum haud extendendum et ratio suadet, ex pluries S. Congreg. respondit apud Benedictum XIV *de Synod. Diœces. Lib. XIII cap.* 24, ubi sapientissimus Pontifex plures hac de re explicat quæstiones.

XIV. Jam vero satis non est canonicis expeditum esse impedimentis, qui ad Beneficia adspirat, sed moribus, conversatione, fama, et litteris ita ornatus sit oportet, ut ad obeundum injuncti officii ministerium, et ad utilia Ecclesiæ exhibenda obsequia aptus esse videatur. Unde ex communi Canonistarum sententia digniores prorsus ad Beneficia adsumendi sunt; ii scilicet, qui attentis omnibus adjunctis utiliores Ecclesiæ futuri sperantur.

XV. Sed illud hic quæritur, ¿ num Beneficia dignis conferri possint, dignioribus posthabitis? Verum hac in re distinctione opus est inter Beneficia Curata, et non Curata: hæc enim posse idoneis duntaxat conferri etiam dignioribus omissis, quamplurium sane Canonistarum opinio est. Quod tum ex pluribus evincitur, tum vel maxime ex *Cap.* 29 *de Præbend.* et ex Trident. *Sess. vii Ref. cap.* 3. Porro sanioris doctrinæ fama clarissimi tum plures ex Canonici Jurisperitis, tum ex Theologica facultate quamplurimi hoc tantummodo ad forum restringunt externum, contendentes cum D. Thoma *Secunda Secundæ Q. LXIII art.* 2 *ad* 3 quantum ad conscientiam, omnino etiam ad Beneficia simplicia *necesse est eligere meliores, vel simpliciter, vel in comparatione ad bonum commune*, seligendos. Et sane digniores omittere prætterquamquod plerumque in detrimentum cadit Ecclesiæ, vix, aut ne vix quidem personarum acceptionem adjunctam non habet, tam frequenter in sacris litteris reprobatam: *Eccles. XLII v.* 1, *Jacobi II v.* 1. Qua de re Innocentius III Cap. unico: *Ut Ecclesiastica beneficia sine deminutione conferantur*, sic respondet Archiep. Mediolanensi: *Non ex affectu carnali, sed discreto judicio debuisti Eccle-*

*sias-*

*siasticum offficium, et beneficium in persona magis idonea dispensare.*

XVI. Curata vero Beneficia secundum justitiam internam dignioribus omnino conferenda esse, nullus sanæ mentis dubitat: præsertim quum Trident. *Sess. XXIV Ref. cap.* I decreverit Ecclesiis nonnisi digniores præficiendos; tum *cap.* 18 *ibid.* de Parochi electione hæc habentur: *Episcopus cum eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit: atque illi, et non alteri collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectavit eam conferre.* Denique Tridentini mentem dilucidius explicasse videtur Innocentius XI proscribendo thesim n. 47: *Quum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicatis mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, et Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium* Primo *videtur per hoc* Digniores *non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumto comparativo pro positivo, vel* Secundo *locutione minus propria ponit* Digniores, *ut excludat* Indignos, *non vero* Dignos, *vel tandem loquitur* Tertio *quando fit concursus.*

XVII. Parochiæ itaque, aliaque Beneficia, quibus primario animarum cura adnexa est, etiamsi jurispatronatus sint Ecclesiastici, per concursum conferenda omnino sunt, et quidem ad præscriptum Syn. Trident. *Decreto modo laudato*, quod Pius V in Constit. *In conferendis*, Sacra Congregatio Concilii jussu Clementis XI die 10 Jan. an. 1721, et Benedictus XIV in Constit. *Quum illud* 68 *tom.* I *Bullarii* firmarunt, explicarunt, ampliaruntque, data etiam dignioribus, si qui in Collatione posthabiti fuerint, facultate adpellandi ab irrationabili judicio Episcopi, et examinatorum ad Metropolitanum, et Sedem Apostolicam, vel si Metropolitanus, aut exemtus fuerit, ad viciniorem Episcopum, tanquam Sedis Apostolicæ delegatum.

XVIII. Illud hic non abs re erit observare, Sedem Apostolicam Parochias ad favorem certæ personæ in manibus R. Pontificis resignatas aliquando resignatario conferre consuevisse in forma *Dignum*, scilicet sine concursu, at tantummodo sub conditione, si idoneus ab Episcopo reperiatur in examine coram Synodalibus examinatoribus habendo. Nostro tamen in Regno aliquot abhinc annis hujusmodi

Pontificiis parochiarum collationibus Regium placitum denegari consuevit; Gagliard. *ibid. n.* 27. (**) In nostro vero Hispan. Regno hujusmodi resignationibus locus non est ex Concord. an. 1753. Postremo non hic fas est silentio premere, quæ circa Beneficiorum possessiones decrevit Syn. Tolet. an. 1582 Act. III Decr. 10: *Pro receptione, vel admissione ad alicujus Præbendæ, vel Beneficii possessionem aliquid solvi, quod inter ipsos Ecclesiæ Beneficiatos dividatur, abusus est jam pridem sacris Canonibus, et nuper Sacrosancti Concilii Tridentini decreto damnatus. Eum ubicunque Episcopi agnoverint vigere, aboleri prorsus curent.* (*)

## TITULUS XXIV.

### *De Reservationibus Apostolicis.*

I. Nomine Reservationis in Jure nostro Jus illud significatur, quod R. Pontifex suæ dispositioni Beneficia quædam vacatura reservat, ordinariis Collatoribus simul inhibens, quominus vacatione adveniente illa conferant, pœna nullitatis adjecta: Rebuffus in Praxi *Part. I Tit. de Reservat.* Reservationis quidem, et Adfectionis vocabula aliquando promiscua notione usurpata occurrunt: quum vero ex Reservatione profluat Adfectio, hinc quantum causam inter, et effectum, tantum inter unam, et alteram discriminis agnoscunt Canonistæ.

II. Jam vero Reservationes aliæ sunt Speciales, Generales aliæ. Illæ sunt, per quas certum aliquod determinatum Beneficium Sedis Apostolicæ arbitrio conferendum adscribitur. Hæ vero sunt, per quas omnium certi alicujus ordinis Beneficiorum, vel certi Regni, aut Nationis, Collationes Sedi Apostolicæ reservantur. Reservationibus addesis *Mandata de providendo*, per qua Papa Beneficium aliquod vacaturum alicui providendum mandabat; unde dictæ quoque sunt *Exspectativæ*; quod qui hujusmodi mandatum impetraret, habere Exspectativam diceretur.

III. Tum Exspectativarum, tum Reservationum vix ad-

pa-

parent vestigia ante medium sæculum XII. Primus enim Romanorum Pontificum Hadrianus IV ab Episcopis, et Capitulis Dignitates, vel Præbendas postulasse videtur, quas bene de Ecclesia meritis elargiretur: *Epist.* 10, 11, *et* 12. At expressius loquitur *Epist.* 24, qua voces *mandamus*, et *præcipimus* ab Pontificibus hac in re primum adhibita occurrunt: *Universitati vestræ*, inquit, *præcipiendo per Apostolica scripta mandamus, et mandando præcipimus, quatenus Præposituram, quæ in Parisiensi Ecclesia, et domum, quæ in claustro ejusdem Ecclesiæ dehinc primum vacaverit, concedatis.*

IV. Eodem jure frequentius usus est Alexander III, et qui eum sequuti sunt Rom. Pontifices Innocentius III, Horius III, Gregorius IX, atque in primis Innocentius IV, uti mox videbimus. Porro hic observare juvat Alexandri III ætate ejusmodi Pontificias epistolas nonnisi *preces*, et *mandata* exhibuisse; quibus quum aliquando Collatores non obsequerentur, has postea excipiebant litteræ *Exsecutoriales*, quibus ad exsequenda mandata auctoritate Apostolica, et interdum etiam per censuras, adigebant. Atque hinc triplex epistolarum genus emersit: scilicet *Monitoriæ*, *Præceptoriæ*, et *Exsecutoriales.* Sedes quidem Apostolica nullum jus sibi vindicavit in Collatione Beneficiorum jurispatronatus laicalis: ubi tamen Compatroni discordes alium alii præsentaverint, eorumque vota in duos ex æquo dividerentur, vel in unum conscientia saltem æquarent medietatem ipsorum, consuevit Beneficium ei conferre, qui ad ipsam cito recurrens, *se intra legitima tempora præsentatum à majori parte, vel saltem medietate patronorum adsereret.* Verum ex Regio Rescripto die 1 Augusti 1759 Bullis Pontificiis hoc intuitu Beneficia laicalia conferentibus Regium placitum non impertitur, ea quidem ratione, quod Episcoporum jus sit ejusmodi de vocum numero, meritisque præsentatorum controversias cognoscere: Gagliardus *ibid. Cap.* 5 *n.* 71.

V. Jam vero hac in re plura constant: 1 R. Poutifices primum nonnisi pro piis, et honestis Clericis, atque iis potissimum, qui omni Ecclesiastico Beneficio destituti, vix unde viverent habebant, ejusmodi Mandata ad Episcopos de-

dedisse. Hinc frequentes in Epistolis, præsertim Innocentii III illæ clausulæ: *Quum reditus sufficientes non habeat. Quum necessitatibus pauperum Clericorum Sedes Apostolica duxerit sucurrendum.* Unde idem Rom. Pontifex *Cap.* 27 *de Rescriptis* ab Episcopo Uratismense consultus, num Clerico, cui Vicariæ perpetuæ proventus congrua alimenta suppeditabant, ex Apost. Sedis Mandato in Ecclesiastico Beneficio providere teneretur; respondet non esse providendum, *quum per formam prædictam, necessitatibus pauperum Clericorum (qui nullum sunt Ecclesiasticum beneficium adsequuti) Sedes Apostolica duxerit succurrendum.* Et Epist. ad Bracar. Archiepiscopum Cap. 13 de Ætate, et qualitate &c. *Quum etsi tecum*, inquit, *de jure agere vellemus, te possemus merito ad provisionem eorum compellere; quos à te, vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret.*

2 R. Pontifices haud consuevisse plurium Mandatorum onus iisdem Ecclesiis imponere; unde illa quoque clausula nonnunquam adhibita reperitur; *Nisi de mandato nostro eadem Ecclesia foret in alterius receptione gravata:* Cap. 2, 30, et 38 in V Compilatione Cironii.

3 Hujusmodi Mandata tempore progrediente frequentiora evasisse: quamobrem iisdem sæpe, importunis postulationibus à Pontificibus extortis, Ordinarii obtemperare detrectabant. Hoc innuunt frequentes litteræ Exsecutoriales, quibus ad Ordinarios compellendos uti oportuit. Adhæc quum Legati Honorii III in Anglia, et in Gallia duas à singulis Cathedralibus Præbendas peterent, hujusmodi Pontificia postulata nullum apud Episcopos pondus habuisse scribit. Matth. Paris. *Tit. XI Conc. col.* 303.

4 Denique eos, qui exspectativas consequebantur, Beneficia jurispatronatus laicalis, atque adeo etiam Episcopatus tam avide arripere cœpisse, ut Mandata illa non complecti Beneficia patronata declarare Gregorius IX *Epist.* 14, *et* 15 coactus fuerit. Huic decreto deinde Innocentius IV aliud addidit, scilicet neque Episcopatus, neque alia Beneficia majora inter mandata illa comprehendi: Espenius *Part. XII Tit. XXIII cap.* 1 *n.* 21, *et* 32. (**) Verum Patroni etiam gratias concedere exspectativas ausi sunt, putantes forsan idem

idem sibi in laici Patronatus Beneficiis licere, ac in liberæ Collationis, Romano Pontifici. Abusionem hanc radicitus evellere constituens Syn. Vallis-olet. Cap. XV: *Statuimus*, ait, *ut nulli Ecclesiarum Patroni ad Ecclesias, in quibus Jurispatronatus obtinent, antequam vacent, cuiquam litteras præsentationis concedant; quas si forte concesserint, eo ipso irritæ sint penitus, et inanes. Clerici vero, qui hujusmodi litteras præsentationis impetrant, vel pro quibus ipsis scientibus, et consentientibus ab alio impetrantur, ad Ecclesias ipsas obtinendas in ipsa vocatione reddantur inhabiles ipso facto.* Non ideo tamen Patronorum audacia cohibita est, uti colligitur ex Synod. Arand. an. 1473 *Cap. XVIII*, quæ huic abusioni penitus extinguendæ manum etiam adplicuit. (*)

VI. Mandata de providendo locum dedisse Reservationibus specialibus, atque has generalibus observant Canonistæ. Scilicet facile persuasum est Pontificibus, quod si jus sibi esset mandandi Collatoribus, ut primo vacaturum Beneficium certis à se electis Clericis conferrent, non minus sibi ea inesset facultas, ut propriæ suæ Collationi primo vacaturum Beneficium reservarent. Et quandoquidem non esset potius jus unius Beneficii reservandi, quam alterius, eodem jure, quo sibi reservabant Collationem unius, posse etiam reservare cogitabant Collationem duorum, trium, quatuor &c.

VII. Præterea medio sæculo XIII opinio illam jam induci cœpit, quod *Ecclesiarum personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad R. Pontificem* pertinebat: Clemens III *alias* IV *in Cap.* 2 *de Præbendis in VI.* Id quod postea qui sequuti sunt Pontifices, et præsertim Clemens VI expressius edixere: *Ad cujus Pastorem*, scribit Clemens VI Epist. ad Eduardum Regem Angliæ apud Raynaldum ad. an. 1343, *et Rectorem Ecclesiæ, videlicet R. Pontificem, omnium Ecclesiarum, Dignitatum, Personatuum, et Officiorum, et Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio noscitur pertinere.* Denique R. Pontifices suarum reservationum novitatem eo nomine veluti liniebant, scilicet quod ipsis maxime cordi esset, ut ad regendas Ecclesias *viri adsumantur idonei, qui præ-*

*præsint*, *et prosint*: Extravag. inter Comm. *Ad regimen de Præbendis.* (**) Unde eo ventum est, ut apud nonnullos hoc circumferretur, veluti Canonici Juris principium: *Papa est Dominus omnium Beneficiorum.* Ita Maraldi in responsione ad libellum supplicem Philippi IV Hispaniarum Reg. an. 1633 *Cap. VII*, de quo *sup. Tit. XXII.* (*)

VIII. Porro nunquam defuerunt, qui huic novitati, evulgatis etiam libellis, refragarentur. Eorum querelæ eæ potissimum erant, quod sacrorum canonum præscripto, fundatorum intentioni, atque adeo Ecclesiasticæ Hierarchiæ divinitus institutæ nihil magis consonum esset, quam ut singulis Episcopis integra servaretur Beneficiorum suarum Diœcesum Collatio. His addebant, quod facilius, et certius Episcopis, quam Pontifici notum erat, num quis dignus, qui promoveretur, censendus esset; atque hinc esse ajebant, quod olim semper Episcopi audierint legitimi Beneficiorum Collatores. Tandem ex Reservationibus haud levia frequenter mala oriri conquerebantur, diuturnas præsertim, ac dispendiosas lites non sine gravi fidelium pernicie, et scandalo. Episcopus Gallicanus Anonymus apud Raynaldum *ad an.* 1311, Episcopi Galliæ in Conventu apud Melodunum an. 1548, apud Baluzium *Miscellan. Tom. VII pag.* 105, Espencæus *Comm. Epist. ad Titum cap.* 1, Durandus Mimatensis de ordine celebrandi Conciliii Generalis, Gersonius *de Reform. Eccles. cap.* 23, aliique; (**) inter quos præcipue nominandi sunt Patres Concilii Constantiensis *Sess. XL* habita die 30 Octobris an. 1417, in qua proposita inter capitula ab eligendo Pontifice reformanda, secundum numero est: *De Reservationibus Sedis Apostolicæ.* (*)

IX. Hactenus dictis addesis querelas, quas per suos Legatos ad Innocentium IV transmissere, tum Ludovicus IX Rex Galliarum, omnesque ejusdem Regni Barones. Proceres, et Magnates, tum etiam Magnates, et Universitas Regni Angliæ, quorum Epistola in Concil. Lugdun. publice lecta est: *Tom. XI Conc. Gen. col.* 663. Porro ex oratione Legatorum Regni Galliarum illud constat, Mandata, et Reservationes sub Innocentio IV mirum in modum invaluisse: *Item gravantur*, inquiunt, *Ecclesiæ in collatione beneficiorum, et præbendarum multarum...... Omnes prædecessores ves-*

*vestri, ut publice dicitur, non dederunt tot beneficia, quot vos solus dedistis isto modico tempore, quo rexistis Ecclesiam Dei*: Eduardus Braun *in Appendice ad Ortuinum Gratium pag.* 238.

X. Demum quum Avenionense schisma Ecclesiæ sinum turpiter laceraret, mirum quantum R. Pontifices, ut de suis bene quisque fautoribus mereretur, jus Reservationum, et Exspectativarum ampliare sategerint. At experientia docemur, quum nimium abusiones creverint, tunc sane ad ipsas exstirpandas animum excitari; hinc primum in Conciliis Constantiensi, et Basileensi, dein et in Synodo Tridentina de Exspectativis, et Reservationibus abolendis, vel saltem temperandis agi cœptum est: præsertim quum ordinarii beneficiorum collatores de iisdem graviter conquererentur. Verum illud duntaxat in Synodo Constantiensi præstitum fuisse legimus, quod Martinus V in eadem Synodo electus quatuor menses liberos ab Exspectativis esse voluerit. At Synodus Basileensis non modo Exspectativas, verum et omnes cujuscunque generis Reservationes abolevit. *Reservationibus in Corpore juris expresse clausis, et his, quas in terris R. Ecclesiæ ratione directi, seu utilis dominii mediate, vel immediate subjectis fieri contigerit, duntaxat exceptis.* Quum vero non ubique Decreta Basileensia recepta fuerint; hinc Reservationum usus vix, aut ne vix quidem à pristino statu declinavit.

XI. Deinde in Synodo Trident. serio eadem de re actum est: præiverat quidem Conventus delectorum Prælatorum sub Paulo III, quorum sententia de hoc capite sic se habet: *Alius abusus est in Exspectativis, et Reservationibus beneficiorum, quibus et datur occasio, ut aliena mors desideretur, et libenter audiatur. Præcludunt etiam aditum supremum dignioribus; dum vacant, dant litibus causam. Omnes has putamus tollendas.* Tum in ipsa Synodo novæ auditæ sunt eadem de re Catholicorum Principum querelæ. Qua de re *Sess. XXIV Ref. cap.* 19 Exspectativæ, Reservationes mentales, et aliæ quæcunque gratiæ ad vacatura prorsus abolitæ sunt.

XII. Eadem Trid. Synodus Reservationibus sic proprie dictis, scilicet *clausis in Corpore juris, Extravagantibus,*

et *Regulis Cancellariæ* nihil immutandum duxit. Qua de re in plerisque Ecclesiis adhuc vigent, certis tamen circumscriptæ conditionibus, et juxta peculiares Ecclesiarum leges, consuetudines, vel concordata. Præstat igitur hic de variis Reservationum speciebus apposite ad jus Neap. pauca subnectere.

XIII. Reservationes sive generales, sive particulares triplicis sunt generis. Aliæ dicuntur clausæ in Corpore juris, aliæ continentur in Regulis Cancellariæ, alias demum exhibent posteriores Pontificum Constitutiones. Præcipua in Corpore juris clausa Reservatio ea est, per quam Beneficia apud Sedem Apostolicam vacantia R. Pontifex confert. Hujusmodi Reservationem primus omnium jure scripto induxit Clemens IV *Cap.* 2 *de Præbendis in VI.*

XIV. Hujusmodi Reservationem Bonifacius VIII non solum ad Beneficia extendit, quæ Legati, aut Nuntii Sedis Apostolicæ possederint, aut quicunque ad R. Curiam venientes, vel ab ea recedentes, si in locis ipsi Curiæ finitimis eos mori contigerit; verum et ad Beneficia Curialium, sive in Curia, sive in locis Curiæ vicinis mortem obierint, etiamsi Curia de loco in locum transferatur: *Cap.* 34 *de Præbendis in VI.* Tum *ibid.* loca Curiæ vicina, ea intelligenda edixit, quæ ultra duas dietas legales à loco, ubi moratur ipsa Curia, non distant.

XV. Quod vero in eadem hac Decretali Bonifacius VIII tantummodo de vacatione per obitum loquatur, hinc alicubi, ac præsertim in Gallia sola Beneficia vacantia per obitum in Curia, vel in locis Curiæ vicinis habentur pro reservatis reservatione clausa in Corpore juris. Jure quoque Neapolitano ex Regio Diplomate die 2 Octobris an. 1751 unica canonica reservatio, sive vacatio apud Curiam Beneficia tantummodo ob naturalem Beneficiarii mortem vacantia complectitur, nec extendenda ad ejusdem in aliud Beneficium translationem: Gagliardus *Tract. de Benef. Cap. V num.* 52.

XVI. Porro hac in re duo omnino observanda occurrunt: 1 Beneficia, quæ in Curia vacaverint, ubi Pontifex intra mensem à die vacationis, non contulerit, jus collationis ad Ordinarium revertitur, qui tamen vel per se ipsum, vel per

suos

suos Vicarios generales, quibus id canonice fuerit commissum, ea conferre tenetur: Greg. X *Cap.* 3 *de Præbendis in VI.* Quinimmo si Ordinarius intra mensem Beneficium providerit, quod Pontifex elapso mense non conferat, Ordinarii collatio sustinetur; tum quod Ordinarius Pontificem non prævenit, sed jure utitur primitivo, tum vel maxime quod Reservationis materia, quippe quæ, ut ajunt, odiosa, strictam postulat interpretationem.

2 Ecclesiæ Parochiales, quæ vel defuncto Pontifice in Curia vacaverint, vel licet prius vacatæ, eodem tamen in vivis agente, collatæ non sunt, recte à locorum Ordinariis conferuntur: et quidem *ne ipsarum vacatio diutina periculum valeat animabus adferre*: Cap. 35 ibid. in VI.

3 Demum Beneficia etiam Ecclesiastica, sive expresse, sive tacite in fundatione constituta ab reservationibus immunia, ejusmodi semper sunt habenda: Reg. Diploma die 2 Octobris an. 1751, Gagliardus *ibid. Cap. V n. ult.*

XVII. His addendæ duæ aliæ Reservationes, quæ ex nonnullorum sententia inter Reservationes clausas in Corpore juris etiam recensendæ; quippe quæ exstent in Extravagantibus communibus, quæ Corpori juris Canonici solent adnecti, ejusque partem constituunt. Prior habetur in Extrav. inter Comm. *Exsecrabilis de Præbendis*, per quam Beneficia vacantia per retentionem alterius Beneficii incompatibilis à Joanne XXII Sedi Apostolicæ conferenda reservantur. Alteram exhibet Extrav. inter Comm. *Ad regimen de Præbendis*, per quam Benedictus XII non modo superiora confirmavit, sed et Sedi Apostolicæ reservavit omnia Beneficia vacantia per adsecutionem Episcopalis dignitatis, aut alterius incompatibilis Beneficii à S. Sede, vel per depositionem, et privationem ab eadem factam, vel renuntiationem admissam; tum et quæ vacent per obitum Cardinalium, Legatorum, seu Nuntiorum Sedis Apostolicæ, et aliorum ejusdem Sedis Officialium, et Curialium, qui in eadem Extrav. nimis exacte recensentur. Quum autem R. Curia nimis facile Breves expedire consueverit, quibus Protonotariorum, et Solio Pontificio adsistentium honorifica jura impartirentur; atque hac causa Beneficia, quæ per horum obitum vacarent, Sedi Apostolicæ reservata contenderet:

 hinc

hinc primum Regio Rescripto die 26 Novembris an. 1750 ejusmodi Protonotariorum privilegiis nonnisi quoad jura honorifica *Regium exsequatur* impartiendum decretum est: tum et alio Rescripto die 30 Julii an. 1751 statutum, ut ubi honorifici illi Sedis Apostolicæ Officiales extra Curiam, et ultra duas ab ea dietas in mensibus non reservatis mortem oppetant, Beneficia ipsorum ab ordinariis collatoribus conferantur, Regiumque placitum denegetur Pontificiis collationibus, quæ ob ejusmodi vacationem, adfectionemque *in Curia* fiant: Gagliardus *Tractat. de Beneficiis Cap. V n.* 53.

XVIII. Hasce expositas Reservationes, licet ex Extravagantibus depromtas, attamen non habendas ceu clausas in Corpore juris, communis pæne est Canonistarum sententia. Quamvis enim usus invaluit, ut Extravagantes, tam Joannitæ, quam Communes Corpori juris adnecterentur, ad illud tamen proprie non spectant: unde nomen Extravagantium adhuc retinent. Præterea Reservationes illæ, tanquam ad tempus inductæ, in dictis Extravagantibus exhibentur. Benedictus XII in sua Extrav. sic loquitur: *Reservamus.....donec miserationis divinæ clementia nos universalis Ecclesiæ regimini præsidere concesserit.*

XIX. De Regulis Cancellariæ, satis in Diatriba Isagogica: tantummodo hic præcipuas, quas illæ complectuntur, Reservationes paucis dabimus.

Regula I confirmat modo expositas Reservationes, scilicet, Cap. *Ad Regimen*, et Cap. *Exsecrabilis*: tum easdem extendit ad Beneficia Curialium, etiam dimissis Curiæ Officiis, tum et ad omnia Beneficia, quæ contra Decreta Tridentina collata fuerint.

Regula II reservantur Cathedrales omnes, et Monasteria majoris reditus, quam 200 florenorum auri, et omnia Beneficia, quæ vacant Sede Episcopali quovis pacto vacante. Floreni 200 summam exhibent circiter ducatorum Neapol. 430, (**) et Hispanorum 399. (*) Porro in hac regula non comprehenduntur Abbatiæ Monachorum triennales, aliæque Regularium Dignitates, et Præpositura; in quibus conferendis integra Capitulis generalibus libertas est: uti novissime edixit Benedictus XIV in Epistola ad Carolum Borbonium Utr.

Utr. Siciliæ Regem die 7 Octobris an. 1741, cujus exemplum die 28 ejusdem mensis ad Curiam Capellani Majoris transmissum est. Optimus namque Rex ad postulata Minimorum per Card. Aquavivam, suum apud Sedem Apostolicam Legatum sapientissimo Pontifici exposuerat, se libenter Capitulis Regularium libertatem in Electionibus tueri: Gagliardus *ibid. Cap.* 5 *n.* 38. Tum eadem Regula, neque Ecclesiæ, et Dignitates Regiæ collationis reservatæ censendæ sunt, quales in Regno Neap. sunt Archipresbyteralis Altimurana, Prioralis S. Nicolai Bariensis, Abbatialis Altævillæ: Gagliardus *ibid. n.* 39.

Regula III reservantur Beneficia in fraudem Reservationis ab iis resignata, vel dimissa, qui pacificam mox incompatibilium possessionem sint adepturi: tum et ipsa incompatibilia, quæ postea auctoritate Apostolica iidem consequentur. Fraudis indicium est vacatio Beneficii incompatibilis, ad quod resignans adspiraverit.

Regula IV reservantur primariæ omnes dignitates post Pontificales, sive Cathedralium, sive Collegiatarum, quæ tamen summam decem florenorum auri excedant: decem floreni summam conflant ducatorum Neapolit. circiter 22, (**) et Hispanorum circiter 21. (*) Tum et Beneficia eorum, qui Cardinalibus familiares certi convivæ sint, vel aliquando fuerint, Cardinalibus ipsis jam defunctis. In Regno Neap. receptitias mavult Ecclesias Regia Potestas, quum Placitum suum deneget novis Collegiatarum erectionibus ab Sede Apost. impetratis: Gagliardus *ibid. n.* 41.

Regula V reservat omnia Beneficia, quæ Collectores, et Sub-collectores proventuum ad Cameram Apostolicam spectantium in ipso munere persistentes, vel actu possederint, vel in quibus, seu ad quæ jus habuerint. In Regno Neap. Collectoris munere fungitur Nuntius Apostolicus, qui ex Sacræ Congr. præscripto singulis Diœcesibus, locisque exemtis singulos, duos, vel tres constituit Sub-collectores, scilicet pro majori, vel minori Diœcesum latitudine.

Regula VI reservat omnia Beneficia Curialium decedentium in itinere, dum Curia transfertur.

Regula VII omnia Beneficia Cubiculariorum, etiam honoris nuncupatorum, et Cursorum Pontificis. Jus Neap. do

Pro-

Protonotariis honorificis modo indicatum ad Cubicularios etiam honoris transferas.

Regula VIII omnia Beneficia Ecclesiarum S. Jo. Laterani, S. Petri, et S. Mariæ Majoris; tum et Beneficia, quæ in Ecclesiis Cardinalium titularibus, ipsis absentibus vacaverint.

Regula IX omnia Beneficia, quæ ubique vacaverint in octo mensibus; scilicet Januario, Februario, Aprili, Majo, Julio, Augusto, Octobri, Novembri. Porro in gratiam, et remunerationem eorum Episcoporum, qui in suis Ecclesiis resident, eo quidem tempore, quo resident, sex mensibus liberam illis collationem Pius V indulsit, ita ut alternis mensibus cum Summo Pontifice, qui primo mense scilicet Januario, conferre incipiet, collationem partiantur; iis tamen Beneficiis exceptis, quorum collatio ex aliis Capitibus ad Summum Pontificem pertineat. Hanc alternativam non cuivis inferiori collatori, sed tantummodo Episcopis, qui eam petierint, R. Pontifex elargitur. Quinimmo quotiescunque novus eligitur Pontifex, iterum petenda est: Rigantius *P. II Reg. IX* §. 1 *n.* 8, *et* 9.

XX. Episcopi vero Cardinalatus honore insigniti ex venia R. Pontificis facultatem habent, ut Beneficia in quibuslibet mensibus vacantia conferant; iis dumtaxat exceptis, quæ duplici Reservationi coæquali sunt obnoxia, ex Constit. Clementis VIII, quæ incipit *Quamvis.* Porro quum ex *Constit. LIX Urbani VIII* opinio invaluerit Cardinales Episcopos in mensibus apostolicis non solum ordinario, verum et delegato jure Beneficia conferre; hinc usus quoque obtinuit, ut in hujusmodi collationibus Apostolicæ litteræ novæ provisionis intra quatuor menses impetrandæ sint, solutis de more taxationibus, quum Beneficii proventus summam ducatorum 24 auri de Camera excedant. Hæc praxis usu primum inducta, dein et à R. Pontificibus in singulis indultis imponi solet, ac novissime à Benedicto XIV *Constit.* Quum sicut accepimus *Tom. I Bullarii* sancita est.

XXI. Postremo Beneficia quod spectat, Constitutionibus Tridentino posterioribus reservata, ea profecto sunt, quæ vacant propter hæresim, ex Bulla Pii V *Ex Apostolatus officio.* 2. Quæ contracta fiducia, seu ut dicitur *in confiden-*

*tiam*

*tiam* recipiuntur: ex Bulla *R. Pontificem* ejusdem Pii V. 3 Parochiæ non collatæ per concursum ad normam Tridentini: ex Bulla *In conferendis* ejusdem Pontificis. 4 Beneficia vacantia, ex resignatione, in qua observatum non fuerit præscriptum Gregorii XIII in Bulla *Humano vix judicio*. 5 Demum Beneficia vacantia ob non delationem habitus, et Tonsuræ Clericalis: ex Bullis Sixti V, et Benedicti XIII.

(**) XXII. Ad Hispanias quantum attinet, omnia minora liberæ collationis Beneficia; quæ in octo in Regula IX recensitis mensibus vacabant, R. Pontifici conferenda servata erant; Dignitates videlicet, Canonicatus, Portiones, Personatus, Abbatiæ, Prioratus, et his similia, his exceptis, quæ in Regnis Granatensi, et Indiarum instituta sunt, quorum præsentatio ad Hispaniarum Reges semper pertinuit; id quod agnovit Benedictus XIV in Bulla die 9 Junii an. 1753 edita *in Concord. confirm.* (*)

(**) XXIII. Diuturnus hic Reservationis usus plures Hispanæ Gentis excitavit querimonias, quibus in Comitiis anni 1630 supplici libello ad Philippum IV exhibitis *Cap. VII* idem Rex disciplinæ Ecclesiasticæ reformandæ studio inardescens, Legatos misit ad Urbanum VIII. Videsis *Tit. XXII hujus Lib.* Nihilominus Reservationum usus extinctus non est, donec an. 1753 inito Concordato Benedictum XIV inter, et Ferdinandum VI Apostolica Sedes universo Beneficiorum Hispaniæ Patronatu sponte cessit, et in Catholicum Regem transtulit, quinquaginta duobus duntaxat reservatis; scilicet, in Ecclesia Cathedrali Abulensi *Archidiaconatus de Arevalo.* In Auriensi *Archidiaconatus de Bubal.* In Barcinonensi *Prioratus quondam Regularis, nunc Sæcularis Ecclesiæ Collegiatæ S. Annæ.* In Metropolitana Burgensi *Dignitas Scholastici, et Archidiaconatus de Palenzuela.* In Cathedrali Calagurritana *Archidiaconatus de Naxera, et Dignitas Thesaurarii.* In Carthaginensi *Dignitas Scholastici*, et in Dioecesi *Beneficium Simplex de Albacete.* In Metropolitana Cæsaraugustana *Archipresbyteratus de Daroca, et Archipresbyteratus de Belchite.* In Civitatensi *Dignitas Scholastici.* In Metropolitana Compostellana *Archidiaconatus de la Reyna, Archidiaconatus de S. Tesia, et Dignitas Thesaurarii.* In Cathedrali Conchensi *Archidiaconatus de*

*de Alarcon*, *et Dignitas Thesaurarii.* In Cordubensi *Archidiaconatus de Castro.* In eadem Diœcesi *Beneficium Simplex de Villalcazar*, *et Præstimonium de Castro*, *et Espejo.* In Cathedrali Dertusensi *Dignitas Sacristæ*, *et Hospitalariatus.* In Gerundensi *Archidiaconatus de Ampurdam.* In Giennensi *Archidiaconatus de Baeza.* In ejus Diœcesi *Beneficium Simplex de Arjonilla.* In Ilerdensi *Dignitas Præceptoris.* In Metropolitana Hispalensi *Archidiaconatus de Xerez.* In Archidiœcesi *Beneficium Simplex de la Puebla de Guzman*, et loco Præstimonii S. Crucis de Astigi, *alter ex tribus Beneficiis S. Mariæ de Alcalá la Real.* In Cathedrali Majoricensi, *Dignitas Præceptoris*, *et Dignitas Præpositi S. Antonii de S. Antonio Viennensi.* Nullius in Provincia Toletana *alter ex tribus Beneficiis S. Mariæ de Alcalá la Real.* In Diœcesi Oriolana *Beneficium Simplex S. Mariæ de Elche.* In Cathedrali Oscensi *Dignitas Cantoris.* In Ovetensi quoque *Dignitas Cantoris.* In Oxomensi *Dignitas Scholastici*, *et Abbatia S. Bartholomæi.* In Pampilonensi *Hospitalariatus olim Regularis*, *hunc Commendatus*, et *Dignitas Præceptoris Generalis de Olite.* In Palentina *Archidiaconus de Medellin*, *et Archidiaconatus de Truxillo.* In Salmantina *Archidiaconatus de Monleon.* In Seguntina *Dignitas Thesaurarii*, *et Abbatia S. Colomæ.* In Metropolitana Tarraconensi *Prioratus.* In Cathedrali Turiasonensi *Dignitas Thesaurarii.* In Primitiali Toletana *Dignitas Thesaurarii.* In Archidiœcesi *Beneficium Simplex de Ballecas.* In Diœcesi Tudensi *Beneficium Simplex S. Martini del Rosal.* In Metropolitana Valentina *Dignitas Sacristæ Majoris.* In Cathedrali Urgellensi *Archidiaconatus de Andorra.* In Zamorensi *Archidiaconatus de Toro.*(*)

XXIV. De jure Præventionis juvat hic pauca subnectere. Jus igitur Præventionis illud est, quo Papa Ordinarium collatorem præveniens Beneficium ad ejus collationem spectans alicui elargitur. Hujusmodi jus licet eodem fundamento innitatur, ac Mandata de providendo, multo tamen his recentius est: vix enim in VI Decretalium ejus vestigia occurrunt. Quum vero paulo post nimium invaluisset, atque adeo frequentissimæ ad præveniendum Ordinarios in Curia committerentur fraudes; hinc primum à Joanne XXII Regula Can-

cel-

cellariæ *De veriſimili notitia* evulgata eſt; qua decernitur irritas habendas quaſcunque Pontificias jure præventionis collationes, niſi à die mortis Beneficiarii tantum ſpatium effluxerit, ut probabile ſit de ea certiorem Pontificem fieri potuiſe eo die, quo libellus Romam venit. Eadem pœna locum quoque habet, ubi compertum ſit, ante mortem nuntium Romam adpuliſſe, quod *curſum* vocant *ambitioſum*. Porro non eſt cur amplius hac in re immoremur. Namque diviſione menſium inter Sedem Apoſtolicam, et Ordinarios, jus illud Præventionis pæne abolitum eſt. Per illam enim Pontifex tacite quodammodo edixiſſe videtur, ut Ordinariis in ſuis menſibus libera eſſet Beneficiorum collatio.

## TITULUS XXV.

### *De Institutionibus, et Jurepatronatus.*

I. Legitimus aliquando Collator Beneficium conferre adſtringitur juxta alterius electionem, ubi ſane proviſio non collatio, ſed inſtitutio dici conſuevit. Jus nominandi, vel præſentandi, aut ex jure communi deſcendit, ut *Patronatus*, aut ex privilegio, uti nominationes Regum, aliorumque Principum, (**) et Procerum. Excipe Hiſpaniarum Reges, qui non ex privilegio tantum, ſed aliis etiam inconcuſſis titulus jus obtinent præſentandi: *Leg. I Tit. VI Lib. I Novæ Recop.* (*) De his ſatis alibi: de Patronatu juribuſque ipſi adnexis hic pauca.

II. Juriſpatronatus ἰδία *natura* in eo eſt, ſcilicet ut Patronus facultatem habeat idoneum Clericum nominandi, ab Epiſcopo, aliove Ordinario in Eccleſia, vel Beneficio inſtituendum, ac ſimul juribus quibuſdam perfruatur, partim honorificis, partim utilibus, partim oneroſis. Originem quod ſpectat, profecto licet *Patroni*, et *Patronatus* vocabula antiqua non ſint, rei tamen ipſius haud obſcura veſtigia habentur jam inde ab antiquiſſimis temporibus. Et quidem ſæculo IV vergente, vel ſaltem V ineunte nomina, et elogia Fundatorum in Eccleſiis ab ipſis ædificatis fuiſſe

inscripta testis est S. Paullinus Nolanus *Epist.* 10, *et* 12. Uti quoque Basilicæ aliquando à suis Fundatoribus nomen, sive titulum mutuatæ sunt: cujusmodi sane est *Basilica Constantiniana*, *Titulus Damasi*, *Lucinæ*, *Fasciolæ &c.*

III. At primum an. 441 *Can. x Arausicano* occurrit jus Episcôpo in alieno territorio Ecclesiam ædificanti concessum, ut Clericos in eadem Ecclesia constituat, (**) et ordinet, quos si reipsa ordinati jam sint, ab Episcopo territorii non repellantur. (*) Idem juris dein et laicis tributum est; namque tum *ex Leg. XLVI Cod. de Episcopis*, *et Clericis*, tum ex Justiniani Novell. *LVII cap.* 2, *CXXIII cap.* 18, aliisque constat Ecclesiarum, Monasteriorum, et Xenodochiorum fundatores facultatem habuisse, ut eorundem Administratores, Præfectos, et Presbyteros designarent: idipsum luculentius sancitum occurrit in Concilio Toletano IX *Can. II.* (**) Teneri non possumus, quin ejusdem Canonis promamus litteram: *Decernimus*, ait, *ut quamdiu earundem fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites exstiterint*, *pro eisdem locis curam permittantur habere solicitam*, *et solicitudinem ferre præcipuam*, *atque Rectores idoneos in eisdem Basilicis iidem ipsi offerant Episcopis ordinandos. Quod si tales forsan non inveniantur ab eis*, *tunc quos Episcopus loci probaverit Deo placitos*, *sacris cultibus instituat cum eorum conniventia servituros. Quod si spretis eisdem fundatoribus*, *Rectores ibidem præsumserit Episcopus ordinare*, *et ordinationem suam irritam* (hoc est nominationem) *noverit esse*, *et ad verecundiam sui*, *alios in eorum loco*, *quos iidem ipsi fundatores condignos elegerint*, *ordinari.* Porro duæ in hoc Canone fundatoribus tributæ sunt prærogativæ. 1 Qua se veluti Syndicos, et tutores tum Ecclesiarum, tum ministrorum exhibeant. 2 Patronatus jus videlicet, idque exclusivum Episcopo præsentandi Clericos eidem ordinandos Ecclesiæ. Hæc perspicua sunt, neque ampliores Patronis jus hodiernum prærogativas attribuit, quam tribuisse olim videmus præf. Syn. Tolet. ut ipsa Canonis verba indicant, quæ tamen nonnihil difficultatis indunt Espenio. (*)

IV. Jam vero sequutis temporibus multiplex invecta est Jurispatronatus species: scilicet ut aliud sit Ecclesiasticum,

aliud Laicale, et aliud Mixtum. Ecclesiasticum est, quod Ecclesiæ, vel Clerico non ratione patrimonii convenit, sed ratione dignitatis, et officii: *Cap. unic. de Jurepatr. in VI.* Neque enim quod à Clerico constitutum sit, vel Clerico conveniat, inde Ecclesiasticum dicendum est, sed omnino requiritur, ut expresse à Fundatore sive Clerico, sive Laico Ecclesiæ alicui, vel dignitati, aut gradui Ecclesiastico adfigatur, (**) vel cui Ecclesiastici privilegio decoratur, uti Equites Ordinum Militarium: Garcia *de Benef. P. IX Cap. II n.* 263. (*)

V. Juspatronatus Laicale est, quod alicui sive Clerico, sive Laico convenit ratione patrimonii, non Ecclesiæ, aut dignitatis: atque adeo licet ex proventibus Ecclesiasticis à Clerico quopiam constitutum sit, adhuc tamen laicale est; quippe quod Clerici hodie Ecclesiasticos proventus instar patrimonii suos faciunt, et in foro externo, ut patrimonialia passim reputantur. Ita Gonzalez *ad Cap.* 5 *de Jurepatr.* et Le Roy *Proleg. Tit. de Jurepatr. cap.* 6, qui et *ibid.* tradit in dubio potius laicale censendum, quam Ecclesiasticum.

VI. Juspatronatus Mixtum est, quod partim rationem patrimonii, partim rationem exhibet Ecclesiæ: E. g. quum ex duobus Patronis alter jus suum ad Ecclesiam transtulerit; aut quum duo diversi Patroni, scilicet Ecclesiasticus, et Laicus ad Beneficium conferendum ex æquo concurrant, litteræque præsentationis utriusque nomine expediantur. Quamobrem si hi patroni non simul, sed divisim, vel alternis præsentent, Juspatronatus mixtum non erit; quod utriusque Patroni jura non miscentur, sed uterque suo jure utitur. Porro in Jurepatronatus mixto semper illi proprietati standum, sive Ecclesiasticæ, sive Laicali, quæ Patronis magis favet, ut alteruter privilegio socii fruatur, quum alias privilegium esset inutile: Le Roy *ibid. Cap.* 6.

VII. Juspatronatus sive Ecclesiasticum, sive Laicale bifariam dispescitur, scilicet in Personale, et Reale. Personale alicui personæ convenit independenter à quacunque re, cui inhæreat. Reale quod fundo, villæ, vel feudo est adnexum: *Cap.* 7 *eodem*, *Cap.* 18 *de Sentent. et re judic.* Hujusmodi Juspatronatus originem habere videtur ab Ora-

toriis, et Saeellis, quæ jampridem viri nobiles in suis fundis in usum domesticorum, et subditorum suorum exstruentes, iisdem cum Episcopi consensu, unum, pluresve constituebant Presbyteros: Concil. Agath. *Can. XXII.* Porro jus istud, quod ex Episcoporum duntaxat conniventia primum Patronis tributum est, scilicet ne quos ægre ferrent, alere tenerentur; deinde successu temporis in veram abiit præsentationem, sive patronatum, iisque vindicandum creditum est, ad quos fundus, villa, vel feudum spectaret.

VIII. Inter Patronos Ecclesiasticum, et Laicalem plura intercedunt discrimina: quorum tamen præcipua jure novo sunt inducta. Ac 1 Laico quatuor mensium, Ecclesiastico sex mensium spatium ad præsentandum conceditur, quod quidem temporis intervallum non computandum, nisi à die notitiæ; scilicet ab eo tempore, quo Patrono Beneficii vacatio probabiliter potuerit innotescere. Antiquitus nullum Patronis ad præsentandum constitutum erat tempus; quum autem in Concil. Lateran. III sub Alexandro III *Can. XVII* trium mensium spatium præfinitum fuerit, et in nonnullis Concilii editionibus pro *tres menses*, legeretur *quatuor*, quumque idem Alexander III *Cap* 22 *de Jurepatronatus* spatium sex mensium Collatoribus Beneficiorum præscriptum, etiam ad Patronos extenderit, hinc ut hujusmodi conciliarent ἀντιλογίαν *contradictionem* Canonem Lateranensem de Patrono laico, Decretalem Alexandri III de Patrono Ecclesiastico communiter interpretati sunt Canonistæ.

2 Patronus Laicus plures non modo simul, verum et successive Episcopo præsentare potest, *Clement. II eod. tit*, (**) cui consonat *Lex VI Tit. XV Partit. I.* (*) Ecclesiasticus unum post alterum præsentare nequit: *Cap.* 29 *eod. tit.* (**) et *Leg. VII ejusd.* (*) Illi enim intra tempus præfixum sententiam mutare permittitur; huic vero non item. Porro Patrono Laico nonnisi ante institutionem scilicet antequam præsentatus jus aliquod ad Beneficium sibi comparaverit, variare conceditur. Atque hinc perspicere datur, undenam discrimen istud inter Patronum Laicum, et Ecclesiasticum proficiscatur. Laici enim præsentatio nullum jus conferre videtur ad Beneficium, secus vero Eccle-

sias-

siastici, cujus præsentatio habetur perinde ac si collatio, vel electio esset, quæ jus aliquod ad Beneficium tribuat, posteriori præsentatione haud auferendum. Innocentius IV ad Cap. 24 de Jurepatr. *Clericalis variatio est interdicta, quia illorum Clericorum præsentatio vicem habet electionis.*

3 Si Ecclesiasticus præsentaverit indignum, privatur ea vice duntaxat jure præsentandi: *Cap.* 11 *de Excessibus Prælatorum*: secus vero si fuerit Laicus; huic enim indigni præsentatio nihil adfert detrimenti, quum possit alterum præsentare: communiter DD. *ad Cap.* 4 *de Jurepatron.* (**) et Alphonsus Sapiens *Leg. V ejusdem.* (*)

4 Parochia Jurispatronatus Ecclesiastici per concursum ad normam Tridentini omnino conferenda; at si patronatus fuerit laicalis, satis erit, ut præsentatus ab Episcopo, examine præeunte, idoneus probetur, (**) ut inspiciatur utrum laicus indignum præsentaverit. Quocirca Synod. Tolet. anni 1582 *Act. II Decr.* 9 decernit; quod nullus ad Patroni præsentationem in Beneficio instituatur, *nisi prius per Ordinarii examen ad Horas Canonicas persolvendas, et pro qualitate Beneficii ad alia Ecclesiastica ministeria præstanda, idoneus esse comprobetur.* (*)

5 Legatus à latere Beneficium patronatus Ecclesiastici etiam in præjudicium Patroni conferre non vetatur: *Cap.* 28 *hoc tit.* haud vero Beneficium patronatus laicalis: unde quoque colligitur reservationes Apostolicas adficere quidem Beneficia patronatus Ecclesiastici, haud vero Beneficia patronatus Laicalis. In patronatu mixto ea proprietas, uti nuper observavimus, adtendenda. quæ eidem tuendo magis conducit.

IX. Quum Patronus sive Ecclesiasticus, sive Laicus intra tempus à jure statutum non præsentaverit, collatio ad Episcopum spectavit; (**) *Cap.* 22 *de Jurepatr*, cui consonat *Lex XI Tit. XV Partit. I*, (*) et quidem jure non devoluto, sed ordinario, scilicet primigenio, quo Episcopus solus ordinarius est Beneficiorum collator. Qua de re si Episcopus intra tempus præsentationi sancitum Beneficium conferat, eo elapso sustinetur collatio, dum Patronus expresse, vel tacite ei adsentiat, aut non refragetur. Id quod de collatione Metropolitani in Beneficiis suffraganeorum ne intelli-

gas

gas, si locus devolutioni postmodum fiat; quia Metropolitano Beneficia suffraganeorum, nonnisi jure devoluto, conferre permittitur.

X. Patronus dicitur Clericum præsentare, quum illum Episcopo, vel cuicui Ordinario Collatori instituendum exhibeat, sive offerat. Porro necessum non est, ut Patronus ipse Ordinarium adeat, sed satis erunt litteræ præsentationis, quas Ordinario deferendas Clerico Patronus tradat: *Cap.* 6 *de His, quæ fiunt à Prælato.* Quinimmo jure novissimo universali consuetudine inducto, nulla agnoscitur præsentatio, nisi quæ fit per litteras in forma authenticà expeditas. (**) Id quod præcipue de Beneficiis intelligas, quæ à Rom. Pontifice conferuntur: *Extravag.* Injunctæ *de Electione inter Commun.* Porro præsentatus nullum in Ecclesia jus ante acceptam ab Ordinario Collatore Institutionem, adsequitur: Compil. Jo. Teres *Lib. III Tit. XXII cap.* 2. Post Institutionem vero traditam, Litteræ possessionis conferuntur præsentato, quæ ad vitandas fraudes ab Ordinario, vel ejus Vicario subscribuntur: Syn. Hispal. an. 1512 *Cap. XLII.* (*)

XI. Jam vero, ut præsentatio suum sortiatur effectum, non solum litteræ expeditæ sint oportet, verum omnino, ut Ordinario sint legitime oblatæ, sive, ut loqui amant Pragmatici, *pulsaverint aures Ordinarii*: id quod si nondum peractum fuerit, poterit 1 Patronus, sive Ecclesiasticus, sive laicus à prima præsentatione resilire, communiter Canonistæ *ad Cap.* 25 *hoc tit.* 2 Papæ licebit Patronum Ecclesiasticum prævenire. 3 Episcopus, elapso spatio legitimo, et litteris non exhibitis, suo jure utetur, et Beneficium libere conferet.

XII. ¿Quid si plures sint Patroni? Aut iis patronatus, prout corpus, sive collegium constituunt, convenit; aut ad eos seorsum, et sigillatim spectat: si primum præsentatio, nisi ab omnibus conjunctim peragatur, licet à singulis, at divisim, et extra collegium probata, nullius est roboris. Si alterum satis erit, ut singuli in idem conspiraverint, licet divisim, diverso tempore, et per plura instrumenta, vel per idem instrumentum, sed diverso tempore à singulis signatum: Espenius *P. II Tit. XXV cap. V n.* 32, 38, 39.

Illud

(**) Illud hic quoque animadvertere non abs re erit, quod si forte Patronorum vota in plures se diviserint, *ille præficiatur Ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis, et plurimorum eligitur, et adprobatur adsensu. Si autem hoc sine scandalo esse nequiverit, ordinet Antistes Ecclesiam, sicut melius eam secundum Deum viderit ordinandam. Et id ipsum etiam faciat, si de jurepatronatus quæstio emerserit inter aliquos; et cui competat, infra quatuor menses non fuerit definitum.* Cap. 3 de Jurepatr. cui consonat Alphonsus Noster *Leg. XI Tit. XV Partit. I.* (*)

XIII. Juspatronatus præcipue Fundatione, Constructione, et Dotatione adquiritur, (**) quas quidem Jnrispatronatus causas recenset *Lex I ejusd.* (*) *Fundatione*; veluti si quis prædium ad Ecclesiam construendam præbeat: *Can. XXXII Caus.* 16 *Q. VII Constructione* scilicet, quum quis suis sumtibus Ecclesiam ædificat: *Cap.* 25 *hoc tit.* et *Can. XXXIII Caus.* 16 *Q. VII. Dotatione* demum, scilicet, quum quis sive præsenti pecunia, sive alio quovis pacto annuos reditus, veluti certam dotem, constituat, queis, et Ecclesiæ conservationi, et ministrorum alimentis provideatur.

XIV. Sola fundi donatione Juspatronatus non adquiri recentiores Canonistæ cum Franc. le Roy *ibid Cap.* 13 communiter tradunt; quam sane sententiam pluribus ex antiquis canonibus deductis argumentis demonstrant. Fundatio igitur de qua Canones loquuntur, de fundatione, sive exstructione, quæ juxta Ecclesiasticas regulas peragatur oportet, intelligendi sunt: quum scilicet jam Ecclesiæ dos constituta sit, quæ uti suo loco diximus, nisi prius dicatur, Ecclesia ædificari prohibetur.

XV. Hæc sane Francisci le Roy, aliorumque sententia conformis quoque videtur Syodo Tridentinæ, quæ *Sess. XIV Ref. cap.* 12 expresse cavet, nemini Juspatronatus concedendum, *nisi qui Ecclesiam, Beneficium, aut Capellam de novo fundaverit, et construxerit, seu jam erectam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis, et patrimonialibus bonis competenter dotaverit..... In causa autem fundationis, aut dotationis hujusmodi institutio Episcopo, et non alteri inferiori reservetur.*

XVI. Igitur Glossæ sententia hoc vulgari versiculo expres-

pressa *Patronum faciunt dos*, *ædificatio*, *fundus*, eo quidem sensu est intelligenda, quum ad eandem Ecclesiam excitandam tres simul concurrant; quorum unus fundum adsignet, alter expensas ad ædificium solvat, tertius dotem conficiat. Hos profecto omnes universos effici Patronos cum aliis Canonistis tradit Fagnanus *ad Cap.* Quoniam *hoc titulo n.* 34.

XVII. Quamvis ut Ecclesia ædificetur, requiratur omnino Episcopi Diœcesani consensus, *supr. Tit. XI*, attamen ut adquiratur juspatronatus ejusmodi consensu opus non est. Fundatori enim debetur, etiamsi illud non petat, vel in pactum deducat: Glossa ad *Can. VII* de *Consecr. Dist. I*, et Clemens III in Decretali (cujus pars refertur *in Cap.* 25 *de Jurepatronatus*, quæque integra exstat apud Antonium Augustinum) quæsitus num *quis efficiatur sola Ecclesiæ constructione Patronus*, respondet: *Quod si aliquis Ecclesiam cum adsensu Diœcesani construxit, ex eo juspatronatus adquirit.* Igitur Fundatio per se Juspatronatus constituit. Porro negandum non est, posse Fundatotem jus illud vel expresse, vel tacite remittere: *expresse* per tabulas, sive per scripturam; *tacite*, quum nec ipse, nec ejus hæredes unquam jure illo utantur: Franc. le Roy in *Proleg. ad Comment. de Jurepatronatus Cap.* 15. Verum si de Patronatu dubitetur, Fundationis tamen titulus constet, Fundatori Juspatronatus recte adjudicabitur; quum Fundatio ipso jure Patronatum comitem habeat: Le Roy *ibidem.*

XVIII. Præterea Juspatronatus adquiritur Præscriptione: Olim nonnisi fundatione illud quis consequi poterat; verum quum postea hujusmodi jus potius temporale haberetur, quam spirituale, quippe quod à laicis etiam adquiri posset; hinc sensim inductum quoque est, posse illud præscriptione, æque ac alia jura, comparari: idque non modo ab Ecclesia contra Patronum, sed et contra Ecclesiam à laico *Cap.* 24 *de Electione.*

XIX. Porro non semper æquo jure hac in re Præscriptio inspicienda. Hæc enim si contra Ecclesiam liberam sit, oportet, ut ex tam diuturna quasi possessione oriatur, ut quoad longissime præteriri temporis spatium respici possit, contraria monumenta inde usque non exsistant: *Cap.* 1 *de*

*Præ-*

*Præscript. in VI*, vel ut loquitur Trident. Sess. xxv Reform. cap. 9 *ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat.*

XX. *In iis vero personis, seu Universitatibus, in quibus id jus plerumque ex usurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior, et exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur: nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes etiam continuatæ, non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probentur*: Syn. Trident. *ibid.* Fagnanus *ad Cap.* Consultationibus *hoc tit. n.* 9, qui et *ibid. n.* 7 tradit productam Tridentini dispositionem æque in petitorio, ac possessorio locum habere: nisi de ipso Jurepatronatus non ambigatur, sed tantummodo inter Patronos de jure præsentandi controversia exoriatur; ubi sane ille in possessorio vincet, qui ostendetur esse in quasi possessione præsentandi. (**) Syn. Valent. an. 1565 *Sess. V Tit. IV cap.* 14 ad evitandas diuturnas, et inextricabiles de Jurepatronatus contentiones *præcipit omnibus cujuscunque dignitatis, vel conditionis fuerint, qui persuasum habent, Beneficii Curati, vel Simplicis Juspatronatus sibi competere, ut intra sex mensium spatium Jurispatronatus titulum Ordinario, vel ejus Vicario Generali ad normam Tridentini Concilii examinandum ostendant. Re enim in tempore perpensa omnis dubitationis, et litium occasio auferatur. Si negligentes fuerint, sciant, se inde, quod ad ipsum Juspatronatus attinet, damnum esse reportaturos.*

XXI. Adquiritur denique Juspatronatus ex privilegio nempe Summi Pontificis: *Cap.* 2 *de Præbendis in VI.* Patronatus tamen hujusmodi Synodus Tridentina *ibid.* iis exceptis, qui ad Summas Potestates spectant, abrogavit.

XXII. Juspatronatus uti adquiri, ita etiam transferri jure potest, et quidem non uno, eodemque modo. Ac 1 Juspatronatus Ecclesiasticum transfertur simul cum Ecclesia, Dignitate, vel Beneficio, cui est adnexum. Verum alteri illud comparari, species est alienationis rei, et juris Ecclesiastici, ad quam legitimæ requiruntur sollemnitates: supr. *Tit. XVI.*

2 Juspatronatus laicale, si reale sit, ad illum transfertur, ad quem fundus, villa, feudum &c. cui est adnexum, sive quod ad proprietatem, sive quod ad dominium utile duntaxat, transit: *Cap.* 7, et *Cap.* 13 *hoc titulo*, et Fagnanus ad *idem Cap.* 7 *n.* 12.

3 Juspatronatus laicale personale transfertur successione, scilicet simul cum hæreditate, sive testamentaria, sive legitima ad hæredem in solidum: succeditur tamen in eo non in capita, sed in stirpes. Quare pluribus Patronis decedentibus, quorum alter duos hæredes reliquerit, alter unum, illorum suffragium, æque ac hujus pro uno computatur, quia ambo illi unum tantummodo hæredem repræsentant: *Clement. II hoc titulo.*

4 Juspatronatus transfertur permutatione, scilicet alterius rei spiritualis: *Cap.* 6 *de Rerum permut.*, *et Can.* XI *Caus.* 16 *Q. VII.*

5 Donatione, et quidem cum Episcopi consensu, si agatur de translatione in laicum, vel Clericum privatum; eo tamen opus non erit, si in Ecclesiam, vel Monasterium Juspatronatus transferendum sit: *Cap. unic. hoc tit. in VI.*

6 Demum Venditione; at non Jurispatronatus per se; quum enim quid spirituali adnexum sit, vendi per se, aliave re temporali permutari nequit, bene vero accessorie; scilicet quum venditur fundus, villa &c. cui adhæret. Qua de re Juspatronatus recte dicitur transferri venditione; at venditione, quæ non ipsum jus adficiat, sed solum duntaxat fundum. Quinimmo Jurispatronatus venditio, quæ per se fiat, non modo irrita, sed et Simoniaca communi sententia à Canonistis habetur; uti quoque Simoniæ labe carere dicendus non est, qui fundum intuitu Jurispatronatus pluris vendat; quum auctum hoc pretium nonnisi ipsum Juspatronatus adficere possit. Alexander III. in Appendice Concil. Lateran. *P. XVI tit. de Jurepatronatus cap.* 6, et Innocentius IV apud Matth. Paris. in additamentis *pag.* 104, Espenius *P. II Tit. XXV cap. IV à n.* 26 *ad n.* 33, (**) et Alphonsus Sapiens *Leg. VIII Tit. XV Partit. I*, in qua etiam has omnes Jurispatronatus transferendi causas à Canonistis enumeratas, agnoscit. (*)

XXIII. Postremo jura Patronorum in ipsum Beneficium, ac

ac Beneficiarium restant hic explicanda. Ac 1 Patroni jus est Ecclesiam patronatam, ejusdemqne fundos, bona, et quidquid ad illam pertinet, defendere, ac tueri; Conc. Tolet. IX *Can. 1, et 11.* Ex quo jure factum esse, ut fundatoribus, eorumque successoribus nomen *Patroni* adsignaretur, conjicit Espenius *ibid. Cap. I n.* 14; (**) et expresse docet idem Alphonsus *Leg. III ejusd.* (*)

2 Patroni jus est, censum, si quem sibi in fundatione reservavit, exigere. Nihil enim prohibet, qui Fundator in ipsa fundatione pensionem aliquam, vel sibi, successoribus suis, vel etiam alteri, quotannis solvendam constituat: *Cap.* 15 *de Censibus*, Glossa *ad Cap.* 23 *de Jurepatr.* (**) Id etiam tradit *Lex II ibid.* (*) Quinimmo potest Fundator ejusmodi conditionem in fundatione adponere, scilicet, ut fructus Ecclesiæ vacantis cedant Patrono: Glossa ad *Cap.* 15 *de Elect. in VI.* Veruntamen nequit Beneficiarius sua privata auctoritate Patrono; vel novam de Beneficii proventibus pensionem addicere, vel jam constitutam augere: immo si Patrono, quo præsentationem facilius obtineat, ampliora præstare jura spondeat, vix, aut ne vix quidem à Simoniaca labe immunis erit. (**) Quia tamen hoc pensionis sibi servandæ jure nonnulli quondam Patronorum abuterentur, ita ut immodicis sumtibus, et conviviis Ecclesias prægravarent, Syn. Vallis-olet. *Cap. XV* constituit, unum tantum prandium Patrono, ejusque simul cognatis exhibendum ab Ecclesiæ Rectore, sub pœna amissionis Patronatus, *donec Rectori ipsi, aut Successori ejusdem satisfecerint competenter.* Id quod dein sua Lege firmavit Joannes I an. 1390 *Leg. IX Tit. XL Lib. I Novæ Recop.* pœna etiam pecuniaria transgressoribus imposita. Ut autem omnis Simoniacæ maculæ suspicio in Beneficiorum Collatoribus procul repelleret Philippus III declarat, quorumcunque Beneficiorum à se factam præsentationem nullam, et irritam esse, quæ d otis interpositis adepta fuerit: *Leg. XVIII Tit. XXVI Lib. VIII Novæ Recop.* et eadem Syn. Vallis-olet. *Cap. XX* decernit, *quod Prælatus, ad quem institutio pertinet à præsentato Clerico, antequam in Beneficio ipsum instituat, corporale recipiat juramentum, quod pecuniam, vel aliud munus quodcunque Patrono, nec alii pro eodem, pro præsentatione*

 *bu-*

*hujusmodi, nec promisit, nec dedit per se, vel per alium quoquo modo.* Idem præscripsit laud. Synodus Valent. *Sess. V Tit. IV cap.* 15. (*)

3 Patronis jus est inspicere, num Beneficiarius leges in fundatione sancitas fideliter observet, et proventus Ecclesiasticos legitime administret. Ad rem Conc. Tolet. IV Canone XXXIII: *Si amplius quidpiam ab eis* (Episcopis) *præsumtum exstiterit, per Concilium restauretur: adpellantibus aut ipsis conditoribus, aut certe propinquis eorum, si jam illi à sæculo discesserint*: Expressius Syn. Tolet. IX Can. I: *Condignis filiis, vel nepotibus, honestioribusque propinquis ejus, qui construxit, vel ditavit Ecclesiam, licitum sit hanc bonæ intentionis habere sollertiam, ut si Sacerdotem, seu Ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis honestæ conventione compescant, aut Episcopo, vel Judici corrigenda denuntient. Quod si talia Episcopus agere tentet, Metropolitano ejus hæc insinuare procurent. Si tamen Metropolitanus talia gerat, Regis hæc auditibus* al. auribus *intimare non differant.* Uterque hic Canon refertur à Gratiano *Can. XX Caus. 16 Q. I*, et *Canone XXXI ibid. Q. VII*, (**) eademque doctrina traditur ab Alphonso nostro *laud. Leg. III.* (*) Igitur ubi Syn. Trident. *Sess. XXIV Ref. cap.* 3 decernit: *Patroni vero in iis, quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere, neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant*: eo sensu profecto ejusmodi sanctio intelligenda est, scilicet ne Patroni prætextu inspectionis, et defensionis, quæ sola ipsis convenit, ipsam proventuum Ecclesiasticorum administrationem, quæ ad Beneficiarium spectat, vel Ecclesiæ visitationem, quæ Episcopi est, sibi audeant vindicare. Quod etiam innuit Syn. Tolet. IX, quæ *ibid.* statim subnectit: *Ipsis tamen hæredibus, in eisdem rebus non liceat quasi juris proprii potestatem præferre.....sed hoc solum in salutarem solicitudinem adhibere.*

4 Patrono tandem jus est, ut si ipse paupertatis infortuniis jactetur, ex fructibus Ecclesiæ, si qui supersint, alendus sit: *Cap.* 25 *hoc tit.* Conc. Tolet. IV *ibid. Can. XXX Caus. 16 Q. VII.* (**) En ejusdem Concilii *Can. XXXVIII*

alias

alias *XXXVII* ad emendatiorem fidem exactum: *Quicunque ergo fidelium de facultatibus suis, Ecclesiæ aliquid devotione propria contulerunt, si forte ipsi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant.* Id etiam docet Alphonsus *laud. Leg. II ejusd.*(*) Porro hujusmodi subsidium debetur Patrono 1 non tam intuitu paupertatis, quam beneficentiæ; quare non alimenta modo, verum etiam quæ ad vitam decenter sustentandam sunt necessaria, illi erunt præstanda; quantum tamen tum ejusdem conditio postulat, tum Ecclesiæ fert facultas. (**) *Si enim* (ait idem Canon) *Clericis, vel Monachis, seu peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo Religionis intuitu, in usum res Ecclesiasticæ largiuntur, ¿quanto magis his consulendum est, quibus retributione justa debetur?* (*) 2 Non titulo præsentationis, sed fundationis; unde si Patronus jus præsentandi vel dimiserit, vel alteri cesserit, adhuc ipsi ad inopiam redacto subveniendum est.

XXIV. Porro Patronis jura quoque honorifica præstanda sunt, quæ in externis observantiæ indiciis consistunt: hinc Patrono deferendus 1 honor Processionis: *Cap. 25 hoc Tit.* (**) et *Leg. I ejusd.*(*) scilicet tum in publicis supplicationibus, aliisque hujusmodi processionibus, tum in suscipienda pace, quæ in Missa publice in Ecclesia defertur, tum demum et in thuris suffitu, sive thurificatione, prior, et honoratior Patrono dandus est locus. Neque enim Ecclesia antiquissimam unquam improbavit praxim; ut nimirum ea etiam, quæ ad pietatem, cultumque Religionis Deo impendendum primario instituta sunt, honorificentiori quadam ratione uti Episcopis, et Sacerdotibus, ita et Patronis præstentur. Et sane jam inde ab antiquis temporibus, uti constat ex veteri Ordine Romano, Episcopis, et Sacerdotibus, sigillatim, et seorsum à reliquo Clero thuris suffitus deferri consuevit.

2 Debetur honor aquæ benedictæ; scilicet ut Patronus diversa ratione, ac alii adspergatur. Porro hac in re caveant Patroni, ne sibi tradi adspergillum contendant, quo seipsos adspergant; id quod Episcopo duntaxat reservatum est: sed satis habeant, si ab ipso Beneficiario ritu peculiari adspergantur: neque enim ab alio, quam à Sacerdote ad bene-

benedicendum ab Ecclesia specialiter constituto, aquæ lustralis adspersionem, quæ species benedictionis est, licet accipere.

3 Debetur honor precum; scilicet ut publice in Ecclesia fidelium precibus commendentur, et quidem nominatim. Hoc jus dubio procul spectat *Can. XIX* Syn. Emeritensis, quæ in hanc rem sic habet: *Eorum nomina, à quibus eas Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesiis videntur, aut visi sunt contulisse, si viventes in corpore sunt, ante Altare recitentur tempore Missæ: quod si ab hac decesserint luce, nomina eorum cum ordine recitentur.*

4 Debetur honor sedis; scilicet ut perpetua, et specialis in Ecclesia Patrono constituatur sedes, et quidem in navi Ecclesiæ, vel etiam in ipso Choro, vel Presbyterio. Antiquitus quidem sacra septa ingredi laici omnino vetabantur; at sequutis temporibus id juris Patronis sensim impertiri cœpisse constat ex Syn. Wigoniensi Can. III: *Ne laici stent intra Cancellos, dum celebrantur divina, salva tamen reverentia Patronorum*: (**) cui adhæret Alphonsus noster in mox *laud. Leg. I.* (*)

5 Debetur honor sepulturæ; scilicet in honorificentiori Ecclesiæ loco Patronorum cadavera humanda sunt. Unde sepulturam habere in Choro maxime honorificum reputatur. Porro num soli Patrono id juris tribuendum sit, an etiam ejus cognatis, adfinibus &c. ex litteris fundationis deducendum.

6 Demum Patrono jus est stemma gentilitium in Ecclesia patronata adponere; id quod de Patrono non solum laico intelligendum; sed etiam Ecclesiastico; licet hic, non proprio nomine, sed Ecclesiæ duntaxat, vel dignitatis, patronatum possideat: quod et de reliquis honorificis juribus hactenus expositis etiam intelligas.

XXV. Ceterum circa honorifica jura Patronis præstanda attendendæ quoque sunt peculiares locorum consuetudines. Ad rem Franciscus le Roy Lib. II cap. 5: *In officiis, et honoribus exhibendis non modo videndum est, quod lege sancitum, sed quid consuetudine valeat. Modo tamen non ejusmodi consuetudine jura inducantur, quæ vel Ecclesiæ decori*

*opponantur*; *vel rectam divinorum officiorum administrationem turbent*; *quæ licet longævo usu inducta*, *adhuc tamen poterunt legitima auctoritate aboleri.* (**) De Regio Hispaniarum Patronatu legesis *Tit. de Electione*, *et Reservationibus.* (*)

## TITULUS XXVI.

### *De Peculio Clericorum.*

I. Peculium sic dictum, quasi *pusilla pecunia*, sive *Patrimonium pusillum*, quod servus Domini permissu separatum à rationibus dominicis habet: *Leg. V* § 3 *Dig. de Peculio*, et *Leg. XXXVII Dig. de Adquir. rer. dom.* De vario Peculii genere opportunius in *Institutionibus Civilibus*: illud autem hic tantummodo observandum, bona, quæ Clerici in Ecclesiæ ministerio sibi comparaverint, non immerito Peculii nomine donari. Sicuti enim Peculii apud Romanos servus non verum dominium, aut proprietatem habebat, sed tantummodo usum, et administrationem, et quidem Domini ipsius permissu, ad quem servo moriente, Peculium cum suis inde adquisitis accessionibus ipso jure redibat; ita Clerici bonorum Ecclesiasticorum nonnisi administrationem habent; ipsisque decedentibus, ad Ecclesiam, cui à fidelibus primitus oblata sunt, ex sui ἰδίᾳ *natura* redeunt.

II. In Libris Decretalium titulus prostat, cujus λῆμμα: *de Peculio Clericorum.* Verum in Decretalibus, quas titulus ille complectitur, *Peculii* nomen non occurrit, sed duntaxat in ipsis cavetur, ut bona, quæ Clerici ex Ecclesiæ ministerio post ordinationem sibi adquisiverint, ad Ecclesiam tanquam res ad ipsam pertinentes, revertantur: *Quamobrem admodum verisimile est rebus Ecclesiæ*, *quæ Clericis ad usum conceduntur*, *nomen Peculii inditum fuisse postquam facta beneficiorum erectione*, *ipsa bona Ecclesiæ*, *quasi in quasdam portiones singulis titulis adnexas*, *dividi*, *et à communi massa bonorum Ecclesiæ separari cœperunt*: Espenius *Part. II Tit. XXXII cap. I n.* 2.

III. Igitur bonorum Ecclesiasticorum Clerici nonnisi admi-

ministrationem habent, et usum, eorundem proprietate Ecclesiæ reservata: idque pluribus evincitur.

Ac 1 Julianus Pomerius *de Vit. Contempl. Lib. II cap.* 9 de bonis Ecclesiæ diserte in hunc modum statuit: *Scientes nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, et patrimonia pauperum.* Si hæc bonorum Ecclesiæ *ista natura* est, ¿quisnam eorundem dominium unquam sibi vindicavit?

2 Porro jam antea Augustinus *Ep. L* bonorum Ecclesiæ nonnisi procurationem, sive administrationem Clericis adseruerat, qui id juris tantummodo sibi tribuant, iisdem scilicet, æque ac pauperes, et simul cum pauperibus, utendi: *Si pauperum compauperes sumus, et nostra sunt, et illorum. Si autem privatim, quæ nobis sufficiant, possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.*

3 Omnes quotquot in Ecclesia unquam floruere Episcopi, et Clerici pietate, doctrinaque conspicui suis præceptionibus, exemplisque tradiderunt Clericis ex Ecclesiæ redditibus, haud licere, nisi necessaria percipere, aliquid amplius accipere sacrilegium esse, reliquos, qui superessent, in pauperes omnino erogandos: Conc. Antioch. *Can. XXV* hoc de capite sic decernit: *Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent cum summa reverentia, et timore Dei....Quod si convertat res Ecclesiæ in suos usus domesticos....Synodo Provinciæ pœnas ipse persolvat.* Tum Canon ex sic dictis Apostolicis *num. XL* potestate Episcopi indigentibus omnia *dispensentur per Presbyteros, et Diaconos.* Eadem habent et alii Conciliorum Canones in hanc rem sanciti: adhæc et Patres æque Orientales, ac Occidentales apud Thomass. *Part. III Lib. III cap.* 26, *et* 27. (**) Neque aliter sensit Hispaniarum Ecclesia, in qua ipsius bona passim *alimenta pauperum* audiebant. Synod. Hispal. II *Can. IX*, Tolet. IV *Can. XXXVIII*, et Tolet. VI *Can. XV*, necnon Hispaniarum Leges *Leg. XII Tit. XXVIII Partit. III.* Quocirca Philippus Magnus injunxit Prælatis, Ecclesiis, et utriusque sexus Monasteriis, ut ex eorum bonis quantum

in

in ipsis fuerit, puellarum orphanorum doti partem deputent: *Leg. V cap.* 6 *Tit. II Lib. V Novæ Recop.* (*) Hactenus producta speciminis duntaxat loco esse possunt.

IV. Neque dicas bona Ecclesiastica hanc naturam exuisse, ubi reditus Ecclesiæ in portiones partiti, ac in Beneficia erecti sunt. Namque 1 etiam post ejusmodi partitionem bona Ecclesiastica passim dicta sunt vota fidelium, pretia peccatorum, et patrimonium pauperum: ita S. Bernardus, Petrus Damianus, Petrus Blesensis, celebriora Concilia Provincialia etiam posterioribus sæculis habita, ac postremo Synodus Trident. apud Thomass. *ibid.* et apud Espenium *Part. II Tit. XXXI cap.* 3.

2 Bona Ecclesiastica ex primigenia sua origine quæ ipsis οὐσιώδης *essentialis* est, oblationes fidelium sunt Ecclesiæ factæ, ut inde Ecclesiæ ministri non ditescant, aut luxuriose secum agant; sed tantummodo, ut inde alimenta percipiant, reliqua vero pauperibus distribuant. Sicuti enim dignus est mercenarius mercede sua, ita non debet unus esurire, dum alter ebrius est. Ad rem S. Bernardus Epist. 2 ad Falconem: *Conceditur ergo tibi, ut si bene deservis de altario vivas, non autem ut de altario luxurieris, ut de altario superbias, ut inde compares tibi fræna aurea, sellas depictas, calcaria deargentata.... quidquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.*

3 Ex Christi doctrina, quam luculentius exponit Apostolus, ea prorsus omnium terrenorum bonorum ratio fidelibus habenda est; nimirum ut victu, vestitu, ceterisque ad vitam honeste agendam necessariis sibi reservatis, reliqua indigentibus distribuant; atque ita quantum corruptæ naturæ conditio fert, ex superfluis divitum opibus pauperibus recreatis, omnes ex æquo Deo bonorum omnium largitori grates rependant. Unde Lucæ XI v 41: *Quod superest date eleemosynam*: et disertius S. Paulus I ad Timoth. VI v. 8: *Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus.* Et ad Hebr. XIII v. 5: *Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus.* Hæc autem verba non simplex consilium efferre, sed verum præceptum consentiunt plerique sanioris

doctrinæ Theologi, ac Interpretes. Sane Gulielmus Estius in dicta Apostoli loca in hunc modum se habet: *Quæres utrum consilii sit, an precepti quod dicit*: His contenti simus. *Respondeo, præceptum esse, idemque ad omnes pertinens, atque adeo ex ipsa naturæ lege profectum..... Si adfluant divitiæ, retineri licite possunt, modo cor iis non adponatur, sed secundum Dei leges expendantur in necessitates aliorum. Etenim et hoc natura docet, et charitas exigit, ut membrum abundans re sibi non necessaria, transmittat eam ad alia membra, quæ indigent. Habetur idem præceptum ad Hebr. XIII*: Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus. *Porro quod diximus in Apostoli verbis contineri, amplius confirmat per hoc, quod sequitur*: Nam qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, et in laqueum Diaboli. Hactenus Estius. Porro si hoc de terrenis quibuscunque bonis judicium ferendum est, ¿quam potiori jure idem statuendum erit de bonis Ecclesiæ? præsertim quum hæc Clericis non propter operas, laboresque præstitos, sed duntaxat propter indigentiam adsignata sint. Adhæc illorum verum dominium; proprietatemque jure sibi adserunt laici; at istorum nonnisi dispensationem, administrationemque Clerici sibi vindicare possunt. Ad rem Canones sic dicti Apostolici *Can. XL*: Potestate Episcopi indigentibus omnia *dispensentur*... Ex his autem *quibus indiget* (*si tamen indiget*) ad suas necessitates, et ad peregrinorum *fratrum usus ipse percipiat*. Et Canon Antiochenus XXV: *Participet autem, et ipse quibus indiget* (*si tamen indiget*) *tam in suis, quam in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis*. Profecto ex dictis ¿quisnam non colliget, Clericis redituum, quos ex Ecclesiæ bonis accipiunt, haud quidem dominium, vel proprietatem, at vero œconomiam duntaxat, sive dispensationem sibi adserere licere?

V. Jam vero ex hactenus productis æque veteribus, ac recentioribus Ecclesiasticis monumentis illud quoque effici, colligique posse videtur, scilicet Clericis in redituum Ecclesiasticorum usu moderationem servandam. Et sane Hier. *in Mich. Cap.* 2 in hanc rem sic habet: *Apostolus Paulus*, qui altari, *inquit*, serviunt, de altari participant, et vi-

vunt.

vunt. *Permittitur tibi, ò Sacerdos, ut vivas de altari, non ut luxurieris.* Non absimili ratione loquitur S. Bernardus, cujus verba modo protulimus. Ambrosii, et Augustini tum in vestitu, tum in mensa frugalitatem, sobrietatemque graphice describit Possidius in Vita Augustini *Cap.* 22. Tum Augustinus ipse Serm. LV de Diversis: *Nolo talia offerat Sanctitas vestra, quibus quasi ego decentius utar. Offeratur mihi verbi gratia byrrhum pretiosum, forte decet Episcopum.... Qualem potest habere Presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus, et Subdiaconus, talem volo accipere, quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo, quod et facere soleo.... Vendo, et erogo pauperibus. Si hoc enim delectat, ut ego habeam talem, det unde non erubescam. Fateor enim vobis, de pretiosa veste erubesco; quia non decet hanc professionem, hanc admonitionem, hæc membra, hos canos.* Similia frugalitatis exempla tum in antiqua, tum in recentiori Ecclesiastica Historia passim occurrunt. Videsis Thomass. *ibid. ab Cap.* 34 *ad* 41.

VI. ¿ At enim ejusmodi frugalitas sanctissimis Ecclesiæ Episcopis voluntario, suaque sponte suscepta dicenda erit? Haud sane. Ecclesiasticæ enim sanctiones identidem sancitæ occurrunt, quibus ea præscribitur. Sic Canones Concilii IV Carthag. XIV, et XV: *Ut Episcopus non longe ab Ecclesia hospitiolum habeat..... Ut Episcopus vilem supellectilem, et mensam, et victum pauperem habeat, et dignitatis suæ auctoritatem fide, et vitæ meritis quærat.* Syn. Antioch. Can. XXV: *Participet autem et ipse quibus indiget..... ita ut in nullo qualibet occasione fraudentur, juxta S. Apostolum* Habentes victum, et tegumentum, his contenti simus. *Quod si contentus istis minime fuerit, convertat autem res Ecclesiæ in suos usus domesticos, et ejus commoda..... Synodo Provinciæ pœnas iste persolvant.* Eadem habent Syn. Laodic. *Can. LV*, Sardicensis *Can. VIII*, Cabilonensis II *Can. IV*, Parisiensis VI *Can. XIX*, Syn. Trullana *Can. XCII*, aliaque sequutis temporibus habita Concilia, ac demum Synod. Trident. *Sess. XXII Ref. cap.* 1, Concilia Provincialia Mediolanensia S. Caroli Borrom. tum et Provincialia Neap. I *Cap.* 32, et II *Tit. IX cap.* 15, (**) tum et Provincialia Hispana post

 Trid.

Trid. an. 1565 celebrata: Tolet. *Act. II Ref. cap.* 3 Episcopos hortatur, ut eorum *modesta sit supellex, ut hospites, quicunque ii futuri sint, quum ad Episcoporum domum venerint, sciant se fore ad Episcoporum, non ad Principum sæcularium, aut Regum hospitium recipiendos..... ut sint memores Episcopi Divinam Majestatem non leviter offendi, dum non paucis pauperibus, qui ob egestatem, et famem vitæ periculum experiuntur, et exspectant, ex his subveniri posset, quæ mensis Episcoporum contra indictam à Canonibus frugalitatem, maxima cum ignominia veri splendoris adponuntur.* Valent. Sess. III Tit. III cap. 1 Episcopos monet, *quod egenis liberaliter subveniant, cognatos, et adfines bonis Ecclesiæ minime ditent, ac multo minus Ecclesiastica bona adcumulent, ut ex eis hæredem testamento instituant.* Et Compost. *Act. III Decr.* 3, 5, 6; ut Episcopi contenti sint *modesta supellectili, et frugali victu quotidiano, et præbeant large eleemosynas indigentibus.* Id ipsum de Clericis inferioribus intelligas. (*) Videsis Thomass. *ibid.* et Virum Cl. reique Canonicæ consultissimum Dominicum Cavallarum in suis doctis Juris Can. Institutionibus *Lib. I cap.* 30.

VII. Duo hic supersunt excutienda: Primum, num Clericis, quibus ex bonis patrimonii abunde est, ex Ecclesiasticis reditibus vitam transigere fas, jusque sit, bonis patrimonialibus, vel seorsum reservatis, vel in usus profanos expensis. Alterum, num Clericis de bonis Ecclesiæ testari liceat. Porro ex productis in hoc Titulo haud paucis Ecclesiasticis sanctionibus, tanquam ex jactis fundamentis, utriusque capitis definito erui posse videtur.

VIII. Et sane primum quod spectat, communior quidem recentioris ævi Canonistarum, et Theologorum fert sententia, ut ea Clericis tribuatur facultas, quia scilicet, reservatis patrimonii reditibus, possint ex bonis Ecclesiæ vitam ducere: at quodammodo hæc opinio cum inconcussis, immobilibus, nullique mutationi obnoxiis Disciplinæ Ecclesiasticæ Canonibus conciliari queat, profecto non video.

IX. Et sane 1 Clericis ex Ecclesiasticis proventibus nonnisi quantum indigent, si tamen indigent, participare fas est. 2 Non tanquam merces pro præstitis operibus, sed

tan-

tanquam vitæ subsidia reditus ipsis ab Ecclesia adsignati sunt. 3 Tanquam pauperes, vel pauperum compauperes victum, vestitumque ex bonis Ecclesiæ accipiunt. 4 Bona Ecclesiæ patrimonium pauperum sunt, quorum administrationem duntaxat sibi jure adserunt Clerici. 5 Ex Christi doctrina: *Gratis accepistis, gratis date*, tenentur Clerici Ecclesiæ, plebique ministerium gratis exhibere: in quod preceptum, uti non impingunt, qui ex bonis Ecclesiæ nonnisi stipendium accipiunt, quo, ut possint laborare, pascantur, ita illud violare videntur ii, qui patrimonio divites ex bonis Ecclesiæ vivere malunt.

X. Merito igitur Card. Bellarminus, Thomassinus, Estius, Prosper Fagnanus, Espenius, aliique purioris disciplinæ Ecclesiasticæ studiosissimi Theologi, et Canonistæ in alia omnia abeunt, Beneficiariis nonnisi ob indigentiam proventuum Ecclesiasticorum usum tribuentes. Jam vero inde ne colligas Clericum patrimonio divitem Beneficium retinere non posse; uti quoque neque improbanda videtur illorum Clericorum praxis satis antiquitati conformis, qui, ut expeditius Ecclesiæ, ac plebi ministerium exhibere valeant, domesticum patrimonium dimittentes, de altari, cui inserviunt, vitæ subsidia sibi parant. Videsis Thomass. *ibid. Cap. V.*

XI. Quantum vero ad alterum, scilicet num Clerici de bonis ex Ecclesiæ ministerio sibi comparatis decedentes per tabulas, sive testamentum disponere possint, paucis me expediam. Antiquitus quidem Clericis de bonis Ecclesiæ testari omnino fuisse vetitum constat ex Canonibus *Apost.* XL *Antiocheno* XXIV, et Concil. Carthag. III Can. XLIX: *Clerici, qui nihil habentes ordinantur, omnia, quæ post ordinationem compararunt, Ecclesiæ conferre* jubentur, duntaxat de bonis, quæ ipsis *vel liberalitate alicujus, vel successione cognationis obvenerint, facere inde, quod eorum proposito congruit* ipsis permittitur.

XII. Ejusmodi disciplina, quam firmarunt Gregor. M: *Cap.* I *de Testamentis*, et Justinianus *Leg. XLII* §. 2 *Cod. de Episcop. et Cler.* ad sæculum usque XII in Ecclesia perdurasse videtur. In Concil. enim Lateran. III *Cap.* 7 adver-

sus

sus Clericos, qui bona per Ecclesias suas adquisita in alios transferre præsumebant, in hunc modum sancitum est: *Hoc igitur, quia antiquis Canonibus constat inhibitum, nos indemnitati Ecclesiæ providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penes Ecclesias eadem bona præcipimus permanere.*

§. XIII. Veruntamen ille sensim mos invehi cœpit, ut duntaxat in pias causas per testamentum de bonis Ecclesiæ aliqua disponerent; quem morem *consuetudinem non improbandam* vocat idem Pontifex *ibid cap.* 12. At postea ejusmodi consuetudo adeo extensa est, ut Clerici liberam de bonis Ecclesiæ, æque ac de patrimonialibus, testandi facultatem sibi adrogarent. Hoc antiquis Canonibus vulnus inflixere, tum disciplinæ remissio, tum difficultas discernendi bona Ecclesiastica à patrimonialibus, tum denique nimia R. Pontificum, Episcoporumque facilitas Clericis liberam testandi veniam impartiendi.

§. XIV. Quum vero, uti recte notat Fagnanus ad *Cap.* Si quis *de Peculio Clericorum*, neque consuetudine, neque R. Pontificis venia fieri possit, vel ut Clericis de bonis Ecclesiasticis abuti fas sit, vel ut bonorum Ecclesiasticorum *indoles natura*, de qua *supr.* immutetur, hinc profecto nemo non videt Clericis nullo unquam pacto licere vel profanos in usus de Ecclesiasticis proventibus testari, vel ubi ab intestato decedant, successores habere non indigentes. Boetius Epo, Martinus Navarrus, aliique apud Espenium *P. II Tit. XXXII cap.* 7. Eandem quoque Synodi Trident. sententiam fuisse ex eo patet, quod Episcopis, aliisque quibuscunque Beneficia Ecclesiastica obtinentibus *omnino interdicit, ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresque suos augere studeant, quum et Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineos donent; sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant. Eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa: immo, quam maxime potest, eos Sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis adfectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium exstat, penitus deponant. Quæ vero de Episcopis dicta*

*tà sunt, eadem, non solum in quibuscunque Beneficia Ecclesiastica, tam Secularia, quam Regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione observari, sed et ad S. R. E. Cardinales pertinere decernit: quorum consilio apud SS. R. Pontificem quum universalis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplina eos fulgere, quæ merito omnium in se oculos convertant.* Sess. xxv Ref. cap. 1. Qua de re testamenta Clericorum de Ecclesiasticis proventibus in profanos usus, licet propter odia litium in foro contentioso, non reprobentur, qui tamen ita disponunt ab injustitia immunes non erunt, dum bona Ecclesiastica contra ipsorum *ἰδίαν naturam* profundunt. Igitur Canones, quibus vetantur Clerici de bonis Ecclesiasticis in usus profanos, vel in favorem consanguineorum disponere, *absit ut etiamnum non obligent. Nemo se seducat, Deus non irridetur.* Ita Christianus Lupus apud Espenium *Part. II Tit. XXXII cap. 7 n.* 32.

(**) XV. Hispaniæ Ecclesia nihil intentatum reliquit, ut Clericos à ditandis supremis tabulis ex Ecclesiæ bonis cognatos deterreret. Ad rem Syn. Tolet. II Can. IV: *Si quis Clericorum agellos, aut vineolas in terris Ecclesiæ sibi fecisse probatur sustentandæ vitæ causa, usque ad diem obitus sui possideat; verum post suum de hac luce discessum, juxta priorum Canonum Constitutiones, jus suum Ecclesiæ sanctæ restituat; nec testamentario, aut successorio jure cuiquam hæredum, prohæredumve relinquat.* Synod. Valent. an. 546 *Can. III* constituit, ne Episcopi defuncti propinqui quicquam de ipsius rebus acciperent, ne forte simul cum patrimonialibus, bona etiam Ecclesiæ tollerent. Tolet. IX *Can. IV*, et [illegible] Episcopis injunxit, ut Ecclesiæ bona à propriis ipsorum bonis segregata haberent. Syn. Vallisolet. *Cap. VI* ita decrevit: *Qui vero* (Beneficiarius) *de bonis Ecclesiasticis filiis, aut nepotibus dotem, aut donationem propter nuptias adsignaverit, adsignatio ipso jure non valeat.... Idem in Religiosis militaribus exemtis, et non exemtis penitus observetur.* Verum quum à sæculo VI Clericis indultum sit, de bonis, vel donatione, vel testamento, vel industria adquisitis extremas conscribere tabulas, ut innuunt

Syn.

CIRCULATING LIBRARY

Syn. Valent. et Tolet. IX præf. Canonibus, hic consuetudine etiam invectum est, ut Clerici omnes de quibuslibet suis bonis sine discrimine testarentur. Id quod probasse videntur *Lex XII Tit. II Lib. IV For. Judic.* Syn. Dertus. an. 1419 *Cap. XVIII*, et sequutis temporibus Carolus V, ac Philippus II *Leg. XIII Tit. VIII Lib. V Novæ Recop.* Denique licet Episcopi olim ex Sedis Apostolicæ privilegio testarentur: novissimi vero Concordati *Art. VIII* omnis hujusmodi impetrandi indulta spes sublata est. (*)

**TOMI II, ET LIBRI II FINIS.**